

ید طولی صاحبی اولان امام غزالی روح حقنده کی افکارینی « کتاب
مضنون به علی غیر اهله » [*] نام اثرنده درج وایضاح ایتشدر . اثرک
روحه عائد اقسامانی مقدما تحلیل ایتشدهک . بورایه اونلری درج
ایدیورز . اما غزالی به عائد اولانلری کوچوک حروفاته یازیلشدر .
دیگرلری بزم مطالعاتمزدرد . اثر مذکورده امام مشارالیه کلامه شو
صورتله بدأ ایدیور :

« حمد ، فضل وافضال ویرن الله مخصوصدر ، اودات لم یزل که حواس
وخیالمزدن غائب اولان شیلری بیلمک ایچون بزه امکان یولنی احسان ایتدی ،
ذات علیم وحکیم که [ذی الجلال وذی الجمال در] ملکوتنده سیران ایدیهیلن خاطر
جوانلر طریقله ، بیلنمه سیچتین ومشکل اولان علومی استنباط اقتدارینی ویردی .
بومقدمه ده کی شور بر قاچ سوزده جناب غزالی بوتون تصوفک
ایکی اساسنی صیغدرمشدر . بریسی حواس وخیالمزدن غائب ، یعنی
یا لکزد قدرت بشریه منزله بیلمه من غیر ممکن اولان بر مجموعه معلومات
اولدینی خصوصیدر ، دیگریدیه وسائط عادیه وطبیعیه فوقنده و ملکوت
الهیده سیرانه واطلاع حقایقه مقتدر بر « واسطه ، خاصه » به
مالکیتمزدرد .

حواس وخیالمزدن غائب اولان شیلر ، اصول مثبتیه صیغامایان
یعنی بالتجربه تدقیق واثباتی ممکن اولامایان شیلردرد . شو حالده جناب
امامک بوندن مقصودی « نهائیات » اولمق لازم کلیر . مایه کونیه ،
حقیقت روح ، اسباب بحثی ، وسائر حقایق کی .
جناب غزالی نک بوکلماتی ، فلسفه حاضرده وقنون ایله تماماً توافق

[*] بونامده امام غزالی نک متعدد اثرلری وار وبعضیسی مطبوعدر .
لکن بوراده جای بحث اولان اثر ، اصل بوعنوانی طاشییان کتاب اولوب غیر
مطبوع و بزه برصاحب فضیلت طرفندن اهدا اولونمشدر .

تزیی « ی ترویج ایدن علمای شریعتک افکار ی روحانیون مسلکی
 خطوط عمومیه سی تعقیب ایدر . ایکنجی قسم متفکرین ، فیثاغورثک
 منطقنی ، آریستونک فلسفه سی آله آلوب عقاید اسلامیة فی ایضاح
 ومدافعه ایچون بر منظومه فیکریه میدانه کتیر نلدر . بونلرده
 متکلمین ایله فلاسفه مسلمه دن عبارتدر . شو قدر که متکلمین ،
 استعاراتنده ، فکر تزیی و مسلک روحانیونی تعقیب ایتدکلری
 حالد فلاسفه ، از جمله ابن رشد ، وحدت وجوده قریب بر مسلک
 میدانه کتیر مشلدر . اوچونجی قسم متفکرین ، وحدت وجوده
 قائل اولان علمای طریقت وارباب تصوفدر . بونلرکده بر قسمی
 [از جمله مقدملر] بر چوق قیود احترازه ایله و ذهنیون مذهبی
 خاطر لاده جق شکله وحدت وجوده قائلدرلر . دیگر قسمی ایسه ،
 ینسه ذهنیون قواعدینه قسماً رعایتله برابر ، دها زیاده وجودیونی
 آکدیراجق صورتده وحدت وجود مروجی درلر .

بونلردن ماعدا بعض متفکرین وارکه ، علمای شریعت طرفندن
 فیکرلری مردوددر . علمای طریقت دخی بونلر حقنده صریح بر
 حکم و یرمه مشدر . بالطبع مادیون و ریویون مسلکینه سالاک مسلمان
 متفکرلری ده یوق دکسه ده بونلر ، دلیللرینی و فکرلرینی اسلامیت
 نامه سرد ایتدکلرندن بحشمز خارچنده قایلدرلر . بز شوم بحثده مشاهیر
 متفکرین اسلامیة دن بعضیلرینک افکارینی تدقیق و تشریح ایده جکتر .

امام غزالی

تصوفده مجتهد و مقتدا اولقله برابر سائر علوم اسلامیة ده دخی

اونجی مبحث روح و متفکرین اسلامیه

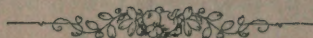
متفکرین اسلامیه اوج قسمه آی. یالابیلیر. بر قسمی عقیده اسلامیه بی
حرفاً تعقیب ایدنلر در. عقیده اسلامیه ده، روح حقه ایضاحات
و تفصیلات یوقدر، روح «امر الهی» دن عبارتدر. واقعا روح حقه
بر چوق روایات در میان ایدنلر کورولمش ایسه ده بونلر ایچون قرآنده
برماخذ یوقدر، بالعکس اکثریسی حرافتدن عبارت اولان او روایات
عامیانه نك دیگر اقوامدن اخذ اولوندینی میدانده در. روحك ماهیتی
وبقاسی و مسئله سی ده، عقیده اعتباریله مسائل نالیه دندر. بعث
بعدالموت، اصول اسلامدن ایسه ده بونده روحك بقاسی شریطه لازمه
دکلدر. جسدك زمان بئمه یکیدن خلق اولونماسی کبی، روح ده
اوزمانده یکیدن خلق اولونا بیلیر. مع مافیه اکثری علمای ظاهریه،
عذاب قبر کبی مسائلدن روحك بقاسی استتاج ایله مشلدر. در.
علمای متصوفه ایسه قبردن مقصد، جسد اولدیغنه قائلدر. اسلامده
روحك بسیط بر جوهر [ذاتیت] اولدینی فکری عمومیتله حکم فرمادر.
لکن بوجوهرك حدوتی متفق علیه کبی ایکن خلقتی حقه فیکر لر
مساوی دکلدر.

شو قدر دنیاه بیلیرکه: وحدت وجودی قبول ایتمه ین و «فیکر

عالم خارجی بولونديرير ولايحيى موجوداته منقسم اولور . ايشته كوريليور كه «فيخت» روح مطلقدن وبوروحك برعالم خيالي يي كندينه مقابل ايتمه سيله متحصل لايحيى اجزاسى اولان ارواح شـخصيه دن باشقا برشى كورميور ، بواعبارله « وحدت وجود » قائلدر . لكن عالم جثماني يي خيال عد ايتديكي ايچون ، وحدت كامله اصحابندن آريلارق ، ذهنيونه التحاق ايليور . مشاراليهك فلسفه سي تماميله انفسى در .

علوم طبيعیه اربابندن اولان « شيلنغ » استاذى « فيخت » ك مسلكنى ناقص بوليور . اوكا كوره حقيقت و خيال ، آفاقي وانفسى ، « مطلق » ك ايكي قطبي حكمنده در . فلسفه ك وظيفه سي بوايكي حدى توحيد ايتك وذكادن طبيعتى ، طبيعتدن ذكايي استخراج ايله مك در . ارواحك كثرى « مطاق » ايچون بروا طه در كه اونكه كندى كنديني بيلىشى وحرى تزايد ايتك صورتيله تكمل ايدر . « شيلنغ » وحدت وجوده بك زياده تقرب ايديور . مع مافيه « ماده يي ، انظفا ايتمش روح » عد ايتديكي وماده وروحي براساس عالى نك ايكي نعتى شككنده قبول ايتديكي ايچون مسلكى « ايسپينوزا » دن فرقى بولونيور . دينيله بيلير كه « شيلنغ » اشراقبونه و متصوفينه ياقلاشيور .

« هه غل » كوره « مطلق » ، فكدردن عبارتدر . شو حاله مافوق الطبيعه ، منطقدن ، باشقا برشى دكلدر . روح انساني ، مطلقك انسانده كندى كنديني بيليشى « وروح مطلقك بر آنى ديمك اولور .

وصول ایچون ایسه فکرك نه اولدیغنی وطبیعت صمیمیه سی ایله جوهرینی تدقیق
ایجاب ایدر . بویله بر تدقیقه اوچ نتیجه حاصل اولور :

۱ — فکر ، ذکای بشرک بر شکل مطلق عد اولونقله برابر ذکا ایله
موضوعنک و بنا برین فکر ایله موجودك آره سنده بر موافقت قبول ایدیلیر .
۲ — یاخود فکر ذكانك حدودینی تجاوزدن ، حقایق اشیا و موجوده ،
وصولدن عاجز ، و بر شکل منطقی و باطنی دن عبارتدر .

۳ — و یاخودده فکرایله موجود شیء واحددر و اشیا نك جوهریتی
تشکیل ایدر . [انتها]

برنجی شكه « ذهنیت معتدله d. Tempéré » نامی ویریلور .
باشده « افلاطون » اولدیغی حالده روحانیونك اکثریسی و بر قسم
متفکرلر بوفرقه دن صاییلیر . ایکنجی شكه « ذهنیت انفسیه Id. Subjectif »
دیلیر که مشهور « قانت » ك و اسکی و یکی طرفدارلرینك مسلکی در .
اوچونجی شكه « Id. Absolu » تسمیه اولونور که المان
« هه عمل » [*] و تلامیذینك مذهبی در . روحانیون و قانتك روح
حقنه کی فکرلرینی مباحث سابقه ده در میان ایتدی کمز دن بوراده ذهنیتك
اك مفراط طرفدارلری اولانلرك روح حقنه کی فکرلرینی زبده
کوزدن کچیره جکز .

« فیخت Fichte » ه کوره بئلك یعنی « روح » دن باشقا بر حقیقت
اساسیه یوقدر . هرشی ، بو حقیقتدن استخراج اولونور . لیکن
بوراده کی بئلكدن ، روح دن مراد ، تظاهرات و احوالی بالتجربه ثابت
اولان « روح شخصی » دکل ، « روح مطلق » در . روح مطلق ، کشف
عقلی ایله بیاینیر که بو کشف ، اراده خصوصنك آنیاً وجدان ایدیلمه سی در .
روح مطلق ، تشآن و حرکت ایتك ایچون ، کندینه قارشى خیالی بر

[*] فردیون مادیوندن « هه کل » باشقا ، بوذات باشقادر .

اوزرینه تأسیس ایدلمکدر . اکر بو قاعده لر ، بو مبدا لر حذف ایدلمه چک اولورسه اورته ده آنجق حادثه لر قالیر . حادثه لر ایسه حادث و نسبی اولوب کندی کندیلرخی [یعنی کندی موجودیتلرخی] ایضاحه غیر کافی اولدیغندن معرفت بشر ایچون متین و غیر متحول بر اساس تشکیل ایده منزل . شو حالده ایکی نقطه نظر بولونیور : یا حادثاتک صحیح و حقیقی اولدیغنه قرار ویریلر و قواعد اولیه هر حقیقتدن غاری اشکال منطقیه و آحاد مجرد حکمنده قالیر ، و یا خودده بوقواعد و اساساتده موجودیت و معرفتک تملری آرائیر . شو حالده بوصوک طرزی ترجیح ایدن مسلك ، ذهنیت مذهبنه ارتجاع ایدر . زیرا قواعد و مبادی اولیه یی ، ایسترموجود ، ایسترماهیت و یا خود علت و ایسترسه خیر مطلق شکلنده تصور ایدلم ، هر حالده بوتمثیلاتی « فکر » *Idee* صورتنده تفکره مجبورز . فکری آرادن چیقاردیغمن تقدیرده بوتون مافوق الطبیعه حقایق ذکای بشر ایچون غیر قابل نفوذ اولاجنی کبی تجربه دخی فکرت بشرک تعیین صحیحی خارچنده قالیر . و تجربه محصولاتی ، غیر معین ، مشکوک ، مبهم و یکدیگریله غیر مرتبط تمثیلاتدن عبارت اولور .

دیماک که « فکر » معرفت بشریه نیک یالکز اساسی اولقله قالمایوب عینی زمانده بومعرفتک حدودی در . یعنی فکر خارچنده معرفت ممکن دکلمدر . فی الواقع برشی حقننده نه قدر واضح و تمام بر فکر پیدا ایدرسه ک ، اوشیئی او نسبتده مکمل بیلمش اولورز . فرض ایدلم که کائناتک مبدأ مطلق « سبب » شکلنده تصور اولونسون . بوصورته بر طرفدن اونک موجودیتی بزه بوفکر بیلمدیرر ، دیگر طرفدن بومبدأك معرفت تامه سنی اوفکرک صحیح و صمیمی بر صورتده معرفتده آراق ایجاب ایدر .

« بر طاقم فیلسوفلر کورولمشدر که افکار واسطه سیله معرفتی قبول ایتمزلر . اولره کوره افکاری قبول ایتمک ، بوش یره تکشیردن عبارتدر ، و ذکای بشرله بوذکاتک بیلمک ایسته دیکی اشیا آراسنه قائده سز واسطه لر قویق و معرفت اشیا یی زور لاشدیر مقدر . اولره کوره ایسترموجودات حادثه اولسون ایسترم ضروریات اولسون ، بتون موجوداتک بیلیمه سی فکرت بشرک [یعنی عقل و ذکاتک] دوغریدن دوغریه کشفی و بسط بر عملیه سی سایه سنده در . »

« مادام که فکر ، معرفتک هم شریطه سی و همده حدودی در ، شو حالده « ذهنیت » مسلکک قیمت و صلاحیتی تدقیق و تعیین ایتمک لازمدر . بومقصده

اوتنجی مبحث

ذهنیون وروح

« ذهنیون ، خیالیون ، فکریون *Idéalistes* » ایله وجودیون آراسنده کی فرق ، بویوک دکلدرد . بعضاً اساسده هرایکیسی برله شیر ، آراده قالان فرق ، ذهنیونک مادهیه هیچ بر حقیقت عطف ایتمه مه سی دره . فی الواقع ، ایستر وحدت وجوده قانع اولسون ایسترسه حق ایله روحی « خلقت » صورتیله تفریق ایدره ک « تنویه » فکرینی ترجیح ایتسین ، هر ذهنی نک صفت کاشفه سی ، حقیقت موجودیتی روحه ، قوته ویره رک ماده یی ایکنجی درجه ده بر اقامی ویا « *Le Non-être* عدم » ویا خود « *Illusion* وهم » عد ایتمه سی دره .

مع مافیله ذهنیون مسلککنک بوشکلده تفهیمی نتیجه فلسفیه اعتباریله اولوب دها عمومی بر نظرله باقیلیرسه مفرط مادیوندن ماعددا بالجمله متفکرین و متفنین بالضروره ذهنیون مذهبنه منسوب عد ایدیایلر لر . شو حالده بوتون مسالک فلسفیه مادیون و ذهنیون کی ایکی بویوک قسمه آیریله بیلیر . متفکریندن « وهر » دیورکه :

« ذهنیت مسلکی قواعدی اولمانجه حقیقی علم وفن ممکنسزدر . بنابرین ذهنیت مسلککنه مغایر اولان مذاهب فلسفیه دولایسیله مختلف طریقله معارف انسانییه یی وعلم وفنک امکاتی انکار نتیجه سنه واصل اولور . فی الواقع فنک شرائط اصلیه سی نه در ؟ بو ، لایتغیر قانونلر ، ضروری و مطلق مبدألر

ادعا ایدیور. « راوه سون » حیاتک، فکرت حالنه انقلابات دائمہ سنی نظر دقتہ آلارق روح ایله جسد اراسندہ کی فرقہ و بوضورتہ کاه لینجہ وکاه ذہنیوندن « شیلنغ » . تقرب ایلور . بوذات ، وحدت وجودہ اک زیادہ یاقلاشمش روحانیوندندر .

یکی « مسلک انتخاب Eclectisme » مؤسسی « ویتور قوزن » اوللری وحدت وجودہ تمایل ایتش ویک چوق اعتراضاتہ دوچار اولمشدی . صولک آتارندہ ، احتمال کہ مفرطانہ برصورتہ «دہ قارت» ک « ثنویہ » فکرینہ رجعت ایدہ رک مفرط روحانیون فیکرلرینی ترویج ایله مشدر .

روحانیون مسلکنک ، هر مسلک کی مقبول و مجروح طرفلری واردر . بومسلکک ، وجودی دائما ایکلکده براماسی بوکونکی فکر فی ایله همان همان قابل تردیف دکلدرد . ذاتاً بو حقیقت ، زمانمز روحانیونجہ تسلیم ایدلکده باشلامشدر . شوراسی ده وار که بومسلکک اک بویوک مثللری ، مثلاً افلاطون ، وحدت وجودہ یک زیادہ متقارب بولنورلر ، حتی دییه بیلیرزکه اونلری تماماً وجودیوندن عدایتدیرمه یں جهت فیکرلرنده کی احتیاط و یازیشلرنده کی ابهامات و رموزدر .

« وجداناً درك ویا تخطر ایتدیكم بالجله افكارك » « بن وروحم » دیدیكم صاحب وحدت و عینیت بر اساسك تفكراتی اولدیغنی محقق عدایده رم. هر عملیه ، هر فعل بر فاعل و عامل تصویرینه محتاجدر ، ناصل که هر صفت ، بر موصوفه محتاجدر . بز ، روح نامنی ، افکاره . عقله ، آرزویه دکل ، تفکر ایدن ، تعقل ایله بن و آرزو قیلان موجوده ویریورز . [*]

« طوماس رهید » ك شو بیسط سوزلری بوتون بشریتك هر عصره ده اشتراك ایتدیكى حس عمومی یه وتشكلات فکریه مزه تماماً موافق وایلروده عرض ایده جگمز اوزره فن و حکمت نامنه سویلنه بیله جك صوك سوزدر .

« روایه قوللار » اسقوچیا لی فیلسوفك ، افکارینی قبول ایدیور . « من دویران » حقیقت روحك بر مجهول اولدیغنی اعترافله برابر انسانك ، تفکر واسطه سیله ، کنیدیسنی « فعل بر سبب اولارق بیلدیکنی و ذاتیتی حادثات ذاتیه سندن تفریقّه مقتدر اولدیغنی » در میان ایلور . يك ظریف و حساس بر فیلسوف اولان « ژوفروی » روحی و بقاسنی اسباب اخلاقیه و صمیمیه ایله اثباته اوغراشیور . [**]

« راههسون » دهها ایلری کیده درك تفکرله بیلنن روح ، روحك تمامیتی اولدیغنی و بوییلش خارجنده مجهول برشی اولمادیغنی

Essai sur les Facultés intllec. [*]

[**] ژوفروی ، اکثری ایضاحاتی شاعرانه برشکلده ویریر . روحك بقاسنی اثبات معرضنده یازدینی مقالات ، بویوك حقیقتلری حاوی اولقله برابر شكلا پكده فنی اولمادیغندن مشهور « تن » ك شویله براسنه راسنه هدف اولشدی . « اوکوزك مقدری سکز اون سنه یاشامق و طانه یا بقدر ، لکن بز اونی بش آیلق ، اوچ سنه لك ایکن کسوب بیورز . دیك كه اوکوز ، او بردنیاده یینه یاشایه جق و طانه لر یا باجق ! »

سبب اولارق « آهنگ مقدر Harmonie préétablie » اسميله برقانون تصور ایدیور . دیمك اولیوركه هر مونا د ، فعالیت ذاتیه سیله وکندی حسابنه حرکت ایدیور ، لیکن بوتون مونا دلرك حرکات مستقله سندن ، آهنگ مقدر قانونی موجبجه « آهنگ عمومی » میدانه کلیور .

لینینچ ، بك واسع برذکادر . بوکون بيله اقوال وافکارندن استفاده ایدیور وحالا طرفدارلری واردر . بزم ناجیز محاکمه مزه کلنجه : مشارالیه ، بك زیاده اعتراض ایتدیکی وحدت وجود مسلکی ویا خصوص استاذ داهی « ایسپینوزا » بی غرب و محرف برشکلده تعقیب وتقلیددن باشقا برشی یامبور . کائنات وانسانی ایضاح ایچون مراجعت وایجاد ایتدیکی « مونا » فرضیه سی ، حسب التحلیل بر « تجرید » دن عبارتدر . زیر مونا دلر ، برطرفدن لایحصى ودیگر طرفدن « آنجق ذات حقه وشئوننه مخصوص برحانته » مالک تصور ایدیور . بوصوك فكرك دوعری اولماسی ایچون اونلرك « شئون ذاتیه » اولمالری لازم ، بوايه وحدت وجود مسلکی در . لینینچ ، بومسلکی قبول ایتدیکنندن مونا دلرده تصور ایتدیکی نوعی حقه « آنجق خلق وایجاد » صورتيله عطف ایده بیلیر . « ذات Substance » ك حقیقی تعریفه کوره بو ، غیرممکندر . ذاتاً روحانیون مسلکك اك ضعیف نقطه سی ده بوراسی در . بوحقیقت ، مذهب روحانیون سالک لری متأخرینجه تظاهر ایتدیکنندن مباحث سالفهك برنده دیدیکمزکی یاواش یاواش وحدت وجود فکرلرینه یا قلاشمقده درلر .

اسقوجیا مدرسه سی مؤسسی « طوماس رید » ریسیون افکارندن قورتولق ایچون « حس مشترك Sens commun » ك تلقیناتی قبول ایله دیبورکه :

قوت در. مشارالیه ، اسقولاستقلر [*] ایله دیکر روحانیونک ، قوتی بر سوق خارجی ایله اجرای تأثیر ایدیحی صورتده تصور ایتملرینه اعتراض ایدیور و « قوت » بالذات عمل و فعالیت محتوی و سائقه غیر محتاجدر دیور. تجربه باطنیه ، بزه فعال و حقیقی بر قوت طانییدیور که بوده روحزدرد. غیرمادی جزؤ فردلر ، روحزه مماثلدر. شو حالده ماهیتلر ، ذاتلر ، جوهرلر « Substance » روحلردن عبارتدر . . لیدنیچ . کوره کائنات « بر مجموعه ارواح » دن باشقا برشی دکدر . شو حالده وارواحی یکدیگرندن ناصل فرق ایدیبیلورز و ناصل اوایورده اشکال کونیه حصوله کلیور ؟ مشارالیه « موناد Monade » نامنی ویردیکییو غیرممتد جزؤ فردلرک ، بورو حلقه تفریقته « اطلاع و فهم » ک سبب اولدیغنی در میان ایدیور وارواحی اوج درجهیه آیریور :

۱ — بسیط ذی حیاتلر . بونلر ، کندی حاللرینه موافق برر جسمله اتحاد ایتش مونادلردر ، اطلاعلری غیر محسوس در و دوام ایتمز . [نباتات و جمادات اولاجق] .

۲ — دها واضح بر اطلاع یعنی حسیاته مالک ذی حیاتلر . بومونادلره . « روح » اسمی و یريله بیلیر و موافق بر جسمله اتحاد ایتد کده حیوان اولور .

۳ — اوچونجی نوع مونادلر ، عقل و تفکره مالک اولان « نفوس ناطقه » در .

مونادلر ، بسیط اولدقلری ایچون ، یکدیگری اوزرینه اجرای تأثیر ایده مزلر . اويله ایسه بو عالمده کی ارتباط ، تسلسل حادثات ، موازنه ناصل حاصل و باقی اولور ؟ و بویه یکدیگریله ارتباطی اولمایان اجزاء ناصل اولیورده بر مجموعه منتظمه میدان کتیریور ؟ لیدنیچ ، بوانتظامه .

[*] قرون وسطی ده حکمقرما اولان « فلسفه مدرسه وی » مسلکی سالکری .

روح جسمدن تماماً وحقیقۀ متمیز و جسدسز یا شامغه مقتدردر . « [*]
 دهقارتك شو محاکمه سی بوشکلنده روحك استقلال وبقاسنی اثبات
 ایده منزهده وجدان وتفکرده کی وحدتی ایما ایتدیکندن دهها صحیح
 اشکال اثباتیه به اساس اولمشدر . دهقارت ، روح انسانی بی اثباته
 چالیشدینی حلاله عالم ایچون روح تصویرینه لزوم کورمه مشدر . شایان
 دقدرکه روحانیونك پیشواسی اولان دهقارتك قوزموغرافیاسی بر
 دهری بی آکدیراجق شکلده میخانیکی در .

« لپنیچ » ایسه بوتون مکونانده روحدن باشقا برشی کورمیور ،
 امتداد فکریخی ده روحه ارجاع ایلور . مشارالیه کوره ماده ، کثرت
 وازدخامدن عبارتدر . کثرت ایسه حقیقتی کندندن بولاماز و آحاد
 صحیحهدن آلیر . مشارالیه دیورکه :

« مادامکه ماهیات مزکبه وار ، ماهیات بسیطهده اولق لازمدر ، چونکه
 مرکب ، بسیطلردن حاصل اولان کتله در . » [**]

لپنیچ ، امتداد ومادهدن « غیرمادی آحاد » انتقال ایدیور .
 بو آحاد « اجزای فرد شکلی Atomes formelles » یعنی ذرات ذاتیه
 « A. de Substance » دیمك اولوب « تپیکور » و « ده موقربتك »
 اجزای فردندن چوق فرقلی در ، زیرا بوجزؤ فردلر متمد تصور
 ایدلمکده ایکن لپنیچك کیلر غیرمتمد تصور ایدلمکده در . ذاتاً بومتمکره
 کوره « امتداد Etendu » اجسامك جوهری اولمایوب جسم اوزرینه
 برعارضه ، برحادثه در . قالدی که دهقارته کوره امتداد ، اشیانك جوهری در .
 لپنیچه کوره غیر متمد جزؤ فردلرک حقیقتی میدانه کترین

عیسویه ایله تردیفه چالیشمشدور . فلسفه نك ده ترقیات فیه ایله مترادف کیتمهک باشلاماسی قرون اخیر ده کی « انتباه » دوره سنده در .

« ده قارت » ، اعصار اخیر روحانیون مذهبك رئیس عید اولونابیلیر . متفکر مشارالیه کوره روح ایله ماده نك « فرق خیالیسی ، مغنویسی Distinction idéale » مرتبه یداهتده در . ده قارت : دوشونیورم ، بنابرین موجودم ، دییور وعلاوه ایلیور : فرض ایده بیلیرم که جسم یوقدر ، بر خیال دن عبارتدر ، لکن دوشونه بیلیم دوام ایتدکجه موجودیتدن شبه ایتیم ، وارلغی تماماً آکلارم . شو حالده فکرت تصویری ، امتداد تصورندن آیری بر شیدر وهیچ شك وشبه ایده میه جکم بر وارلق وارسه اوده فکر تندر .

• ده قارتك شومسرو داتی فی الحقیقه بدیهی ایسه ده بوراسی ایکی فکر آراسنده کی فرق خیالییه عائد قالب روحك موجودیت ذاتیه ومستقله سی اثباته کافی دکلدر . زیرا بویله برفرق صحیح قالمقله برابر روح دیدیکمز شی ، یعنی وجدان وتفکرله مترادف اولان حالت ، جسمك وبنابرین ماده نك بر محصولی ، بز صنعتی ، بر خاصه سی اولابیلیر . ده قارتك بویله بر اعتراضه ویردیکی جواب ، فی اولمقدن زیاده اخلاقی در . زیرا دییورکه : هر واضح و متمیز فکر ، بر حقیقت مقابلی در . جناب حقك بزنی آلداتماسی شانیه منافی در و بز تصور لر مزی ایجاد مه مقتدر در . بویله بر جوابك قیمت فیه سی اولمایه جنی میدانده در . ده قارتك بومستله ده کی صوك سوزی شودر :

« مادام که غیر عمد ویا لکنز متفکر اولق حیثیتله کندی کنسدم حقتده واضح و متمیز برفکره مالکم ؛ شبهه سزددر که بنی اولدیم کی یاپان بنلکم یعنی

آریستونک آثارینی اقتباس و شرح ایدن متفکرین اسلامیه بوصوک جهتی اختیار ایتشلردر . مسلمان فیلسوفلرک قدومه سی اولان « ابن رشدک » ک مسلکی « آریستو فلسفه سنک وحدت وجود شکلی » در . آریستونک مسلکندن مادیون مذهبی ایچونده دلیللر، اساسلر چیقاران حکما کورولمشدر . فی الواقع بوداهی نک افکاری اوقدر واسع و مبحث اوقدر عمیقدرکه انسانی ، بوبابده کی اختلافاتی طبیعی کورمه ک سوق ایدر .

قدما دن « اشراقیون » مذهبی حقنده مطالعه بی زائد کورمکده یز . بونلر وحدت وجوده قائل اولدقلرندن بوقاریلرده کچن مباحثله ایلروده کله جک تصوف مباحثی اشراقیون حقنده دخی اساساً ایضاحات ویریر . لاتین مادیونی و « ایستونی سی بن » مذهبی حقنده دخی مباحث سالفه بر فکر ایدینمکه کافی در . [*]

قرون اخیره

ده قارت ، لیبنیج ، توماس رید

روایه قوللار ، راومسون ، ژوفروی ، من دوبران وقوزدن

قرون وسطی اوروپا متفکرلری آریستو وافلاطونک افکاری خارجنه چیقامامش وبعضیلری ایکی داهی نک فکرینی توحیده وعقیده

[*] « ایستونی سی بن » مذهبی بعض نقاطده وحدت وجودی آکدیریر و فقط هیئت عمومیه سی اعتبارله مادیونه ملحق بر مسلکدر .

و فکر محض دکلدر. غایه، کندینه دوعری سوق ایدیلمن بالجمله حرکتک
«علت ساکنه سی» در. بنابرین افلاطونک روحی بذاته متحرک عد
ایتمه سی دوعری دکلدر. روحک حرکتی، یورون بر آدمک حرکتی
کبی اولمایوب صنداله بینمش بر آدمک حرکتی کبی در.

جسدک غایه سی اولدینی ایچون روح، مادی وغیر معین دکلدر.
جسدک سبب شکلی وسبب نهائیسی اولان روح، عین زمانده جسدک
«علت موجب سی» در، زیرا که جسدک بالجمله حرکتی پیدا واداره
ایدیور. روح، جسدک بوتون شرائط حیاتیه سنک باعثی در. جسد،
قابل تقسیم برکتردر. روح ایسه علت شکلیه، علت غائیّه وعلت
موجبه دن عبارت وغیر قابل تقسیم برواحدیتدر. روح وجسد،
یکدیگرینک لازم وملزومی در. روح برجسده، برانسانک برآوده
اوطوربشنه مماثل اوطورمقدمه دکلدر. انسان، ساکن اولدینی اودن
ایستدیکي وقت چیقار وگیره، لکن روح بویله دکلدر. روح، آنجق،
جوهری بولندینی جسده موجوددر.

طبیعه موجود اوچ شکل حیاته مقابل اوچ دورلو روح وارددر.
روح نباتی، روح حیوانی، روح انسانی. روح نباتی «غذائی» در.
روح حیوانی «حی» در. احساساتدن آرزو، آرزودن حرکت
حصوله کلیر.

روح انسانی «عقلی» در. روح حیوانی، روح نباتی بی،
روح انسانی ایسه هریکیسی کندنده تمرکز ایتدیریر.

آریستونک شوايضاحتندن اساساً «روحانیون» قواعدی کوزه
چازیورسده روحک موجودیتنی ودها دوعریسی تظاهرنی جسده
مشروط کوردیکي دوشویلیرسه «وجودیون» ایزلری ده بولونابیلیر.

ارواح شخصیه ، روح عمومی نك اجزاسی در . شخصی بر روحه مالك موجوداتك اكملی ییلدیزلر اولوب صوكر : انسان كلیر . روح شخصی : معنوی ، بسیط ، غیر مرئی وجسده وجوداً متقدم در .

آریستویه كلنجه : مشارالیه كوره روح عالم یوقدر . هر موجود ، ماده ایله شكلك اتحادندن حاصل اولمقده در . ماده بر مایه در كه شو بو اولاییلیر . غیر معین و بنا برین غیر حقیقی در . ماده یی معین و حقیقی یاپان شكل در . دیمك كه شكل ، روح نامنی آلان فكرك عینی در . مادم كه هر پیدا اولان شی ده ، او شیئك ، حرکتك اساس و غایه سی اولان علت دائمی سی واردر ، دینله بیلیر كه هر شی ده روحه مائل بر اساس واردر .

اریستو ، فكرینی ایضاح ایچون شویله بر تشبیه مراجعت ایدیور : فرض ایدیكز كه كوز ، باشلی باشنه بر شخص ذی حیاءدر . اونك روحی « كورمك خاصه سی » در . خاصه رؤیت ، كوزك جوهری و شكلی در . كورمك خاصه سی كوز ایچون نه ایسه ، روح ده جسد ایچون اودر . بو اعتبارله روح ، جسده عائد برشی در ، لیكن بوشی نه حرکت ونه ده رسمدر ؛ او ، بر فعالیتدر كه جسمه حرکت و شكلی اعطا ایدر . و بر سبب در كه اجزاء آراسنده ائتلاف و آهنکی میدانه كتیریر . ذی حیاءده جسد ، علت ماده در . روح ایسه بو علتك علت دائمی و علت موجب و غایه سی در . روح ، جسدك غایه سی در . بو غایه حقیقی و داخلی [یعنی جسدك ماهیتنده مندمج] در ، اثرینك خارجنده

اقدام عالم معنوی ده مشاهده حقایق ایله مشرف اولدیغنی و حیات ارضیه سنده فهم و كشف ایندیگی حقایق ، او عالم علوی ده کی مشاهداتك « تخطر » ندن عبارت بولوندیغنی واضحاً ادعا ایدیور كه بوندن روحك حقیق فقط معنوی بر وجودینه قائل اولدیغنی صراحة آكلاشیلیمقده در .

بو روح ، محسوسات ایله مدرکات آراسنده واسطه در . جناب حق ، ذکایی بو روجه ایقا ایتشدر ، روحی ده جسده قویمشدر . ذکا ایله اجساد آره سنده وظیفه واسطی ایفا ایده یلمک ایچون روح ، هر ایکسینک طبیعتدن حصه داردر . و بو ایکی متضاد الطبیعه ماهیتی تألیف ایلر . وحدت ایله کثرت روح ده امتزاج ایدر . دیگر بر محرک طرفندن تحریک ایدیلن شیئی ، کندی کندینی تحریک ایدن شی-سابق الوجوددر . روح ک باعث حرکتی اولان اساس ، ینه کندنده در ، جسدی عدد و آهنگ علاقه لری موجبنه تحریک ایدر . و بوضورتله عالمی معین و غیر معین ماهیاتدن مرکب بر خلیطه بدیعه یلپار .

شایان دقتدر که افلاطون ، طرف حقدن روح ک تسویه ایدیلدیکنی بیان ایدیبور ، روح ک خلقتندن بحث ایتیمور . عالمده کی آهنگک مسندی اولان روح ، حقیقی بر موجودیت و تمتد بر جوهر اولوب معمار طرفندن عالمه توزیع اولونمشدر . توزیع ، ییلدیزلرک حرکاتی قانونلرینه تقابل ایدن آهنگ علاقه لرینه کوره یاپلشدر . اکثریت مدققین شو مشروحانک حرفیاً قبول اولونماماسی طرفداری در . زیرا معنای ظاهریسی بر طاقم رموزاتله مزیندر . افلاطون ک شفا کردی « آریستو » یه کوره افلاطون ک شو بیاناننده کی روح عالم ، « فکر Idée » دن عبارتدر . [*]

[*] آریستونک استاذینه قارشی اتخاذ ایتدیکی مسلک تنقید و اعتراضک عزو و شدت درجه سنه چیقمش اولدینی معلومدر . افلاطون ک روح حقنده کی افکاریده مشار ایله طرفندن « ریاضی علاقه » و « فکر » عد ایدیلرک چیغرندن چیقالمشدر . اگر روح بر فکر مجرددن عبارت ایسه هیچ بر حقیقی اولماق لازم کلیر . حالبوکه افلاطون ، ارواح انسانیه نک بوعالمه کلزدن

ذکای عمومی دن بر جزؤدر، ناصل که جسدی عناصر مادی دن بر جزؤدر.
 افلاطون اوپله بر داهی در که آثار علویه سی ایکی بیک سنه در نیجه
 افاضل طرفندن شرح و تفسیر ایدیه کلشکن حالا افکار اصلیه سی رموز
 واهیامندن تماماً مجرد ایدیه مه مش و تماماً آ کلاشبله مامش در . مسلك
 و افکارندن صریح «ثنویه فلسفیه Dualisme philosophique»
 آ کلاشیلدینی کبی وحدت وجود و قواعد تکامل ده آ کلاشیله بیلور.
 اك دوغریسی مشارالیهك آثار مهمه سننده کی افکاره اولدینی کبی
 مراجعت ایتک در . معاصر فیلسوفلردن «پول ژانه» نك استنباطانی
 شو مرکزه در. افلاطونه کوره عالم، جسد و روحدن مرکب ذی حیات
 بر «کل Tout» در . عالمك روحی، دوغریدن دوغری به «معمار،
 ددی یورغوس «Cémiourgos» یعنی جناب حق طرفندن تسویه
 ایدلشد . [*]

[*] افلاطونك آثارندن «Timee» تیه «دن مأخوذ . بو اثر حکمت
 افلاطونیهك مافوق الطبیعه اقسامی تشبیها و رموز شاعرانه ایله ایضاح و بیان
 ایتکده در . افلاطونك جناب حقه «معمار، عمله» اسمنی ویرمه سی،
 کندیسنك ثنویه فکرنده اولدینی ایما ایتکده در . جناب حق، عالمك خالق
 دکل، تنظیم ایدن معماری در . نور ایله ظلماتی تفریق ایتکده در . لکن
 افلاطوندن اول کلن و وحدت وجود مسلكی استاذی اولان «پارمنید» ك
 آثارنده کی «شمس عقول، ذکالك کونشی» یعنی جناب حق تعریف
 و ایضاح اعتباریله افلاطونك معمار نامنی ویردیکی مفهومك عینی در . بنابرین
 افلاطونك وحدت وجوده متمایل روحانیوندن بولندینی ده ا زیاده حقیقه
 قریبدر . مادهك ازلیتده حکم اتمی، ماده بی ذات حقه قارشی بر موجود
 مستقل عد اتمه سندن دکل، ذانك بر صفحه تجلیسی اولق اعتباریله غیر مخلوق
 کورمه سندن ایلری کلش اولسه کرک در . وحدت وجوده قائل اشرانیون
 فلاسفه سنك افلاطونه نسبتی ده بوفکرک ترجیحنه سببدر .

کلیه . شوخالده روح : متحرک ، اک رقیق ، اک مجلا و مسدور جزؤ
فردلردن مرکب اولمق لازم کلیه . شو تعریفه کوره روح ، آتشین
جزؤ فردلردن متشکله . فی الواقع بومدرسه یه کوره کائناده موجود
جزؤ فردلرک بر طاقی نار مذاب حالده در . روح ، مکنوناتی تنظیم ایدن
بر قوت دکلدر ، ماده ناک بر قسیمدر . بو آتشین جزؤ فردلر ،
حرکت و حیاتی حصوله کتیررلر . انسان ایکیشمر عادی جزؤ فردله
نرر آتشین جزؤ فردلردن مرکبدر .

ایشته کوریلورکه «جزؤ فرد» مدرسه سی تمامیه مذهب مادیونه
ملحقدر . روحانیون مذهبی «آناقساغور» ایله باشلا یور . ماده ایله قوتی ،
روح ایله جسدی بر شکل فلسفیده ایلمق تقریق ایدن اودر . «آناقساغور»
کوره ابتداده ماهیات قارمه قاریشیق بر حالت «Chaos» ده ایکن
برقوه محرکه و ناظمه بوماهیاتی تنظیم و ترتیب ایله مشدر . اریسطو ، متفکر
مشار الیه دن بحث ایدرکن دیورکه : هرکس عقلی غیب ایتمشجه سته
تصادفی سوزلر صرف ایدرکن بر آدم «یعنی آناقساغور» ظهور ایدرک
عقلی غیب ایتدیکنی مشعر سوزلر سوبله دی .

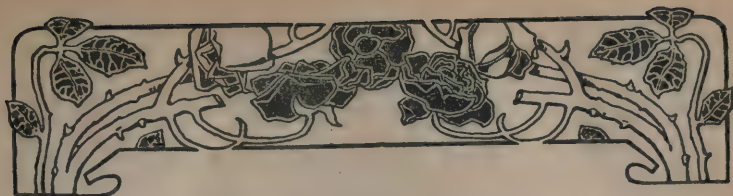
سوقراط ، افلاطون ، آریستو

افلاطون «فهدوز» نام اثرنده استاذی سوقراطک روح حقیقه کی
افکارینی درج ایدیور . سوقراطک افکاری ، آناقساغور ککنذ ماهیه
چوق فرقلی دکسه ده ها واسع ودها عالی در . سوقراطه کوره جناب
حق دکای عمومی ، هر شیئه شامل حکمت ، روح کوزدر . روح انسانی

فلسفه ایلہ برابر تفکر و تدقیق باشلاینجہ روح کدہ ماہیتی حقندہ
 یکی یکی فرضیہ لر پیدا اولمغه باشلامشدر. مع مافیہ ایلک فیلسوفلرک آثارندہ
 بواعقادات قدیمہ بقایاسی کورولمکدہ در. « یونان » مدرسہ سی
 منسوبینی روح ایلہ جسدی فرق ایتمکله برابر موجودیت انسانیہ یی
 « معنوی ، مادی » کبی ایکی جزؤ مهمہ تفریق ایتترلر. اولنلرہ کورہ
 روح ، جسدی احیا ایدن قوتک معادلی اولمقلہ برابر صو ، هوا ،
 آتش ، مادہ غیر معینہ کبی مادی بر شیدر. شو حالده « یونان »
 مدرسہ سی منسوبینی روحانیون میانندہ تعداد ایدہ مہیز. مادہ و قوتک
 وحدتنہ قائل اولان حکمای قدیمہ حقندہ « ایسپینوزا » بحثندہ کی
 محاکماتز کافیدر .

« فیثاغورث » مدرسہ سنک روح حقندہ کی فکرلری پک مشوشدر.
 اولنلر ، بر طرفدن روحہ « آہنک » و « عدد » دیدکلری حالده دیکر
 طرفدن روحک بعدالمات بقاسیلہ سیاحت و تناسخنہ قائل اولیورلر .
 اکر روح ، بر آہنکدن ، بر موازنہ دن عبارت ایسہ موجودیت
 مستقلہ سی اولماق و دیکر بر موجودیتک محصول وصفی اولمق لازم
 کلیر ؛ شو حالده ایسہ ناصل سیاحت و تناسخ ایدہ بیلیر ؟ بوتناسخ
 و سیاحت فکری « فیثاغورث » مسلکک صفت کاشفہ سی حکمندہ
 اولدیغندن اولنلرک مادہ خارجندہ و موت ایلہ فانی اولمایان بر روحہ
 قائل اولدقلرینہ حکم ایتک و اولنلری « روحانیون » صیراسندہ تعداد
 ایلہ مک ضروری در .

« لوسیپ » و « دموقریت » منسوب « جزؤ فرد » مدرسہ سی
 افکارینہ کورہ حرکت ، دائمی اولدیغندن مادہ یی تحریک ایدن قوتی
 مادہ دن آیرمغه محل یوقدر . ہر حرکت « بر مصادمہ و سوقدن ایلری

دوقوزنجی مبحث

روح و روحانیون

قرما

انسان ابتدائی یہ روح فکریخی ویرن « موت » در . فلسفہ مورخلرندن « زلر » وفلاسفہ متقدمینک آثار وروایاتی تدقیق ایدن اکثری متفکرلر ، انسان ابتدائی ده روح فکرینک بوصورتله حاصل اولدیغی بیان ایدیورلر . انسان یاشایور و صوکر اولیور . جسدی ، حال حیاتنده کی منظره سنی محافظه ایتمکه برابر حس و حرکتدن محروم قالیور . ایشته ابتدائی انسانلر حیات ومات آراسنده کی بوفرقدن روحی استدلال ایتشلردر . لکن روحک ماهیت واوصافی حقنده ابتداری یک قاریشیق ظنیات و حرافلر پیدا اولمشدی . روح ؛ نفس ، هوا ، سیاله قیلندن برشی صایلیوردی ؛ روحی ، رؤیالرده کورونن خیالتلر کبی ضانانلر چوق ایدی . مثلاً یونان شاعرلرینک پیری « امیروس » . معطوف اشعارده روح ، قالبنک شکلنده بر نوع تصویر اولوب حین موتده آغیزدن یاخود یارملردن چیقدیغی یازیلیور . روح ، عضویتدن آیریلدقدن صوکر ا قوت ، وجدان و خاطردهن محروم بر کولکه حالنده باقی قالیر . [*]

[*] بعض تدقیقاته کوره عبرانیلرجه دخی بعدالمات روح بویله بر حالنده باقی قالیر ، حالوکه بویله بر بقا ، بقای شخصیت اولمایوب حقیقت روحک بقاسی در .

« هربرت اسپنسر » ناموسلی بر عالم ، واسع بر ذکا و مستقیم بر
 وجداندر . بوسیدیه مبنی بوتون حیاتی وقف ایله میدانہ کتیردیکی
 « فلسفه اجتماعی Sociologie » سنک هیچلکینی اواخر عمر نده اعتراف
 ایتمش و « غیر قابل معرفت » فکرندن واز کچهرک صمیمی بر متفکر
 اولدیغنی میدانہ قومیشدر . [*]

Acts and Comments 1902 [*]

بیلینه مهین شیلر صیراسنده اولمق لازم کلیر . مع مایه « ایسپنسر » روح ایله ذکائی عین حادثه عد ایدیور و مادیوندن فرق ایدیله میه جک بر صورتله ایضاح ایلور .

روح حقهده بشریتک اعتقادینه کلنجه : « ایسپنسر » فلسفه سنک اجتماعیات قسمنده روح حقهده کی فکرک صورت پیدائی و تکاملنی شو صورتله ایضاح ایدیور :

انسان ابتدائی ، صولرده کندنی عکسنی کورمه سی ، کولکسی ، عکس صدا وهله رؤیا کبی حادثادن « کندیسنک بر شخصیت ثانیه سی » موجود اولدینی ظنه دوشمشدر . بو فکر تکامل و تشعب ایده ایده روح ، جن ، ملائکه و معبود شکللرینی آمشدر . شو حالده معنای عادیسنده تلقی ایتدی کمز روح ، دوره بداوتک اثرجهلی اولوب ادیان و اعصار متأخره بویا کلش فکری بر حقیقت اصلیه درجه سنه چیقارمشدر . ذکا ایله روحک شیء واحد عد ایدیله سی یا کلش بر فکر اولوب بوراسنی مبحث موافقده مناقشه ایتدک . روح فکرینک انسان ابتدائی ده نه صورتله پیدا اولدینی حقهده کی مسرودات ایسه روحک حقیقت و موجودیتیه اصلا خلل ویره مز . حقا یقندن صرف نظر ، اکثری حادثات طبیعیه بیله انسان ابتدائی طرفندن بر طاقم اشکال صافدلانده فهم و توضیح ایدلمشدر . بو قدر اساطیر و حرافات بو دعوا مزک شاهی در . لکن انسان ابتدائی بو حادثاتی یا کلش تلقی و ایضاح ایتمش دییه اونلری اصلسز و معناسز عد ایتک دوغری اولور می ؟ ذاتاً انسان ابتدائی ده روح فکرینک صورت پیدائیشی « ایسپنسر » ک ظن ایتدی کی قدر بسیط دکدر . مبحث آتی ده دخی بو بابده بر قاج سوز صرف ایده جکر .

بر شکل آلیز . لکن مکوناتک صانعی ، انسانک روحنی انکار
ایدرسهک ، مسلك استحالده قدر مهم و مشوش بر منظومه فکریه
اولاماز . زیرا او حالده جمله موجودیتی و بو میانه دکای انسانی بی ،
وجدانی ایضاحدن عاجز قالارق بونلری یا تصادفه و یا خود ماهیت
و حقیقتی حالا مجهولمز اولان مادهیه و هرایکی صورته بو قدر بدایی ،
بدیعه خلق و ابداعنه نه کبی اوصافله مقتدر اولدیغنی ایضاحدن عاجز
قالدیغمز بر مجهوله عطف ایتمش اولورز .

معلم « هه کله » و « لودانتق » ک مسلكاری بو صوکه صورته
اولدیغنی یوقاری ده بیلدیردک . مسلك استحالدهک بو شکلیله ایضاح
عضویات بر اراق شدید بر مقبولیت کوستردکدن صوکر شیمیدی
اسکی شوکتی غیب ایتمش و بر مجموعه فرضیات اولدیغنی اثبات
اولومشدر .

مسلك تکامل و استحالده کی افکار ، اساس اعتباریله یکی برشی
دکلدز . دساتیر دینه ده ، اسکی حکمانک متفکراتنده تکامل و استحالده
فکرلری کوزولیور . بو کونکی شکلی ایسه « لامارق » و « داروین »
طرفندن سرد ایدی لان افکار اوزرینه قورولمشدر . مع مافیه روحی
انکاردن عبارت اولان شکل حاضری مادیونک اجتهدی اولوب کړک
لامارق و کړک داروینک نظریه و فکرلری همه حال روحی واللهی انکاره
سوق ایتمز .

« فلسفه تکامل » مؤسسی « هربرت اسپنسر » کوره جمله
وجود : قابل معرفت و غیر قابل معرفت ، کبی ایکی قسم مهمدن عبارت
اولوب ذات حق ، حقیقت ماده و قوت و امثالی اولیات ، بزم دائره
ادراکزه کیرمه یین شیلردر . معنای عمومیسه نده آیینان روح دخی

ایجاد کرده من اولان هر کله ده کی معنایی کندی ادراک و ماهیت من
نسبتنده آ کلامق انصافی کوسته ریرسه ک تکامل لفظنده کی معنایی ده
دوغری آ کلامش اولورز . عالمده ثابت هیچ برشی یوق . سکون
مطلق ، ذهن بشرک بلکه برتجریدن ، بلکه برتجیلندن عبارت . جمله
موجودیت ، اشکالک تمادیا تبدیل و تحویلله یایدار . تبدیل و تحول ایسه ،
اک عمومی و حقیقی معناده تکامل دیمک در . عالمک بزه مکشوف اولان
اقسامنده کوره بیلدیکمز حرکتده ، تحول و تبدلده ، تظاهر و تجددده
« بر آن اولکی حاله نسبتله بر آن صوکر ادها زیاده کماله دوغری
یاقلاشما » جهتلیخی ده کوریورز . کره ارضمک و کندمک تاریخی
و کندمک تاریخی تدقیق ایدلیدی وقتده تحول و تبدلده « کمال ،
ترقی ، تکمل » لمعلری بولویورز . مثلاً نار مذاب حالده کی کره یه
نظراً سطحی ، حیاته تجلیکاه اولان کره یی « کماله دوغری برخطوه
آتمش » صاییشمز یک طوغری در . یاری چنپلاق که زن بشریت
ابتدائییه نک پلاسپاره لرینه نسبتله بو کونکی مدنیلرک الیسه سی بر
« تکمل » درکه « تکامل بشرک » بر صفحه سی دیمک در . عضویات
بسیطیه نسبتله حیوانات عالیه بر تکاملدر . کله لره دها فنی بر صورتله
معنا ویرنلره کوره تکاملک معناسی « یساطیدن ترکیبه دوغری سیر » در .
بسیط بر حادثه نک دها کثیر الوظائف و یاخود دها مترکب بر حاله
کیرمه سی ایسه بالطبع او حادثه ده بر طاقم تحولاتی ، استحالاتی
موجب اولور . بالخاصه عضویاتک تکاملی « مسلك استحال

Transformisme » تامنی آلیور .

اس الاساس اولارق بر منبع عاقل قدرت و انسانده بو قدرته
علاقه دار بر روح قبول ایدر سه ک ، مسلك استحال ، واضح و منطقی

کمیت و حالتک تغیری ، کتلهٔ مادیه اوجہ کنندہ بولونمایان یکی بر
بر کیفیتی اضافہ ایدیور ، بویکی کیفیتک انضمام ایتدیک حالتہ «آنبحران»
نامی ویریلیور .

والحاصل هانکی شکلدہ اولورسہ اولسون ، مادیون مسلیکی
اساساتہ عائد هیچ بر مسئلہ نی حل و تنویر ایدہ مدکن ماعدا ، ولوکہ
نسبی بر صورتہ اولسون ، بومسائلی تنویر ایدن وادراک بشر ایچون
برمبدأ واستادکاک تشکیل ایلہین موادی دخی یا انکار و یا خود تحریر
و تغیر ایدہ رک وجدان بشری دہرین برقرانلقہہ بر اقیور . روح و وجدان ،
ماہیتی مجهول و فقط موجودیتی محقق ایکی بدیعہ وجوددر . بوبدایبی
ظن و خیال قدر مظلم بر هیولایہ عطف ایتمدکن ایسہ بوبدیعہ نی و بوتون
بدایبی ، منشأ و منبئی اولان ذات حقہ عطف ایتک دہا عاقلانہ ،
دہا حکیمانہ و دہا متفقنانہ بر حرکت اولمازمی ؟

فکر تکامل و روح

فکر تکامل ، بزم اعتقاد مزہ کورہ ، اساساً دوعری بر فکر ،
تطبیقات و تشمیلاتندہ پک یا کلش نتیجہ لر تولید ایدہ بیلیر . تکامل
فکرینی دخی بر مقام فرضیات ایلہ مختلف و متضاد مسالک فلسفہ یہ
یاردجی ایتک تکامل کلہ سنہ ، حادثات کونہ دہہ بر مقصد تعقیب
ایدلیدی و برغایہ خیال تعقیب اولوندینی معناسنی ویرنلر وار ، عین
کلہدن مادیون مذہبی نتیجہ لرینی چیقاراندردہ وار .

استناداً روح و وجدانی بر حادثه میخانیکیه فرض ایتک امکانی
« قنآ » واری در ؟ اصلاً و قطعاً . ینه علم حیات اربابندن بری
دیورکه :

« وجدانی بولدیفمز یرده و بولدیفمز شرائط اینجنده مطالعه و تدقیق
ایدلم ، لکن تدقیق غیر ممکن فرضیه لر ایجاد و تخیل ایتیهلم . زیرا بویه
فرضیه لرله مسئله یی حل ایتش اولماز ، مشکلاتی حل دکل ، مشکلاتک شکل
و موقعی ده دیکشدرمش اولورز . »

بو سوزلر پک محمدر . اک فاضل و حکیم کچینلرک بعضاً اختیار
ایتدکاری حفت تفکر و محاکمه شاشیلاجق درجه یی بولویور . عجبا
انسان کی ، تدقیق ایدلمک ایچون اک فضلله امکان و وسائطه مالک بر
موجودیتده نه اولدینی آکلاشیلامایان وجدان ، بوجکده ، قورتهده ،
موزده و ذرده واردر دیمکله مهم وفی بر شی سوبله مش وحتی آز
چوق معنالی بر سوز سوبله مش صایلیورمی یز ؟ ظن ایتیهز . زیرا
بو سوزله روح و وجدانی ایضاح ایده مدکن ماعدا اصلاً ایضاح
ایدیله میه جک بر زمینه نقل ایتش ودها دوغریسی ایضاحدن قاجش
ووازکچمش اولورز .

حکمت و کیمیا متخصصاری ، معلم « دانتق » و پیرولرینه معلم
« هه کهل » عطف ایتدکاری نواقصدن بعضیلرینی عطف ایدیورلر .
بونلردن پک مهم بر دانه سنی نظر دفته قویاجغز . کیمیا و حکمتده پک
مهم بر نظریه وارکه بوده « آن بحران Point critique » دینلن
مسئله در . معلم « لودانتق » بو مسئله یی نظر دفته آلمیور ، حتی
فیزیولوژیست « توسا » معامی بو مسئله یه عدم وقوفله اتهام ایلیمور .
ماده معین بر حالت و کمیتده ایکن معین کیفیاته مالک بولونیور .

واراداته بر اساس بولق وعین زمانده انسانی « روحاً وادرا کاً »
 دخی جمله حیوانیهیه ربط ایتک املیه حوینات ابتدائییهده حتی
 اجزای فردده « مبادی حائده احساس » فرض وقبول
 ایتشدی . فرانمز استعداد ادراکیسی موجبجه مبهم بیاننده بولنق
 آرزو ایتمین معلم « لودانتق » ینه « هه کهل » ک واصل اولدینی
 نتیجهیه « احساساته اصل اولارق انصرام موازنهیه » اوکه سورمکه
 واصل اولویور . زیرا بوشکلده دخی انسان ایله حوینه ابتدائییه
 عین صورته دوکولمش وروح ک بر معنای قلاماش وپسیقولوژی ینه
 فیزیولوژی ایله برلشدیرلش اولور .

ایستر فردیه شکلنده اولسون ، ایستر دیگر اشکلنده اولسون ،
 مادیون مسلککک چالیشدینی غایه بر طاقم فرضیه لرله انسانده کی روح
 وصفجات روحیهیه ماده ک محصولی کبی کوسترمک در . بونک
 ایچون ایسه مادهده ، ولوکه مبادی حائده اولسون فکر ووجدانک
 موجودیتیه حکم ایتک لازم کلیور . بویله بر دعوا قنأ ثابت اولا
 بیلیورمی ؟ اصلاً انسانده کی وجدانی ، مادیون ، دینامیک وکینه نیک
 یعنی میخانیکینک حرکات قسمنه عائد بر حادثه کوریورلر . شوخالده
 وجدان ، ماده ک خواص عمومیه سندن بری اولویور . بو ، تجربه سی
 غیر قابل واستقرا آت تالیه ایلهده شکل فنییه ارجاعی غیر ممکن بر
 دعوا در . تجربه دائره سندن چیقمایان متفکرلره کوره حالات روحیه
 بر « حادثه منضمه Epiphenoméne » در . مادهده اساساً موجود
 اولمادینی حالده ، ماده ک عضویت وخیالیه مترادف اولدینی بر دوره
 تکملنده برحوق شرائطه رونما اولیور . شوخالده مادیون ایچون ، روح
 ووجدانی ماده دن چیقارمق ایچون تدقیق ممکن اولمایان بر فرضیهیه

اولارق آنجی بر منبع وار : تغدی . فعالیت دماغیه من ایچون اساس بودر . اولابیلیر که انطباعات دخی بو قدرت مکینه به برشی علاوه ایدر . لکن بوراسی هنوز بر صورت قطعیه ده ثابت اولماقدن ماعدا وقوعی قبول اولونسه علاوه ایتدیکی مقدار قدرت تماماً مجهولدر . والحاصل انطباعات خارجیه نك دماغمه ایصال قدرت ایتدیکی اثبات اولونسه بیله بو ، اساساً قدرت مکینه منك تغدی دن حاصل اولدیغی ردی موجب اولاماز . بوتماً مسلم بر حقیقت ایکن معلم «لودانتق» تغدی یی اصلاً قاله آلمایه رق فعالیت دماغیه یی انطباعات خارجیه عطف اتمه سی و بو عطفدن چیقاردیغی نتیجه لر نهایت برر فرضیه دن عبارت و قیمت تجربیه و فیه لر ی مفقوددر .

معلم ، نتایجده شخصیت و روح انسانی یی انکارده مضطر قلدیغی کبی احساسات ، جمعیت افکار و اراده کبی حالات روحیه یی ، بو حالات ایله مترادف اولان انفعالات عصبیه نك عینی کوریور و دیمک که پسیقولوژی ایله فیزیولوژی آره سننده کی فرق وصفی یی فدا ایدیور . حالبوکه « علم احوال الروح » نام اثر مزده ایضاح ایتدی کمز و جمله حادثات پسیقولوژیه ایله حادثات فیزیولوژیه ، احتمال که عین حقیقتک برر صفحه سی و هر حالده مترادف الظهور ایه لرده آرالرنده « کیفیه » فرق عظیم واردر . محترم معلم دیور که :

« احساسات ، تسلسلات فکریه و ارادات دینیلن شیلر « انصرام موازنه Rupture d'équilibre » دن و بو انصراماتک اقل مقاومت طریقله انتقاندن عبارتدر . »

المان استعداد ملیسی و جمله ما فوق الطبیعه افکارینه میلدن کندینی قورتارامایان « هه کال » انسانده کی احساسات ، حسیات ، تفکرات

میخانیکی تلرک یکدیگر بی ولی اتمه سی « ندن عبارتدر . معلم «لودانتق» ک
فلسفه بنده کی شومهم دعوالری ینه کنبدیسی اثبات ایدمییور :

۱ — انطباعات [تأثیرات] خارجیہ ، مادہ دماغیہ یہ قدرت
[نہرئی] ایصال ایدیور ، بو قدرت مادہ دماغیہ یہ انتشار ایله
ضایع اولوبور و مادہ دماغیہ ده کی قولوبید صفحاتنه تحولات ویریور
یعنی نہرئی بی اورایه ادخار ایدرک زبرکری گدیریور .
۲ — قوه حافظه بوتحولاتک محصولی در .

۳ — داخل دماغده حصوله کلن واورادن حیقما یان حادثات کیمینویه
ایله « قولوبید حرکاتی » انحق بو عملیه لرک جریانکاهی اولان شخصک
معمومی اولوبور و بونلر او شخصه « افکار » شکلنده مفهوم اولوبور .
۴ — حیوانات « تعادل قوا قانونه تابع مبدل Transformateur » لردر .
۵ — حیوانات عالیہ ده کی تظاهرات حیاتیہ ، وحیدالیت
حویاتده کی تظاهراتله قابل مقایسه در .

محترم معلمک شودستورلری هنوز موثوق و مثبت شیلردن اولادقندن
ماعداه مهم تناقضلری ده جامعدر . اجمالاً عرض ایدلم . معلم ، فعالیت
دماغیہ بی « خارجدن انطباعاتک کتیردیکی قدرته و بو قدرتک قولوبید
حالاتنه تحواته » ویریور . حالبوکه اکثری علم حیات علماسنه
وسلیم بر محاکمیه کوره فعالیت دماغیہ نک منبعی تغدی در . تغدی نک
آرقه سنی کسن بر آدمه خارجدن نه قدر انطباعات کلیرسه کلسین ، بو
انطباعات قدرت اعطاسنه مقتدر اولاماز و آچ آدمک احتیاط شکلنده
مضبوط قدرتی ده صرف ایدلدکن صوکرک کنبدیسی فوت اولور .
« قدرت مکنبه Energie Potentielle » من ایچون مسلم و محقق

اولئك ادله سی مناسبتیه فرانسه ریاضیونندان «برنوی» نك برسوزنی نقل ایدیور. علما کچین بر طاقم شار لانا نلر قیمتمسز ویولسز استدلال لریله مشار الیهک اودرجه جاتی صیقمش لک نهایت صبری توک نه رک اونلر قارش شویله بر معامله منطقیه سرد ایتشدرد: شوقار شیمزده کی مر کبلرک قولاغی وار، سزکده قولاغ کیز وار، بنا برین سزده مر کبسکیز !»

اللی ، روحی ، وجدانیاتی انکار و ابطال ایچون «هه کال» ک بوتون آثار فلسفیه سنده اورتایه قویدینی منطق قوتی ، برنوی نك شو استدلال لطیفه آمیزندن هیچ فرقلی دکلدر .

فردیه مسالک نك دیکر مثلی معلم «لودانتق» ه کلنجه: مشار الیه، هه کال درجه سنده حقیف مشرب ، مهور و پروپاغاندانچی دکاسده ینه علم حیاته استناداً اجتهاد ایتدیکی افکارده اساسی بر فلسفیه زمین اولاجق صحت و اصابت یوقدر . معلم «لودانتق» فن و فلسفه ساحه لرندن خارجه چیقما مق و پروپاغانداجی تعصبی کوسترمه مک کبی مقتضیات فیه دن اولان بصیرتی اظهاردر کری دورماش بر معلم فعالدر . معلم «لودانتق» ک فلسفه سی «انسان» بحثنه کینچه شواساسی اله آلیور : حیات، تظاهرات ابتدائیه سنده بر «حادثه میخانیکیه در» حیوان اوچ درجه یی حاوی بر ما کینه در : اولاً : تشریحی ، ثانیاً ضمنی [*] Colloide و ثالثاً کیمیوی .

بو مبدأ دن حرکت ایدن معلم ، استنتاجانک ایلک خطوه لرنده جمله موجودیتک بدیعه نما و اسرار انکیز تجلیاتندن اولان «شخصیت حیوانیه» ی انکار و افسا ایدیور . اوکا کوره بر حیوان : مختلف

[*] آلبومین کبی مواد عضویه تشکیل ایدن لزوجتلی شکل ماده .

مقابله به قالقش-شمش ایسه ده دکل علمایی ، حتی عوامی دخی اغفال ایده میه جگنی آ کلامش وائزینه درج ایتدیکی رسملرده تغییرات و افسادات اولدیغنی اقرارله برابر قباحتی رسانیک اوزهرینه آتمش دره . نه چاره که بودرجه ابلهفریسه نه بر معذرتی کیمسه قبول ایتدیکندن .

هه کدل « وولق چایتونف » رساله سنک ۲۹ کانون اول ۱۹۰۸ تاریخی نسخه سنده شوا عترافتی درج ایتدکده مضطر قالمشدر :

« مناقشات شدیدیه بر حد چکمک اوزره پشیانلغنی اعترافله سوزره باشلايه جنم . رشیم رسملردن بر کوچوک قسمی یعنی یوز دانه سنک سکزی ، دو قنور « براس » ک دیدیکی معناده تغییر و افساد ایدلمشدر ، بالخاصه مالک اولدیم و سائط تبصرک نقصان قالدیقی جهنله بر سلسله غیر منقطعه تأسیسنه چالشدیم قسملرده ! بوکی احوالده انسان ؛ نقصانلری ، فرضیه ایله آتامده مضطر قالیور . »

« هه کدل » بوا عترافتی متعاقب ، رشیم رسملرینی فکرینه کوره افساد ایچون نه قدر مشکلات چکدیکنی حکایه ایتک بساطی کویسته ریور ، لکن عقبنده نفس حریص و مغروری عصیان ایدرک و کندیسنه شوسوزلری سویله تهرک عالم قنه افترا ایتدیریور :

« شوا عترافتم اوزهرینه بنی تزلزلش ، محکوم اولمش صایاجقلم ، اویله می ؟ پک اعلا ! بنده اوزهرینه اوطوراجنم محکوم صندالیه سی کی صندالیه لره ، بنم کی ساخنه کاراق ایتمش یوزلره علم حیات علماسنک اوطوردیغنی کوره رک منسلی اولاجنم !! »

ایشته عصریمزک اک بویوک حکمای مادیونندن و متفکرین مسالک تکاملندن دکلسه بیله ، ماده پرستلرندن اولان و بوتون مقدرت و حیاتی فکر الهی و اخلاقی محوه صرف ایتمش بولنان هه کدل ، بویله بر آدم و افکاری ده بوچاپده شیلردر .

هه کدلک ضعف منطقی اویله بر درجه نه درک ظرفای علمادن بریسی ،

بو روح ، محسوسات ایله مدرکات آراسنده واسطه در . جناب حق ، ذکایی بو روحه ایقا ایتمشدر ، روحی ده جسده قویتمشدر . ذکا ایله اجساد آره سنده وظیفه واسطی ایفا ایده بیلیمک ایچون روح ، هر ایکسینک طبیعتدن حصه دارد . و بو ایکی متضاد الطبیعه ماهیتی تألیف ایلر . وحدت ایله کثرت روح ده امتزاج ایدر . دیگر بر محرک طرفدن تحریک ایدیلن شیئی ، کندی کنیدی تحریک ایدنشی سابق الوجود در . روح ک باعث حرکتی اولان اساس ، ینه کندنده در ، جسدی عدد و آهنگ علاقه لری موجنبجه تحریک ایدر . و بو صورتیه عالمی معین و غیر معین ماهیاتدن مرکب بر خلیطه بدیعه یاپار .

شایان دقتدر که افلاطون ، طرف حقندن روح ک تسویه ایدیلدیکنی بیان ایدیبور ، روح ک خلقتندن بحث ایتیمور . عالمده کی آهنگک مسندی اولان روح ، حقیقی بر موجودیت و ممتد بر جوهر اولوب معمار طرفندن عالمه توزیع اولونمشدر . توزیع ، ییادیزلرک حرکاتی قانونلرینه تقابل ایدن آهنگ علاقه لرینه کوره یاپلشمشدر . اکثریت مدققین شو مشروحانک حرفیاً قبول اولونماماسی طرفداری در . زیرا معنای ظاهریسی بر طاقم رموزاتله مزیندر . افلاطون ک شفا کردی « آریستو » یه کوره افلاطون ک شو بیاناننده کی روح عالم ، « فکر » Idée دن عبارتدر . [*]

[*] آریستونک استاذینه قارشى اتخاذ ایتدیکی مسلك تنقید و اعتراضک عزرو شدت درجه سنه چیقمش اولدنی معلومدر . افلاطون ک روح حقنده کی افکاری ده مشار الیه طرفندن « ریاضی علاقه » و « فکر » عدد ایدیلرک چیغرفندن چیقارلمشدر . اگر روح بر فکر مجرددن عبارت ایسه هیچ بر حقیقی اولماق لازم کایر . حالبوکه افلاطون ، ارواح انسانیه نک بو عالمه کبزدن

ذکای عمومی دن بر جزو در، ناصل که جسدی عناصر مادی دن بر جزو در.
 افلاطون اوپله بر داهی در که آثار علویه سی ایکی بیک سنه در نیجه
 افاضل طرفندن شرح و تفسیر ایدیه کلشکن حالا افکار اصلیه سی رموز
 و ابهامات دن تماماً تجرید ایدیه مه مش و تماماً آ کلاشبله مامش در . مسلك
 و افکارندن صرح « ثنویه فلسفیه Dualisme philosophique »
 آ کلاشیلدینی کی وحدت وجود و قواعد تکامل ده آ کلاشیله بیلور.
 الك دوغریسی مشارالیهك آثار مهمه سننده کی افکاره اولدینی کی
 مراجعت ایتک در . معاصر فیلسوفلردن « پول ژانه » نك استبطاتی
 شو مرکز ده در . افلاطونه کوره عالم، جسد و روح دن مرکب ذی حیات
 بر « کل Tout » در . عالمک روحی ، دوغریدن دوغری به « معمار ،
 ده می یورغوس « Cémicourgos » یعنی جناب حق طرفندن تسویه
 ایدلشددر . [*]

[*] افلاطونك آثارندن « تیمه Timée » دن مأخوذ . بو اثر حکمت
 افلاطونیهك مافوق الطبیعه اقسامی تشبیهات و رموز شاعرانه ایله ایضاح و بیان
 ایتکده در . افلاطونك جناب حقه « معمار ، عمله » اسمنی ویرمه سی ،
 کندیسنك ثنویه فیکرنده اولدینی ایما ایتکده در . جناب حق ، عالمک خالق
 دکل ، تنظیم ایدن معماری در . نور ایله ظلماتی تفریق ایتشددر . لکن
 افلاطوندن اول کلن وحدت وجود مسلكی استاذی اولان « یارمه نید » ك
 آثارنده کی « شمس عقول ، ذکالرك کونشی » یعنی جناب حق تعریف
 و ایضاح اعتباریله افلاطونك معمار نامنی ویردیکی مفهومك عینی در . بنابرین
 افلاطونك وحدت وجوده متماثل روحانیوندن بولندینی ده ا زیاده حقیقه
 قریبدر . مادهك ازلیتنه حکم ایتسی ، مادهی ذات حقه قارشی بر موجود
 مستقل عد ایته سندن دکل ، ذالك بر صفحه تجلیسی اولقی اعتباریله غیر مخلوق
 کورمه سندن ایلری کلش اولسه کرک در . وحدت وجوده قائل اثرانیون
 فلاسفه سنك افلاطونه نسبتی ده بوفکرک ترجیحنه سببدر .

کلیه . شوخالده روح : متحرک ، اک رقیق ، اک مجلا و مدور جزؤ
فردلردن مرکب اولمق لازم کلیه . شو تعریفه کوره روح ، آتشین
جزؤ فردلردن متشکلدر . فی الواقع بومدرسه یه کوره کاشانده موجود
جزؤ فردلرک بر طاقی نار مذاب حالده در . روح ، مکوناتی تنظیم ایدن
بر قوت دکلدر ، ماده نک بر قسمیدر . بو آتشین جزؤ فردلر ،
حرکت و حیاتی حصوله کتیریرلر . انسان ایکیشمر عادی جزؤ فردله
برر آتشین جزؤ فردلردن مرکبدر .

ایشته کوریلدورکه «جزؤ فرد» مدرسه سی تمامیه مذهب مادیونه
ملحقدر . روحانیون مذهبی «آناقساغور» ایله باشلا یور . ماده ایله قوتی ،
روح ایله جسدی بر شکل فلسفیده ایلمک تقریق ایدن اودر . «آناقساغور»
کوره ابتداده ماهیات قارمه قاریشیق بر حالت «Chaos» ده ایکن
بر قوه محرکه و ناطمه بوماهیاتی تنظیم و ترتیب ایلمشدر . اریسطو ، متفکر
مشارالیهدن بحث ایدرکن دییورکه : هرکس عقلی غیب ایتمشجه منه
تصادفی سوزلر صرف ایدرکن بر آدم «یعنی آناقساغور» ظهور ایدرک
عقلی غیب ایتدیکنی مشعر سوزلر سویله دی .

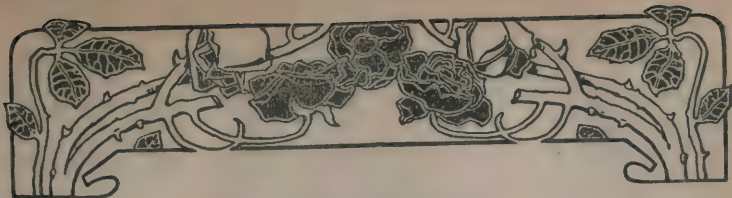
سوقراط ، افلاطون ، آریستو

افلاطون «فدوون» نام اثرنده استادی سوقراطک روح حقهده کی
افکارینی درج ایدیور . سوقراطک افکاری ، آناقساغور ککندن ماهیه
چوق فرقلی دکلدهده ده و واسع ودها عالی در . سوقراطه کوره جناب
حق ذکای عمومی ، هر شیئه شامل حکمت ، روح کوزدر . روح انسانی

فلسفه ایلہ برابر تفکر و تدقیق باشلاینجہ روحکده ماهیتی حقنده
 یکی یکی فرضیه لر پیدا اولمغه باشلامشدر. مع مافیه ایلک فیلسوفلرک آثارنده
 بواعقادات قدیمه بقایاسی کورولمکده در. « یونان » مدرسه سی
 منسوبینی روح ایلہ جسدی فرق ایتمکله برابر موجودیت انسانیہ نی
 « معنوی ، مادی » کبی ایکی جزؤ مهمه تفریق ایتترلر. اولنره کوره
 روح ، جسدی احیا ایدن قوتک معادلی اولمقله برابر صو ، هوا ،
 آتش ، ماده غیر معینہ کبی مادی بر شیدر . شو حالده « یونان »
 مدرسه سی منسوبینی روحانیون میاننده تعداد ایدمه بز. ماده وقوتک
 وحدتنه قائل اولان حکمای قدیمه حقنده « ایسپینوزا » بحثنده کی
 محاکمیز کافیدر .

« فیثاغورث » مدرسه سنک روح حقنده کی فکرلری پک مشوشدر.
 اولنر ، بر طرفدن روحه « آهنگ » و « عدد » دیدکلری حالده دیکر
 طرفدن روحک بعدالمات بقاسیلہ سیاحت و تناسخنه قائل اولیورلر.
 اکر روح ، بر آهنگدن ، بر موازنه دن عبارت ایسه موجودیت
 مستقله سی اولماق و دیکر بر موجودیتک محصول وصفی اولمق لازم
 کلیر ؛ شو حالده ایسه ناصل سیاحت و تناسخ ایدیبایر ؟ بوتناسخ
 و سیاحت فکری « فیثاغورث » مسلکدنک صفت کاشفه سی حکمنده
 اولدیغندن اولنرک ماده خارچنده وموت ایلہ فانی اولمایان بر روحه
 قائل اولدقلرینه حکم ایتک واولنری « روحانیون » صیراسنده تعداد
 ایلہ مک ضروری در .

« لوسیپ » و « دهموقریت » منسوب « جزؤ فرد » مدرسه سی
 افکارینه کوره حرکت ، دائمی اولدیغندن ماده نی تحریک ایدن قوتی
 ماده دن آیرمغه محل یوقدر . هر حرکت « بر مصادمه وسوقدن ایلری

دوقوزنجى مبحث

روح وروحانيون

قديم

انسان ابتدائى به روح فكرينى ورن « موت » در . فلسفه مورخلرندن « زلر » وفلسفه متقدمينك آثار ورواياتى تدقيق ايدن اكثرى متفكرلر ، انسان ابتدائى ده روح فكرينك بوصورته حاصل اولديغنى بيان ايديورلر . انسان ياشيور وصورا اوليور . جسدى ، حال حياتنده كى منظره سنى محافظه ايتمكه برابر حس وحركتدن محروم قالييور . ايشته ابتدائى انسانلر حيات ومات آراسنده كى بوفرقدن روحى استدلال ايتملردر . لكن روحك ماهيت واوصافى حقنده ابتدائى بك قاريشيق ظنيات وحرافلر پيدا اولمشدى . روح ؛ نفس ، هوا ، سياله قيلندن برشى ساييلوردى ؛ روحى ، رؤيالرده كورونن خياللر كى صانانلر چوق ايدى . مثلا يونان شاعرلرينك پيرى « اميروس » . معطوف اشعارده روح ، قابلك شكلكنده بر نوع تصوير اولوب حين موده آغيزدن ياخود يارهلردن چيقدىغنى يازيليور . روح ، عضويتدن آيريلدقن صوركا قوت ، وجدان وخاطره دن محروم بر كولكه حائده باقى قالير . [*]

[*] بعض تدقيقاته كوره عبرانيلرجه دنى بعدالمات روح بويله بر حائده باقى قالير ، حالبوكه بويله بر بقا ، بقاى شخصيت اولمايوب حقيقت روحك بقاسى در .

« هربرت اسپنسر » ناموسلی بر عالم ، واسع بر ذکا و مستقیم بر وجداندر . بوسیدیه مبنی بوتون حیاتی وقف ایله میدانہ کتیردیکی « فلسفه اجتماعی Sociologie » سنک هیچاکنی اواخر عمر نده اعتراف ایتمش و « غیر قابل معرفت » فکرندن واز کچهرک صمیمی بر متفکر اولدیغنی میدانہ قومیشدر . [*]

Acts and Comments 1902 [*]

بیلینه مہین شیلر صیراسندہ اولمق لازم کلیر . مع مافیہ « ایسپنسر »
روح ایله ذکائی عین حادثہ عد ایدیور و مادیوندن فرق ایدیله مہ جک
بر صورتله ایضاح ایلور .

روح حقندہ بشریتک اعتقادینہ کلنجه : « ایسپنسر » فلسفہ سنک
اجتماعیات قسمندہ روح حقندہ کی فکرک صورت پیدائی و تکاملی شو
صورتله ایضاح ایدیور :

انسان ابتدائی ، صولردہ کندی عکسنی کورمہ سی ، کولکہ سی ،
عکس صدا و هله رؤیا کی حادثاتدن « کنڈیسنک بر شخصیت ثانیہ سی »
موجود اولدینی ظننہ دوشمشدر . بو فکر تکامل و تشعب ایدہ ایدہ
روح ، جن ، ملائکہ و معبود شکلرینی آلمشدر . شو حالده معنای
عادیسنده تلقی ایتدی کمز روح ، دورہ بد او تک اثرجهلی اولوب ادیان
و اعصار متأخرہ بویا کلش فکری بر حقیقت اصلیه درجه سنہ چیقار مشدر .
ذکا ایله روحک شیء واحد عد ایدیله سی یا کلش بر فکر اولوب
بوراسنی مبحث موافقندہ مناقشہ ایتدک . روح فکرینک انسان
ابتدائی ده نہ صورتله پیدا اولدینی حقندہ کی مسرودات ایسه روحک
حقیقت و موجودیتته اصلا خلل ویرہ من . حق ایقندن صرف نظر ،
اکثری حادثات طبعیه بیلہ انسان ابتدائی طرفندن بر طاقم اشکال
صافدلانده فهم و توضیح ایدلمشدر . بو قدر اساطیر و حرافات بو
دعوامزک شاهدی در . لکن انسان ابتدائی بو حادثاتی یا کلش تلقی
و ایضاح ایتشدیه اونلری اصلسز و معناسز عد ایتک دوغری اولور می ؟
ذاتاً انسان ابتدائی ده روح فکرینک صورت پیدائیشی « ایسپنسر » ک
ظن ایتدی کی قدر بسیط دکدر . مبحث آتی ده دخی بو بابده بر قاج
سوز صرف ایدہ جکزر .

بر شکل آیر . لکن مکوناتک صانعی ، انسانک روحنی انکار ایدرسهک ، مسلك استحالہ قدر مهم و مشوش بر منظومه فکریه اولاماز . زیرا او حالده جمله موجودیتی و بو میانه ذکای انسانی، وجدانی ایضا حدن عاجز قالارق بونلری یا تصادفه و یا خود ماهیت و حقیقتی حالا مجهولمز اولان مادهیه و هرایکی صورتده بو قدر بدایی، بدیعہ خلق و ابداعنه نه کی اوصافله مقتدر اولدیغنی ایضا حدن عاجز قالدیغمز بر مجهوله عطف ایتمش اولورز .

معلم « هه کال » و « لودانتق » ک مسلكاری بو صوک صورتده اولدیغنی یوقاری ده بیلدیردک . مسلك استحالہنک بو شکلیله ایضاح عضویات بر اراق شدید بر مقبولیت کوستردکن صوکر شیمدی اسکی شوکتی غیب ایتمش و بر مجموعه فرضیات اولدیغنی اثبات اولومشدر .

مسلك تکامل واستحالده کی افکار ، اساس اعتباریله یکی برشی دکلدر . دساتیر دینه ده ، اسکی حکمانک متفکر اتنده تکامل واستحالہ فکری کورولبور . بو کونکی شکلی ایسه « لامارق » و « داروین » طرفندن سرد ایدیلان افکار اوزرینه قورولمشدر . مع مافیه روحی انکاردن عبارت اولان شکل حاضری مادیونک اجتہادی اولوب کرک لامارق و کرک داروینک نظریه و فکری بهمه حال روحی واللهی انکاره سوق ایتمز .

« فلسفه تکامل » مؤسی « هربرت اسپنسر » ه کوره جمله وجود : قابل معرفت و غیر قابل معرفت ، کی ایکی قسم مهمدن عبارت اولوب ذات حق ، حقیقت ماده و قوت وامثالی اولیات ، بزم دائره ادرا کمزه کیرمه یین شیلردر . معنای عمومیسندنه آیینان روح دخی

ایجاد کرده من اولان هر کله ده کی معنای کندی ادراک و ماهیت من
نسبتنده آ کلامق انصافی کو ستمیرسه تکامل لفظنده کی معنای ده
دوغری آ کلامش اولورز . عالمده ثابت هیچ برشی یوق . سکون
مطلق، ذهن بشرک بلکه برتجربیدن، بلکه برتخیاندن عبارت . جمله
موجودیت، اشکالک متدایاً تبدل و تحویلده پایدار. تبدل و تحویل ایه،
اک عمومی و حقیقی معناده تکامل دیمک در . عالمک بزه مکشوف اولان
اقسامنده کوره بیلدیکمز حرکتده ، تحول و تبدلده ، تظاهر و تجددده
« بر آن اولکی حاله نسبتله بر آن صوکردها زیاده کماله دوغری
یاقلاشما » جهتلرینده کورییورز . کره ارضمزمک و کندمزمک تاریخی
و کندمزمک تاریخی تدقیق ایدلیدی وقتده تحول و تبدلده « کمال ،
ترقی ، تکمیل » لمعلری بولیورز . مثلاً نار مذاب حالنده کی کره یه
نظراً سطحی ، حیاته تجلیکاه اولان کره یی « کماله دوغری برخطوه
آتمش » صایشمزمک طوغری در . یاری چپلاق که زن بشریت
ابتدایه نک پلاسپاره لرینه نسبتله بو کونکی مدنیلرک الیسه سی بر
« تکمیل » درکه « تکامل بشرک » بر صفحه سی دیمک در . عضویات
بسیطیه نسبتله حیوانات عالیه برتکاملدر . کله لره دها فنی بر صورتله
معنا ویرنلره کوره تکاملک معنای « بساطندن ترکه دوغری سیر » در .
بسیط بر حادثه نک دها کثیرالوظائف و یاخود دها مترکب برحاله
کیرمه سی ایه بالطبع او حادثه ده بر طاقم تحولاتی ، استحالاتی
موجب اولور . بالخاصه عضویاتک تکاملی « مسلك استحاله
Transformisme » نامنی آلیور .

اس الاساس اولارق بر منبع عاقل قدرت وانسانده بو قدرته
علاقه دار بر روح قبول ایدرسهک ، مسلك استحاله ، واضح و منطقی

کمیت و حالتک تغیری ، کتلهٔ مادیهیه اولجه کندنده بولونمایان یکی بر
برکیفیتی اضافه ایدیور ، بویکی کیفیٔک انضمام ایتدیکی حالت «آن بحران»
نامی ویریلور .

والحاصل هانکی شکله اولورسه اولسون ، مادیون مسالکی
اساساته عأد هیچ بر مسئله یی حل وتنویر ایده مدکدن ماعدا ، ولوکه
نسبی بر صورتده اولسون ، بومسائلی تنویر ایدن وادراک بشر ایچین
برمبدأ واستنادکاه تشکیل ایله یین موادی دخی یا انکار ویاخود تحریف
وتغیر ایدم رک وجدان بشری ده رین برقرانلقده براقیور . روح ووجدان ،
ماهیتی مجهول وفقط موجودیتی محقق ایکی بدیعهٔ وجوددر . بوبدایی
ظن وخیال قدر مظلم بر هیولایه عطف ایتمکدن ایسه بوبدیعه یی وبوتون
بدایی ، منشأ ومنبعی اولان ذات حقه عطف ایتک ده ا عاقلانه ،
دها حکیمانه ودها متفنانانه بر حرکت اولمازمی ؟

فکر تکامل وروح

فکر تکامل ، بزم اعتقاد مزه کوره ، اساساً دوعری بر فکر ،
تطبیقات وتشمیلانده پک یا کلش نتیجه لر تولید ایده بیلیر . تکامل
فکری دخی بر مقام فرضیات ایله مختلف ومتضاد مسالک فلسفه یه
یاردجی ایتک تکامل کلمه سنه ، حادثات کونیه ده بر مقصد تعقیب
ایدلیدیکی وبرغایه خیال تعقیب اولوندیغی معناسنی ویرنلر وار ، عین
کلمدن مادیون مذهبی نتیجه لرینی چیقارانلرده وار .

استناداً روح و وجدانی بر حادثه میخانیکیه فرض ایتک امکانی
« قنآ » و ارمی در ؟ اصلاً و قطعاً . ینه علم حیات اربابندن بری
دیورکه :

« وجدانی بولدیمز یرده و بولدیمز شرائط ایچنده مطالعه و تدقیق
ایدهلم ، لکن تدقیق غیر ممکن فرضیه لر ایجاد و تحیل ایتیهلم . زیرا بویله
فرضیه لرله مسئله یی حل ایتش اولماز ، مشکلاتی حل دکل ، مشکلاتک شکل
و موقعی ده دیکشدرمش اولورز . »

بو سوزلر پک محقدر . اک فاضل و حکیم کچینلرک بعضاً اختیار
ایتدکاری حفت تفکر و محاکمه شاشیللاجق درجه یی بولویور . عجبا
انسان کبی ، تدقیق ایدلمک ایچون اک فضلله امکان و وسائطه مالک بر
موجودیتده نه اولدینی آکلاشیلامایان وجدان ، بوجکده ، قورنده ،
موزده و ذرده واردر دیمکله مهم وفی بر شی سوبله مش و حتی آز
چوق معالی بر سوز سوبله مش صاییلیورمی یز ؟ ظن ایتیه یز . زیرا
بو سوزله روح و وجدانی ایضاح ایده مدکن ماعدا اصلاً ایضاح
ایدیله میه جک بر زمینه نقل ایتش ودها دوغریسی ایضاحدن قاجمش
ووازکچمش اولورز .

حکمت و کیمیا متخصصلری ، معلم « دانتق » و پیرولربنه معلم
« هه کهل » عطف ایتدکاری نواقصدن بعضیلرینی عطف ایدیورلر .
بونلردن پک مهم بر دانه منی نظر دقته قویاجغز . کیمیا و حکمتده پک
مهم بر نظریه وارکه بوده « آن بحران Point critique » دینلن
مسئله در . معلم « لودانتق » بو مسئله یی نظر دقته آلمیور ، حتی
فیزیولوژیست « توسا » معامی بو مسئله یه عدم وقوفله اتهام ایلور .
ماده معین بر حالت و کیتده ایکن معین کیفیاته مالک بولونیور .

وارادته بر اساس بولق وعین زمانده انسانی « روحاً وادرا کاً » دخی جمله حیوانیهیه ربط ایتک املیه حوینات ابتدائیده وحتی اجزای فردده « مبادی حائده احساس » فرض وقبول ایتشدی . فرانسه استعداد ادراکیسی موجبجه مبهم بیانانده بولنق آرزو ایتمین معلم « لودانتق » ینه « هه کهل » ک واصل اولدینی نتیجهیه « احساساته اصل اولارق انصرام موازنهیه اوکه سورمکه واصل اولویور . زیرا بو شکلده دخی انسان ایله حوینه ابتدائییه عین صورته دوکولمش وروح ک بر معنای قالماش وپسیقو لوژی ینه فیزیولوژی ایله برلشدیرلش اولور .

ایستر فردیه شکلنده اولسون ، ایستر دیگر اشکلنده اولسون ، مادیون مسلکک چالیشدینی غایه بر طاقم فرضیه لرله انسانده کی روح وصفحات روحیهیه مادهنک محصولی کبی کوسترمک در . بونک ایچون ایسه مادهده ، ولوکه مبادی حائده اولسون فکر ووجدانک موجودیتیه حکم ایتک لازم کلیور . بویله بر دعوا فناً ثابت اولا بیلیورمی ؟ اصلاً انسانده کی وجدانی ، مادیون ، دینامیک وکینه نیک یعنی میخانیکینک حرکات قسمنه عائد بر حادثه کوریورلر . شوالده وجدان ، مادهنک خواص عمومیه سندن بری اولویور . بو، تجربه سی غیر قابل واستقرا آت تالیه ایلهده شکل فنییه ارجاعی غیر ممکن بر دعوا در . تجربه دائره سندن چیقمايان متفکرلره کوره حالات روحیه بر « حادثه منضمه l'opiphenomé » در . مادهده اساساً موجود اولمادینی حائده ، مادهنک عضویت وخیالنه مترادف اولدینی بر دوره تکملنده برچوق شرائطه روانما اولیور . شوالده مادیون ایچون ، روح ووجدانی مادهدن چیقارمق ایچون تدقیق ممکن اولمایان بر فرضیهیه

اولارق آنجق بر منبع وار : تغدی . فعالیت دماغیه من ایچون اساس بودر . اولاییلیرکه انطباعات دخی بوقدرت مکینیه برشی علاوه ایدر . لکن بوراسی هنوز بر صورت قطعیه ثابت اولماقدن معدا وقوعی قبول اولونسه علاوه ایتدیکی مقدار قدرت تماماً بجهولدر . والحاصل انطباعات خارجیه نك دماغمه ایصال قدرت ایتدیکی اثبات اولونسه بیله بو ، اساساً قدرت مکینیه منک تغدی دن حاصل اولدیغنی ردی موجب اولاماز . بوتماً مسلم بر حقیقت ایکن معلم «لودانهق» تغدی نی اصلاً قاله آلمایه رق فعالیت دماغیه نی انطباعات خارجیه عطف اتمه سی و بو عطفدن چیقاردیغنی نتیجه لر نهایت برر فرضیه دن عبارت و قیمت تجریبه و فیه لر نی مفقوددر .

معلم ، نتایجده شخصیت و روح انسانی نی انکارده مضطر قلدیغنی کبی احساسات ، جمعیت افکار و اراده کبی حالات روحیه نی ، بو حالات ایله مترادف اولان انفعالات عصبیه نك عینی کوریور و دیمک که پسیقولوژی ایله فیزیولوژی آره سنده کی فرق وصفی فی قدا ایدیور . حالبوکه « علم احوال الروح » نام اثر مرزده ایضاح ایتدی کمز و جمله حادثات پسیقولوژی ایله حادثات فیزیولوژی ، احتمال که عین حقیقت برر صفحه سی و هر حالده مترادف الظهور اینه لرده آرالرنده « کیفیه » فرق عظیم وارددر . محترم معلم دیور که :

« احساسات ، تسلسلات فکریه و ارادات دینلن شیلر » انصرام موازنه Rupture d'équilibre « دن و بو انصراماتک اقل مقاومت طریقله انتقامدن عبارتدر . »

المان استعداد مایسی و جمله ما فوق الطبیعه افکارینه میلدن کندینی قورتارامایان « هه کول » انسانده کی احساسات ، حسیات ، تفکرات

میخانیکی تلرک یکدیگرینی ولی ایتمه سی » نندن عبارتدر. معلم «لودانتق» ک فلسفه سنده کی شومهم دعوالری ینه کنیدیسی اثبات ایدهمیور :

۱ — انطباعات [تأثیرات] خارجیه ، ماده دماغیه به قدرت [نه نه رژی] ایصال ایدیور ، بو قدرت ماده دماغیه به انتشار ایله ضایع اولویور و ماده دماغیه ده کی قولویید صفحاته تحولات ویریور یعنی نه نه رژی بی اوریاه ادخار ایدهرک زبرک لری کهریور .

۲ — قوه حافظه بو تحولاتک محصولی در .

۳ — داخل دماغه حصوله کلن واورادن حقیقما یان حادثات کیمیویه ایله « قولویید حرکاتی » انجق بو عملیه لرک جریانکاهی اولان شخصک معلومی اولویور و بونلر او شخصه « افکار » شکننده مفهوم اولویور .

۴ — حیوانات « تعادل قوا قانوننه تابع مبدل Transformateur » لدر .

۵ — حیوانات عالییه ده کی تظاهرات حیاتییه ، وحیدالیت حیواننده کی تظاهراتله قابل مقایسه در .

محترم معلمک شودستورلری هنوز موثوق و مثبت شیلردن اولمادق دن ماعدا مهم تناقضلری ده جامعدر . اجمالاً عرض ایدهل . معلم ، فعالیت دماغیه بی « خارجدن انطباعاتک کتیردیکی قدرته و بو قدرتک قولویید حالاتنه تحوانه » ویریور . حالبوکه اکثری علم حیات علماسنه و سلیم بر محاکمه به کوره فعالیت دماغیه نک منبعی تغدی در . تغدی نک آرقه سنی کسن بر آده خارجدن نه قدر انطباعات کلیرسه کلسین ، بو انطباعات قدرت اعطاسنه مقتدر اولاماز و آج آدمک احتیاط شکننده مضبوط قدرتی ده صرف ایدلدکن صوکر کنیدیسی فوت اولور .

« قدرت مکینه Energie Potentielle » مز ایچون مسلم و محقق

اونك ادله سی مناسبتیه فرانسه ریاضیونندن «برنوی» نك برسوزنی نقل
ایدیور. علما کچین بر طاقم شارلانا نلر قیمتسز ویولسز استدلاللریله مشار-
ایهك اودرجه جاتی صیقه مشلرکه نهایت صبری توک نه رك اونلر قارشى شویله
بر معامله منطقیه سرد ایتشدرد: شوقلر شیمزده کی مرکبلرک قولاغی وار،
سزكده قولاغکیز وار، بنابرین سزده مرکبسکیز !

الهی ، روحی ، وجدانیاتی انکار و ابطال ایچون «هه کهل» ك
بوتون آثار فلسفیه سنده اورتایه قویدنی منطق قوتی ، برنوی نك شو
استدلال لطیفه آمیزندن هیچ فرقلی دکلدر .

فردیه مسلکک دیکر مثلی معلم «لودانتق» ه کلنجه: مشارالیه،
هه کهل درجه سنده حقیف مشرب ، متهور و پروپاغانداجی دکاسده
ینه علم حیاته استناداً اجتهد ایتدیکی افکارده اساسلی بر فلسفیه زمین
اولاجق صحت و اصابت یوقدر . معلم «لودانتق» فن و فلسفه
ساحه لرندن خارجه چیقماق و پروپاغانداجی تعصبی کوسترمه مک کی
مقتضیات قیه دن اولان بصیرتی اظهاردن کری دورمامش بر معلم فعالدر .
معلم «لودانتق» ك فلسفه سی «انسان» بحثه کچینجه شواساسی
آله آلیور : حیات ، تظاهرات ابتدائیه سنده بر «حادثه میخانیکیه در»
حیوان اوچ درجه بی حاوی بر ما کینه در : اولاً : تشریحی ، ثانیاً
ضمنی [*] Colloide و ثالثاً کیمیوی .

بو مبدآن حرکت ایدن معلم ، استنتاجاتک ایلك خطوه لرنده
جمله موجودیتک بدیهه نما و اسرار انکیز تجلیاتندن اولان «شخصیت
حیوانیه» بی انکار و افسا ایدیور . اوکا کوره بر حیوان : مختلف

[*] آلبومین کبی مواد عضویه تشکیل ایدن لزوجتلی شکل ماده .

مقابله قاتشمش ایسه ده دکل علمایی ، حتی عوامی دخی اغفال ایدمه جگنی آکلامش وائینه درج ایتدیکی رسملرده تغییرات و افسادات اولدیغنی اقرارله برابر قباحتی رسامنک اوزهرینه آتمش در . نه چاره که بودرجه ابلهفریبانه بر معذرتی کیمسه قبول ایتدیکنندن هه کدل « وولق چایتونف » رساله سنک ۲۹ کانون اول ۱۹۰۸ تاریخی نسخه سنده شواعتراقائی درج ایتدکه مضطر قالمشدر :

« مناقشات شدیدیه بر حد چکمک اوزره پشیانلقمی اعتراقله سوزه باشلایه جغم . رشیم رسملرمدن بر کوچوک قسمی یعنی یوز دانه سنک سکزی ، دو قوتور « براس » ک دیدیکی معناده تغییر و افساد ایدلمشدر ، بالخاصه مالک اولدیغم وسائط تبصرک نقصان قالدینی جهتلہ بر سلسله غیر منقطعه تأسیسنه چالشدیغم قسملرده ! بوکبی احوالده انسان ؛ نقصانلری ، فرضیه ایله اتمامده مضطر قالور . »

« هه کدل » بواعتراقائی متعاقب ، رشیم رسملرینی فیکرینه کوره افساد ایچون نه قدر مشکلات چکدیکنی حکایه ایتک بساطی کوسترییور ، لیکن عقبنده نفس حریص و مغروری عصیان ایدهرک وکندینه شوسوزلری سویله تهرک عالم فقه افترا ایتدیرییور :

« شواعتراقاتم اوزهرینه بنی تزییش ، محکوم اولش صایاجقلر ، اوله می ؟ یک اغلا ! بنده اوزهرینه اوطوراجغم محکوم صندالیه سی کبی صندالیه لره ، بنم کبی ساخته کاراق ایتش یوزلره علم حیات علماسنک اوطوردیغنی کوره رک متسلی اولاجغم !! »

ایشته عصریمزک اک بوپوک حکمای مادیونندن و متفکرین مسالک تکاملندن دکسه بیله ، ماده پرستلرندن اولان و بوتون مقدرت و حیاتی فکر الهی و اخلاقی محوه صرف ایتش بولنان هه کدل ، بویله بر آدم و افکاری ده بوجایده شیلردر .

هه کدلک ضعف منطق اولیله بر درجه ده درکه ظرفای علمادن بریسی ،

ممکن اولماز و بشریت ، جامد بر کتله کبی ، عین سویه ده قایلردی .
ترقی و تکامل ، اساسلرده دکلسه بیله ، تشانات و تفرعاتک متبادلاً تحولات
و استحالاته اوغراماسی دیمکدر . وهیچ شبهه یوق که بزم طبیعت
و موجودیت مزه و تاریخ و تجربه مزه نظراً بو تحولات و استحالات
عمومیتله « ترقی » معناسنه کلیور . مثلاً هیچ واسطه نقلیه اولمایشه
نسبتله اوکوز آرابه سی بر ترقی در . اوکا نسبتله تراموای و بوکا نسبتله
بخارلی شمندوفر و بو صوکنجی به نسبتله ایسه الکتریکلی تیمور یولی ،
شبهه سز بر « علامت ترقی » در .

ایمدی اکر فن و فلسفه ده « قطیعت Dogmatisme » مقبول
بر مسلك اولسه یدی ، واسطه سزلق فکرنده ثبات ایتک و بنا برین
هر درلو وسائط نقلیه دن محرم قالمق طبیعی ایدی .

بشرده کی جستجوی کمال و وصولی غیر ممکن و چونکه نامتناهی
بر غایه خیالدر که قطعیته اونی بر منزله عطالتکزین اولمقدن منع
ایدیور . ایشته تکامل ، طبیعت بشره امانت اولان و دیعه :

« کل یوم هوفی شان »

بیان عالیمسنگ تظاهرات کونیه و فیه سی در . عقلیه حقایق
نسیبه دن ماعدانی احتوایه مقتدر اولمایان بشر ایچون قطیعت مسلسکی
قدر معاسز و مضر بر مسلك اولماز .

واقعا مناظرات فلسفه ده تجارب قیه نک عینی کبی طاور اتمق
وهر فکری بر ریاضیه دستوری و یا خود کیمیا عملیه سی کبی اثبات ایتک
ممکن دکلسه ده هیچ اولماز سه بو امکانشزانی اعتراف ایتک وهر کسی
ضلالت فکریه و اخلاقیه آتماق لازم کلزمی ؟

تعبیراته میدانہ کتیریلن تشبیہات هیچ بر حقیقتہ تقابل ایتیمور .
 هه کهل ، تظاهرات روحیه نك اساسی قوهٔ تقبضیه اولیشنك بر حقیقت
 بولوندینی دعواسی هانکی وقایع و تجربه ایله ثبوتہ ایردیکنی کوسترمز ،
 زیرا بوکبی آثار و واقعات هه کهلک خیالخانه سندن باشقا بر یرده
 موجود دکلدرد . هه کهلک قوللاندینی شو لساندن برشی آکلایان ،
 سرد ایتدیکی شو فکرلردن بر معنا چیقاران وارسه عشق اولسون .
 دیورکه :

— نقبض قوتلری بر مجموعهٔ وظائف روحیه در ، عین زمانده بو
 قوتلر تجربیات فیزیولوژیهدر ! « فآ تجربه سی ممکن اولان وقوعات ،
 روح جنینك ایکی حجره نك امتزاجسندن حاصل اولدینی سرد ایتمه
 مساعده ایتیمور . »

موسادن نقل ایتدی کمز شو سوزلرک ندرجه موافق عقل
 و انصاف ، فن و اصول اولدینی ، بدیهی درجه ددر .
 بر حادثه ، بر واقعه که تجربهٔ فیه درجه سندن خارجه چیقار ،
 او حادثیه قوهٔ مخیله مزله و یاخود غیر ثابت و نوعما عامیانه استقرات
 ایله بر طاقم اوصاف و خواص عطف ایتمه « فآ » صلاحیتمز
 اولابیلمی ؟

اصلاً . بو حقیقت ، بالخاصه بوتون متفکرلرجه تسایم ایدیشکن
 فن نامنه سوز سویله یین هه کهل ، مسلکینی هپ بوکبی مردود الفن
 ظنیات و فرضیات اوزهرینه بنا ایدیور . غریبی شوراسی که هر فکرینه
 « مسلمات فیه » دن ایمش کبی قطعیت مطلقه و یریور . اکر بو اصول
 قطعیت ، مرغوب و مقبول بر شی اولسه یدی ، تجدد تفکر و ملاحظه

چونکه بالعکس فن و متفکر هه کله فرضیه سنک ضد و عکسنی حقیقت بولیور . «
 » دیمک که فاضل فن حیات عالمک مبدأ افکاری مشکوک در .
 بویه مشکوک بر نقطه دن حرکت ایتدکن صوکر ادها مشکوک
 نتیجه لره دوشمسی شایان استغراب اولاماز . بو مشکوکتلردن
 وراثت بحثه عائد اولانلری موجب دقتدر . وراثتک تملی ، جثانی
 نقطه نظریله ، وظائف فیزیولوژیلری فرقلی ایکی حجره نك امتزاجندن
 عبارت اولان انقاح ده آرائق ایجاب ایدر . هه کله کوره هر حجره نك
 روحی واردر . دیورکه :

« ارکک ویدی حیره لرك ارواح جرویسی ، یکی بروح جروی میدانه
 کتیرمک اوزره ، فعل الفاحک وقوعنده تماماً امتزاج واتحاد ایدرلر ، ناصل که
 بوقوه روحیه متبضه بی حال ارکک ویدی نوات جروییه ، یکی بوقوه جروییه
 میدانه کتیرمک اوزره کاملاً امتزاج ایلرلر . »

« بویه بر ادعا و تصدیق ، هه کله ک سیدستمند بیه دوغری دکلدن
 بواذعانک بساطت ظاهریه سی ، حقیقت حالک مرکبته توافقی ایتبور .
 هه کله کوره روح ، حویئه ابتدائی نك وظائف روحیه سی مجموعی در .
 لکن روح ، عین زمانده هرا یکی حجره ده بولونان و حویینه نك ماده سنه
 غیر منفک بر صورتله مربوط اولان قوه تقبضیه بی ده افاده ایدیور و بو
 ایکی حجره اتحاد ایدرک یکی بر قوه تقبضیه میدانه کتیریور و بو یکی
 قوت ده بو اتحاد دن حصوله کان « حجره اصلیه Cellule - Souche » نك
 جنین حالتده روحی دیمک اولیور . هه کله بوکا :

« بر تجرید فیزیولوژی ! » نامی ویریور . ظن ایتم که بالایه درج
 ایتدیکنر شو . سرودات درجه سننده افکار یرینه کلمات اقامه سی
 سوء استعمالنه پارلاق بر مثال بولونایلسین ! « قوه تقبضیه » کی

« هه کەلک حصوله یکنه-قدر : انسانده آنجذاب جنسی وار ،
 ایجاب ایدرکه بویه برانجذاب ، انسانی میدانه کترین حجیراته کی دخی
 موجود بولونسون . تناسل برحادثه درکه بزبوکون اونک صفحات
 مختلفه سنی بیلیورز ، لکن تناسلک صورت ظهور و نشائی حقنده کی
 معلوما تمزک ده رینلکی بزه اونک سینی اوکره ته میور . مع مافیه قبوله
 مجبورز وهیچ کیمسه انکار ایتهمشدرکه : حیات ، نطفه طرفندن
 بیضیه القاح و وقوعیه باشلار . لکن بوندن ، اکر موجود ایسه ،
 روح کده عین زمانده پیدا اولدینی نتیجه سی چیقاریلاماز . »

« معلم فاضله کوره روح ، بر وظائف فیزیولوژییه مجموعه سی
 اولدیغندن بروظیفه و محصولی بولوندینی شخص ایله باشلاماسی لازمدر .
 هه کەلک استدراکنک نقصانی ایشه بونده کوریلیر . بونقصان ،
 روحی صورت تعریفنده در . زیرا هه کەلک روحی بر « مجموعه وظائف
 فیزیولوژییه » عدا ایتهمه سی ، بر فرضیه دن باشقا برشی دکدر . صحتی
 تحقق ایتمین بویه بر فرضیه اوزه رینه استناد ایدرک روحه برابتدا
 فرض و ادعا ایتدن صوکرادیورکه :

« روحک بقاسی حقنده کی ماصال ، بویه جه رد و ابطال ایدلش اولور .
 بو ، اثر ایله مؤثری خلط ایتکدر . تظاهرات روحیه ، افعال فیزیولوژییه
 ایله مترافناً وقوعه کلی بر حادثه ایسه ده بو حادثه ، افعال فیزیولوژییه
 ارجاع اولونماز »

« عین صورتله تدقیق ایدیلهرک میزانه اورولامدینی ایچون افعال
 روحیه ایله افعال فیزیولوژییه نکه عین شیدن عبارت اولدیغنه حکم ایتهمزه
 امکان یوقدر . « بائر » ، « وونتد » کی فیزیولوژی فنی افاضلی
 بوراسنی اعتراف ایتمشلدر . بنابرین هه کەلک ، کندی فرضیاتیه
 فن و متفنتلرک محاکمه سی آراسنده فرق اولمادیغنی ادعا یه حتی یوقدر ،

« صفرائك قره جكره ، بولك بو بكره نسیتی نه ایسه ، فكرتك ده دماغه نسیتی اودر . » یازیور [*].

دوقتور « لویی بوخنر » ده « ماده وقوت » ، « قونقهرانس » وسائره کبی اثرلرنده عین افکاری مدافعه ایتمشدر . ده اوللری « بارون دولباخ » :

« روح ، میخانیکیت عضویه نك نتیجه سندن عبارتدر . » دیمشدی . هنوز بر حیات بولونان المانیالی معلم « آرنست هه کال » ایله فرانسر معلم « لودانتسک » ، مادیون مذهبنی « فردیه Monisme » شکلنه قویدیلر . بوايکی ذاتك وخاصةً « هه کال » ك مسروداتی عصر حاضر ك اك مهم « مادیون افکارینی » تمثیل ایدیور . یوقاریده سویلدیگمز وجهله مسلك مادیونی وبوايکی معلمك افکارینی « واجب الوجود » بحثنده عریض وعمیق تدقیق ایده جگمزدن بوراده یالکزر روحه عائذ اولان فیکرلرینی حده تنقیددن کچیره جگمز . سوزی فرانسه علماسندن « ژان توسا » یه براقه جغز . متفکر مشارالیه دیورکه [**] :

« عناصر تناسل ، حجیراتدر . بو حجیره لرك خواص فیزیولوژیه لری مجموعی ، اونلرك روحنی میداننه کتیرر . حجیره لر حس و حرکت ایتك خاصه لرینه مالکدر . جنس اعتباریله یکدیگرنی جذب ایدرلر . [یعنی دیشی حجیره لر ، ارککلری جذب و دعوت ایلر] هه کال دیورکه :

« حجیراتك بوانجذابی ، طبیعت کیمیاویه دندر . بوانجذاب ، قوقو ولنده مشابه اولارق ، حوینه ابتدائیة نك فعالیت حسیه سی در ، بزبوکا « Chimiotropisme » نامنی ویربیور . »

[*] « حیاتك دورانی ، ۱۸۵۲ »

[**] مشارانیك Le monisme et l'animisme نام اثرندن مقتبسدر .

سکزننجی مبحث

روح و مادیون

ماضیده مناقشه ایدیلیمش ، اسلاف طرفدن دوشونولمه مش
افکار اساسیه ایجادى عادتا ممتنع . بوتون تحولات و تکاملات ، یو افکارک
صورت سردینه ، ایضا حنه ، توسیع مؤداسنه و تطبیقاتنه عائد قالیور .
افکار فلسفیه ایچنده ایسه اساس اعتباریه ، اک آت تحول و تکامل
کوسته رن ، مادیون فکرلری در .

قنونک شایان حیرت تکاملاتی و برچوق غیور زکالر ، مادیون
افکار و دلائلنه بویوک بریکیلک ویره مه مشدر . اون سکزننجی ، اون
دوقوزنجی عصرلر متفکرینی وحتی معاصرینمز ، لاینین لوقردس [*]ک
افکار و دلائلنه وحتی صورت سردینه چوق برشی علاوه ایده مدیلر .
آلمان « قارل و ووغت » :

« فعالیت روحیه [ادراکیه] دماغک ، برماهیت مادیه نک وظائفندن
عبارتدر . « دیور » [**] .
« مواسقوت » :

[*] مشهور « نئیکور » ک مذهبه سالک برلاتین فیلسوفدرکه « طبیعت
اشیا » نامیله غایت پارلاق برائر منظوم براقشدر .
[**] « کومورجی نک ایمانی و فن ، ۱۸۵۴ » نام اثر مشهورندن مقتبسدر .

بالقوه موجود اولانلرینک امکان وقوعنه اعتقاد ایدیشمز ، روح
حقنده کی فکر ومعلوما تمزی میدانہ کتیریور . شو حالده برروحک
موجودیت حقیقه سی بوسلسله احساسات وحسیاتدن عبارت قالیور ،
دها آچینی اوتہ دنبری مستعمل معناده روح یوق .

عجبا ستوارت میلک بو اجتہادی « فنا وتجربہ » ثابت وصحیح
برشی میدر ؟ اصلا .

حتی غایت ضمیمی ومنصف برمتفکر اولان ستوارت میل ،
کندی اجتہادینی ینہ کنیدی رد وابطال ایدیور ، همده غایت
پارلاق بر صورتله . بورد وابطال اوقدر محقدرکه بزاونی ، روحی
انکار ایدن نظریاتی ابطال ایچون آیردیغمز مبحثده الک شرفلی بر
موقعه قویارق انظار قارئنه تقدیم ایدہ جکز .

انگلیز مدرسه‌سی

سترات میل

انگلیز مدرسه‌سنگ بمنزل معاصرۃ ستوارت میل در . بومتفکر ،
 داوید هوم ك نظریاتی جانلاندیرمشد . انگلیز مدرسه‌سنگ صفت
 كاشفه‌سی « مسلك حادثیة Phénoménisme » در . مشار الیه ،
 روح انسانی به متدائر اولارق دیوركه :

« روح وماده حقنه‌کی معلوماتز ، اولنره متعلق احساسات ،
 حسیات وسائر صفحات وجدانیه‌مزاك تحولات متمایه‌سنه رغماً ،
 ثابت وغیره‌تحول قلان برشینك معلوماتندن عبارتدر . روح وماده‌ك
 موجودیتی كشف و اظهار ایدن انطباعات خصوصیه هیچ دورمه
 تبدل وتحول ایتدیكى حلاله روح وماده‌یی عین حالتده ثابت تصور
 ایتكده‌یز . روحك موجودیتی حقنه‌کی اعتقاد شونندن عبارت
 بولونیوركه : دوشونمیدیكى ، حس ایتدیكى وحقی كندی موجودیتی
 وجدان ایلهمیدیكى زمانده بیله روحك بو صفحاته مالك اولدیغنه یعنی
 اونك ایچون دوشونمك وحس ایتك ممكن بولوندیغنه اینانیورم . شو
 حلاله روحی ، بالفعل وقوعه كلن احساسات وحسیات ایله نامحدود
 وبالقوه موجود احساسات وحسیات ممكنه سلسله‌سندن عبارت عد
 ایتكه هیچ بر مانع كوره‌میورم . بالقوه موجود اولان احساسات
 وحسیات ممكنه ، شرائط موافقه ایله فعله چیقاربیله جکی کبی چوغی
 بالاراده فعله چیقاربیله‌بیلیر . »

روح [وماده] ، بالفعل وبالقوه برسلسلهٔ احساسات وحسیاتندن
 عبارت . بوا احساسات وحسیاتندن بالفعل وقوعه كلنرك وقوعه ،

هامیلتونه کوره [ادراک - فکرت] تفکر ایدن بر فاعل ایله
تفکر ایدیلن برشی آراسنده کی علاقه در . دوشونولن شی ، آنجق
بو علاقه ایچنده بیلینیر . شو حالده بیلدیکمز شیلر ، بزه نسبتله و جزئی
اولوب هیچ بروقت مطلق دکلدر . یعنی اوشدک حقیقت و ماهیتی بیه میز .
هامیلتونه کوره تفکر دیمک : بر شیدنی شرائطه ربط ، اوشیدنی
تعیین و بنا برین تحدید ایتک دیمک در .

مطلق تعریفی : هر تعین و تحدیدک فوقنده ، ماوراسنده اولان ،
شرائطه تابع اولمایان « در . بو اعتبارله بزمطابق تفکر ایدمه یز ، زیرا تفکر
ایتمکله اونی تقید و تحدید ایتمش اولورز که شو حالده آرتق او ، مطلق بر ماهیت
حائده قالامایه رق مشروط ، محدود و معین بر ماهیت حالی آلیر .
بر ماهیت مطلقه یی تصور دن عاجز بولونیشمزد در که بزه ، هرشی
ایچون ، اوشیدن اول وجود پذیر اولان شیلرده شرائط پیدائی و اسباب
موجودیت آراتیور . هر نه که موجود اولغه باشلار ، بز اونک ایچون
سبب موجودیت اولاجق بر موجودیت مقدمه بولمق اضطراری
حس ایده رز ، و بولدیغمز موجودیت مقدمه یه ، موجودیت متأخره نک
« سبب وعلتی » دیرز .

هامیلتون ، مطلقک غیر قابل معرفت اولدیغنی ادعا ایتمکله برابر
اوکا اعتقاد و ایمان لزومنه قانعدر . بو قناعت ایچون در میان ایتدیکی
اسباب ، اخلاقی و صمیمی شیلر ایسه ده قیمت قیه لری ضعیفدر . ذاتاً
هامیلتون یالکیز تحلیلات و تعریفات قسمنده بیوک بر بهره کوسترمش
اولوب غایات و ترکیبات جهتلرنده طریق فن و تتبعی ترک ایده رله بر
نوع « مذهب اسرار یون » اجتهاداتنده بولنمشدر .

وحکمة ثابت اولمادیغنیینه کندی دلیللریله مبحث مخصوصنده اثبات ایدم جکیز .

اسقوجیا تجربی مدرسه روحیه سی

طوماس رهید ، دوغالد ایسته وارت ، هامیلتون

« رهید » [*] . کوره مناظرات فلسفیه نك افراطی مضر در .
روح تارخ طبعیسنی ضبط و تحریر ایتک لازمدر . حادثات خارجییه .
ناصل تبصره تابع طوتولیورسده حادثات باطنیه ایچونده اولیه جه
عین اصول تبصری قبول ایتملی در .

اصل ، سبب ، ماهیت ، غایه و سائره کبی مافوق الطبعیه تماس
ایدن مباحثه کلنججه : بونلری بیهوده ایضاحه اوغراشمالی در . بو
خصوصلرده « حس مشترک » [**] ، ک تلقینات اختیاریه سیله قناعت
لازمدر . بوافکارک نتیجه سی اوله رق اسقوجیا مدرسه روحیه سی .
ابتدالری یالکز احوال روحیه یی تبصر و قید ایله مشغول اولمش
وحس مشترک تلقیناتی بالاندقیق برر حقیقت کبی قبول ایتشدر .

دوغالد ایسته وارت ، رهیددن فضله برشی سویله مه مشدر . یالکز
هامیلتون ، هوم و قانتک افکارندن استفاده ایدم رک « ذات مطلق » ک
غیر قابل معرفت اولدیغنی و معرفت بشریه نك « نسبی » بواندیغنی .
اوکه سور مشدر .

[*] ولادت ۱۷۱۰ ، وفات ۱۷۹۶ سنه سنده در .

[**] حس مشترک Senscommun بوتون افراد بشریه ده مشترکاً
بولونان حس ، برنوع عقیده مشترکه بشر ، مثلاً اوصافی بر ذاتیه عضو .
اراده و روحه اعتقاد کبی .

سبب کله سی ، تعاقب ضروری معناسنه کک اوزره استعمال ایدیه بیلیر . مثلاً کونش چیقدیغی کبی ضیا حصوله کلیر . کونشی ضیا تعقیب ایدر ، بوتعقیب ضروری در . بنابرین کونشه ، ضیانه سبی دینیه بیلیر . لکن کونشی ضیانه تعقیب ایتمه سنده کی ضرورت ، ناصل بر ضرورت در ، بونده بر قدرت خفه ، بر فاعل وارمی در ؟ حایره ضرورت انحق بزده در . بز ، کونش فکری متعاقباً ضیا فکریخه تفکر ضرورتنده یز . دیمک که بوضورتک هیچ بر قیمت خارجی سی اولمایوب صرف ذهنی و باطنی در . هوم ، ضرورتی : فکر مزی بر شیدن دیگر شیئه نقل ایدن انطباع باطنی روح و یا خود عزم و اجبار باطنی . دییه توصیف ایدیور . بو عزم و اجباری ایسه ، اعتیاد ایله ایضاح ایدیور . هوم ، اعتیادده ایکی صفحه بولیور . بریسی : بر ایشی ایشله مک و یا خود بر فکری تصور ایتمک ایچون « سهولت » و دیگر « میل » در . هوم ، بویکی نتیجه مک دیگر عملیه لری ایضاحه کافی اولدیغی ادعا ایلور .

استدراک شکل تجریمی اولاستقرار هوم کوره علی العاده بر اعتیاددن باشقا برشی دکدر .

هومک شومسلاک مفرطی ازمئه اخیرده « اسقوچیا مدرسه روحیه سی » و « فرانسر فلسفه مثبتیه سی » طرفدن احیا اولومشدر . بونلردن فلسفه مثبتیه حقنده ایضاحات ویردک [مسلاک محض تجربه [*] Empirisme] بی تنقید و مدعیاتک فناء

[*] تجربه مهراجعت ایتمه مسلاک مردوددر . لکن مسلاک محض تجربه ، تجربه بی استحسان ایدن مذهب معناسنه کلیوب تجربه یه صیغما یان معتولاتی رد بدن و خاصه عقلی قبول ایتمه مذهب دیمک اولور .

کورمه که مقتدر دکلدر، زیرا اثر، سبک تماماً غیری در. بنابراین سبب،
اثرده فهم و کشف اولوناماز. بر شئی بنفسه مشاهده آیرسحق،
اوشی خارجنده بر فکر ایدینک ایچون هیچ بر سبب کورمه میز. «
» حادثات عالم، یکدیگر نندن منفک کی در. بر حادثه بی دیگر
بر حادثه تعقیب ایدیور، لیکن بویکی حادثه آرا سنده هیچ بر عقده
و رابطه یوق. حادثات، یکدیگرینه، متقارب کورینیورلر، فقط
بر برینه مربوط و محمول کورونیورلر. »

اسباب خارجی بی بوضو رتله رد و جرح ایتدکن صو کرا، هوم،
اسباب باطنیه بی [یعنی روحلری] ده انکار ایدیور. بوباطنی سبی
زده ده بولا جغز؟ اراده منک اعضاض اوزه رنده اجرای نفوذ ایدیشده می؟
لیکن بز بونفوذ و تأثیری مشاهده ایده میورز، بر حرکت اراده
ایدیور، حرکت بواراده بی تعقیب ایدیور. نیچون؟ ایشته بوراسنی
بیله میورز. اراده منک خواص باطنیه روحه اولان نفوذنده « سبب »
فکری بونفوذده ممکن دکل، زیرا بوشکلده دخی بونفوذ، بسیط بر
تعاقبه تظاهر ایدیور. صو که احتمال اولار ق اراده منک، افعال حره سنده،
یعنی حریت ایله بر فعلی اجرایه عزم ایده بیلمه سنده « قدرت فعاله،
حقیقی سبب » موجود اولدینی ادعا ایله بیایر سه ده هوم، اراده ده بویله
بر عزم منک وجودی انکار ایلور. اراده مزده بویله حر بر عزم و جزم
خاصه سی یوقدر. مشهود اولان عزم، حریت یله دکل بر طقم سائقلرک
الجابیه حصوله کلور، عین سائقلر یوز کوستردکجه عین عزملر
میدانه چیتیور. والاصل هوم کوره حادثات و تعاقب حادثاتدن
باشقا بر شئی یوقدر. ماده، روح، ماهیت، سبب، جوهر: ایشته
یونلر هب قوری سوزلردن عبارتدر.

فلسفه ما فوق الطبیعه ، گویا بوحادثه لک ضمنتده آیروجه موجود برشی ایش کی تصور وطن ایشدر . ماده نك ماهیتی ، بر مجموعه اطلاعات خارجیه ، روحك ماهیتی ده بر منظومه اطلاعات باضیه در . واحدیت وعینیت صاحبی فرض ایندیکمز « بنلك » بزه هیچ بر بسیط وثابت انطباعله مکشوف اولیور . ذاتاً هوم ، بزده ثابت وغیر متحول انطباع بولوندیغی انکار ایدیورودیور : « هر نه وقت وجدانده روحی آرامش ایسه ، دائماً مختلف احساساتله مصادمه ایدیورم . و دیمك که روحی دکل ، آنحق بوا حساسی مشاهده ایلورم . شو حالده « بنلك » ك موجودیتی وحقیقتی ، احساسات ده واقع دیمكدر . بنلك : بر مجموعه اطلاعات مختلفه در که اینانیلما یه حق برسر عتله بر برینی تعقیب ایدر . »

انطباعات ، عالم خارجی بی ؛ افکار ، عالم باطنی بی میدان کتیر . « بنلك » نه بر انطباع ونه بر فکر در ، شو حالده افکارك تعاقبی در . ناصل که « غیر ، خارج » انطباعاتك تعاقبی در .

هومك شو مسرودانه کوره کر ك حس باطنی نك [یعنی وجدانك] و کر ك حواس ظاهره مزك موضوعی اولمایوب اونلر ، حادثاتك متحرک بر سلسله سندن عبارت قالیر .

سبب فکری : حادثات و حادثات آراسنده کی علاقملر خارجنده هیچ بر حقیقته مالک دکلدر . ده قارت وبرقله کی حکما اثبات ایتدی که نفسمز خارجنده هیچ بر « قدرت فعاله » یه دسترس اولامیورز . برشیدك حرکت ایندیکنی کوریورز . لکن حرکتی وجوده کتیرن قدرت فعاله وقوه مؤثره بی ، سببی کوره میورز . هوم دیور که : « روح ، نه قدر دقت ایدر سه ایتسین ، بر اثری سبب مفر وضد

داویدهوم [۱]، لوقك افكارینی حدود طبیعینه کوتورمشدر .
 بومتفکر : دقتله تفکر ایدرسهك ، ادرا كمزده نه بولورز ؟ « سؤالی
 صورتقدن صوكر : مختلف صفحات وجدانیه وبونلری یکدیگرینه
 ربط ایدن علاقه لر . « جوابی ویزیور .

صفحات وجدانیه و یا خود حادثات روحیه ایکی صنفه تقسیم اولونور .
 اول : انطباعات [اطلاعات] حاضره . ثانی : انطباعات ضعیفه دیمك
 اولان افكار [۲] .

افكار ، انطباعات قوییه سی و عکسی حکمنده در . محتویات
 وجدانیه من ، یا احساسات واسطه سیله خارجدن و یا خودده حسیات
 واسطه سیله باطندن کله در . روحك وظیفه سی بویکی نوع موروداته
 امتزاج ویرمك و تخلیط ایله مكدور . صفحات وجدان آراسنده کی علاقه یه
 ککنجه : هوم کوره بو علاقه لر ، جمعیت افکار قانولرینه [۳] ارجاع اولونور .
 علاقه لر ، اوج دورلودر .

۱ — مشابهت و مبانیت ،

۲ — مرافقت ،

۳ — تعاقب ضروری .

بو صوڪ علاقه ، هوم کوره عامیانه بر تعبیر اولان « سبب »
 فکرینك عینی در . شیمیدی ده هومك شوفکر لرندن چیقان نتایج
 ضروریه یی کوزدن کچیرلم :

ماهیت [ذات] ندر ؟ سبب ندر ؟ عادی برسلسلهٔ حادثات که

[۱] ترجمهٔ حالی یوقاری ده کچمشدر .

[۲] علم احوال الروحده « احساسات » بحثنه مراجعت ایتمه لی .

[۳] مذکور اثر مزده کی مبحث مخصوص مطالعه ایدیله لی .

بنابرین اجساد ناصل انکار ایدیه مزسه روح ده اولیه انکار اولونا ماز . شو خالده ماهیت ماده و ماهیت روحیه یی انکار ایچون بر علت یوقدر . لوقه کوره ماهیت : اوصافه مسندالیه اولاجق برفاعل مبهم فکری ، در . ماده و روح ده بویه اوصاف اقرارنده مضطر بولنیورز ، بوسبیله اونلره برر ماهیت عطف ایده بیلیرز . شو قدرکه بو ایکی ماهیت بزه مجهول اولوب معلوم اولان ایسه اونلره معطوف صفتلر در . لوق ، ادراک خاصه سنک روح ده می ، جسده ده می اولدیغنده متردد در . دوشونن وحس ایدن بر ماهیت روحانیه می در ، یوقسه ماده اطلاع و تفکره مقتدر می در ؛ بوراسنی حل ایتمک بلیکده بشریته نصیب اولمایه جقدر . احتمال که جناب حق ، بر ماده ییغینه قدرت تفکر ویرمشر . لوق ، افکارینی صوگدرجه احتیاطله در میان ایدیورسده بو افکارک هیئت مجموعه سی رب وانکاری مشوق و مروج در . لوق ، افکارینی حدود منطقیه سنه کوتورمه مش اولقله برابر اختیار ایتدیکی غیرطبیعی موقوفه ، رب و تردد سبیلله قالمشر . لوقه کوره معرفت انسانیه نک حدودی ، ساحه تجربه در . بوسبیه مبنی ماهیت و جواهر اشیایی تحریری بوش برشی در . بزه کوره ماهیت ، بر سلسله احساسات شکنده معلوم یعنی غیر معلوم در . جوهر اشیایی بیللمه مزده غیر ممکندر . چونکه بیلدیگمز اشیانک حقیقی دکل ، بزه اولان تأثیر لری در .

احساسات مزدن باشقا برشی طانیامیز . احساساتمز ایسه اشیانک عینی دکلدر . برکله ایله اوکا مقابل دوشن فکر آراسنده کی فرق نه ایسه ، برشی ایله اوشیک تأثیرندن حاصل اولان احساس آراسنده کی فرقده اودر .

اوزه رینه ایقاع تأثیر ایده من . شو حالده روحی تصور ایتمه من ممکن دکلدر . »

هو بسك شومسلکی ، هیچ بر قیمت فیه و فلسفیه بی حائر دکلدر ، زیرا انسان ایچون ، روح و جسد ، قوه و ماده ، تظاهراتی غیر قابل انکار و فقط حقیقی مجهول ، ایکی زمره موجوداتدر . اگر بو ایکی زمره نك بری انکاره قاقیشیلسه ، هر حالده ماده بی انکار ایچون روحی انکاردن دهافضله سوز سوبلنه بیله چی کورولیر . و دیه بیلیر زکه « برقله ی » کبی مادیاتی بوتون بوتونه انکار ایدن مفرط ذهنیونك دلائلی ، مادیونه نظراً ده ازیاده قوتلی در . بنابرین هو بسك ماهیتی مجهول برشی اولان جسمی ، یکانه موجودیت حقیقه کبی تلقی ایتمه سی و روحده جسمانیت ویرمه سی هیچ بر قیمتی حائر دکلدر . معرفت ایچون همه حال حواسه مراجعت جهتی ده چوق مناقشه کوتوریر . تصور ، یالکز محسوساته منحصر دکلدر . حواسدن کلدیکی ثابت اولان نیجه معقولات وار و بونلری هب تصور ممکن در . بویله اولماسه ادراك بشرک شیمدیکی حالنه نسبتله صوك درجه افقر اولماسی ایجاب ایدردی .

لوق [*] دوغریدن دوغری یه کفری التزام ایتیمورسده مسلکی ریه منجر اولمقده در . بو متفکره کوره « بئلك » ك علامت مخصوصه سی عینیت و وجداندر . لیکن عینیت و وجدانك روحه می یوقسه جسمده می عطف ایدینه سی لازم کله جکندنه تردد کوسته ریور . نیچون ؟ چونکه لوقه کوره كرك ماده نك و كرك روحك ماهیتی بزه مجهولدر . مع مافیه هرایکیسنك دلالت ایتدیکی ایکی نوع سلسله حادئات بزه معلومدر .

[*] ولادت ۱۶۳۲ ، وفاتی ۱۷۰۴ سنه سنده در . اك مشهور اثرلری .

« ادراك بشر » و « حکومت ملکیه » در .

سکونچی مبحث

روح و مدرسه تجریم

هوبس — لوق — داوید هوم

انسکایر مدرسه تجریمه سی رئیس هوبس ؛ مادیوندن در . اوکا کوره . مایه اصلیه ، ذات ایله جسم شی واحد در . دها دوغریسی موجود . حقیقی جسم و ماده دن عبارت اولوب جسمانی اولمایان برشی ، برفکر مجرددن عبارت و حقیقته غیر موجود در .

بالجمله حادثات ، حرکاته و مکان مطلقده تبدیل موقع و وضعیت فکرینه ارجاع اولونور . یالکز بردورلو « علت » موجود در ، اوده علت میخانیکه . [یعنی اشیا نیکدیگرینه تأثیرندن متحصل سبب و علت]

انسانده کی احساسات ، تأثیرات خارجییه نتیجه سنده اجزای جسمانیه نیک حرکتندن عبارت در . روح ، بوتون حادثاتی حرکتیه ارجاع اولونابیلن بر جسمدن عبارت ایسه ده جسده نسبتله دها لایق در . هوبس دیورکه :

« بزه کوره روح ، حواس اوزرینه ایقاع تأثیر ایده میه جک لطافتم بر جسمدر . جناب حق ایچون « روح » در ، روحانی در » دیدیکمزک سبی قبا جسمانیتدن اونی تنزیه ایچون حرمة پاییلان بر تجرید در . هر تصور ، خیالی در و حواسدن کلیر . فرض ای دیورزکه روح ، حواس

ینه حرومرید ایش کی داورانق اضطرارنده در، حتی فقدان حریت وارادینی اثبات ایدن آدم، بوتون اوضاع ودالاتیله کنندی برهانلرینی «عملیاً» هیچه ایندیرمش صاییلیر. انسان، کنندی بئلکنی، دوشونمکده اولدیغنی ناصل انکار ایده مزسه، حرومرید اولدیغنی ده عین صورتله انکار ایده مز. انسانلرک بولایتزلزل اعتقادی نرمدن نشأت ایدیور؟ هیچ شبهه یوق که صاحب اراده کایه اولان ذات مطلقله کنندی آرالرنده کی علاقهدن. عین فکر، دیکر شکله ده دخی افاده اولونابیلیرو: «ضیعت وجبالت انسانیه، حس، ادراک واراده صورتلریله تجلی وتظاعر ایدن «بئلکنی» اقرار و قبول اضطرارنده در. «دبئیله بیلیر. وجودیون اسلامیه ده بر «توحید افعال» مرتبه سی وارد ر. بئوکا «وحدت افعال» دینیلیمه مه سی پک معنیدارد ر. زیرا وحدت افعال، طبیعت انسانیه نك بوتون قدرتیله رد ایتدیکی برکیفیت اولمغله عکسنی تمکن ایتک ایچون متصوفین اوزون بر مجاهده فکریه ومشاهده حادثاتی لازم کوزمشلر وبوسبیه مبنی بر «توحید افعال» مرتبه سی حاصل اونشد ر.

بیله جگنی ونه یاپامایه جغنی شیمدی یه قدر کیمسه تجربه ایله اوکر نه مدی، [*].
 لکن حیواناتده کوریلن عجا یبات وسائر فی المناملرده کوریلوب
 اویایق ایکن تکرارینه مقتدر اولامایه جقلری حالات کوستریورکه
 جسد انسانی، کدینه مخصوص قوانین ایله، روحی بیله حیرته
 برافه جق عملیات اجرانسه مقتدر در .»

ایسپنوزانک بوتوازی روح و جسد فکری، وجدان و حس
 عمومی نیک شهادتیه ده نابتدر . روح و جسد، ماده و قوت، بزه کوره
 بر « واقع، وقعه، فعل واقع » در . هرایکیسنی، تظاهراً، یکدیگرندن
 مستقل قبول ایتکه مجبورز، بویکی مستقل سلسله مدرکاتی، تحلیل
 ایله بر اصله، برذاته ارجاع ایده بیلیرز . لکن هیچ بروقت مادینی
 قوتک، جسدی روحک محصول و مخلوق، و یاخودده قوه و روحی
 ماده نیک اثر و ابداعی عد ایتکه مقتدر اولامایز . بوراسی عقلاً ممکن
 اولمادیکی کبی تجربه دخی غیر ممکندر . بو امکانسز لغه رغماً عالمی
 یالکیز روحدن عبارت کورن خیالیونک و یاخودده یالکیز قوه خاصه سه
 مالک ماده دن عبارت صایان مادیونک شودعوالر ی نه قدر مغایر عقل
 و تجربه اولدینی بونقطه ده دخی تظاهر ایدر .

اراده و حریت بحثنده متصوفین، مسئله یی مراتب ایله حل
 ایتشلدردر . انسان عملاً اراده و حریتنه، علی قدر المقدور، مالکدر .
 بو مالکیتنک عقلاً ثابت اولوب اولماسی، ایکنجی درجه ده برکیفیتدره
 مشاهدۀ ثبوتی ایسه ده اخصوصی و یک منحصر بر جهتدر . انسانک
 صاحب اراده و حریت اولمادیکی « عقلاً » اثبات ایدیلسه بیله، انسان،

[*] او وقتندبری فن بوبابده حلی ترقی کوسترمشدر . علم احوال الروح
 نام اثر منک مباحث اولیه سه مراجعت اولونمالی .

خلقت من العدم ونشأت مسئله سنده وجودیون ایلہ متصوفین آراسی
یقین ایسده ابن تیمیہ ودها برقاج علما و متکلمین دن ماعدا علمای
شریعت محض عدمدن خلقت طرفداری درلر . بو بحثی اثبات صانع
مسئله سنده عریض و عمیق تدقیق ایده جکمزدن بوراده یالکز انسانه
عابد اولان اقسامی نظره آلاجغز .

ایسپینوزانک بوداهیانه مسلیکنک اکضعیف نقطه سی ، اراده
و حریت مسئله سی در ، دیمشدک . فی الواقع بو نقطه یه اخلاق نقطه
نظریله ایدیلان تعریضات زیاده سیله شایان دقت اولمقله برابر ایسپینوزانک
بالاده ذکر ایتدی کمز سوزلرنده دخی شایان دقت نقطه لر واردر .
ایسپینوزا : انسانلر ، کندی لرنده اراده و انتخابی میدانہ کتیرن اسبابی
احاطه ایده مدکلری ایچون کندی لرنی تمامیه حرومرید بیلورلر . «
دییور .

روح ک جسدہ و بالمله اعمالہ آمر و حاکم اولدیفی حقننده کی ظن
عمومی یه ده شو صورته جواب ویریور :

« روح و جسد عین شی اولوب کاه امتداد و کاه ادراک نعقی
آلتنده تصور ایدیلیر . بوندن شو نتیجه چیقیور که آهنگ و ارتباط
اشیا ، تماماً وحدت مادر ، ایبتر طبیعت امتداد یعنی جسمانیتی و ایستر
ادراک یعنی روحانیتی نقطه نظریله مطالعه ایدیلسین . بوسببه مبنی روح
و جسد مرکز افعال و انفعالاتی همدردر . نوع بشر ، روح و جسد
آراسنده کی بو « توازی » دن اودرجه متغافلدر که جسدن ظهور
ایدن بوتون اعمال و افعالک ، امر و آرزوی روح ایلہ ظهوره کلدیکنه
قنعدر . فی الواقع یالکز طبیعت جسمانیه نک قوانینی ایلہ جسدک نه یابه

وجودیون مسلک‌کنده اک‌بویوک مشکلات کثرتک توحیدی دکل ،
وحدتک نامتناهی کثرتله تقسیمی خصوصنده در . اسپینوزا ، بومشکلاتی
کورمش وذات متناهی‌نک شئون لاتخصی صورتلریله ظهورینی ایضاح
ایچون حادثه قیلندن شئوندن ماعدا نامتناهی وابدی شئون الهیه قبول
ایتمشدر . مع مافیه مشکلات ینه باقی در . بوفیلسوف ، شوصورتله
ایضاحات ویریور :

« برشخصی تشکیل ایدن اجزادن هربرینه اصابت ایدن حرکت
. وعطالتک نسبت موجوده‌سنه حلل کلیه‌جک صورته او اجزا تزايد
ویاتناقص ایتسه ، اوشخص طبیعت اولیه‌سنی محافظه ایده‌جکی کبی
جوهریتی‌ده تغیر ایتمز . »

عالمه خارجدن برشی کلک وانضمام ایتک ، یاخودده عالمدن برشی
اکسیلمک امکانی یوقدر . عالمده عطالتک حرکتیه نسبتی تبدل وتغیر
ایتمیور . عطالت وحرکت : نعت امتدادک نامتناهی وابدی شئونی در . «
بومسلکده تصوف اسلامی ایله اولسون ، حکمت کلامیه ایله
اولسون چوق نقطه‌لرده مطابقت وارسه‌ده تشریح ، ایضاح وباخصوص
افاده واصطلاح اعتباریله برچوق‌ده مغایرت وار .

کلامیون وبرقسم متصوفین [مثلاً امام غزالی] ه کوره جواهر
اشیایذاته قائم اولمایوب جناب‌حقق قدرت دائمه‌سیله موجود وصانکه
هر آن یکیدن وتمادیاً مخلوقدرلر . بویله برجوهر ، اسپینوزانک تعریف
جوهر وماهیتنه موافق دکلدر . مادمکه جواهر اشیایذاته‌قائم وموجود
دکلدر ، اولرده‌کی جوهر ، قیومیت ذاتیه‌نک دوامی ، امر الهی‌نک
وقدرت حقک وتمادیاً انجلاسی دیمک اولمازمی ؟

دیمک که بونقطه‌ده آراده‌کی فرق ، افاده وتشریحدن عبارت قایلر .

لسان معناسویله یور: ای هادی: ارباب ضالته قارشی وظیفه کی یاپ، لیکن اوکا بغض غافلانه ایله بغض وعداوت کوسترمه، زیرا اونده کی ضالات، اسباب وامکان ضالات موجود و مخلوق اولدینی ایچوندر. اگر بوا امکان و بواسباب موجود اولماسهیدی، اوکیسه ضال اولمازدی. دیمک که بوضالته دخی، مروت و حکمتی الدن برقامق و ضالته قلمش زواللی بی تحقیر واستخفاف ایتمه مک ایچون وبالنهایه اونک ضالته ده کتدینه سرمایه عجب وغرور ایله مه مک ایچون، حکمت وجودیه وربانیه بی کورمکی اونوته.

بزداویله کلیور که بوآیت ده، ارباب هدایت ایچون عبرت وارباب ضالات ایچون برشمه رحمت وار!

متفکرین اسلامیه نک نظرینه شوراسنی ده توصیه ایدرم که: اسلام ک دور انتشار وکالتی، فکر جبرک مرفوع و فکر سعی ووظیفه نک مقبول اولدینی زمانلردر. ناصل اولماسین که دین اسلامک نیسی بیله مسئول و معاتب طوتولمش و مظهر خطاب «واستقم کمامرت» اولمشدر. کذااسلامک انحطاط، سفاهت و سفالت دوره لری، جبرکیفی نک بر شکل مفرطده عقیده خواص و عوام اولدینی صیرالدر.

صانیرز که تاریخ اسلام وهله عصر راشدین ایله اعصار اخیره کوزلجه تدقیق اولونورسه، شو معروضاتمک محض حقیقت اولدینی میدانه چیقار. بنابرین انتباه عمومی به و بوتون عالم اسلامک حیات و ممانه عائد اولان شومباحث مهمه بی، احتیاجات فکریه و بوکونکی ترقیات فیه و حکمییه بی نظر انصاف و تدقیقه آلاق، جف القلم رد ایتمه مک وسلامت دین و ملت ایچون پکده رین و بی طرفانه دوشونمک لازمدر.

خیر جہتی ترجیح ایدنلرک ہدایتی ، شر جہتی ترجیح ایدنلرک
ضاللتی ایستہ مش اولور .

بوصورت تفسیرہ اعتراض ایدہ جکلرک چوقلغنی بیلیرز . باخصوص
اسلافک اکثریتی عدل حق ومسئولیت مخلوقی معن و مشیر اولان
آیاتی اسالاساس بیلہرک ظاہراً بونلرک معناسنی ماحی اولانلرینی
بواساسلرہ تردیف ایدہ جک یردہ ایکی ضدی باشقا صورتلرلہ تألیفہ
چالیشمشلردر . بوندہ موفق اولدقلرینی کیمسہ ادعا ایدہ منز . حکمت
تفسیردہ بر آیتک یالکز معنای ظاہریسی وکلماتی دکل ، وسیلہ نزولی ،
زمان و محیط نزولی دہ نظر دقتہ آلتق ایجاب ایدر . بوکوزل اصول ،
حد منطقینہ کوتورولیرسہ ، بوقیل مشکلات قولایلقلہ حل اولونور .
واو حالہ بر طرفدن اسالاساس اولان افکار ودیکر طرفدن ایسہ
مقصد حکمت نظرہ آلیئر . مثلاً « یہدی . . . » آبتدہ کی مقصدوغانہ ،
جناب حقک عدالتہ رعایت ایتیمہ جکنی ، مغایر عدالت اولارق بر طاقم
عبادی سہ وسہ سہ وہ ضاللتدہ براقدیقنی وارباب صلاح و مجاہدہ نک شو
مساعیدنہ مقابلہ ایلہ میہ جکنی اعلان دکلدر واولاماز . بویلہ بر معنا
نہ ایماندہ مزیت ، نہ انساندہ فضیلت براقاز . بو آیت ، ارباب ہدایتی
عجب وغرورہ ، کبر وانائیتہ دوشمکدن تحذیر ایچون انزال ایدیلشدر .
لسان معنا دیورک : ای مظهر ہدایت اولان قول ! ہادیلک نہ مغرور اولہ ،
کندیلک نہ خیر وشری تفریق ایدہ منز ، ودوغری بولہ کیدہ مزدک . بنابرین
سندہ کی ہدایتی یالکز نفسک اقتدارینہ حمل ایتیمہ ، وبیل کہ ہدایت ،
ذات باری نک قوللرینہ ، اسباب وامکاتی احضار ایتدیک بر عنایت در .
لکن بو آیت اعجاز نامک ارشاداتی بو قدرلہ قالمیور : یضل من
یشاء « قسمی دخی ارباب ادعانہ چوق حکمتلر کوستہ ریور و صانکہ

ثمره لر ویریر . دین اسلام ده جبر کیفی و جبر مفرط یوقدر . « یهدی من یشاء و یضل من یشاء » کبی آیاتی اکثری اوروپا علماسی اسلام ده جبر کیفی و مفرطک اساسی اولدیغنه دلیل صائمشر و حتی « جبریّه اسلام Fatalisme musulman » ترکیبی ایجاد ایتشلر ایه ده قرآن ده موجود نیجه آیات : جناب حقک ظلم ایتیمه جکنی و ظلم صفتندن منزّه بولوندیغنی و هر نفسک قازاندیغنه نائل اولاجغنی « صوکه درجه صریح بر صورتله اعلان ایتمکده و « ان لیس للانسان الاماسی » کبی آیات وظیفه و اخلاقک اساسلرینی تشکیل ایلهمکده اولدیغندن و برده غیر مسئول ، غیر حر ، مضطر و مجبور کیمسه لره تکلیف ، مقرون عدل اولمایه جفتندن ماعدا بودرجه غیر معقول برحالی حقّه عطف موافق دوشمیه جکندن هر نه وقت جبرایله حریت و مسئولیت فکرلری چارپیشیرسه ، معنای ظاهری نیجه جبری مفید اولانلرینی علم اخلاقه و عدل الهی بی متعلق اولانلری موجب نیجه تفسیر ، فکر مزجه ، الزمدر . مثلاً « یهدی من یشاء و یضل من یشاء » آیتی « جانی ایستدیکنی دوغری یوله ، ایسته مدیکنی ایگری یوله کوتوریر » مفهومده تفسیر ایده جک یرده شو یولده تفسیر ایتملی :

« هدایت و ضلالت جناب حقک دست قدرتنده در . لیکن طریق هدایتی اراهه ایچون انسانلره دین و پیغمبر ، کتب و اوامر کوندر مشدر . حساسیت بشریه به حظ و اکراه خاصه لری و یریلدیگی کبی وجدان اخلاقی به دخی مقبول و مردود اولان شیلری حس و تفریق خاصه سی موضوعدر . ادراک انسانده کی عقل و محاکمه دخی خیر و شری تفریق ایچون آتدر . صوکراده طبیعت بشریه ده کندی مسئولیتی متکفل و سعادت بی مؤدی اولاجق درجه ده حریت و اقتدار واردر . شو حالده

وجودیونه کوره جبر ، حریت و اراده نك عینی در . زیرا مجبور ایله جابر آراسنده ماهیه وحدت اولقله مجبوره جبر ، ینه کندنن وقوعه کایور دیمکدر . کندی کندینی مجبور ایتک ایسه فکر مزجه حریت و اداره نك الکیصه تعریفی در .

ینه بزم تصوفدن اقتباس ایتکمز فکر مزه کوره ایکی ویا زیاده افکار آراسندن بریسنی انتخاب ایله بومعناده برنوع جبردر . بوقیل جبره « ضرورت Nécessité » نامی ویریلیر . وبویله بر جبری قبول ایدن مسلكه « جبر ضروری Déterminisme » نامی ویریلیر .

ایسپنوزایه کوره جناب حقك اراداتی کیفی اولمایوب جمله سی ضرورت وجودیه سی ایجابی وقانون لایتغیردر . شوخالده ضرورت وجبر ، قانون وجود حالی آلاچغندن وکندی کندینی جبر ایتک بحسب التحلیل حریتله مساوی چقاچغندن جبر ضروری مذهبی « جبر کیفی Fatalisme » مذهبندن تفریق ایجاب ایدر . جبر کیفی ده جناب حق ، ضرورت وجودیه سی ولایتغیر قوانین اولان اوامر وجوبیه سی سبیلله دگل ، کیفی ناصل ایسترسه اوصورتله جبر ایدر .

مذهب جبر کیفی ، اخلاق ووظیفه نك معناسی هیچه ایندیریر بر جبر مفرطدر . بر کره بوافراطی قبول ایتدکن صوکران تائجنی تهوین ایچون بولوناچق اصطلاحلر واسمملر ، صرف ایدیله جك منطقلر بوشه یورغونلقدر .

اخلاق : وظیفه ومجاهده ، اکتساب واستحقاق فکر لر ایله ممکن اولور . جبر کیفی ده مجاهده برفضیلت اولامایه جنی کی استحقاقده قوری برسوزدن عبارت قالیر .

جبر کیفی نك دینه تطبیقی وعوامه تعمیمی پك مظلوم ومشئوم

جسده و یا خود جسده قارشی سبب و مؤثر عدایدله سنه هیچ بر مجبوریت یوقدر .

بوتشر یخادن وجودیون ایله مادیون آراسنده کی فرق عظیم تظاهر ایدر . زیرا وجودیون مسلکنده اساس وجود « ماده » کی بر فکر مجرد و مبهم اولمایوب اقتدار ، ادراک و اراده ایله متحلی بر ذات مطلقدر . کذا انسان ، قوانین مجرد نك بازیمجه مطاوعی دکل ، یالکیز ساخته و مجرد بروحدته ، ماده نك صفتی حکمنده بر روحه دکل ، وحدت . ذانک شائی اولمقدن متحصل حقیقی بر وحدته و روحه مالکدر . وجودیون مسلک نك الضعیف نقطه سی ، اراده بخئی در . ایسینوزانک مسلک نك لا یتزلزل و قطعی بر « جبر » فکری حکم فرمادر . انسانک ماهیت و ذاتیت مخصوصه و خصوصیه سی یوقدر . انسان بر منظومه افکار و حرکاتدن عبارت و بومنظومه بی حال وحدت و فعالیتده طوتان ایسه ذات مطلقدر . انسانک ذاتی ، هر حادثه نك مرجعی اولان ذات حقدر .

روح : برسلسله افکاردن ، جسده : برسلسله حرکاتدن عبارت اولوب یکدیگری اوزده رینه هیچ بر امر تأثیری یوقدر . روح و جسم : ذات مطلق ایکی شکل شئونی اولمق اعتباریله شئی واحددر . روحده کی وحدت ، عینیت ، سببیت ، اراده و قدرت ، روحک مالی اولمایوب حالی در ، یعنی بونلر ذات مطلق مالی اولوب روحده موجود کورونمهلری ، روحک بر جهته ذاته مربوط و ذاتک مظهر احوالی اولدینی ایچوندر . ایسینوزانک و علی العموم وجودیونک جبرییه فکر لر یله روحانیونک یعنی حقله خلقی ماهیه آیری کورنلرک جبرییه فکری آراسنده بویوک بر فرق وارددر .

حیات انسانیہ : جسدی میدانہ کترین شئون امتداد ایله بوشئونه توافق ایدن شئون ادراک تکملات متوازیہ سی در . کرک امتداد و کرک ادراک بر ذاتک نعتی اولدیغندن هرایکیسنک ذاتیتی شی واحد و بوسبله هرایکیسی یکدیگرینک عنی در . بنا برین جسد و روح بالجمله احوالده یکدیگرینه مقابل و متوافقدرد . بنا برین هر بریسی ذات واحدی بر صورت مخصوصده اعلام ایدن برر نعتک شئونی اولدیغندن نه روحک جسد ونه ده جسدک روح اوزه رنده برکونا تصرف و تأثیری یوقدر . [و تأثیر و تصرف دوغریدن دوغریه ذاتکدر .] ایشه و اعتبارله ده روح و جسد آری شیلر اولوب آرالرنده تقابل و توازی احوال و ارسده علاقه و تأثیر یوقدر .

روح ، جسدک معاونته محتاج اولمایه رق بر سلسله افکار واسطه سیله تکمل ایدر . جسد ایسه روحدن هیچ بر امر و تأثیر آمایه رق بر سلسله حرکات ایله تکمل ایلر . هرایکیسی ذات مطابق اعلان ایدن و ذات مطلقده برله شن برر شأندر .

اسپینوزایی ، روح ایله جسد آراسنده تأثیر و تقابل بولونمادیغنی سرده سوق ایدن جهت : ایستر روحانیونک دیدیکی کی ماهیه و یا خود ایستر وجودیون و سائر نهک دیدیکی کی جنساً و کیفیاً بر برینه تماماً مغایر اولان روح و جسد ایکی سلسله موجوداتک بر برینه نه صورتله ایقاع تأثیر و تصرف ایده جکنی ادراک بشر ادراکدن عاجز اولدیغنی ایچوندرد . بونی آکلامق ، نه تجربه ایله ونه ده استخراج و محقق بر استقراء ایله ممکن دکلدرد . ایشه بوعجز ادراکدرکه اسپینوزایی روح و جسدی ، مقابل تأثیردن محروم دییه قبوله سوق ایتشدرد . ذاتاً وحدت وجود فکر نده دات مطلق ، هر شأنده ظاهر ، اثر و مؤثر اولدیغندن روحک

وجوده قائل مسالك فلسفيه نك جمله سندن چيقان برنتيجه ضروريه در .
بوفيلسوفه كوره ذات يعنى جناب حقن ماعدا هيچ برشى
حرومريد اولاماز .

انسان كنديسنى فاعل مريد وحر عدايديور ، بوراسى كرك
عمداً و كرك شهادته وجدانيه سيله مسلمدر . لكن اسپينوزا بونك
برظندن عبارت اولديغنى ادعا ايلور ودييور كه : انسانلر ، نه يادقلىرى
وجداناً بيلدكلزى و شوقدر كه كنديلرنده و بو افعالى تدوير ايدن اسبابى
ييلمذكرى ايچون كنديلرنده حریت اراده و انتخاب واردر صانورلر .
اسپينوزا ، انساندن حريتي سلب ايتدن صوكرا اوكا « روحانى
بر متحرك بذاته » دييور و انساني مدرك برماينه عدايلور .

اوكا كوره انسان بو عالمده « حكومت ايچنده حكومت ، و يا خود
قوانين عموميه دن نفسى استقامت ايده بيله جك بر موجوديت » دكلدر .
جهانى تدوير ايدن قوانين طبيعیه انسان دخی ، هر شأن و موجوديت
كبى ، اطاعته مجبوردر . قوانين طبيعت ايسه قوانين الهيه ديمكدر .
يالكلز بر قدرت ، بر ذات ، بر اراده ، بر آمر ، بر قانون : ايشته
اسپينوزانك اساس فلسفه سى . « شله ي ماخر » ك شو :

ذات اللهيدن باشقا برشى يوق !

نداسى بوفلسفه نك اك قوتلى و اك روحلى خلاصه سى در .
بوفلسفه ده روح بر جوهر دكل ، ينه بر جوهر اولمايان جسدهك
معناسى در ، ديمشك . بوندن جسد و روح ك شى واحد اولدينى و يا خود
حقيقه يالكلز جسدهك موجود و روح ك ايسه بر ظل موجوديت بولوندينى
معناسى چيقورمى ؟ حابر .

آلاجمز جواب شودر : واقعا روح ، بر جهتن جسدك فكر
ومعناسندن عبارت ايسهده ديكر جهتن جناب حقه مربوطر .
جناب حقه روح فكر ومعناسى واردر . روح ، جسده ناصل
تعلق ايدىيور وبرله شيور ايسه بوفكر معناده روحله اولهجه برلشيور .
روحك ابدىي وعلوياتى سيرانى ، كنديسنه بومعناك تعلق سايه سندهدر .
شوايضا حادتن اكلاشيلير كه روحده ايكي نقطه نظر ، ايكي صفحه
واردر . برىي : جسدك معناسى اولديغى وديكرى ده ذات حقهده موجود
معناى روحه مربوط بولنديغى .

برنجى صفحهسى حادثاته بكزييور وفي الحقيقه افكار و ارادات
متواليه عد ايديليشنه كوره حادثات متواليه سلسله سندن عبارت بر
حادثه . ايكنجى صفحهسى ايسه نامتناهى ومطلق اولان ذات بارىيه
مضاف ومربوط . ايسپينوزانك بورقيق فكري تحليل ايديليرسه شو
آكلاشيلير كه : روحك حقه مربوط اولان جبههسى يهنى حقيقى ،
« ابدىي تلقىيه وحقايقى مشاهدهيه مقتدر ، باقى ، ثابت وغير متحول . »
حادثه ديمك اولان جبههسى ايسه متحول ، مركب ، متوالى . روحده
بربقاوار ، لكن بوبقا ، بحسب التحليل يه ذات مطلقك بقاسى ديمكدر .
روحى كائن حقدن آيرى ، جزئى ومعين قيلان اوصاف ميزه ايسه
بر حادثهئى بقادن عبارت اولمق لازم كليور . شخصيت انسانيهئى ميدانه
كثيرن روحك بوصوك صفحهسى اولديغندن اسپينوزانك مسلكنده
شخصيت انسانيه وحرىيت اراديهئك وبالاخره مسئوليتك معناويرى
اولماديغى مسالك مخالفه طرفندن درميان اولونيور .

ايسپينوزانك مسلكنده فى الواقع حرىيت اراديه ايچون هيچ بر
موقع يوقدر . بوخصوص يالكيز اسپينوزايه خاص اولمايوب وحدت

« امتداد Etendu » و « ادراك - فیکرت Pensée »

ایسپینوزا ، نعتی شو صورتله تعریف اییدیور: عقلک ، ذاتک جوهری و خاصه سی میدانله کترین دییه تصورایتدیکی شی در . بوتون موجودات روحانیه وارواح ، ادراك نعلشك موجودات مادیه واجسام امتداد نعلشك شونی در .

شان = آثار: ذاتک تأثراتی تعبیر آخرله دیگر برشی ده مضرورف اولان و بودیکر شی طرفندن تصور اولونان » در .

یالکیز بر ذاتیت وار . شو حلاله موجوداتک ماهیت و ذاتیت مخصوصه سی یوقدر . ایستر روح اولسون ، ایستر جسم اولسون ، هر هانکی شکل موجودیت اولورسه اولسون ، آیری بر ماهیت مالک اولمایوب ذات واحد نامتناهی نك شئونندن عبارتدر . او حلاله روح انسانی نه در ؟ ذاتیتی اولمایان ، کندی ذات مخصوصیله قائم بولومتیان وجسدك شعله و معناسی اولان بر « فکر »

روح ده ، جسدکی حادثات متوالیه نك مجموعندن عبارت بر منظومه حادثات ، بر حادثه . اقسام مختلفه دن مرکب جسدك وحدت و عینیتی ، بو اقسام آراسنده کی علاقهی محافظه ایدن بر قانونك موجودیتندن ایلری کلیور ، روح ، جسدك معناسی اولغله بالطبع بو وحدت و عینیت اونده دخی موجوددر .

بورایه قدر سوبلدکار مزدن ، وجودیون ایله مادیون آراسنده کی فرق بر درجه یه قدر آکلاشیلیمشدر ، صانیرز . واقعا بو فرق ، مباحث فلسفیه آیشیق اولمایانلر ایچون پك ایجه در ، لیکن ایجه لیکی نسبتنده بویوکدر . شیمدی ایسپینوزایه بر سؤال صورایلیرز : ماهیت مخصوصه سی اولمایان و نهایت بر سلسله افکار واردات اولان روح ، ذات مطابق ، ابدیتی ناصل تفکره مقتدر اولایلیر ؟

جسدك « معنای ، فکری » در . ذاتاً بومتفکره کوره روح عالم ،
معنای عالمی عبارتدر . شو حالده روح ، جسدك بر شعلهسی ، ویا
کولکسی دیمك اولور .

اگر روح ، جسدك معنا و فیکرندن عبارت ایسه ، حقیقتده موجود
دکل دها دوعریسی بر موجودیت مستقلهسی وهله واحدیت و عینیتی
بیوق دیمك اولمازی ؟ اشاعی ده کوریله جکی اوزره حایر . مع مافیسه
بوعبارله روح ، تأثیر خارجی ایله تعین ایدن برسلسله اتوالیه افکار
وارادات در . روح ده مشهود اولان شخصیت ، جسدك شخصیتندن
عبارتدر . روح ، جسدك شخصیتی انعکاس ایتدیریر . اجزای
عیدده دن متشکل و مرکب اولان جسدك شخصیتی محافظه ایده بیلمهسی
ایسه ، برقانون ثابتك اجزایی غیر متبدل برعلاقه داخلمده طوماسندن
نشأت ایدیور . شو تعریفاته نظر آوحدت وجوده قائل اولان ایسپینوزانك
فیکریله مادیونك فکری مساوی ظن اولونور . لکن اصلا دکلدر .
بومهم نقطه یی ایضاح ایچون ایسپینوزانك منظومه فلسفیه سنه برکوز
آنام . موجود حقیقی بر « ذات ، ماهیت Substance » دن عبارتدر .
بوتون موجودات فعلیه و ممکنه ، بو ذات واحدك شئونندن عبارت
اولوب جملهسی اوکا راجعدر .

ذات : کنندی نفسنده اولان و موجود اولمق ایچون دیگر بر
موجوده محتاج اولمایان » در . یعنی ذات : تصویری دیگر بر تصویره
مفتقر اولمایارق کنندی کندینه تصور اولونان شی » در . ایسپینوزانك
بو تعریفی تمامیه ذات بارییه خاصدر . بو ذات ، نامتناهی و لایحصری
برچوق « نعت = صفت » مالکدر . لکن ادراک بشر بونعوتدن
یالکتر ایکسینه ایصال اطلاعه مقتدردر :

بوقید احترازی ایله قانت سائر مبادی حقه دخی حق ویریه بیلیر.
 فی الواقع ذات مطلق هیچ بر ادراك حقیله احتوا ایدمز ، حتی بویه
 براحتوا ممکن اولسه او ، ذات مطلق دکل ، ذات مقید و معین اولمق
 ایجاب ایدر . مردود اولان جهتی انسان ایله ذات باری آراسنده کی
 مردورلو علاقه و ارتباطی انکار ایتک و مطلق فکری ذهن بشرک بر
 مقوله سی ، برجنسی در که سنه ایندیر مک یعنی اوکاهیچ بر حقیقت خارجی
 و مستقله عطف ایتمه مک در .

بویه بر صلاحیت ایسه ، بزده موجود اولمادق دن ماعدا عکسنی
 ادعا ایتک ایچون هم بر امر واقع و هم ده صمیمی و استدلالی بر چوق
 سبیلر موجود در . کله لم روحه :

انسانده « بن » دی بن ، باجمله افعال روحیه و عضویه یی کندینه
 اضافت ایدن کیمدر ؟ بوقدر افعال کثیردی کندینه مال ایدن فاعل
 واحد ، جسدی ترکیب ایدن اعضا دکلدر . زیرا او ، بو اعضا یه
 « بنم اعضام » دیور . اعضای انسانیه دن بری کیسیله ، بدن بر چوق
 تحولات کور سه بیله ینه بو احوالی ده کندینه عطف ایدن ، واحدیت
 و عینیتی اصلا ضایع ایتمین و بن دی بن « روح » در .

تظاهراتی و آثاری اعتباریله روح هر کسجه معترف و معروف ایسه ده
 کرک ماهیت و جوهریتی و کرک بقاسی حقه ده حکمانک افکاری پک
 مختلفدر . بونلری برر برر کوزدن چیره جکر .

وجودیون مسلکی

ایسپینوزا

وجودیون مسلکی رؤساندن ایسپینوزایه کوره روح انسانی ،

مکتبہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
حکمت کتب خانہ
نمبر : ۴

ایکینچی جزو
Ahmed Hilmi Selimovitch

آلہی نظر بمکرمی در؟

Tarih-i İslâmî'nin birinci cildi

حضور فندہ مسالک کفر

فلسفۃ مالموع الطبیہ مباهنی

محتویات :

اسلام کی وحدت و وحدت — روح — فلسفہ مدد روح — ایسیوزا
و وحدت و جوہ مسالک — مسالک تفریق و دود و دھوم — اسد و جاد مدرسہ سی
اسلام مدرسہ سی — ماد و روح — روح و ان : دہ قارت و لہ پینج

قسط طابیعہ

حکمت

مطبعہ اسلامیہ

۱۳۴۷

پانی لوجہ عروشد

شهبندر زاده فلهلی . تاریخ اسلامک برنجی ذیلی : حکمت کتابخانه سی
احمد علمی
عمر : ۴

ایکینجی جزؤ
Ahmed Hilmi, Şehbender-zade

آلهی نظم مکرمی د!

Tarih-i İslâmî'nin birinci zeyli

حضور فنده مسالك كفر
v. 2

[فلسفۀ مانور والطیفة مباحثی]

محتویاتی :

انسانده کی وحدت وعینیت — روح — فلسفۀ تقید وروح — اسپینوزا
ووحدت وجود مسلکی — مسلك تجربه ود وید هوم — اسقوجیامدرسه سی —
انگلیز مدرسه سی — مادیون وروح — روحانیون : ده قارت وله پینچیچ .

قسطنطینه

حکمت

مطبعۀ اسلامیه سی

۱۳۲۷

فیثاتی اوج غروشد

تیم

تیم

۳۵۸ و بی

۳۶۳ هاشمی

۳۵۹ و صالی

۳۶۴ هلاکی قرمانی

۳۶۰ وصفی

۳۶۵ هلاکی دیگر

۴۷ شیخ وفا

۳۶۵ هلالی بروسوی

۴۲ سلطان ولد

۳۶۶ هلالی اسنابولی

۳۶۱ هاتفی

۳۶۷ هاشمی

۳۶۹ قوسی

ی

۳۶۹ یاری

۳۷۰ تیم علی چایی

۳۷۱ یحیا بک

تخفیه

تخفیه

۳۰۷ مدحی

۳۱۳ معیدی

۶۰ سلطان مراد خان

۳۱۴ ملیحی

۳۰۸ مردمی

۳۱۸ منیری

۳۰۹ مستی

۳۱۹ مهدی

۳۰۹ مسیحی

۳۱۹ میری

۳۱۱ مشربی

۳۲۲ میری حمیدی

۳۱۲ معمای سلاطین

۳۲۲ میری رومی

۳۲۳ میرک طیب

ن

۳۲۴ ناشی

۳۴۳ نقابی

۳۲۵ نجاتی

۳۴۳ نکاهی

۳۳۰ نجمی

۳۴۴ نهاری

۳۳۱ نجمی رومی

۳۴۵ نهالی

۳۳۲ نسیمی

۳۴۷ نهائی

۳۳۳ نثری

۳۴۹ نوری قسطمونی

۳۳۴ نشانی محمد پاشا

۳۵۰ نوری کاتب

۳۳۵ نشاأی مصطفی پشایی

۳۵۰ نوری باغراد

۳۳۷ نظامی

۳۵۱ نیازی

۳۴۰ نظمی محمد چایی

۳۵۲ نیازی و مانی

۳۴۱ نقابی

۳۵۳ نیازی دیگر

و

۳۵۳ واحدی

۳۵۵ والهی باغراد

۳۵۴ واسی

۳۵۷ وحدی

۳۵۴ والهی

۳۵۷ وحیدی

۲۷۴ قدسی سیروزی

۲۷۲ قدری

۲۷۵ قدسی روسوی

۲۷۳ قدسی

۶۵ سلطان قورقود

۲۷۳ قدسی دیگر

۲۷۶ قیاسی

۲۷۵ قربی

ک

۲۸۲ کشفی صاروخانی

۲۷۶ کاتی

۲۸۲ کشفی استانبولی

۲۷۷ کاتی سیدی علی چلبی

۲۸۳ کشفی صاروخانی

۲۷۷ کاشفی

۲۸۴ مولانا کمال

۲۷۸ کاظمی

۷۹ کمال پاشا زاده

۲۸۹ کامی رمانی

۲۸۶ کمال خلوتی

۲۸۰ کامی درنوی

۲۸۶ کمال امی

۲۸۰ کبیری

۲۸۷ کراهی

۲۸۱ کریمی

۲۸۸ کوثری

ل

۲۹۵ مولانا لطیفی

۲۸۹ لالی

۲۹۷ لطیفی

۲۹۰ لاهی

۳۰۳ لالی

۲۹۴ لاهی

۳۰۴ لقائی

م

۵۴ یازنجی محمد چلبی

۳۰۵ مالی

۳۰۶ محوی

۳۰۶ محرمی

۳۰۷ محی الدین

۶۱ سلطان محمد خان

صحیفه

صحیفه

۲۳۹ عدلی

۲۴۵ عطائی

۲۴۰ عذاری

۲۴۶ عطاء اسکویی

۲۴۱ عذری

۲۴۷ علوی

۲۴۱ عسکری

۲۴۷ علوی مدرس

۲۴۳ عشق

۲۴۸ علی چای

۲۴۳ عشق قدیم

۲۴۹ عمری

۲۴۴ عشق اسکداری

۲۵۰ عندابی

۲۴۴ عشق صاروخانی

۲۵۱ عندابی حفظ

۲۵۲ عهدی

غ

۲۵۲ غباری

۲۵۳ غیری

۲۵۴ غزالی

ف

۲۴۷ فانی

۲۶۴ فریدی

۲۵۹ فخار

۲۶۴ فضلی

۲۵۹ فخری

۲۶۵ فضولی

۲۶۰ فراقی

۲۶۶ فغانی قرمانی

۲۶۱ فردوسی رومی

۲۶۷ فغانی

۲۶۲ فرحی

۲۶۸ فقیری

۲۶۳ فرخی

۲۶۹ فکری چای

۲۶۳ فردی

۲۷۰ فهمی

۲۷۰ فیضی

ق

۲۷۱ قدری

۲۷۲ قانی

ص

۲۲۲ صدری	۲۱۸ صبری
۲۲۲ صنعی قسطلمونی	۲۱۸ صالح چابی
۲۲۴ صنعی ازنیقی	۲۱۹ صافی
۲۲۴ صنعی کاتب	۲۱۹ صابی
۲۲۵ صنعی صلا نیکی	۲۱۹ صبانی
۲۲۶ صفائی	۲۲۱ صبیحی
۲۲۷ صفائی جراح	۲۲۱ صبیحی دیگر
۲۲۷ صفی	۴۳ صدرالدین قنوی

ض

۲۲۹ ضہیری	۲۲۸ ضہیفی چابی
۲۳۰ ضیائی	۲۲۸ ضہیفی محمد چابی

ط

۲۳۲ طالی	۲۳۱ طالی
----------	----------

۲۳۲ طراقی

ظ

۲۳۴ ظہیری	۲۳۳ ظہرافی
۲۳۵ ظہوری	

ع

۴۳۸ عبدالرحمن	۲۳۵ عارفی
۵۰ شیخ عبداللہ الہی	۴۴ عاشق پاشا
۲۳۹ عبدی چابی	۲۳۷ عاشق چابی

س

۱۷۹ ساعتی	۱۸۸ سعدی دیگر
۱۸۰ ساغری	۱۹۰ سعدی دیگر
۱۸۲ ساقی	۱۹۱ سعی
۱۸۳ حافظ سبزی	۱۹۲ سعی تیرودی
۱۸۳ سجودی	۱۹۲ سلیقی
۱۸۴ سخای	۶۷ سلطان سلیم خان
۱۸۵ سخانی	۷۰ سلطان سلیمان خان
۱۸۵ سروری شرقی	۵۵ سلیمان چایی
۱۸۶ سروری افندی	۱۹۳ سنان پاشا
۱۸۷ سروری دیگر	۱۹۴ سوزی
۱۸۸ سعدی چایی	۱۹۶ سهی بك

سیاهی ۱۹۶

ش

۱۹۷ شامی	۲۰۷ شمسی قاضی
۱۹۸ شافی	۲۰۷ شمسی ادواری
۱۹۹ شاور	۲۰۸ شمسی حصاری
۲۰۰ شاهدی	۲۰۹ شمسی درویش
۲۰۱ شاهدی دیگر	۲۱۰ شمسی پاشا
۲۰۱ شاهی شرقی	۲۱۰ شمعی
۲۰۲ شکری	۲۱۲ شوقی
۲۰۴ شکری دیگر	۲۱۳ شهدی
۵۱ شیخ شمس الدین بخاری	۲۱۵ شینی
۲۰۶ شمسی دفتردار	۲۱۴ شیری

تبییه

تبییه

۱۴۷ خلیلی

۱۴۸ خفی

۱۴۸ خلیلی زرد

۱۴۹ خیالی

۱۵۰ خیالی بك

د

۱۵۱ داعی

۱۵۳ دری

۱۵۲ درونی

۱۵۴ دعایی

۱۵۵ داری

ذ

۱۵۶ ذاتی

۱۶۱ ذکائی

۱۶۲ ذهنی

ر

۱۶۳ رأی

۱۶۹ رمزی دیگر

۱۶۳ رجمی

۱۶۹ روانی

۱۶۴ رجقی

۱۷۲ روحی

۱۶۴ رسمی

۴۸ شیخ روشنی

۱۶۵ رضائی

۱۷۳ ریاضی یشیا زاده

۱۶۶ رفیقی

۱۷۳ ریاضی اسکویی

۱۶۸ رمزی

۱۷۵ ریاضی دیگر

ز

۱۷۵ زاری اسکویی

۸۸ زامری

۱۷۶ زاری توقادی

۱۷۷ زمانی

۱۷۶ زاری سوزنی

۱۷۸ زینب

۱۷۷ زینی

ج

۱۱۹ جلیلی ادرنوی	۱۱۴ جاگری
۱۱۹ جلیلیٰ ازنیقی	۱۱۶ جامی
۶۴ سلطان جم	۱۱۶ جامی رومی
۱۲۱ جمالی	۱۱۷ جعفر چابی
۱۲۲ جمیلی	۳۸ جلال الدین رومی
۱۲۳ جنابی	۱۲۰ جلال چابی
۱۲۴ جہانی	۱۱۹ جلیلیٰ بروسوی

ح

۱۳۱ حسن چلبی	۱۲۵ حافظ عجم
۱۳۲ حسینی	۱۲۵ حافظ قنوی
۱۳۲ حضوری	۱۲۶ حاتی چابی
۱۳۳ حلیمی	۱۲۷ حبی
۱۳۵ حمدی	۱۲۷ حدیدی
۱۳۶ حمدی چلبی	۱۲۹ حریری چلبی
۱۳۹ حیاتی	۱۳۰ حریری بروسوی
۱۳۹ حیاتی چابی	۱۳۰ حریمی
۱۴۰ حیدر چلبی	۱۳۱ حسن روحی

۱۴۱ حیرتی

خ

۱۴۴ خدائی	۱۴۳ خاکی
۱۴۵ خضریٰ	۱۴۴ خاکی اسکوبی
۱۴۶ خضریٰ اماسیوی	۱۴۴ خاوری چابی

فهرست اسامی

صحیفه

صحیفه

۱

اسحاق	۸۹	شیخ ابراهیم کلشنی	۵۲
اصولی	۹۱	احمد پاشا	۷۶
اقتابی	۹۳	احمد بك	۸۷
شیخ الوان	۴۵	احمد داعی	۸۵
انوری	۹۵	احمد رضوان	۸۸
امری	۹۴	احمد رومی	۸۴
امیری	۹۶	احمدی	۸۲

آهی ۹۷

ب

بهاری	۱۰۳	بالی	۱۰۰
بهشتی	۱۰۴	سلطان بایزید خان	۶۳
بهشتی و اعظ	۱۰۵	شیخ بایزید	۵۸
بهلول	۱۰۶	بزمی	۱۰۰
بیانی	۱۰۶	بصیری	۱۰۱

ت

ترابی	۱۰۹	تابعی	۱۰۸
تمنایی	۱۱۰	تاجی	۱۰۸

ث

ثنائی	۱۱۳	ثنائی	۱۱۱
		ثنائی	۱۱۳

تشکر

تذکره (لطیفی) نک شو صورتله وجوده کلمی ایچون مطبعه
عاجزانه مزه کتاب اعاده ایتمش اولان فضیلتلو سعید بک افندی
حضر تلریله باب . شیخت علیا مأمورین علیه سندن نوری افندی
حضر تلرینه معارف عثمانیه مز نامه بیان تشکر ایدرز .

اولدینگی سوبیلور. وقیلله لطائف نویس مشهور توفیق افندی لطیفینک « محاوره لطیفی » عنوانیه بر رساله سنی طبع ایتدرمشدی. رساله فصول اربعه دن هر برینک شاعرانه ومنشیانه توصیفدن عبارت اوله رق محاوره طرزنده دکل، علی العاده یازلمش اولدینغه و — اسکی کتابلرک برچو غنده اولدینی کبی — عنوانی بولنامه سنه و برده « محاوره » تعیرینک استعمالی وباخصوص بر کتابه عنوان اتخادی آثار قدماده مسبق اولماه سنه نظراً بواسطه توفیق افندی طرفدن طاقلدینی وعالینک بحت ایتدیکی « ربیعیه ازهار » ک بورساله اولق لازم کله جکی اغلب احتمالدر. مع مافیه — عدم دقت اثری اوله رق — نظمی نثرینه، نثری نظمیه قارشمش اولدینی کبی ترتیب سهویاتنک تصحیحخنده همت اولنماش اولدینندن بر نسخه صحیحه سی بولنه رق یکیدن طبعی آرزو اولنور.

۹۶۰ ده، یعنی عالینک کندیسيله کورشیدیکی تاریخده بعض عمارات عامره کتابتده بولنورمش. بعده حضرت ابو ایوب انصاری وقفه کاتب اولمش که شاعر مشهور محبی بک وقف مذکورک متولسی ایمش. بر مدت صوکره مصره عزیمت ایده رک اوراده بعض مفیدجه کتابت ایشلارنده بولنمش. وفاتی ۹۹۰ ده وقوع بولدینگی کاتب چلبی کشف الظنونده ومصردن ینبوعه کیدن برکی دروننده اولدینی حالد ظهور ایدن شدید بر فورطنه دن کینک قضا زده اولسی اوزرینه بر چوق کیمسه لرله برابر غرق اولدینگی شاعر مشهور حسین کفوی (رازنامه)، نامنده کی تألیفک مسیح زاده بخشنده یازیور.

ف. رشاد.

کورلدى . الحق هر عصر ك شعراسنى ايضاح و بيانده هيچ بر فرده نسبت و تعصب ايلمىوب هر كسك اوصافى كفتارينه كوره عيان ايتمىدر . حتى بعضرى « اهل نظامك اكثرينى قسطمونىلى يازمىدر . و وطن و مولدىنى بيلمىدىكى هنرورانى كندينه همشهرى عد ايتك غرضنه سلوك ايتمىدر » ديه طعن اوقلرينه هدف ، يعنى (من صنف فتمد استهدف) مضمونه مظهر دوشوب بى چاره حقنده بولدىلر .

اوت ، عاشق چابى و حسن چابى كندى تذكرولرينه رواج و يرمك ايجون بى چاره لطيفى ايجون سويلمىدك سوز براقامشلىر . كتبنده (قسطمونى نا . ه) نامى و يرمىلىر ! حال بوكه عاشق چابى تذكروسى نه ايسه نه اما حسن چلبنكىكى — عالينك ديدىكى كى — « نقيز و قطمير عذوبت كيات و تتابع اضافات عيوبى ايله ظاهر و متعين بر مجموعه كثرالادا و قليل المعنى اولدىنى معلوم عتملاى دورينىدر . »

§

لطيفى قسطمونىلدىر . اسمى (عبداللطيف) در . تذكروسى ۹۵۳ ده و علماء شعرادن مولانا (ضعيفى) نك تشويقى ايله يازمىدر . [۱] كنديسى ده شاعر در . فقط نثرى نظمندن اقوادر . اسلوب انشاسى — او زمانجه ملزم اولان و حسن چابى تذكروسى يكانه نمونه سى بولنان — طرز انشايه نسبتله ساده اولمقله برابر متين و دلنشينىدر . كتاب و رساله و منشآت اوله رق اون ايكى قدر تاليفى اولدىنى تذكروسىك ديباجه سنده محرر در . على (ربيعه ازهار) نامنده بر اثريله استانبول وصفنده منشور بر رساله سنى كوردىكنى و ۹۶۰ ده كنديسىله كورشمش

[۱] « ضعيفى » نك ترجمه حالنده ذكر ايدر .

- ۱۲ — ۱۱۳۸ ده وفات ایدن (صفائی) نك تذکره سیدر .
 ۱۳ — ۱۱۵۹ ده وفات ایدن (رضا) نك تذکره سیدر .
 ۱۴ — سالم افندینك تذکره شعرا سیدر . سالم افندی ۱۱۵۶ ده وفات ایتشدر . تذکره فطین بونك ذیلیدر .
 ۱۵ — همتراده نك تذکره شعرا سیدر .
 ۱۶ — (مجیب) ك تذکره سیدر . سلطان احمد خان ثالث دوری وجانندن اولوب سالمك معاصریدر .
 ۱۷ — (نظمی) ك « جامع النظائر » یدر . تذاكر ك مكملی اولوب ۷۱۹ بیوك ورقلی برجلددر .

§

شعراى مولویه نك تراجم احوال و اشعارینى جامع اوله رق ثاقب دده نك (سفینه) سى وینه بویولده اسرار دده نك تذکره سى [۱] ایله بروسه لی بلیغك « کلدسته ریاض عرفان » [۲] ى کبی دها پك چوق تذکره لر واردور ،
 (تذکره لطیفی) حسن چلبی وعاشق چلبی تذکره لرینك آنجق ربی درجه سنده صغیرالحجم اولمقله برابر ترجمه لرینك صحی وهله بی طرفانه یازلمش اولمه سی حسیده هرا یکسندن ده معتبردر .
 عالی مرحوم کنه الاخبارنده دیورکه :

« ولایت رومده رأس سنه الفه کلنجه درت قطعه تذکره الشعرا یازلدى . ینه بوجهلدن اوله رق ایکنجی عد اولسان (تذکره لطیفی) کرک انشا جهتندن کرک تعیین توارینخله تبع حیثیتندن مفید ومختصر

[۱] « سماعخانه ادب » بونك خلاصه سیدر .

[۲] مطبوعدر .

- ۱ — « هشت بهشت ». ادرنه لی (سهی) نکدر . (۹۵۵) ده وفات ایتشدر .
- ۲ — « کشن شعرا » . بغدادی (عهدی) نکدر . کتابنک اسمی تاریخ تألیفی اولمشدر . (۹۶۰) دن (۹۷۱) تاریخنه قدر معاصری بولندیغی شعرای رومک تراجمی یازمش و اوچ روضه اوزره ترتیب ایتشدر .
- ۳ — « مشاعر الشعرا » . قسطنطنیلی (لطیفی) نکدر . حروف صیره سیله ۲۸۲ شاعرك تراجمی یازمشدر . شابر Chabert طرفندن ترجمه ایدلمش و ۱۸۰۰ ده زوزینخده طبع اولمشدر .
- ۵ — قینالی زاده تذکره سیدر . (حسن چلبی بن علی بن امرالله) ۱۰۱۲ ده وفات ایتشدر . زوائد طرح ایدیلهرک [؟] لطائف وفوائد ضمیمه نذاکر سائرمدن اخذ ایدلمش و انشاء لطیف ایله یازمشدر .
- ۶ — « زبدة الاشعار » در . ۱۰۳۱ ده وفات ایدن قاف زاده (عبدالحی بن فیض الله فاضی) نکدر . شعرای رومک دیوان و مجموهه لرینی تتبع ایدهرک شعرلرینک زبده سنی انتخاب ایتشدر .
- ۷ — عاصمک ذیلی . صفای و شینخی طرفلرندن ذکر اولمان شعرا تراجمی حاویدر .
- ۸ — « ریاض الشعرا » . مصطفی ریاضی افندینکدر . ۱۰۱۸ ده تألیف و کندندن اول یازلمش بوقبیل مؤلفاتی تاختیص ایلمشدر .
- ۹ — (رفاعی) یاخود (رفیعی) نک تذکره سیدر . ۱۰۸۲ ده وفات ایتشدر .
- ۱۰ — ۱۰۸۸ ده وفات ایدن کفوینک تذکره شعرا سیدر .
- ۱۱ — ۱۰۹۲ ده وفات ایدن (عزتی) نک تذکره سیدر .

تاریخی ایچون صرف ایلدیکی همتک اونده برینی بوکا صرف ایتیش
اولسهیدی غایت مفید بر اثر اولوردی .

مستقیم زاده نك (تذكرة الخطاطین) یدده تذاکر شعرا من
قیلندندر .

عثمانی علما و ادبسانک ترجمه حالرینه دائر اولوق اوزره شمیدییه
قدر یازیلان کتابلر میاننده اک مکملی (شقایق) ایله نوعی زاده
عطائیک اکا یزدینی ذیل و شیخینک ذیل الذیلدر . هر اوچی ده
منحصراً دولت عثمانیه ده ظهور ایدن اجله علما و مشایخ صوفیه نك
ترجمه احوالندن باحث و شیخ ذیلی فضله اوله رق صنوف سائریه
منسوب شعرائی ده محتویدر .

ترکجه اوله رق اک اول تذکره یازان — « دعا » وزننده — (سها) ،
یاخود — « تهی » وزننده — (سهی) بکدر [*] . آندن صوکره
— صیره سیله لطیفی ، عاشق چلبی ، عهدی ، نظمی ، حسن چلبی ،
ریاضی ، شیخی ، میرزا زاده سالم ، صفائی ، اک صوکره دخی فطین
افندی مرحومدر .

کچنده ، « تذکره سالم » ک طبعنه ایتدار اولندیغی حقنده اقدامده
یازیلان فقره اعلانیه اوزرینه بر ذات طرفندن مورخ (هامر) دن
ترجمه ایدیلهرک ینه اقدامده نشر اولنان ورقه نك « تذاکر شعرا »
عنوانلی پارچه سنده ده شویله یازلمشدی :

« بونلردن [یعنی شقایق دن و ذیللرندن] ماعدا اون یدی تذاکر
شعرائی ذکر ایتلی یز :

[°] زیرا که جمله دن اول یازیلان تذکره سهیدر که باغ نظام ونثره کویا که
خزانیده بر سرو سهیدر .
[کنه الاخبار]

تاریخ مزده وزرا و امرا و علمایه دائر — اوده وقایع منا-بتیله —
بر درجهیه قدر معلوماته تصادف اولنه بیایر سده مثلا بر طبییک ، بر
مهندسک — وقایعه تعلقی اولدقجه — اسمی بیله کوریه مز .

معلوم عالیلری اولدیغی اوزره تاریخک وظائف اصلیه سندن
بری ده هر دورده علوم و معارف و حرف و صنایعک کیفیات و درجاتی
و اربابنک صورت نشأت و درجه سعی و همتیله میدان قویدقلى آثارک
ماهیتی صورت مجلهده اولسون بیلدر مکدر . بووظیفه مهمه وقایع
نویسان طرفندن اهل ایدلیکی حالده دیگر بر صنف ارباب قلمه ترتب
ایدرکه آنلرده « تذکره » نویساندر . تاریخ ایله تذکره باشقه باشقه
شی دکلدر . تاریخ احوال ملکیه و مسائل دولیهی دخی شامل اولدیغی
حالده تذکرهده یالکیز بو یوقدر . الحاصل ، تذکره تاریخک بر شعبهسی ،
همده مهم بر شعبه سیدر .

مورخین عثمانیه ایچنده یالکیز (کنه الاخبار) صاحبی عالی ایله
جودت پاشا مرحوملردر که مورخک وظائفنه حقیقه و تمامیه رعایت
ایدرکه تراجم احوال مشاهیر خصوصی دخی اهل ایتمه مشر و الحق
بونده دخی امثاله اثبات تفرق ایلمشلردر . تألیف اولنور که کنه-
الاخبارک فقط بش جلد قدری طبع اولنوب تقریباً اوچ جلددها تشکیل
ایده بیله جک مقدار بقیهسی که ، اچوق تراجم احوالی محتویدر ، نصلسه
کسوة طابعه بورنمه مشدر .

عالینک اوچ یوز قرق خطاط ، مجلد ، مذهب ، نقاش کبی
هنرورانک اسامی و مناقبی حاوی (مناقب هنروران) اسمنده بر اثری
وارسده پک مختصر و بناءً علیه فائدهسی محدوددر . اگر جناب مؤلف

جودت بك افندی یه [*]

برادرم اقدام

الک ارل « کتابخانه اقدام » کزله آثار معتبرهٔ اسلافی احیایه همت ،
 باخصوص اهمیت و قیمتی اهلنه معلوم اولان تذاکر شعرانی صیره سیاه
 نشره مبادرت بیورمقدمه اولدیغکزدن طولانی صمیمانه وشکر گذارانه
 عرض تبریکات ایله تشبث واقعکرده موفق بالخیر اولمه کز دعائی
 تکرار بر آوردهٔ زبان اخلاص ایدرم .

برقاج مقالهٔ عاجزانه مده بالمناصبه یازدیغ وجه ایله بزده ترجمهٔ
 حال خصوصنه عربلرله غریبلر درجه سنده اهمیت ویرلمه مش اولدیغندن
 ترجمهٔ حاله متعلق موجود کتابلرمن کرک عدد کرک مندرجات جهتیله
 احتیاجه غیر کافی ویناء علیه بوبابده کی استفاده من منتفیدر .
 عربده باشلیجه (طبقات) ، (وفیات) نامیله علمانک ، فقهانک ،
 ادبانک ، حکمانک ، الحاصل علمه ، انسانیته خدمتی سبق ایدنلرله
 بر صورتله آز چوق اکتساب شهرت ایلین ذوات عالیهنک متعدد
 وبری برندن مکمل ترجمهٔ حالری یازلمش وحتی مشاهیر دن بعضلری
 ایچون بر دکل ، برقاج کتساب یازیلوب مطالعیرینه — کویا او ذاتی
 کورمش ، بلکه بر لکده یاشامش قدر — معلومات وتفصیلات
 ویرلمشدر . غریبلرله بوبله .

[*] مشاهیر اسلامک تراجم احوالنه دائر معلومات واسعه یی اولان ادیب
 مدتی فائق رشاد بک افندی طرفدن لطف بیورلمشدر .

جهان مشغول اولوب مال و مناله
 کوهلردن کیدوب هم رحم و شفقت
 کسه میل ایتزدی کماله
 یوغیدی کسهده قطعا مروت
 دکلدر بو اوسن کوردیک آدم
 آنک آثاریدر هپ بوملامت
 ایرشدی بیل یقین اشراط ساعات

لاجرم سیر سهرک بوتأثیر دلگیرندن عالم پثر مرده دل و افسرده
 خاطر و اسیر آرایش صورت ظاهر اولوب معنی عالم معنیده کمونه
 وارمشدی . کیتدی معناقلان صورتیدر . بن دخی عهد و یمین ایتدم که
 من بعد نظم و نثر دن بر مصرع و فقره دیمیم و اشراف زمانه قصیده
 و رساله دیوب منافع و مناصب غنیمیم . « چو یوقدر اییدر نولور
 دیمکن » بوفدن که کمال و معرفتله برکس زمانهده مرتبه بوله و یاخود
 فضل و هنری سببیه اعیان و اشرافک مقبول و منظوری اوله سنده کی
 وار کالی نیلرسین . بوسیدن طبیعت کلال و کسلان عارض اولوب
 بوخصوصده مرأجه بذل و مقدور و سعی مشکور ایده مدم و شول
 مرغوبکه صفحه خیالده ترسیم و تصویر اولشدی اول طور و طرزده
 کیده مدم . لابد کتاب مرقومک سبب تألیفنده سابق الذکر اولان
 یار قدیمک الحاح و ابرامیه چار و ناچار بو اوراق پریشانی جمع ایدوب
 مهما ممکن اتمامه و آخر و اختتامه یتشدردم بو امیدله که اخوان عرفانک
 بو کتاب شیرین خطابه توجه نظر لری واقع اولدوقده وسعت الطاف
 عمیمه لری موجب نجسه بو عبد ضعیفی یعنی عبداللطیفی حق تعالی رحمتیه
 یاد و جان حزنین دعا ایله شاد ایدهلر .

(قطعه)

دعادن یاد ایدن جان حزنیم
 دعا اولمزه باری جان ودلن
 جهان دادندن ایمانیه کیتسون
 دیه لطف الیوب حق رحمت ایتسون

(انتهی)

نکته سی ثبوت بولوب جمله اهل دنیاك قاننده دنیادن غیر ی بر
 نسنهك وجودی وطالبان دنیاك کمال میل ورغبترلندن غیر ی پرستش
 وسجودی یوغیدی . لابد فقیر وغنی وشریف ودنی (فقیرها حیران
 غنیا سکران) مفهومنجه حرص وهواء دنیا ایله دامن درمیان ایدوب
 شول پیک پویان کبی دنیای دونك متصل جست وجوینده ونك
 وپوینده مجد وطالب لیری وحب وراغب لیری اولوب نه زهد ونقوایه
 سویدالرنده میل وسودالری ونه خوف احوال اخرا دن ذره قدر
 پروالری واردی .

(بیت)

بولارك عقلن آلمش فكر دنیا قوماش دلرنده خوف عقبا
 عجب بودر كه اول تجملات جهان بدمهره آشفته وشهرت
 وزینته آلفته اولانلر (حب الدنيا رأس كل خطیئة) نکته من بیلمز
 (والشهرة آفة) حدیثه نظر قیلمز لر .
 (قطعه)

بونه غفلندر كه جان وداك ماسوا سوکیسیله طوب طولودر
 کرچه چوقدر كناهك انواعی حب دنیا بوجمله دن اولودر
 والحاصل خطام دنیایه زمانه خلقی بر مرتبه ده حریص وآلایش
 وآرایش بونلری بر درجه ده تحریص ایتشدی که (سیانی زمان علی امتی
 همتم بطونهم دینهم در اهمهم) معناسی عالمده ثابت وظاهر اولوب
 هرکسك محبوب القلوبی درهم و دینار و محبوب ومطلوبی اسباب دنیای
 غدار اولمش ایدی .

(مشوی)

زرایدی خلق دنیاك مرادی زر اولاشدی بولارك اغزی طادی
 دم اورمزدی کسنه معرفتن ار یوغیای روحانی صفتدن
 وداع ایتشدی خلقه علم وعرفان معارف دفرک دورمشدی دوران

(نظم)

آنی خلق ایتدی ابتداده خدا انبیا اولدی هپ طفیل آکا
ظاهراً خاتمه او سرور اولور مبتداه اولور مؤخر اولور

*
* *

در بیان خاتمه کتاب

بمحمدالله الملك العلام بو کتاب فصاحت فرجام و بلاغت انجام
تاریخ هجرت سنه ثلث و خمسين و تسعمائنه دن تجاوز ایتدن اتمام و اختتام
بولدی . و سرجمله مسطور و مذکور اولان اسامی شعرا عد و شمارده
تمام اوج یوز نفر اولدی . امانه فائده کثرت قیود و حزن و حرماندن
و نوائب و مصائب زماندن بر دم خلاص اوله مدم . و ایجاد و تصرفده
اکا که قوت و قدرت و اردی فعله کتورمکه فرصت و رخصت بوله مدم .
علی الخصوص که منازل کبارده واقع اولان اعیان روز کاردن سخندان
نیک محضر بر معین اهل هنر و معاون مرد هنر پرور بولمزدی .
و خلق جهان تزینات زخارفله صورته ناظر اولمغین معنی گمانده قالب
معارفه نظر اولمزدی :

(بیت)

کسه دیوان و رساله آلمز اولمشدی اله کسه باقمزدی یوزینه خسه و شه نامه نیک
و بالجمله سائر فنوندن قطع نظر نظم و انشائیک دفتر دیورلمش
و عدم رغبتدن ایادی جور دورایله افراه سخن و ران زمانه مهر صحت
و سکوت اورلمش ایدی :

(بیت)

اهل دلی در همه عالم نماند معرفتی در کل آدم نماند

ودریا علمنده روز کار زور کاری هر وجهه له قوللا تمقده ماهر ایدی
برادر بزرگتری اورج رئیس ایله روی دریاده مغرب جانلر نده و فرنگستان
طرفلر نده کفار خاکسار له واقع اولان غزالرینی بحر سریع مطویده
روشن ادا والفاظ باک ایله نظمه کتور مشدر .

یحیا بک

استانبولدن ، پادشاهمز بنده لرندن خدمت کذار سپاهی ، وضعی
سپاهی کلتانی الهی دره شعراء زمانک ممتاز لرندن و اهل اشتها رک صاحب
امتیاز لرنددر . خوب مثنویسی و مخیل و مصنع ابیات معنویسی واردر .
خاصه که مثنویاتدن زبان ترکیده جواب خمسہ سی بلکه سبعة سی واردر .
سیما رساله (شاه و کدا) سی و کتاب (یوسف و ذلیخاسی) بین الانام
مقبول و مشهوردر . طریقه مواعظده خود (کنجینه راز) ی و (ناز
و نیاز) ی بالتمام محققانه در . اشعارینک بعضی زندانه بعضیسی محققانه
واقع اولمشدر . بومطالع آنک اشعارنددر :

(مطالع)

صبح صادق کی ای غافل آغاردی صقلاک خبری یوق سنی پنبه یله بوغازلر اجلک
و بومطالع دخی در دولته دربان اولان رضوان طوبی قد و سرو
سدره خرام منتهای قامت حقنده واقع اولمشدر :

(مطالع)

دربان پادشاه ایدوب اول سروقامتی دوران بنه قیویه کتوردی قیامت
و بوایکی بیت دخی آنک (شاه و کدا) نام کتابتده حضرت آدم
صفی ابوالبشر اولوب و حضرت محمد مصطفی صلوات الله علیهما ابوالا-
رواح اولدیغنه اشارتدر :

(غزل)

که خطی حائل اولور رخسار یاره زانی کاه
باشمه کون طوعمدی قالدی سحاب اینجده ماه
سیر باغ ایتسم قویو بن قامت شمشادینی
دیک کاور سرو چن دیل اوزادیر هر برکیاه
سرور صف باغلامش کلشاهی دیوان ایلش
پادشاه اولش چنده ترکس زرین کلاه
پادشاهم کرسی سومک کناه وجرم ایه
باشدن آیاه کناهز باشدن آیاه کناه
(نظیره لمؤلفه)

ظلمت شب ایلوبدر عالی صانعک سیاه
باد آهمدن سونمشدور چراغ مهر و ماه
خطک کلدیکنه طوماسه لر ماتم اکر
زلف وخالکله لباس چشمک اولزدی سیاه
سیر ایدردی دون کیجه کوردن مه شبروکی
اول هلال ابرو قرکی کیوب بر شیکلاه
روی زیبا سن مقام ایش لطیف چشم یار
بکزر اول آهویه کم کلزاری قیلمش خوابگاه

یتیم علی چای

استانبولدن ، سحدارلر زمره سندن ، بودور شعراسندندر .
مرحوم حیرتینک « عاشقک طاعلر قدر بغرنده باشی وار ایش »
غزلنه بوندن یک کسه نظیره دیمه مشدر . مطالعی بودر :

(مطلع)

کوز یاشی کیبی صوی ، غم کیبی آشی وار ایش
قیسه بجنون دیمه کز عقل معائی وار ایش
میر دریا خیرالدین پاشا که یدی دریایی بر صندال ایله ضبطه قادر

هوسی رحمة الله علیه

رومیلردن اسکوبیدر ، اسحاق افدینک معاصری ومصاحی
ایدی . حین محاورده ووقت مکالمده ملاطفه سی خوب ومخاطبه سی
مرغوب ایدی . جمعیت یارانده بزله کوی وخنده روی خوش کوی
ایدی . بومطلعی بد دکلدر :

(مطلع)

سینه مه تیرمه رة فتنه وآل ایله کچر صدره لابد کشی قندیسه کالیله کچر

(وله)

بهار کچدیسه نوله خزان خوش کوره لم زمان زمانه یه ایرمزمانی خوش کوره لم
ترجمه حکایات (الف اللیل) ی اکا اسناد ایدر لر وافسانه (صبح
ومسا) آنکدر دیر لر .

فی حرف الیاء

یاری رحمة الله علیه

عجم زاده ویقود دنیویهدن آراده ایدی . بوکذرکاه فانیده عمری
اولدچه تاهل وتوطن ومسافر واهل سفر کبی بر یرده بر ایکی کون
تمکن اختیار ایتماشدی . دواوین فرسک ایات معتبره سی اکثر یا یادنده
ومطالع خیمه خاطر پاک نهادنده ایدی . اما کندونک تصرف طبعی
غایتده کیاب ونادر ومعنای جدیده غیر قادر ایدی . بوبرقاج بیت آنک
ایاتندندر :

نظم ایدوب حسرتنامه لر وفرقتنامه لر ایتشدر . عشاق مشتاق آنکه
محبوب ومطلوبنه عرض اشتیاق وشرح افتراق ایدوب حبیب دلفریبندن
تمنای وصال وتوقع مشاهده جمال ایلر . بوبرقاج ایات اول کتابدندر :
(مثنوی)

الا ای سرو قد ولاله پیکر	مبارک طاعت وفرخنده اختر
یکاغی لاله باغ لطافت	عذای ورد کازار طراوت
یدی اقلیم حسنک شهر یاری	طفوز میدان چرخک شهسواری
محبت اهلنک روحی حبیبی	دواسی اولیا نلرک طیبی
کلای چون نوای ساز بلبل	سلامی چون نسیم سنبل وکل
پیام پرفراق ودرد وحسرت	که اندن قبض اولور مهر و محبت
کوره لدن حسنکی نور بصرده	اسیرک اولدی کوکلم برنظرده
مه نو قاشکه دیوانه اولدم	جمالک شمعنه پروانه اولدم
یدی طامو فراقکدن عبارت	سکیز جنت وصالکدن کنایت

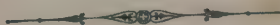
لسان ترکیده قصیده مصنوعه سلمانه بوندن مطبوع ومضوع نظیره
کسه دیعه مشدر . مکرکه لامی نک کتاب حسن ودلنده کی قصیده
مصنوعه الفیه اوله برقاج یتتی بودر :

(حسن المطلع والترصیع)

ای سکندر دره سایان سطوت وداراب دار
وی غضنفر فر، نریمان رتبت و سهراب دار
(تجنیس تام)

دشمنک بهرام وش کور اولوب اولسه یری کور
توله چون سن خسروه کار ایتمک اولدی کار زار
(تجنیس مکرر)

وایتک ثعبانی قاتنده اولور تیور مور مدحک غیری شعارنده اولور اشعار عار

(شعر)

آلر کیسه قچن کل کبی اول نازک بدن
ینه قات قات قانه کیرمش وای بوظالم دیر کورن
دله داغ درد و هجران دیده پر خون، سینه چاک
دولت عشقکده ای کلرخ نهم اکسیک لاله دن
قد یاره او یکنوب سالند یفیچون نازایله
کلستانده سرو بالایه طولشدی نارون

(نظیره لمؤلفه)

سیر باغ ایلر دیو غالب او قد نارون
سروه چیمش ریسانه یاشوب هر یاسمن
او یکنورسه سن کل اندام سمن سیایه سیم
خامدر سن اکافله لطف ایت ای نازک بدن
طوتمدن زلفک او جن دل کیم ز نخدانک دیلر
تا شو دکلو تشنه در کیم ایسته من چاهه رسن
قدور خساری غمندن جان ویر رسم ای رفیق
سرودن تابوت ایتسونلر بکا کلدن کفن
نسبت ایلرمش کلامن شعر شکر یاشمه
اوزکه قوشدر ای لطیفی طوطی شیرین سخن

همای رحمة الله علیه

بروسه قربنده ازنیق نام قصبه دندر . و مراد خان غازی مادخلر -
تدندر . شیخی واحمدی ایله بر عصرده کلشدر . « وسیله نامه » نام کتانی
خلیل پاشا نامه فارسیدن ترکیه ترجمه قیلمشدر . طالب و مطلوب
و محب و محبوب بیننده لازم اولان احوالی و مناسب اولان حسب حالی

و خطبا زمره سندن در . فن شعرده ایجاد و تصرفه و چوق معارفه قادر
ایدی . قصائد و اشعاری مدون و مستطور در . اما بین الانام غیر
مشهور در . بوقافیه شعری شعرای روم ایچنده بوندن احسن کمنه
دیمشدر :

(غزل)

کون کرم اولوب ایکنده حسینی ایتمسون عرض
نسبت یوزکله کونده بین السما والارض
عشقکده سیم اشکه اول دکلو قادرم که
کمه قپوک طوافی اولشددر بکا فرض
بر قطره یاش قومادی چشمده شوق لعلک
کرچه که خون دلدن چوق آلدی کوزلرم قرض

هلالی استانبولی

ارباب حرفدن و بودور شعراسندن ایدی . هلال آسا وجودی
ضعیف و اندامی نحیف اولدینی مناسبته هلالی تخلص ایدردی .
طرزغزلده مولانا آهی پی رویدر . و آهی جهت سوز و کدازده روم
خسرویدر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

چاهدن چیقدی کربانی قزل قان لاله کویا پیرهن یوسف کنعان لاله
و بومطلع دخی آنک نتیجه تبعیدر :

(مطلع)

بیم ازل صید فتراکنده یارک غرق خون اولش
سرم سمندین اوپک ایچون سر نکون اولش

هلاکی رحمة الله علیه

روم ایلنده طوبریجه ولایتدن درویش مشرب اشق مذهب بر
 شخص عاشق پیشه و محبوب پرست محبت اندیشه کمسه ایدی . اولور
 دریلور برکوزل بولوردی . و دلبرسز اولمزدی ، بلکه اتسز و اتسز
 اولوردی . و محبوب نوخند بالایی و سرو قامت دلبری سوردی .
 بوکونه محبوب چالاق عاشق کشک هلاکی و غمزۀ خنجر کشلرک سینه
 چاکی اولدینی قریب ایله هلاکی تخلص ایتمشدی . عاقبت تاثیر تخلص
 مؤثر اولوب برکون می مجلسنده بر شوخ جفا پیشه جور خنجر جفا
 قلیجی قهر و غضبیدن بی دریغ تیغ چکوب اول عاشق محل هلاکی
 هلاکم دیدیکچون هلاک و سینه صدچاکن لاله وار چاک چاک ایتدی .
 اگرچه طرز غزلده چندان یدی یوق ایدی اما اکثر مناقب ائمه عظام
 و امامیلر عادتجه دوازده امام دیردی . حسن کاشی کلان و خسرو ناصر
 ایان تتبع ایدردی . بورقاچ ایات مسمط منقبت اسد الله اکا اسناد اولنور :

(شعر)

حازن خلد برین شاه سلام عليك ساقی ماء معین شاه سلام عليك
 مدحك ایچون مصطفی شاه که دیدی لافتا کاشف قل انما شاه سلام عليك

(وله)

ن کی طولونه چشمندن او شمس خاوری برج دیده مدن طوغرا ولد مده اشکم اختری .

هاللی بروسوی

سلطان بایزید دورنده واقع اولان شعراندور . ائمه طائفه سندن .

(غزل)

بزمی ایلشم دون کیجه خوبانلر ایله
 نیجه خوبانلر ایله فی سر و سامانلر ایله
 وای نه خوش ییلدی که یوقدر بی آمده وفا
 شول که انس ایلدی مجنون کبی حیوانلر ایله
 نه بکا وصل میسر ونه خود وصل حبیب
 دوشیم شهرینه شیدا اولوب افغانلر ایله
 بوققیر دخی عالم صباوتده هنوز کلام قدیمی نصف ایتشمدم
 بوشعری اول زمانده اکا نظیره دیتشمدم :

(نظیره)

ایتموب مهر و محبت مه تابانلر ایله دخی جمع اولیمیم زلفی پریشانلر ایله
 بختمز چونکه سیه در خط اشعار کبی حافی شرح ایدهیم دفتر و دیوانلر ایله
 قطره خون جگر دن یاشمک سقای کوزلم طاسنی زین ایلدی مهرانلر ایله
 اهل عرفانه ایلک کل ومل صحبتی عارف اولان طوروب اوتورمیه نادانلر ایله
 بلبل طبع لطیفی چنه قیلدی هوس ایتدی کل صحبتی غنجه خندانلر ایله

هلاکی قرامانی رحمة الله علیه

طریق علمدن نقاعد ایتمش صاحب فضل و معرفت و شیرین کلام
 و خوش طبیعت کسه در . خصوصا فن فرسده غایتده ماهر و مدونات
 فرسک علی حده افاده سنه قدر در . سائر معارفدن غیری مدون
 اشعاری و خوش آینده گفتاری واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

طیب جوده ایدوب فرفرو فاقه دن زاری دیدم ته چاره بیوردی شراب دساری

اولانجه مال و مالکینی لندن آلور و کندی سودازده قیلار . و آنی
کوروب بر مرد دانا بوبرقاج ابیاتی املا و انشا ایتیم :

(مثنوی)

دیز مرد اکه عالمده ار نلر	که مال ایچون زنه مغلوب اوله ار
خصوصا که اوله بر نخس جاذو	ایده سحر یله بر مسکینی آهو
قارینک اولسه قارون دکلو کنجی	بیکندن بک زنگ عریان و کنجی
زنه کیم قاریلق عارض اوله اول	اولور جاذو لعلیه سحره مشغول
اری افسونله خور ایتک استر	صقالندن دمام یتک استر
یدیرر تاشو دکلو کس کبابی	کورینور آکا عالم آفتابی
ویرر البت صقالن زن الینه	دل و جانیه بل باغلو یولنه
ایدر سحر ایشی آهن دینلی موم	اولور اول عورتک حکیمه محکوم
ار اوله چونکه مسحور و مسخر	واریر عورت همان بیلدیکن ایشلر
قنی ار عورتی سوزینه اویمز	یشدر کس کبابی دخی طویمز
حذر ایله حذر سحاره لردن	طولودر دهر ایچی مکاره لردن
قاریلارک لندن داد و فریاد	بولاره اویدی بلشدن چقیدی فرهاد

(قطعه)

مال ایچون چفت ایدمه پیره زنی	کر بونجه باتیرسه آلتونه
لغت اولسون آکا و مالینه	مالی ملعون و کندی ملعونه

هاشمی رحمة الله علیه

ولایت عجمدن سادات طاقه سندر . سلطان سایم طاب ثراه
چلبی سلطان ایکن ماد حارندن و مصاحبلرندن ایدی . پدری سلطان
بایزیده ایتدیکی محاربه ده فوت اولدی . جانانلرله قافیه سن اول اول
بولمشدر . و باقی نظیره کویلر آکا پرو اولمشدر :

صالحی

حریف نکته‌دان و ظریف صاحب عرفان ایدی . اما شعرله دخی
منهور والسئه ناسده مذکور اولمشدی . بومطلع آنکدر :

(مطالع)

بکا ای سیب‌ذقن اولسه هم درد ایوا رنك ورویخی ندن ایلردی زرد ایوا
مزور غایبده وجیه ورشیق وکیدیکی یاراشیق ومالدار
ومصاحبت زنه نهایت مرتبهده مائل وخریدار ایدی . اتفاق عجایز
روز کاردن برعجوز سحرار ودله مکاره بوکا تعشق ایدوب مزبوری
شکار وصيد وکند کیدینه قید ایچون «جمله باغم وبانجه‌م وبونجه‌م واجم
هپ سنك اولسون، کل نی آل اولنجه تحت نکاخنده اوله‌یم . بوکون
یارین اولورم، باری ارککه- اوله‌یم وجاریه لرمك حسنارندن تمتع
ایچون سکا ویره‌یم و دیلرسك سکا بر خان عظیمدن برجه‌له دختر آلی
ویروب سنی اوهره‌یم «دیو نومکرله اول بوالهوسی شکارودانه افسونله
دام سحرینه کرفار ایدر . وبعده سحراره وافر کس کبابندن وديك
سحر فسون اتسانندن چکوب کالای حسن کسادینه رواج ویرمك
ایچون سرخ وسفیداج ایله زیور تزویره مشغول اولور ، ابروسین
وسمه‌ایوب کوزلرین سورمه‌لیوب دست وپاین محنا واندام بی اندامن
غریق زر زیور قیلار . واردقجه دردمنده سحر اثر و دیده سحرله
سحراره نظر ایدر . اول عجوز فرهادکش بوکا بر مرتبهده شیرین
وبر وجهله نازنین کورنورکه غلبه سحر وفسوندن بی اختیار اول
پیره زنی زانوسنه آلوب وهزار شوق ومحبته بوس و آغوشه مشغول
اولوب عرض محبت واطهار مودت ایتدکه عجوز سحرک اثر
ایتدوکن بیلور ومذکورک توجه ورغبندن استغنا قیلور . مال
ولعتمندن مسکینه نسه ویرمز وباغدن کوزینه قورق صیدرمز، بلکه

اولمق قانون مقرر اولدینی باعثدن انا ایله متفق اولوب مال میریدن
اکل ایتدک دیو حبس ایتدکری زمانده بوشعری حبس ایچنده
حسب حال دیمشدر :

(شعر)

بر مه نامهر ایچون چرخ ایتدی سرکردان بی
کور تنک کبی کون ایچون صقلدی دوران بی
هجره دوشدم دردیله غم غصه اوشدی باشمه
خسته یم یعنی که کلدی صورمه یاران بی

مرحوم حال حیاتنده غایتده ضعیف اندام و بهره صحتدن نا کام
ایدی . ضعف و نحافتدن قامت الف هیأتی لام الف کبی بوکلش
و پیرلکدن اجل عصائی اکا دیکمشدی . « عیش المریض نزع الروح »
مضمونجه حیاتندن ممانن ترجیح ایدردی . و اولدی دیو ایکی کونده بر
در دوتنه خبر کیدردی . اول ائناده ارباب مناصبدن بری مرقومی فوت
اولدی دیو بو منصوبه ایله منصبن آلور . اول دخی دوشه طوره در دولته
مرحوم علی پاشایه کلور . بوقطعه ایله عرض حال و بسط مقال ایلر :

(قطعه)

وصفی پیر ناتوان ایچون اولدی دیو روایت ایتشلر
غالباً شرماله حضور کده حیرتندن کنایت ایتشلر
کور دیلر کونده بیک کز اولدیکنی بیکده بیرین حکایت ایتشلر

فی حرف الهاء

هاقی رومی رحمه الله علیه

اماسیه جانلرندن تجار قسمندن ، بودور شعر اسندن ایدی . خیلی

کوزلرک ایتدی وصالی دلنی کوزدن ابراق

دیمدی کوزه او یوب کوزنی کورله سن

علم بیانده و فن عروضده کامل و ماهر اولمقین شعرا ییتنده بحاث
ودخال ایدی . هر شاعرك شعرینه دخل ایدوب « بوئشیل وتشبیه
بوراده صحیح دکل و بوکنایه و بواسطه عاره بو محمله درست دکل » دیو
اعتراض ایدردی . مرقومك اسمی عیسی اولوب مانند ملت مسیحا
کندیسنه سنئسنز لکله طمن ایدرلر ایدی .

وصفی رحمة الله علیه

روم ایلندن سیروزدن ، قضاة طائفه سندنذر . فن شعرده لایق
وصف و تعریف و محل مدح و توصیفدر . شعری شیرین ورنکین رنك
وچاشنیده مطبوع و دلپذیر و عامکیر لکده شعر نجاتی یه نظیره در . بو بر قاج
مطاع آنکدر :

(مطلع)

نقدر تیرك ایره جانمه جانانمندن جانب کوینه روزنلر آچار جانمندن

(وله)

کوکل بلا اوقته قلایلر نشانه سنی
بلا ایچونمی کتوردی خدا جهاننه سنی

ایکی جهانده چوجان بر اولورمش ای دلبر
نه جانیله ویرهیم بن ایکی جهاننه سنی
بهانه عشق ایدوب بن فقیره - وراقمه

آنك حق که شها ایتدی بی بهانه سنی

سلطان بایزید طاب ثراه دورنده مذکور محروسه مزبورده
قاضی ایکن هر قاضی تحت قضا سنده واقع اولان اموال شاهی یه ناظر

دورینک آخرنده آخرته نقل ایتدی. سخندان عارف وصاحب فضل
واهل معارف کمنه ایدی. مخیل اشعاری وپسنیده کفتاری
واردر. بومطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

اکسیک اولمز کویلمک بجی تن صدچاک ایله
فی المثل برطفله بکزر دایم اوینار خاک ایله

(وله)

مهر عالم رخلر کدن آلدی چون برذره تاب
حشره دک یانار چراغ کدر سویمز آفتاب

وصالی رحمة الله علیه

آیدین ایندندر . سلطان بایزید و سلطان سلیم زمانلرنده ادرنده
سرای عامره خواجیه سی ایدی . مدون ایانی واسامی محابیدن هراسم
ایچون دینلمش غزلیاتی واردر .
بوشعر مصنوع آنک جمله ایجادندن خاصه اختراعیدر :

(غزل)

کوزلر مدر کوزلم کوزکی جانیله سون
کوزه کوستر کوزکی کوزدن ایراغ اوله ایکن
آغلامقدن کوزکه اوپله که قان اولدی کوزم
چیقه کوزدن کوزاوجندن نه عجب کوزه اوین
کورمک اولمز ایکی کوزم کبی کوزکی ولی
کورمشم کورسنی کوردکده ایکی کوزی بن
کوزلرک کوزلر ایکن اولدی کوزک کوزمه دوش
کوزاوجیله کوزه دیرکن کرزه کوز اولدی فن

(نظم)

بری حاجی حسن زاده وحیدی زما نک مقتداسی و فریدی
فضیلت معدنی و علم کافی شریعت مسندی نعمان ثانی
اما کندیلر اول قدر شعرله شهر و ایاتی چندان کثیر دکلدر .
بویکی مطلع آنکدر :

(مطلع)

بر سحر شوقیله عزم کوی یار ایتم کرک مهرم اول نامهربانه آشکار ایتم کرک
(وله)

واه غمکنده اوله لی کوکلم روان سکا ترک ایلدی علاقه سنی کیتدی جان سکا
مسموعدرکه مولانای مزبور بر کون صندالنه روی دریاده سفاین
سیرین ایلر کن بر فلک ملک پیکر کوروب بوییت بالبداهه وارد اولور :
(بیت)

کشتی دل بولق ایچون بحر حیرتدن خلاص کاکل دلبر خیالندن رسنلر باغلمش
اتفاق بر ظریف نکته کذار بوییتی استماع ایتمکده تمثیل و تشبیهن
معقول کور میوب دخل واستهزا یوزندن بوییتله اعتراض ایتمشدر :

(بیت)

شول قرا بارچه یه طاقیلان یوغون اورغانلره لطف طبعندن افندم کاکل دلبر دیمش
(جواب مشارالیه)
دل کشتیسه پارچه دین ترکه نه دیرسک اورغانه قویوب آنی همان انده آسیدی

وحي رحمة الله عليه

از نیک نام قصبه دن قضاة ، طائفه سندن در . سلطان سایم طاب ثراه

(قطعه)

خاطر شاعر آبکینه کبی سیندن پرفا کهر کورینور
سینجق که صاقین ولی آندن باشند ایاغه نیشتر کورینور

وحدی رحمة الله علیه

استانبولدن تاج زاده نك اقباسندن و بودور شعراسندندر .
بورسالی خواجه عبدالرؤف حکایتک موجدیدر . بین الانام آناجی
حکایه سی دیمکه مشهور و دندان لطیفه سی دیمکه مذکوردر . اوصاف
صفت زنده خوب تعیرلری واقوال احوال پیزه زنده لطیف تقریرلری
وارددر . اما اشعاری غایتده قلت و نهایتده ندرت اوزره واقع اولمغین
شعرله چندان شهرتی یوقدر . بومقطع آنک اشعارندندر :

(مقطع)

بزم بلاده وحدی ایچلی غم شرابن باش اولدک اهل عشقه ایغکی چکر یوق

مولانا وحیدی چای رحمة الله علیه

بالی کسریدندر . بین الانام حاجی حسن زاده دیمکه شهرت
بولمشدر . عصرنده بین الاهالی اهلیتله متصف و موالی مولویتنه مقر
و معترفدی . حتی تاج زاده «هوس نامه» رساله سنده اول عصرک مدارس
ثمانیه موالیسندن درت نفر اعالیسنی انتخاب ایدوب چار عنصره تشبیه
ایتمشدر . اول تفصیل و ترجیح اولنان موالی اعالینک بری مولانای
مومی الیهدرکه بوابیات ایله مرتبت فضانه شهادت ایتمشدر :

واوزان واحوال بحور و میزان بیلمد کلرندن بری شعرك حروفن و جزم و وفوفن صایار و بری دخی چوپدن اندازه دوزوب دیدیکی شعرك مصراعلرین اولچر و بر ایکی حرف زیاده کلسه بر کله ترخیمدر دیو ایکی بولردی . هربری کندی زعمنجه دایری مدح ایدر اما مدح لری ذمه و وصف لری نه چیقار . بومطلع آنلر کدر ، اشتراك اوزره دیمش لردر بری بودرکه :

(مطلع)

هرچن اول ماهی کورسم آی کوردم صانیرم
طلعتی میمون جهان آرای کوردم صانیرم
بومطلع دخی آنلرک الفاظ نامر بوطن دندر . مزه مقوله سی
اولدینی مناسبتله تحریر اولندی :

(وله)

کورنیتدی ای عنم ینه شهلا کوزک بزه دیکدی عصای غمزهدن الا کوزک بزه
اول دیارک اعیانندن بری فوت اولدقده برینه دیدیلرکه « فلان
کمسنه اکا بردن خیلی بزرگوار و عالی مقدار کمسنه ایدی . بر قاچ
بیت مرثیه دیسه کز غایتده محل و مناسب ایدی . نه خوش دیمدیکز ؟ »
دیدکده « اول حیاتدن ال یودی مرثیه ایله بزکیمی اوکه لم » دیو جواب
ویردی . زمانم زده بونک کبی یادکارلر و طرفه روزکارلر چوق اولور .
هربری فن نظمک عر ضن و ارباب شعرك بیتن بوزوب انا فرید
دعواسن قیلار . بر زمانده بوفقیرک حقه ده بر نیجه هرزه یمش لر .
معناسندن قطع نظر وزنی و قافیه سی یوق بر قاچ بیت هجو دیمش لر .
کوردم که بونلر بوفنده بخشدن خارج التغات ایتیموب کوندردکلری
مهملاتک ذیانه نصیحه " مرحوم احمد پاشانک بوقطعه ن تحریر ایتدم :

(غزل)

کیمسه لرسوز آه من غنجه خند انکدن کیمسه دل قور تاره من خنجر بر انکدن
کوکله اولدی بریشانینه بیک حسرتیله بر خبر ویردی صبا زلف پریشانکدن
اوله سایه کده بکم هریری بر سر و بلند نه یره سایه دوشه سر و خرامانکدن

(نظیره لمؤلفه)

سرمه چکمون اوزونی ترکس فتانکدن
شانه نیک کیتسون الی زلف پریشانکدن
یوزی کلشنده کلک یرلره دوشدی صانه
اولدی شرمنده مکر غنجه خندانکدن
دهن غنجه بر اولدینی بودر ژاله ایله
یعنی که ویره نشان لعل درافشانکدن
کونی ایوا ایله کچسون بوجهان باغنده
باغبان به دیه کر سیب زنجندانکدن
لطف طبعکده لطیف نه لطافت قودی حق
اهل دالر بیله لر دفتر و دیوانکدن

والهی بلغرادی

بودورک مقلد و متشاعر لر ننددر . بلده مزبورده محمد کاو چشم
دیمکله مشهوردر . و بر برادری دخی احمد اشتراب اقبیله مذکوردر .
« کاو چشم و خرصدا اشتراپ و بزغاله روی ، شانلرنده بر مصرع واقع
اولشدر . ایکی دخی کندی زعنجه مفضل و مکمل و عقل اول
کچنوب سلفده و خلفده قطعا بر کسمه نیک وجودینه قائل دکلردر .
و بر قوله بیک حجت قاطعه و هزار براهین ساطعه ایراد و ابراز ایتسک
کند و اعتقاد و عنادلری طریقندن دونمکه قابل دکلردر . تقطع

واسعی چلبی رحمة الله علیه

ادرنه قربنده دیموتوقه نام قصبه دندر ، دیار عجمه کیدوب ینه دیار
رومه عودت ایدوب قاضی تخت وقاضی عسکر اولدی . اگرچه طبیعت
شعریه سی بی مثیلدر اشعاری ندرت اوزره واقع اولمشدر . بومطلع
آنکدر :

(مطلع)

قاشک کمانلریله غمزه که آتار اوقلر عشاق سینه سنده - حرله بربر اوقلر
تناسب الفاظ واتحاد مخرج ایله متشابه و مشتبه حروفله ترکیب
اولنش بوییت مشهور اکا اسناد اولنور :

(مطلع)

شها یوزکده کی در دری در نه در در در دوررکه بودردن در در در

والهی رحمة الله علیه

توقات ناحیه سندن ترکان شکل برعجم زاده در . سلطان سلیم
دورنده فوت اولدی . غزل خوان و خوش آواز و شعر شناس و نغمه
پرداز کمسنه ایدی . نفیس الحان و آوازله چارسولرده دریوزه ایدردی .
کلیاً نجاتی شعری یادنده و خاطر پاک نهادنده ایدی . « ترکیده شعری
نجاتی به نظیر اولمز و نظیری ولایت رومه بر دخی کلز » دیو دعوا
ایدردی . و نظیره دیسه آنک شعرنه نظیره دیر ایدی . مرحوم
نجاتینک « بر ایچم صو امرم خنجر برانکدن - نوله بر کره ایچورسک
نه کیدر یانکدن » غزلنه شعرا نظیره دیدکده اول دخی دیمش ایدی .
بوبر قاج بیت آنکدر :

نیازی رحمة الله علیه

پادشاهمز بنده لرندن، بودور شعرا سندن ایدی . شعری انجق بر
کلام موزون و دائرة رنگ و تصنعدن بیروندر . بوبرقاج بیت آنکدر :

(بیت)

منصب عالی نصیب اولمز ایسه عالمده اسکیدن ذلتله یینه مذلت باقی
غصه خود حاضر اولمز سه میسر شادی خرم اولق یوغیسه یینه قساوت باقی

فی حرف الواو

واحدی رحمة الله علیه

کلیولیدن ، کتاب زمهره سندن ، بودور شعرا سندندر . خیالی
معاصر لرندندر . خیالی طرزینه شبه خوش آینده ورنکین وافر غزلیاتی
مخیل و مصنع و منظم بوبرقاج پاره تألیفاتی وارددر . بومطلع آنک
اشعارندندر :

(مطلع)

زرد اولسه نوله قاشلرک ای رخلری کلکون
سر سوره لری اکثر اولور مصحفک آلتون

(وله)

شیرین لبی نکارک شیرین شکر در اما
لطیفله عاشقینه برکز دیغزکه اما

(نظیره احمد پاشا)

آهوی فلك كوردی سحر شیر لواکی
خون جگرندن دم صبح اولدی دم آلا
مذکور زماننده معلوم و مشهور اولمشدر . اما خالق مایینده
دیوانی کم یاب اولغین اونودلمشدر . بوییت دخی آنک اشعارنددر :

(بیت)

زلفك کیچه سندن باشمه کون طوغه برکون
تحقیق ایسه کر نکسته اللیلة حبلی

نیازی قرامانی رحمة لله علیه

سلطان عبدالله مادخلرنددر . صنایع شعریه قادر شاعر ماهر
وافسون سحر سخنده تمام ساحر در . لکن بودخی اول قدر معلوم
و مشهور و شهرت شعرله السنه ناسده مذکور دکلدر . بومطالع
آنکلدر :

(مطلع)

ابروسی نیجه حاجب اوله حسن باغنه آلمش ایکی حراحنی ایکی قوجاغنه
وفواند هضم غضبده بواپیات دخی شاهدی هرومیدن ترجمه
(بهرام وکلندام) نام رساله سنددر :

غضب هضم ایلمک عاقل ایشیدر	غضبده صبر ایدر هرکه کشیدر
غضبه دوکدیلر ای نیجه لر قان	غضب کچدکده اولدیلر پشیمان
آنک که ایشی حدتله غضبدر	بیل اخر ازل محل خشم و بدر

شخص ایدی . اشعارای غایتده وافر و اختراعاتی نهایتده نادر در .
صنایع شعریه دن آنجق مراعات نظیره قادر ایدی . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

دردله زرد اولمشیدی بکزمزایواکبی قانی یاشم یر یر آل ایتدی ولی الماکبی

نیازی بروسوی رحمة الله علیه

شعراء رومك قدما سندن، ییلدیرم خان ماد حارندندر . اول عصر ك
شعرا سنك ممتاز و مستثناسی و غزل و قصیده طرزنده جمله دن فضل
و كماله اعلاسی و اولاسی ایدی . وافر قصائد و اشعارله ییلدیرم خان
نامنه مرتب و مكمل دیوانی و السنة ثلثه رنکین نظمی و شیرین
بیانی واردر . بو برقاچ بیت آنك ملمع قصیده سندندر :

(بیت)

ییلدیرم خان ابایزید الوقت حامی الملك و ماحی الاعداء
توهمتن تنی و اصف صف تو سکندر دری و دارا را

احمد پاشانك ۱- كثر قصائدی بوكا نظیره واقع اولمشدر . لعل
و آفتاب و شكار و آب قصیده لرینك مخترعی اول رومده بو اولمشدر ،
طرز تفزلی بو بولمشدر . مزبور ك الف قافیه سنده مصنع و مقفا بر
قصیده سی واردر . احمد پاشا قصر قصیده سنك بنا و بنیان اول طرز
اوزره طرح و تقسیم ایدوب بیت بیتنه نظیره دیمشدر . بریتی بودر :

(بیت)

آهوی فلك چرخ پلنكندن امیندر شیر علمك سایه سی ایده لی ملجا

(مطلع)

قامت شمشاد که او یکند یکی چون نارون باشنه او شدی نه غوغا ایتدی مرغان چن

(دیگر)

یچهلر بومنزلی جای اقامت صاندیلر اشبو خارستان دهری باع جنت صاندیلر

نوری کاتب

اهل قلم قسمندن ، قول اصلندن ، بودور شعراسندندر . بنکی
وبراش و آنلره یولداس ایدی . نظم و انشاده و تاریخ و معماده متفن
کمنه در . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

اگر جان کورمک استرک بدتیز یوری جانانی سیر ایت پیرهنسز
بوبر قاج ابیات دخی آنک لطافتندندر :

(شعر)

جوجونده عالم سلطان اولور براشلر
هی نه سلطان بلکه جانه جان اولور براشلر
نم قیارلر اوددن اما کوزلسک خاطرلرک
بولکه جانلر و یروب قربان اولور براشلر
اوتینک ککره لکندن سویلمه طنمه صاقین
کم اودمده آتش سوزان اولور براشلر

نوری بلغرادی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ

ارباب قلمدن ، بودور شعراسندندر . دیوانه نقش . ابدال مزاج

جعل قاضیا فقد ذبح بغير سكين « مضموننه ماصدق دوشوب نعيم دنيا
ايچون جان جعيمه آتیه :

(بیت)

بوحنیه قضانکرد و ببرد تو بیری اگر قضانکی
وقتا کیم مخاطبی بو خطاب پرعتابی کوش ایتدی مرقومی الزام
ایچون خشم وحدتن جوش و خروش ایدوب دیدی که « باب قضایی
نه عجب مذموم و شوم کتوردک ؟ واهلانی نه طرفه معاتب و ملوم
دوشوردک ؟ (عدل ساعة يعدل عبادت سبعین سنة) قضات و احکام
و ولایت پر احترام حقنده دکلیدر « دیجک . اول سنک دیدیکک اصحاب
زماننده اولوردی و اول زمانده فصل قضایی انلربی میل و محابا و بی
اخذ و ارتشا قیلاردی . شمدی خود زمانمز عرف و اضافت و شهرت
و بدعت زمانیدر . نبهله حرص و هوایه تابع اولوب (لعن الله اراشی
و المراثی) حدیثی مفهومنه مظهر دوشمشلردر :

(نظم)

نه سیم ایله که باغلار جان کوزینی که اوتر کوز کوره حنک یوزینی
اولان دقتله علمک موشکافی چون آلتون کوره کورمن کوه قافی

نوری قسطنیولی رحمة الله علیه

قضاة طائفه سنددر . ایوبده کی دارالحدیثه ابتدا مدرس اولان عرب
چلبینک والیدر . قضات ایچره علمیه عامل بر عالم ربانی و علم فتواده .
نعمان ثانی ایدی . السنه ثلثه شعر دیردی . سلطان محمد دورنده فوت
اولمشدر . و انار و اشتها ری مرور ایاله اونودمشدر . بومطلع آنکدر :

او کمده . و کندی دخی کورر که سجلات عمی حرف عصیانله طولمش
 و مجتلی امضاسیله جرم و کناهنه النده حجت آلمش و تحت قضا سنده
 اولان نوا حینک انرا کی دیوان پادشاهیده بولمش کبی بوکا اوشر لر .
 واقعه سنده بوخوف و خشیتله طور مز چار ، آنلر آردنه دوشر لر .
 بو هیئت هولنا که خوابدن او یائی کلدی و بو عمل ایجره واقع اولان
 مفسد و قبیاحه مطلع اولوب توبه و استغفار قیلدی . هاندم منصب
 قضادن عزلت و اول جهتن فراغت ایدوب کوشه قناعتده تفویض
 و توکل حق طوئدی . اتفاق اول ائنده قضادن بری مزبوره راست
 کلور و منصب قضادن سبب عزالتن و موجب فراغت استفسار قیلار .
 بونک صوب صوابن معرض خطاده کوروب غیرت اقرانله تسفیه
 و تهلیل و فقر و فاقه سن یوزه اوروب خور و ذلیل ایدر . بودخی
 فی زماننا امور قضانک عسرتن و اجرای شرعک حق اوزره صعوبتن
 بیان ایدوب دیدی که «بوزمانده امور قضایی مسائل مشکله دن مشکله
 کوردم و اول که بو عملدن کریز و پرهیز ایتدی آنی کامل و عاقل کوردم .
 اولاً قاضی اولان کمسنه قاضیلق علمنده کامل و عالم و بعده تحت
 قضا سنده واقع اولان اعیان و اشرافدن آماز و صائماز قوی القلب حاکم
 کر کدر ، تا کیم کالقضاة فی زماننا منصبدن خوف ایتیموب و جهل
 و هوایه تابع اولیموب خلق جانبنی حق طرفدن ترجیح و اخذ رشوت
 ایچون حق باطل قیلوب حق اسنه ظلم صریح ایتیمه و فصل قضایاده
 هر حکمنی شرع شریفه موافق و کتابلر مفهومنه مطابق قیلوب حق
 ایتامده و اموال موتاده حرامدن اعراض و پرهیز و مظلوم و مخائندن
 حذر و کریز اوزرینه اوله . نه آنکه جمعیت جاهل و اخذ رشوتله » من

جعل قاضیا فقد ذبح بغير سكين « مضمونه ماصدق دوشوب نهم دنیا
ایچون جانن ججیمه آتیمه :

(بیت)

بوخنیفه قضانکرد و بورد . تو بیری آکر قضانکنی
وقتا کیم مخاطبی بو خطاب پرعتابی کوش ایتدی مرقومی الزام
ایچون خشم وحدتن جوش و خروش ایدوب دیدی که « باب قضایی
نه عجب مذموم و شوم کتوردک ؟ واهلنی نه طرفه معاتب و ملوم
دوشوردک ؟ (عدل ساعة يعدل عبادت سبعین سنة) قضات واحکام
وولایت پر احترام حقنده دکلدر « دیجک . اول سنک دیدیکک اصحاب
زماننده اولوردی واول زمانده فصل قضایی انلربی میل و محابا و بی
اخذ و ارتشا قیلاردی . شمیدی خود زمانمز عرف و اضافت و شهرت
و بدعت زمانیدر . نیجه لر حرص و هوایه تابع اولوب (لعن الله اتراشی
والمراثی) حدیثی مفهومنه مظهر دوشمشلردر :

(نظم)

نه سیم ایله که باغلار جان کوزینی که اوتر کوز کوره حنک یوزینی
اولان دقتله علمک موشکافی چون آلتون کوره کورمن کوه کافی

نوری قسطنطونیلی رحمة الله علیه

قضاة طائفه سندندر . ایوبده کی دارالحدیثه ابتدا مدرس اولان عرب
چلبینک والیدر . قضات ایچره علمیه عامل بر عالم ربانی و علم فتواده
نعمان ثانی ایدی . السنه ثشده شعر دیردی . سلطان محمد دورنده فوت
اولمشدر . و انار و اشتہاری مرور ایامله اونودمشدر . بومطالع آنکدر :

او گفته . و کندی دخی کورر که سجات عمی حرف عصیانله طولمش
و جتتری امضاسیله جرم و کناهنه النده حجت آلمش و تحت قضاسنده
اولان نوا حینک انرا کی دیوان پادشاهیده بولمش کبی بوکا اوشر لر .
واقعہ سنده بوخوف و خشیتله طور من چار ، آنلر آردنه دوشر لر .
بوهیت هولنا کله خوابدن او یانی کلدی و بو عمل ایچره واقع اولان
مفسد و قبیاحه مطلع اولوب توبه و استغفار قیلدی . هاندم منصب
قضادن عزلت و اول جهندن فراغت ایدوب گوشه قناعتده تفویض
و توکل حق طوئدی . اتفاق اول ائنده قضاتدن بری مزبوره راست
کلور و منصب قضادن سبب عزالتن و موجب فراغت استفسار قیلار .
بونک صوب صوابن معرض خطاده کوروب غیرت اقرانله تسفیه
و تحمیل و فقر و فاقه سن یوزه اوروب خور و ذلیل ایدر . بودخی
فی زماننا امور قضاتک عسرتن و اجرای شرعک حق اوزره صعوبتن
بیان ایدوب دیدی که «بوزمانده امور قضایی مسائل مشکله دن مشکله
کوردم و اول که بو عملدن کریز و پرهیز ایتدی آنی کامل و عاقل کوردم .
اولا قاضی اولان کمنه قاضیلک علمنده کامل و عالم و بعده تحت
قضاسنده واقع اولان اعیان و اشرافدن آلاز و صائماز قوی القلب حاکم
کر کدر ، تا کیم کاللقضاة فی زماننا منصبدن خوف ایتیموب و جهل
و هوایه تابع اولیموب خلق جانبی حق طرفندن ترجیح و اخذ رشوت
ایچون حق باطل قیلوب حق اسنه ظلم صریح ایتیه و فصل قضایاده
هر حکمنی شرع شریفه موافق و کتابلر مفهومنه مطابق قیلوب حق
ایتماده و اموال موتاده حرامدن اعراض و پرهیز و مظالم و مخائفدن
حذر و کریز اوزرینه اوله . نه آنکه جمعیت جاهل و اخذ رشوتله » من

(بیت)

نهانی به نجاق دیرلر کوزلار کرچک ایدرلر
خوارج بوین اورمغه ابو مسلم نجاغیدر

نهانی قسطمونلی رحمة الله علیه

قضات زمهره سندن، بودور شعراسندندر . اما جهت قضایي جانه
قضایلمشدی و عرف و اضافتدن کچوب قضات دذترندن کندویی اخراج
قیلمش ایدی . موعظه و تقوی اسلوبنده مدون ایاتی و طریق تصوفه
متعلق فنا و یرر کلماتی واردر . بوایات آنک اشعارندندر :

(شعر)

صوفیلیق تاج ایله عبا اولدی حیف کیم معرفت هبا اولدی
دانش و فضلی اهل علم اولانک قبا دلبد ایله قبا اولدی

مذکورک جهت قضادن ذراغته بر عجب واقعه سویلرلر و بر
غریب قضیه روایت ایلرلر . ابتدا قاضی اولوب مسند قضایه کچدیکی
دملرده بر کیجه واقعه سنده کوررکه عرصه عرصاتده دیوان یزدانی
قورلمش و اول داور دادکر صراط و میزانی عدل ایچون قورمش .
ابرار و بخاردن صغیر و کبیر (فریق فی الجنة و فریق فی السعیر) وعد
و وعیدین مشاهده قیلوب قضاة عصاتک و حکام و ولایة طغانک هر برین
بر درلو عذابده و بر درلو شدید عقابده کوردی و عرصه عرصاتده
بی حد و بی حساب سنک سنکین ایله سریع الدور نیجه یوز بیک آسیاب
سیرایتدی و اول بی حساب آسیابلر اشک یتله و خون مظلومان ایله
طوریوب دوئمده و رؤس قضات طغانی دانه کندم کبی اول آسیابلردم

نهانی

عبدالله اوغلیدر وارنود اصلیدر . سلطان سلیم دورنده تدریسه
متصرف ایکن فرت اولدی . خوب تاریخ کوی ومعما واشعار وقصائد
دخی موجد خیال ومعنی ایدی . دیار عرب وشام وحلب فتحنه سلطان
سالم طاب ثراه حضر تلربنه بر مصرای معما ، بر مصرای تاریخ مصنع
ومسمط بر قصیده دیمشدر ومرحوم طاب ثراه اول قصیده مکافاتی
ایچون ترقی ارزانی قیلوب جوائز وعطایا ویرمشدر . بوشعر مشهور
آنکدر عوام تحریف ایدوب سلطان سلیمه اسناد ایدرلر :

(غزل)

لاله لر چیقدی قزل تاج ایله شاهیلر کی
چکدی سوسن تیغنی سنی سپاهیلر کی
رافضیدر لاله تاجن باده ویر یارب دیو
یاسمنلر حقه یوز طوتمش الیهیلر کی
ای نهانی چار یاری سو محمد عشقنه
بایزیدی مشرب اول اوله تباهیلر کی

مقطعه محمد وبایزید ذکر اولمغین لفظ سلیم آشنا ونهانی عبارت
بیکانه کی اولمشدر وخلق تحریف وتفلیطه سبب اولمشدر .
ومرقومك لقبه یکجری جنسندن ظهور ایتمین فاضل نجات
دیرلردی . زیرده کی بیت مشهور دخی آنکدر . اما نجاتی به نجقک تناسب
الفاظ جهتدن مناسبتی ارتوق اولمغین نجاتی به اسناد ایدرلر اما بیت
صحیح نجانینک اولدینی تقدیرجه نجاتی حرالاصل اولیوب قول جنسندن
اولق لازم کلور . زیرا (نجق) لفظی کوله مقوله سنه اطلاق اولنور .

نهالی رحمة الله عليه

بروسویدر . غلطه قضا سندن نقاعد ایتش ایدی و سلطان ساجم
طاب ثراهه مصاحب اولمش ندیم شیوه کشی ایدی . اشعاری پر لطائف
و بر صنایع و خلق مایینده مشهور و شایعدر . بومطلع مشهور
آنکدر :

(مطلع)

همامه کردی نازایله برسیم تن کوزل شو شویله دیچک یری یوق جمله کوزل
و بومطلع فارسی دخی آنکدر :

(مطلع)

ای که خاک درکعت چون کعبه علیا شده
حلقهای آستان عروۃ وثقی شده
زمان ملازمتمده و عالم فلاکتده بوقطعه ایله حالی حکایت وقاضی
عسکره شکایت ایتشددر :

(نظم)

کیمه کیمدن شکایت ایلیه یم	سر گذشتم حکایت ایلیه یم
اهل علمک فقیرنه شمدی	کیمسه دیمز رعایت ایلیه یم
صقالی بتدی فضل و عرفانک	کندمی اهل صنعت ایلیه یم
یاغی اولانلر ایله یمیرام	نیجه صوم و ریاضت ایلیه یم
کتخدایه بولوشوب آردقودن	نیجه حالم حکایت ایلیه یم
منصبه کر لیاقتم یوق ایسه	اول جهندن فراغت ایلیه یم
بکا بر تولیت عنایت ایدک	وقفه سی و کنایت ایلیه یم

(وله)

ساده یاغن استدم بن بر کوزل بقالدن
یاغ آجی دیدیکی با که طاتلی کلدی بالدن

(وله)

رشته جان اوله همتاری اکر پیرهنگ
دترهیه اوستکه تا اولیه آزرده تنک

(وله)

شاهباز ایتدیکیچون زلفکه کندین تشیه

آلدی صیادر ای لبک خرام آتی اله

مذکور کندی حسن اعتقادنجه کندویه غایتده غرور ویرمش
ایدی وزعم وپندارنجه نهایتده خودبین و خود فروش اولمش ایدی .
عاقبت « الکبرشوم » فحواسنجه دماغنه سودا مستولی اولوب مزاجی
اعتدالدن انحراف بولدی . « دیوانه را قلم نیست » دیرکن « دیوانه را
خط نیست » دیوب قاش وکرپکنی تراش و قیل و قالدن کچوب قلندرلره
یولداش اولدی . بویت دخی آنک حسب حالیدر :

(بیت)

خطن تراش ایدرسه طعن ایتمه کز نکاهی
اهل قلمسه نوله دیوانه را قلم نیست

نهای رحمة الله علیه

روم ایلمندن، پرزوندندر. بودور ایچنده فوت اولدی. سخن گذار
وخوش کفتار کمسنه ایدی. بومطلع آنکدر :

(مطالع)

غمزکه دله تیغ اورسه جگر قانی صاحبسه
سوسنلره قارشو کل جمرالر آچلسه

قوم و قرداشی نظیف کشینک کیسه سیدر
بوک دمنده بونیور آرمه سک اکثر کیسه

نقابی رحمة الله علیه

از نیکدن ، قضاة زمره سندن و بودور شعرا سندن . اکا بره
خاتونلردن برینه ایتساب ایدوب خواجه اولدینی مناسبتله نقابی
تخلص ایتمشدر . شاننه موافق اشعار و مخلصنه مطابق کفتاری
وارد . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

کوزلرینه سورمه چکمشدور او چشمی آلهلر
کوز قرار دیرلرکه تقد صبری الدن آلهلر

(وله)

بوسه که دل قانع اولاز و صلک شیداسیدر
دوستم معذور طوت دنیا طمع دنیاسیدر

نکاهی رحمة الله علیه

استانبولدن ، کتاب زمره سندن . بودور ایچنده فوت اولدی .
اکرچه قلت طبعندن اشعاری قلیل واقع اولمشدر ، اما بوفنده لطف
نظمه اشهار بولمشدر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

ای قدسه و حجازه کیدنلر قوناق قوناق
یارایشکین قوپنه قچار سز ایراق ایراق

و بو بر ایکی بیت دخی آنک لطافتدندر :

(مشوی)

دیمه یارمدرر موسی وعیسه	بولنر یار صادق همچو کیسه
اولیجق مال ومنصب یار اولورلر	ولی او لمایه جق اغیار اولورلر
دریقامثل عتقا یار صادق	مثال کیمیا یار موافق
جهان ایچره بواینور کرچه چوق یار	قنی کیسه م کی یار وفا دار

(الدین شین الدین) مصداقجه دین لازم الادانک تهی دسته صعوبتن
وفرض واجب القضانک تجرید دل شکسته اداده مؤنن اعلام وانبا
ایتمده بو بر قاچ ایات دخی مؤلفکدر :

(مشوی)

کردیلرسک اوله قولاغک دنج	ویرمه سی مشکل اولور انه اودنج
سوزم اصلا صاقین ایدمه دین	ویرمسون حجلتیه شاننه شین
ای اخی دوستکله یه ایچ	ویرمکل ویرسه اله اودنج
دین تمثیلی بودر ای جان کسی	عمر تور پسیدر ، حضور راکه سی

(وله)

ادیبک آدینی بی عار ایدر دین	عنیزی خورکم مقدار ایدردین
کوزین انجم صفت هرکیجه یومز	غم واندوهله بیدار ایدردین
بلورکن بویله ارض الله واسع	باشینه بوجهانی طار ایدردین

(مناسب این محل)

دوات ال ویرسه واولسه ینه پرزر کیسه
دونه پر برینه مانند قلندر کیسه
نیدی اعدایی ولاموش صفت سکدرمک
نقدله اولسه سر کر بهیه همسر کیسه
اول بت سیمبری نیدی دلارام ایتک
پیازی زرله بر اولیدی بو کافر کیسه

(وله)

طالعك سعد اوله عالمده دلا همد اولورسه اكر اولمه سكا
وار دلا اسم دله در دو كه كم لعل دلدز اولور اول درده دوا
محرم اولور دل مدام اهل دله همد اول كل وار دلا هر دم اكا

(مطلع پر نقط)

قشی نقشی جبینی زینت چین بقیشی شن نظیف تنبت چین
وبو برقاج بیت مقلوب مستوی دخی آنکدر . ترکیده کسه
ایتمامشدر :

(مقلوب)

آلی لعل درد لعلی بلا اودر اوروجه حور وار دوا
خوش کمالك همه كلامك شوخ آشنای لائی انشا
شورخ بالال آب خروش آتش راهب و بهار شتا
فارسیده مقبول و مشهور اولان مقلوب مستوی بوایکی بیتدر :

(بیت)

شکر دهنای غمی ندارید دیرادنی مغانه در کش
دیگر
شکر بترازی وزارت برکش شو همره بلبل بلبهرمهوش

نظیفی

رومیدر ، بودور شعراسندندر . علمندن فضله شعری ده واردر .
بومطلع آنکدر :

(مطلع)

تیروکی جانندن نوله ایستر سه کز ای غمزه کار
دکه کز دنیا ده زیرا که بوئنمز طوغری یار

نظمی محمد چای

ادرنه لیدر . سلحدار لر زمره سندن ، بو عصر شعر اسندنر . سابقا
احکام کانبلرندن ایدی . صکره بلوکه الحاق اولندی . طریق سورمش ،
کتب متد اوله دن نسخه کورمشدر . نظمک ابداعنده اقتداری و بحور
متنوعه اوزره ایکی بیک مقداری شعر فصاحت شعاری واردر .
درت جلد اشعاری واردر و حروف تهجی اوزره شعراء رومک تاریخ
هجرتک (۹۳۰) سنه سنه کلنجه یه قدر نظایری وارسه انواع بحور
واوزان اوزره جمع ایدوب (جامع النظایر) تسمیه ایتمشدر و کندو
دخی هر بر مجرده مخیل و مصنع نیجه شعر دیمشدر . بو بر قاچ مطلع
آنک اشعار نندنر :

(مطلع)

یاره قارشو دود آهم پر شرار اولق نهدن
کون کورینورکن کواکب آشکار اولق نهدن

(وله)

دختر رز دیو ایدن باده بی اولده ذکر
نیجه مرده اوله که بولش بواصل معنای بکر

(وله)

دهنکدن کلن سخن جانا غیبدن بر خطا بدر کویا

وحید تبریز بیک رساله عروضنده اولان بحورک هر برنده الف
قافیه سنده برر غزل دیوب کندی دخی چوق بحور اختراع ایتمشدر ،
وارل بحور متنوعه اوزره دیدیکی اشعارک بعضین مسمط و بعضین بر نقط
و کیمین بی نقط دیمشدر . بوشهر بی نقط آنکدر :

ثلثی دکاو دکل حسن خط یاقوتی
قشیرک یایی فرانسه انظامی ککر اوله

حسرت اوقلارینه صندوقه اوله تابوتی

مزبور ایچون مشهوردرکه مه چارده مثال ، چارده ساله ایکن وفات
ایتدی دیرلر . اما فهمه قریب اولان بودرکه زمان عمری خلقت
تخمینندن زیاده اوله . زیرا مدت قلیله ده بو قدر نتبع وتحصیل صباوت
دائرلرنده اولمز . و بونجه پیرانه معانی غریبه یی اول مقدار سنی
ایچنده کیسه بولمز . مکر خوارق عاده قسمنندن اوله . امعان نظر
ایله نفحص اولنسه اکثر صنایعی مدونات فرسدن مأخوذدر .

دواوین فرسک اکثرین متتبع وصنایع و بدایعندن مستفید و متمتع
ایدی . بو برقاچ مطالع مطبوعه آنک آثار تنبلی و نتیجه مطالعه سیدر :

(مطلع)

کوزلرم یاشینی کوزلر اول بت سیمین بدن
نیتسه کیم کوکده ثریا کوزلر آهوی ختی
بل باغلیوب که قلمه قصد اول حبیب ایدر
نازک خیال باغدر و قصد غریب ایدر

(وله)

جان ویردی مکر نروسهی قدی یولنده
کایلر باشی اوستنده فغان مرغ سحر خیز
و بومقطع دخی آنک زاده طبع لطیفی و تصرف ذهن شریفیدر .
مرحوم احمد پاشا کوردکده بی حد تحسین و پسند ایدوب خیل رشک
و غبطه وافع اولمشدر دیو روایت ایدرلر :

(بیت)

منها قدینک اوستنده نظامی راستی
سدره طاوسینه بکزر کا کل مسکین دوست

ورواجده ایدی . مذکور ظهور ایتدکدن صکره بونلرک بازار
 شهرته شعرای قدما ایله کساد و یروب اوج رغبتدن دوشوردی .
 شعراء متقدمین ولایت رومک کندی زمانسه کلنجه طرز غزلده
 جمله سنه غالب ونکته شناسان دوران شعراء سابقه دن آنک اشعارینه
 راغب ایدی . قوت طبیعت و وسعت قابلیتله آز زمانده چوق کماله قادر
 اولمش و شهرت شعرله مشهور آفاق اولوب تعین بولمش ایدی . حتی
 مزبوری مرحوم محمود پاشا سـلطان محمد خوب طبیعت نظمیه سی
 و شعردن فضلہ نیجه معرفت زائده سی واردر دیو تعریف ایدوب جهت
 شعرده احمد پاشادن ترجیح ایتدکده سلطان محمد طاب ثراه مذکوری
 کورمک مرام ایدینوب سده سعادتہ دعوت ایدیجک مشارالیه دخی
 مرحوم احمد پاشایه غلبه ایتمک قصد ایدوب قصر قصیده سنه ولعل
 و کونش قصیده سنه ویدی دانه مقبول غزلنه دقیق دقتلر و نازک صنعتلره
 نظیره لر دیوب سوی مقصده روان اولدقده تقدیر ربانی یولده اجل
 یولک آلدی و مقصده واروب مقصوده ایرمدن موت ایروب اول
 فکر وامل و قصیده و غزل قالدی . بوشعر فصاحت شعار آنک
 اشعارندن وزاده طبع دربارندندر :

(غزل)

ساقیا ساغر بلوره دولک اول یاقوتی
 که تنک قوتیدر روح روانک قوتی
 ذقنک چاهی نه ساحر در ایا زهره جبین
 که صویه الماز و صومز کتورر هاروتی
 حبس تندن دلی تور تار نه روادر که اوله
 مرغ لاهوتی اسیر قفس ناسوتی
 شیوه سنده خطنک اولدی محقق بوکیم

طو امیر ارکان فصاحت قلم و دوات بسان انکشت در دهان ایدر لر .
 کثرت قیود و وفور اموردن رخصت و فرصت میسر اولما غین فن نظم
 مداومت و ممارست ایده مامش لدر . بو باعثدن اشعار درنشار لری وقتها
 صادر اولوب ندرت اوزره وافع اولمشدر . بو مطلع آنک جمله
 اشعارنددر :

(مطلع)

ای جبینی محو ایدن ماه منیرک پرتوین
 روشن ایله نور رخسار کله کل کو کلم اوین

(وله)

فن عشقه باشلادم دقتله کوردم نیجه باب
 متی درد و فصلی هجرانیه طولش بر کتاب
 مختصر قلمش وصال ابوابی لیکن غمک
 شرحی ایتش مطول بی نهایت بی حساب
 ای نشانی آخر ارشاد ایلدی استاه عشق
 حل اولمز مسئله معشوقه راجعدر جواب

شعراء رومک شاعر شیرین کلامی ناظم نظم بلیغ
 مولانا نظامی رحمة الله علیه

قره مانیلرده قنویدر . سلطان محمد دورینک شاعر بلند شانی
 وساحر سحر بیانیدر . چشمه حیاتدن سیراب ونصیب عمر طویلدن
 بانصاب اولیوب محبوب جوان سال وساده روی صاحب جمال ایکن
 فرت اولمشدر . اشعار شیخی و غزلیات احمد پاشا اول آنه دک رغبت

ونظير اولمامشدر . على الخصوص طريق قانون عثمانیه نك . مفتی مجتهدی
 واول فنك فرزانه وفریدی ایدی . بر کریم الشان صاحب احساندر که
 باب جود وسخاده ، وفور انعام وعطاده حاتم زماندر :

(بیت)

حاتمك دفترى جودى الى طى ايتدى

اول قدر ايتدى نواسز لره احسان ونبذل

حاليا بوروزكارده . وبودارو ديارده منقبت مروّت ايله معروف
 وموصوف اولان آنلك وجود پر جودى وذات كريم الصفات
 پرسوديدر . بر ذات كريم ومشفق ورحميدر که لطف بليغى ومقدور
 بى دريغنى بر کسه دريغ ايتمز وارباب رجا واميد آستانه سندن دکه کز
 نوميد ومحروم کتمز . بر صياد قلوبدر که دانه انعام ودام احسانله مرغ
 خاطر خاص وعامى صيد ورام ايدوب خلقيه خلقى بنده والطاف
 وعطاسيله عالمى شرمده ايتمشدر . وبالجمله بو عهد وعصرده سخا وجود
 آنک وجود پر جوديله قائمدر . وفي زماننا کرم ذاته ومکارم صفاته
 عدیل ونظيرى وارديمک نامناسب وناملايمدر . دريای فضل وعرفان
 ومعارف وعوارفى بى پاياندر . کتب معتبره نك مطالعه سنه قادر وعلم
 تفسير وحديثده ماهر وفاصل دانشمند وجولان طبع لطافت دئارى
 وشان شرف شعارى نهايتده بلنددر . زمانده حسن عبارات ولطف
 استعاراتله انشاء دلکشا سير ايتمک استيان ممالك عثمانیه وعسا کر
 منصوره سلطانيه حقنده (طبقات ممالك) تسميه اولنور کتاب بلاغت
 نصابى مطالعه قلسون والقاب والفاظ ومعانى قنده اولور کورسون .
 بر کتاب کيابد که املا وانشاسى سمت قدح وعييدن معرا ومبرا اولوب
 الفاظ بليغ سنه ومعانى بديعه سنه منشيان م شير ديوان بلاغت ومليان

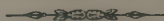
تحریر و تسوید اولنوب ایصال وارسال اولنماشدر . مذکورک منصب وزارت و مسند صدارته وارمسنه باعث اول مکتوب اولدی دیه روایت ایدرلر . مکر اول زمانده کماله رغبت وکامله رعایت اولورمش وهرکس مرتبه یی استحقاقنه کوره بولورمش . کویا که بومقطعی آتک حسب حالی واجمال بیان احوالی واقع اولمشدر :

(بیت)

قمر بحر دلدہ قالوردی بودر شاهوار ای نشانی اعتبار حضرت شاه اولسه

(وله)

طالعده دولت اولسه خدمت نه فائده حقدن عنایت اولسه طاعت نه فائده

وارث خلق نبی اغنی جلال زاده نشانجی مصطفی

چای دامت معالیه

قسطمونی قربنده طوسیہ نام قصبہ دندر . درگاه جهان مطاع واجب الانباعده خدمت توقیع رفیعہ منسوب اولمغین و نشان عالیشانہ شرف و عنوان بولمغین نشانی تخلص ایتمشدر . صحنی ثمانیدہ مدرسه ساکنلرندن جملة محصلیندن ایکن عهد سلیم خاندہ فخرالوزرا پیری پاشایہ تذکرہ جی سلیمان خان زمانندہ بغداد سفرندہ نشانجی اولدیلر . منشی منشور بلاغت و محشی متن منشور فصاحتدر . مرحوم ناج زاده دن صکرہ نشانجیلق مقامنه شان شریفنه معادل و ممائل ، آراستہ فنون و فضائل بر ذات کامل و فاضل صاحب جود بوجود کلامشدر و مکارم اخلاقده و خصائل اشفاقده اول ذات کریم الصفاته عدیل

(وله)

کوزلر مدن آق ددی در یالر کبی یاشم بنم
دوستلر چوق نسته کوردی اوکمدق باشم بنم
یوشعر مشهور آنک اشعارندندر ، اما عوام الناس عموماً سلطان
سلیمه اسناد ایتمشلردر :

(بیت)

کچمک ایچون سیل اشکمدن خیالک لشکری
بر دیرکاو ایکی کوزلو کوپر بدر قاشم بنم
علی الخصوص بوییت ظاهرده کرچه خیل ورقیقدر ، اما مغنیده
ترزیقدر ، زیر خیال کوزدن کچر قاشدن کچمز . لکن احوال شعره
شعوری اولمیان معنائک صحت وسقامتن فرق ایدوب سیچمز .

(مضارع)

اهلی واردر هراشک آتی مقلد نه بیلور

نشانی محمد پاشا رحمة الله علیه

ولایت قره ماندن ، ملا خداوندکار نسلندندر . سلطان محمد طاب
تراهک وزراسندن ، ووزرائک فضلاسنندندر . تدریسنن نشانجی
اولمشلرایدی واول دورده نشانجی پشا دیمکه عنوان بولمشلرایدی .
نشانی تخلص ایتیمکه وجه اولدر . مهارتلی فن انشاده نه نظم دلکشاده در .
سلطان محمد غازی جانبدن دیار عجم سرداری اوزون حسنه ارسال
اولنان مکتوب مرغوبی بوملا وانشا ایتمشدر . اتفاق فضلا وفصحی
بودرکه ولایت عثمانیه دن ملوک ماسکه آندن مفید و مختصر بر نامه نامی

مخلفدر دیو قتلنه فتوا ویروب پوستن چیتاردیلر وسورک ظاهریمه
نظر ایدوب طریق شرعک یولین ویردیلر . زیرا ارباب شرعک
نظری ظاهره در ، نهسرائر وضایره در . مرقومک اسرار سلوکنه
اطلاع ایستین دیوانلرنده مرسوم ومسطور اولان مقطعاته ورباعیاته
نظر ایتسون . بو برقاچ ابیات فارسی آنک دیوان نانیسندندر :

(غزل)

طالب توحیدرا باید قدم برلا زدن
بعدزان در عالم وحدت دم الا زدن
زنک وبوی از حقیقت از بدست آورده
چون کل صد برک باید خیمه بر صحرا زدن
ای نسیمی بامقلد سر حق ضایع مکن
از تجلی دم چه حاصل پیش نایبنازدن
(مناقب الواصین) ده یازارکه سید نسیمی حروفی دکلدی .
نعمه الهی ایدی اما حروف علمندن خبردار ایدی .

نثری رحمة الله علیه

ولایت قراماندندر . بوفنده اول قدر استطاعتی وایراد الفاظ
ومعانیده چندان قدرتی یوقدر ، سلطان سلیم دورنده نقل ایتدی .
بومطلع آنکدر :

(مطلع)

روی شرقی طوتسه حرت طکمی شاهلر کی
صربیاض صبح آفی نی سپاهلر کی

(قطعه)

غنی دید یکی خلقک بو زمانده کوررسن بر نیجه دین یوخیلیدر
 ییغوب دینی دنیاسنی بامش سفیهان دیه لر یعنی اولیدر
 شوکم دنیا ایچون عقبایی ییتدی اکا عاتل دیه غایت دلیدر

عشق میدانک سربازنی بیی و محبت کعبه سنک فدای
 عظیمی قدوة السادات سید نسیمی قدس الله سره

سادات صحیح الانسابدن اولیاء ولایت مآبدند. دیار بغدادده نسیم
 آدلو ناحیه دن اولدیغی مناسبته نسیمی تخلص ایتشد. اسم شریفلری
 سید عماد الدیندر وابدالان زمره سنه رئیس ورهیندر. ترکی شعرله
 اول اول شهرت بولمشد و مراد خان غازی دورده رومه کلشد.
 السنه ثلثه نك هر برنده بر دیوانی، علم سلو کدن واسرار مشایخن چوق
 عرفانی واردر. اصل حضرت شیخ شبلینک جمله فقر اسندن ایدی.
 صکره فضل الله حروفینک خلفا سندن اولدی. ایکسی دخی سلوکلرین
 حروفله قلمشار و اوتوز ایکی حروفی شکل انسانده بولمشار ایتش.
 «منصور انا الحق سو یلدی حقد ر سو زی حق سو یلدی» دیمش
 اولدیغی کبی شو جواب منظومی ده کندیسنه نصیحت ایدن برادری
 (شاه خندان) ه کوندر مشدر.

دریای محیط جوشه کلدی کونیه مکان خروشه کلدی
 سرازل اولدی اشکارا عاشق نیجه ایلسون مدارا
 یرکونده بی حق اولدی مطلق سوبلر دف وچنک ونی انا الحق
 عاقبت ائمه عرب شهر حلبده بوسوز لک ظاهری شرع شریفه

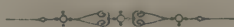
شیعه مشرب بر شخص ایدی. سلمان بایزید دورنده فوت اولدی. علم
نجومده داننده احوال سهر ایدی و فن اسطرلابده مانند بزر جمهر
ایدی. نیک و بد نه حاشه که حادث اولسه نجومک اقتضای سیری
و مقتضای تأثیر دلگیریدر دیردی. بومطلع آنکدر :

(وله)

نلر ایلر کشی به طالع بد اختر سعد ایلمزسه مدد
وبوغزل دلاویز دخی بر دلبر قصاب خونریز حقننده آنک
اشعارندندر :

(غزل)

بوکون بر دلبر قصابک اولدم قول و قربانی
تیمی شرحه شرحه ایتسه لر ترک ایتزم آفی
شراب ناز ایچوب سرمست او طوره شدرد کاننده
قیونی بیسکه یتمشدر کرو ایلر کبی قانی
ترازودن اینر دلبر بودر یارب سن صافله
حسد قوردندن آفی که اولوبدر یوسف ثانی

نجمی رومی رحمة الله علیه

بودخی رمل و نجوم طریقن طومش فلک زده حریف و نکته -
دانلقده و سخن گذار اکرده نحسند و ظریف ایدی. فن شعرده دخی
بد دکلدر. شوخ طبع و لطیفه کوی و هزال و گشاده روی کسینه
ایدی. سلطان سلیم طاب تراهه بر قاج دانه غزل صوندی و بوقضه
دخی آنک مقطعاتندندر :

تحریر و تألیفندن بین الساس مشهور و متداول اولان آنجق دیوانیدر . و منظوم و منشور غیری تألیفاتی یوقدر . اما تلمیذلرندن (صنعی) و (سهی) هربری بر کونه رساله نقل ایدرلر . بری بحر هزج محذوفده رساله (کل و صبا) و بری بحر رجز مطویده رساله (مهر و ماه) دیرلر . لکن بو نقل ایتدکاری ایکی پاره کتابدن خلق آراسنده یراثر کورمشلردن بر خبر یوق . اما بو ایکی کیمسه ایکی کتابدن ایکی درلو بجرده ابیات نقل ایدرلر .

بو ابیات صفت صباه رساله (کل و صبا) سندندر :

(مثنوی)

الا ای پیک باد صبح انور	یدی دریادن اولار دامنک تر
طیب سروسین کمال نرکس	سن اولماسهک نولوردی حال نرکس
مبارک مقدمک چون باصدی باغه	اوکوزین آچدی بو پیندی ایاغه
و بو ابیاتی اول بر رساله سندندر دیو نقل ایدرلر که صفت تیرو کانددر :	

(مثنوی)

یای کردنجه سونر اولدی اوق	جانه اجل کبی ضونار اولدی اوق
اوق چکیلور درنقه دکلو طولار	خیلی اولشدر مغه طرنق چالار
اوندی کرش ایتدی صدای حزین	بک چکنه اوز آتانه آمرین
اولسه کر اراده مانع نشان	بر آدیم اولوریدی ایکی جهان
کرشینی بر کزین اوتدرسه یای	طاغیله پاموق کبی نیجه آلا

نجمی رحمة الله علیه

جانیک جابلرندر . سپاه زمره سندن منجم اعتقادلو حکم مذهب

(بیت احمد پاشا)

دستی کسه که قاور دمان لطفکده الم دامنک کسه که قاور دستمه لطفک دامن
وبری دخی بومعنائی متضمن نجاتینک بوییتی او قورلر :

(بیت)

شویله محکم طوته بن عشقه دلدار اتکن
یه الم قطع ایده لر یا کسه لر یار اتکن
ارباب مجلسدن برطاقی مر قومی مرحوم احمد پاشا دن فن شعرده
تفضیل و ترجیح ایتدکه انفاق نجاتی دخی اول مجلسه حقیقه کلور
مذکور نجاتی بک کمال انصاف لرندن تنزل و تذلل کوستروب سابق الذکر
مزیت و فضیله بویته اقرار و اعتراف ایتشد :

(بیت)

نجاتینک دیر یسندن اولوسی احمدک یکدر
که عیسی کوکره آغسه یه دم اورر اجددن
بوییت ایله اسم شریف لری عیسی ایدوکنی تصریح و غیری مهمات
و شبهاتی دخی تمیز و تصحیح ایتدیلر .
مرحوم سابقا شهزاده لر دن قرامان ولایتنه متصرف اولان سلطان
عبدالله بن سلطان بایزیده ارتباط و اختصاص ایتشدی . آنلر دار
دنیا دن سرای آخرته نقل ایدیجک سلطان محمود آستانه سنه کلوب
نشانی اولدیلر و خدمت توقیع ایله قدر رفیع ایروب شرف و عنوان
بولدیلر . آنلر دخی فادن بقایه انتقال ایدیجک در دولته کلوب باقی
عمری بایزید خان خدمتمنده کچیردیلر و هجرتک طقوز یوز اون دردنده
مرغ روحی قفس تندن اوچوردیلر . « کیتدک نجاتی آم » تاریخ واقع
اولشد :

(وله)

كوردك چوقد دلبرى اى باغيان لطف

وارسندە بر بونك كې سروروان اصر

ولايت مزبورہ اصطلاحجہ «اصرمق» تمیت و تربیت معناسندہ در.

«فلان کسہ ایوفدان اصر در» دیرلر و بوییت دخی اول دیارہ متعلق

سماعہ موقوف عبارتدر :

(وله)

طاغیر قدر نیاز و توقع یتربکا فرهادہ بی ستون تمنا قیاسیدر

«تمناقیامی» محروسہ مزبورہ نک میانندہ سنک سیاهدن خلق اولنمش

کوه بی ستونہ مانند بر قله بلنددر . وبری دخی بوییت درکہ بر معناسی

اول دیارک اصطلاحن ایہام ایدر :

(بیت)

آجریسک کل نجاتی درد مندہ آجی کیم

تہ لب دلبر نصیب اولدی نہ حلوای رقیب

بوییتک معنای ایہامیسی اولدرکہ اول ولایتدہ میت ایچون حلوا

ایدوب کردہ لرہ ویوفقہ لرہ صاروب ایتامہ و مساکینہ اولشدرلر .

اول دریادہ اول حلوانک آدینہ «نصیب» دیرلر .

ومرحوم مرحومک اسمی عیسی در . بعضلری اسمی نوحدر ،

نجاتی تخلص ایتمکہ وجہ مناسبت واسملہ تخلص بینندہ مطابقت بودر

دیرلر . اما بوکینہ کمتر مرحوم مزبورک دست خطیلہ بوییتی کوردم

وحضور شریفلرینہ ملاقی اولان عزیزلردن بووجهلہ ایشتم کہ

بر کون بر جمع اعالیدہ زمرہ موالی واهالی سلطان شعرا احمد پاشانک

بوییتی او قوندقدہ اولولر ایکی طرف اولولرلر و هر طرف بر جانبہ نسبت

قیلورلر :

(وله)

صاحبکله اکاورزای بت جقا پیشه

که حلقه حلقه دورر چون کلید اندیشه

ودرج نظمنده درج اولان مثل زیبا مثالك اکثری آنجق دیار
رومده مثل دکل بلکه کلام عربده دخی مستعمل وزبان اهل فرسده
دخی متداولدر . بلغای عرب که شرابه بذت الغنبدیرلر وفصحای عجم
دخترزر اطلاق ایدرلر بومطلع مثل آمیز لسان ثلاثی دخی متناول
وشاملدر :

(مطلع)

بن اوزمک صوفی سورم صوفی دانه سن

زیرا کیکی قرینی سور کیکی آنه سن

وتبکلم زبان فرسده دخی متکلم فصیح وشعری شعراء فرس کی
تعبیر واداسی غایتده صحیح واقع اولمشدر . بویکی مطلع فارسی دخی
آنک انفاست نفیسه سندندر :

(وله)

هر (ناوک) فی ازتورسد بردل چاکم نای شود وناله کند بر سر خاکم

(وله)

بسته اند انکشت فی رار یسمان ارباب غم تا که یاد دلبر آرد ناله راد مبدم

مسفورک دیواننده مسطور اولان اشعارک اکثری دیار قسطنطنیه
واقع اولمغین اییسانده وارد اولان امثالک بعضی ولایت مزبور مک
عادت قدیمه سنه واصطلاحانه موافق واقع اولمشدر . اما اول عبارات
سماعیدن غافل اولانلر نکات ایاتی تحقیق ایدهمیوب ترزق تصور
ایدرلر . لابد ایضاحی لازم اولمغین مشروح قلندی وبومناسبتله بویله
تحریر اولندی :

مسلمیتنه تسلیم ایدوب حقنده بویت ایله شهادت ایتمشدر :

(بیت)

شعرك ديلرسك اوقته مقبول خلق اوله صافی نجاتی شعری کی پر مثل كرك
طرز غزلده اسلوب شعراء سابقه نی کندو زمانه كلنجه كتب
منسوخه کی نسخ و اشعار قدماك عقد بیع اعتبارین بیع فاسد کی
فسخ ایتمشدر . مقال پر خیالین سحر حلال ایدوب سرحد اعجازه
ایلمشدر و زبان ترکیده سیخن ورك و نکته پروراك شیوه سی آنده
تمامدر و آنك شعر شیرینی و نظم سحر مبینی وار ایکن غیرلره دفتر
ودیوان تدوین ایتك حرامدر . نته کیم دیمشدر :

(بیت)

حیف اوله شعر نجاتی وار ایکن عالمده
خلق یازوب یا کیلوب دفتر و دیوان یازر
طرز کلام شیرین بیاننه عامه انام مائل و قابل اولدقلری بودرکه
حلاوت اشعار شکر بارندن و لطافت کفتار شهد نثارندن طباع انام
وامزجه خواص و عوام لذت و حلاوت بولمشدر و هر شعری حسب حال
عاشق و هر بریتی مثله موافق عام کیر و دلپذیر اولدیغیچون شهرت
شعرله مشهور عالم و عندالافاضل و الاهالی مقبول و مسلم اولمشدر .
بو برقاج مطالع مطبوعه و کلمات مصنوعه اول حضرتك نتایج طبع
شریفی وزاده ذهن لطیفیدر :

(مطلع)

بيك صيد ايدنجه يانی بر پهلو ان اصر قاشك بورسمه کون باشنه برکان اسر

(وله)

ای پری آینه ده کیم کورسه تصویرك سنك
آسمان اولدی صانور عیسی کی یرك سنك

معشر شعراک کامل الذاتی وکروه نظامک ستوده
 صفاتی اعنی مرحوم و مغفور مولانا نجاتی انجاء الله
 تعالی من النیران واسکنه فی غرفات الجنان

عبدالله ارغلیدر . شهر ادرنه ده سائی نام بر شاعراک قولیدر .
 اما کمال ظهوری شهر قسطنطنیه واقع اولمغین تحریر ایتدیکی رسالده
 کندوی بلده مزبوریه نسبت ایشدر . میدان نظمک پهلوان خوش
 کوی وشعر روان بخش آبدارله شعراء رومک یوزی صویدر .
 ضروب امثاله متفرد ومخترع واسلوب مقالده موجد ومبدعدر .
 شعر سلیس ونفیس الفاظ وسلاستده هموار ویکدستدر . سوزک اول
 روحن اول بولمشدر . بوخصوصده ماعداسی اکا پیرو اولمشدر .
 نته کیم دیمشدر :

(بیت)

سندن اوکرندیلر هپ افسونی غلط ابدوب فسانه یازدرمه
 نکه شناسان فنون وعلوم مثل کویلیکی جهندن اجماع واتفاق
 اوزره اکا طوسی روم و ملک الشعرا دیمشدردر وتوارخ آل عثمانده
 سلطان محمود بن بایزید وصفنده مولانا ادریس بو قدر ابو الفضل
 صاحب تدریس ایکن مرقومه « خسرو روم وصاحب طرز ورسوم »
 دیوب تعظیماً بویتی مناسبله حقنده بیله یازمشدر :

(بیت)

سلطان سخن وران عالم دردین سخن ورست خام
 ودخی اول عمده علماء آفاق مرحوم مولانا اسحاق بونجه فضله

(مطالع)

نقد عمرین کم ایتدیکک جانک چقورنده بوله زنخدانک

فی حرف النون

نالشی

طونه یالیرندن روم ایلی دایلرندن شور وشوقی غالب شوریده
 حال دردمند عاشق پیشه مستمند ایدی . هر قنده بر خوشجه جوان
 کورسه بهمه حال تعلق ایدردی واسمنی استفسار ایدوب نامنه غزلر
 دیردی . اگر جانانه راست کلسه ایات اوقیوب اولاشوردی . رقیبار
 خود بونی مدام کوزه دوب یوانی بکلرلر والارینه کیردکدن صکره
 کرکی کبی کوتکلرلر ایدی . دمبدم یوزی کوزی اوکار و کثرت زخم
 وبره دن مومیا ایچورملو خسته و دافکار اولوردی . بر مرتبه عاشق
 صادق ایدی که بونجه زحمت وجفای یار یولنده عیننه آلمزدی و گروه
 اغیار و کینه خصمان حذر قیلمزدی . نظیره طریقیله غزلکلر
 دوشورر ، بولدوغنه یازار ویرردی . بوشعری بد دکلدر :

(نظیره)

یافوت تشنه در لبکه اعل ناب هم	ماه اولدی مشتری یوزیکه آفتاب هم
مرجان لبک خیالیه لوح زر اوستنه	دوکر کوزم کهر در خوشاب هم
قیل کبی قلدی جسمی غم قدمی دوتا	قاسم عجبمی ناله چنک ورباب هم

(بیت)

نوله بیکانه ایتسه عالمکی بو مشلدر شهر یوایه یارار
 اظهار کمال ایچون بر ورقه نیم طبقه خطوط مختلفه درج و فضل
 وهزدن مقدورینی خرج ایدوب مرحوم اسکندر چلبی به کتورمشدی.
 سلماک بوقطعه سی آنده مرسوم وابن یمینک وخیامک مقطعات
 ورباعیاتندن نیجه ابیات آنده مرقومدی. هربری حسب حالندن نشان
 ودرد مافی البالندن بیاندی :

(قطعه)

سرورا عمریست ناعقواء عالی همتم
 قله قاف قناعت را نشیمن کرده است
 روزگار خائن کندم نما وجو فروش
 طوطی طبع مراقانع بارزن کرده است

(قطعه ابن یمین)

ای دوستان بکام دلم نیست روزگار
 آری زمانه دشمن اهل هنر بود
 سهلت اگر جفا کشم ازدهر بیوفا
 زحمت نصیب مردم والا کهن بود
 در آسمان ستاره بود یمینار لیک
 رخ کسوف بر دل شمس وقر بود

میرک طلیب

عجم زاده در . بودیر شعرا سندن در . مثل آمیز اشعارای وخیال
 اشکیز گفتاری واردر . بومظنع آنک اشعارندن در :

(قطعه)

مهری وجودك اولدی عالمده عین معنی
شاعرلری زمانك شمدی سنی اوکرلر
ارباب نظم ایچنده الا چوق اولدی نجسند
معنای چالدورسن ایهامکی دوکرلر

میری حمیدی

قضاة زمره سندن ، بودور شعرا سندنر . اسلوب شعری سمت
ظرافتدن دور و دائرة لطافتدن بعید و مهجور دکلدر . پو مطلع
آنکدر :

(مطلع)

اعضامك اوشتسون سکوکن سنك ملات
تا ورمیه دندان سك دلره زحمت

میری رومی

اسکوب سملرنندن ، بودور شعرا سندنر ، سادات زمره سندنر .
چوق تفرج عجایب و تماشاای غرایب ایتمش سیناح ربع مسکون و جهان
دیدۀ دهر بوقلموندر . وهم صنایع جزئیۀنك اکثرندۀ بایکدفون کلیه ده
کامل واستاد ایکن نجاتینك بوییتی فحوا سنجۀ مفلس و ناشاددر :

(بیت)

شاد اولمادی عشق ایشنده فرهاد
اوکلادی اولورمش اکثر استاد
بوییت آنکدر :

بوخصوصه مرقومه به آنکه تهمت ایدوب سلطان احمد
مجلسنده ظرفا وشعرا نکته ایتدکده بویت ایله جواب ویردی :

(بیت)

نیجه اسکندری لعلم زلالی صویه ایلندی و صوسرکتوردی
اکثر اشعاری مرحوم نجاتی به نظیره واقع اولمشدر . نظائر دن
غرضی پایه شعرده اکا ایرشمک ایدی . نجاتی بک بوخصوصه منفعل
ایدی بوقطعه بی آلمک حقه در دیرلر :

(قطعه)

ای بنم شعرمه نظیره دین حقیقه راه ادبدن ایله حذر
دیمه که ایشه وزن وقافیه ده شعرم اولدی نجاتی به همسر
حرفی اوچ اولق ایله ایکسینک برمیدر فی الحقیقه عیب وهنر
ایجاد وتصرفی اکثریا نظایرده بولمشدر . نجاتی شعرینک کرچه « دونه
دونه » نظیره سن دیمشدر اما جمله نظایرده بونککنه نظیر اولمز :

(شعر)

آتش غمده کباب اولدی جگر دونه دونه
کوکله چیقیدی دخانله شرر دونه دونه
دل درونده طوتشدی ینه بر شمع کبی
تن خیالکله نر اولدی یتر دونه دونه
جان جانبازی کور لعلکه ایرشمک ایچون
رسمان سر زلفکدن اینر دونه دونه
مرقومه دن نه شعرکه صادر اولسه نجاتی به ارسال و واردادن
هرنه که متوارد اولسه ایصال ایدردی . برکون بر حریف ظریفدن
سؤال ایدی که « نجاتی بک بزم صنایع شعریه دن نه مز بکنور ؟ » شخص
ظریف دخی کلامنده ظرافت وایهام قصد ایدوب « شاعره شیرین
معنادر دیو ایهامکی بکنور » دیو جواب ویردی .

ضمیر ایله برج بلاغتک مهری و آفتابیه همشهری ایدی . فن شعرده
بی قدر و پایه و مایه معرفده کم مایه دکل ایدی . طبع سیخن آراسی
کلکونه نظم رنگین ایله مشاطه عروس مقال وزینت کر بکر فکر
خیالیدی . اگرچه عشوه اشعاری و شیوه گفتاری زنانه در اما جهت سوز
و کد ازده عاشقانه و بیان شوق و نیازده مردانه در . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

عشق بایندن بزمه ایلی اول یاربخت
جان ایله ویردک جوابن ایتدی تکرار بخت

(ولها)

دیدم یوزیکی کورمدم اولکی کورشده
کشف ایتدی نقابینی اودم دیدی کور اشته
کوز کوردی کوکل بیلدی که بن کشته عشقم
کسه بکارحم ایتدی بیلشده کوروشده

روایت ایدرلرکه بوقدر محبوه محبوب پرست و عشق وهوا ایله
همدست ایکن دامن عصمتی و ذیل عفتی آلایش تهمتدن پاک و لجه دریا
ساقه کلز پاک بی باکش . عفت و عصمتده اول قدر مبالغه ایدرلرکه
حرم وصلن نامحرمدن و اول کنج نهانی مارارقدن صاقنوب نه قطرات
نیسان انصالدن صدف سیمینی سیراب و نه شبنم ابر اجتماعدن غنجه
رنگینی پر آب اولمش و بالجمله نه کسه امار دونیندن داد آلمش و نه کسه
خوض سیمینه ماهی صالمش . سنار پاشا اوغلی اسکندر چلبی یه تعشق
ایدوب حقدنه نیجه غزل دیتشدر . مقطعی بودر :

(بیت)

ایردی چون آب حیاته مهری اولمز حشره دک
کوردی چون ظلمت شبنمه اول عیان اسکندری

مهدی رحمة الله علیه

بروسه لیدر . شعراک قدما سندن وقدمانک فضلا سندن در . سلطان
محمدک همدم خاصی و مقبول خواصی ایدی . شاطر طبع و خندان
روی و سریع الفهم و بدیهه کوی شاعر و فور یاتده ماهر ایدی .
اتفاق بر حیدری صاحب جمال شبر غریب کبی سلسل و خلخال ایله
اطرافنه زنک آصمش اثنای راهده کیدر کن سلطان محمدله راست کلور
و علی الفور بوشعری اول حینده پیدا قیلار :

(شعر)

بر کون فلکک طبلی کیم اوتر ایدی کم کم
سنباب سحاب اوزره که کیمش ایدی قاقم
ین سیر چنلرده کوکلرده ایدی کستم
جام استرایدم کوندن چرخ صنوریدم خم
تا کاه قولاغنه بر زمزمه یتشدی
هریا که نظر قیلدم جان کوزیله کوردم
بر حیدری کرز ارسلان اودینه کفل اوزره
زنجیرله زنک آصمش صان شیر ایدی آهندم
اول یار بری پیکر اول ماه فلک منظر
کم مثلن آنک مهدی کورمدی داخی مردم

معنی یتیملرینک مادر پر مهری درج در فصاحت ا غنی که

مهری نور الله مرقدها و طاب مشهدها

اما سیه دندر . بالایی تخلص ایدر بر قاضینک قزی ایدی . روشنی

امد مستجه اولیجق منزله عصا سز کیدردی. حکمتن صور دیلر، بوقطعه
ایله جواب ویردی :

(قطعه)

بو ملیحی ایکی عصا کتورر بری جسمانی، بیری روحانی
اول که جسمانیدر آغاجنددر اول که روحانی لعل رمانی
ومذکورک آغزنده دنداندن اصلا اثر ودرج دهندده کهر قالمامش
ایدی. سلطان محمد مرقومه برکون «سن خود مسن دکلسک. بوسنده
سنکه نه اولدی؟» دیو سؤال ایدیجک بویته جواب ویردی :

(بیت)

ماهرولر لبلیینه دیش بیلردم دمبدم
اول قدر طاش اوردیلر آغزنده دندان قالمدی

منیری رحمة الله علیه

شهر اماسیه دن، سلطان احمد بن سلطان بایزید واصفلرندن واول
عصرک کامل وعارفلرنددر. وفور علم ومعرفته طبعی نیجه فنه شامل
ایدی. اما مشاهیر شعرا دن اولمدیغی اجلدن خلق کلمات ومعارفندن
غافلدی. فارسی وترکی ایکی پاره دیوانی و دیواننده خیلی آثار عرفانی
وارددر. بومطلع آنکدر :

(مطلع)

دو کدی جواهرین صو کبی چشم اشکبار
کلزار کوبکه کتورنجه ایکی پیکار

و بمان ایدلن له بیانه آلامد و جام می کبی عهده مده اولان عهده شکست و یروب بمان شکن اولمادم» دیو متصل یمین ایدردی . اما ایانگی اوزره .
 طوره جق حالی و کندویی جمع ایده جک مجالی یوغدی . آخر کیفیت
 حاله واقف اولمق ایچون طواشی و خدام باشنه چوکدیلر و محکمه
 معدلت شاهیده اول رندک آغزین قوقدیلر . رایحه راحدن اثر
 احساس ایده میوب متعجب و متحیر اولیجق پادشاه رفق ولینت ایله
 خبر صحتن صورده اول دخی هزار نیاز و اعتذارله کیفیت حالی
 حسن تعبیر و برحقنه بولوب می احتقان ایتدیکن خوب ادا ایله تقریر
 ایتدی . بومزاحی خوش کلوب جراید جرائنه قلم عفو چکدی .
 امیددرکه اول ماحی سیئات دخی و فور رحمتدن خطیاتی عفو ایدوب
 کنه لمر بن محو ایده . طریق شعرك علمینسی خوب بیایردی و شعرانک
 فضلاسیاه محفل و مجالسده فن بیاندن بحث قیلاردی . بومضاع
 آنکدر :

(وله)

عمر کورو بن سوز درونم اوده یاندی
 شمع آغلادیم کوردی یائیم قانه بویاندی

(غزل)

دوشدی ینه دل دردینه برتازه جوانک
 کیم آفتور جالمک و آشوبی جهانک
 کوکلم دوشه لی عشقنه دیر کوزمه هر دم
 دوکدک یره قانمی یره دوکله قانک
 زافکله رخک مصحف حسنه نکلارا
 تفسیرین ایدر آیت نوریه دخانک
 مسفور ضعف پیریدن هشیارانی زمانده عصایه قیام ایدردی .

اولدقجه عهدہ سنده اولان عهدك نقضنه جرأت واقدام ایدہ میوب عاقبت اصلاح مزاج وجان علمینه علاج ایچون طیبانه برحقه بولور واول حقه ايله شرابی کندویه احتقان قیلار . بروجهاه کیفیت حاصل ایلرکه اولکیدن بتر مست و اوکار وبدنام روزکار اولوب تحت القلعهیه کئور . بوجانبدن پادشاه دخی مزبورک کیفیت حالن بيلمك ایچون هر طرفه آدم صالمشدی . مصطبه لرده و میکده لرده مرقومی آرامدقلری یر مکر تحت القلعه قالمشدی . اتفاق بودخی سورت شراب و کیفیت می ناله خم کبی جوشه و صراحی کبی خروشه کلوب بوییتی او قوردی :

(بیت)

آفرینلر شراب کلرنکه لغت اولسون بوزایه وینکه

بووجهاه مست و مدهوش ولایمقل و بی هوش میان تحت القلعهده کوزه نور و خلق هر طرفدن اوشوب بونی مزه نور ایکن اول شخص که بونک تک و پوینده وجست و جوینده ایدی همان دم چیقسه کلدی و میان تحت القلعهده مولانای مشارالیهی مست ملامت بولدی . اول دم برقاچ اهرمن دیو سیرتیه مولانای کنوردیلر و حضور شهریاره کتوردیلر . پادشاه کیتی پناه مولانای مزبوره نکاه ایتدی کوردی که شرب شرابدن رنگ رویی لاله سیرابه و حمرت خمرله کوزلری میگون حبابه دوئمش ، جبه و دستاری میفروشه آلدرمش و نقد بی شماری مطربلره چاندرمش ، نه رفتارنده استقامت ونه گفتارنده فصاحت وار . شهریار والانسب خشم و غضبه کلوب امر ایتدی که مومی الیهک کهر کمیاب وجودینی در خوشاب کبی بحره القاو مکانی قعر دریا ایدلر ، مسفور دخی درت کتابة و یوز اون درت صحفه و عرش اعظمه و کعبه معظمه یمین غلاظ و شداد ایدوب دیدی که « عز حضور شهریارده عهد

معروف اولمغین احمد پاشا تربیه سیاه سلطان محمدك مجلس خاصه یول
بولش ایدی وتقریب تحصیل ایدوب مصاحب ومقارنی اولمشدی .
اما غایتده عیش می پرست وروزوشب کاه شمور وکاه مست ایدی . جام
کلفامی اله المایجه نرکس کی کوزی اچلمز وبرمقدار مستجه اولینجه
کندوبی بیلمزدی . نیجه کره جبه ودستاری می فروشه رهنه قومش
ونیجه نیجه کوزهئی ایله توبه دن ال یومشدی . مکر روشنی حضر تلریله
زمان تحصیلدن مناببت سابقه سی ومصاحبت صادق سی وارمش .
مذکور شیخ روشنی مزبور خبر کوندررکه بوفسق وفجور واهو
وشور نیجه دك کلسون اکا محبت جامندن عشق شرابن ایچره می
کورسورکه ذوق وحالت وشوق وکیفیت نصل اولور دیر بودخی خبر
کوندررکه اکر قدح شرابك ذوق وحالت وحالت کیفیتن ویره بیلورسه
خدمت پارماغنی قوییم اولنجه آستانه خانقاهنده مریدارادت پذیر
اولایم دیر . بووجهله شوریده وخراباتی اولوب خراباته دوشیجك
سلطان محمد کتوروب انواع تا کید وتهرید ایله توبه ویررکه من بعد
جام میدن ال یویه وتسلسل جام فاسد فرجامی الدن قویه ، عمری اولدقجه
سمت صلاحه وطریق فوزو فلاحه کیده . بوشرط اوزره احسان
فراوانله منصب عالی ارزانی قیلار . بودخی بوانعام تامله منزله کلور .
شیر مادردن کسلمش طفل رضیع کی بر ایکی کون شرابه صبر
وصبرله جن وده محکم جبر ایتدی . حسرت باده دن کاه بوزه یه
بوزلدی وکاه بنکی وکاه برآش اولدی . آخر شراب تلخك لذت
برنده بوله مدی واتمزواتمکمز اولدی ، آنسز اوله مدی . می ارغوان
حسرتنده برک تک خزان رسیده کی چهره می زرد وآرزوی
دردمی ایچنه درد اولدی . نفس اماره بوخصوصده مبرم ومتقاضی

نه دكلو ايله كسب فضائل بوله من مرتبه بر مرد كامل
هنر اعلينك اولدى حالى معلوم هنر عتقا كي عالده معدوم
اسانه شمع و پروانه ي شعراي رومدن اوچ نفر استاد يازمشدرد:
مولانا لامعي، استاد شعرا ذاتي، اوچنجي سيده بونلر. هر برى بركونا
حكاييت ايتمش، هر برى بر بخرده ديمشدر، هر برنده بر حلاوت وار.
بو خصوصده نظم قيلان فلاذن برتر، يا خود فروتر ويا برابر ديو
ميانلرندن بر كيمسه برسختدان نكته شناسي ميز اولوب تيز ايتماشدر.
اما مومي اليه رساله (كل ونوروز) نده زمانه سندن شكاييت وحسب
حان حكاييت ايتمش ايدى. بو ابيات اول مقاله دندر:

(مثنوى)

خشمه او قور ايدم اغلايوب زار	كيم يوق بومتاعه بر خريدار
ديوانلر مه ايدوب نظاره	ديردم نه نه قلام نيدم نه چاره
عالملى طومش ايدى آديم	آل وير مدي شاهد مرادم
نظم درناب ايكن سراسر	اولدى قره طوپراغه برابر
بو نظم وعلو شانم حيف	بوتيره كچن زمانم حيف
كوكلم ديدى كه ايا معيدى	سنسين بو زمانه نك فريدى
شكر ايله كه اهل ونكته دانسين	دور كده نظامي زمانسين
چون اوردك الكي پنج كنجه	خسرو طوته من سنكله نچه

عبدالله هاتفينك هفت منظرى ونظامينك هفت بيكرى مقابله سنده
بخر خزجده (شمع و پروانه) سى واقع اولمشدر.

امام الشعرا مليحي رحمة الله عليه

توقاد ناحيه سندن، علما زمره سندن در. فنونك اكثريده كامل
وماهر و مرحوم احمد پاشا ايله مصاحب و معاصردي. انواع معارفله

وایجادى غایتده نادر در. خاصه که فن شعرده کندوبه غایتده حسن اعتقادى
وطبیعت نظمیه سنه نهایتده اعتمادى واردر .

معیدی رحمة الله علیه

اسکوبدن ، بودور شعراسندندر . مقى على چلبى نك معیدى
وافاده واستفاده اهلنك مفیدی و مستفیدی ایدی . سخن ورلیکده طبع
کهرسنجی وزبان ترکیده (جواب پنج کنج) ی و کتب سبعه سی واردر .
بونلرک نظمنده چوق دقت وخیلی صنعت خرج ودرج ایتشدرد . یدی پاره
داستان شیرین بیانی واوچ جلد دیوان فصاحت عنوانی اصلا رشت
نانه و التفات خواصه قرین اولمامشدر . عند الشعرا والفضلا پرکوی
مقوله سیدر . تحریر و تألیف ایتدوکی دیوان ثلاثه ورسائل سبعه دن
(الذالكلام اوجزه) مقتضاسنجه برمنقحجه دیوان ونظم پاك ايله برداستان
اولی ایدی دیمشدر . نظمی اول قدر نازك ورنکین وشعری چندان
پسندیده وشیرین دکلدرد . بوشعر آنك اشعارندندر :

(غزل)

زینت کلزار وصحرا کلیدر بلبلیمیدر	ایلین کورکیمی یغما کلیدر بلبلیمیدر
کوانسه کلدرسوبلبل نه یلسون آدمی	یارب اول شوخ دلارا کلیمیدر بلبلیمیدر
درد دل سندنمی یابندن بیلندی بیامزم	عشق رازین ایدن افشا کلیدر بلبلیمیدر
بلبل اغلار، کل کولر هر دم حرم عشقده	یوقسه مجنونیه لایلا کلیدر بلبلیمیدر
ای معیدی سویلن دلبری دلدنه سنمیدین	ایلرله شمدی تماشا کلیدر بلبلیمیدر

(مشوی)

باشی جاهللك فوق العاده	یوزی کامللك تحت الزاده
هنر اهلی جهانده خوار ومحتاج	سراسر بی هنر غرق دیباج

(شعر)

فراقکله ضعیف و ناتوان و دردی تا کم بن
 غمکدن شرحه شرحه ، پاره پاره ، چاک چاک بن
 صراردم حسرت آب عنیدن خاکه یوز اوردم
 خزان وقتنده کویا خاکه دوشمش برک تا کم بن
 کیسی اولدرسه احیا ایلر اول عیسی صفت اما
 بو بن اولمیسن قتل ایلمز اکا هلاکم بن
 خیالی یه سرقه تهمیله عجب دخللر ایدردی واستهزا یوزندن
 قطعه لر دیردی . جمله دن بری بوقطعه در :

(قطعه)

قائی قائی خیالی شعر او قودی دیدم آتک قولاغینه یب یب
 بو غزلر کیمک اولادیدی که اسی چیقمازسه بئدر هپ

معنای سلائیکی

درویش مشرب ، واسع مذهب کمسنه در . تازه لیکنده درویشلرله
 چوق سیاحت و عجم ارنرله خلی مصاحبت ایتشدرد . فارسیدن
 و لغاتدن تتبع و معلوماتی چوقدر . زبان فرسی ضروب امثالی
 و موارد استعمالی ایله خوب بیلوردی . و تکلمنی فصیحای فرس
 مرتبه سنده فصاحت اوزره قیلوردی . معلوماتی وافر و انواع فنونک
 افاده سنه قادر فاضل کمسنه ایدی . (مرآت صفا ایتدی حق صورت
 انسانی : آچ کوزیکی جانم باق کور صورت انسانی) مطالعه باشلایان
 شعری موجب مباهاتی اولان اشعارنددر . اما شعر کویقده چندان
 الی بوقدر و فن معمارک دخی علمینده ماهر در ، اما عملنده تصرف

واقسامن بیان ایدوب هرکسک رتبه‌سنه موافق القاب والفاظی آنده
درج ایشدر .

(مطایبه)

مذکور مسیحی ایله ذاتی بیننده شعره متعلق بعض معنای توارد
واقع اولوب ذاتی مسیحی به سرقه تهمتی مشعر بوقطعه‌نی یازوب
کوندرمشدر :

(قطعه)

ای مسیحی هر بری عرض اوغروسی عیاردر
شهر شرک شاهیسک بر درلو داخی اولدی ایش
ملك نظم ذاتینك اوغرلنوب معنای
کیرونی دیوانکه تبدیل صورت ایلش

(جواب مسیحی)

صانع که معنی نادانه بنی ال اوزادهم دکلم طفل که خاییده ایدیم افطار
تنده کی روح بکا عاریتی اولدیغیچون کونده بیک کز ایدرم کندی حیاتمدن عار

(قطعه)

شاعرك بریسی کتوردی قلمك اینجه‌سندن اوچ بوغونی
بالداهه دیدم که فائده نه قلمك اینجه‌می سوزك بوغونی

مشرقی قائمدر

استانبولدن ، بودور شعر اسندندر . فقر و فنا اهلای صورتن طوتمش
لاابلی مذهب و درویش نهاد و قلندر مشرب کسینه‌در . علم ادوارد
تألیفه قدرتی و فن موسیقارده تصنیفه لیاقتی واردر . فن شعرده دخی
طبیعت نظمیه‌می بد دکلدز . بوبرقاج بیت آنک اشعارندندر :

نیمه‌سند

طبی غایتده دقیق اولوب طرز خاصی خواصه مخصوص اولغین نظم
بلاغت نظامندن طباع عوام الناس چندان تلذذ ایدمه . بو برقاچ
مطلع آنک اشعار سحر آئارندندر :

(مطلع)

ای یوسف ثانی کل اوتور جان کی تنده
تنها قومه یعقوب دلی بیت حزنمه

(وله)

ای خسته دل قیلان بی ناز و عتابله
کل کوکلی خوش ایله ینه بر جوابله

(وله)

ایکی عالم غصه سن اونوتدر کیشی به جام
جم انکچون جای الدن قومدی ایچدی مدام
و طرز قصیده ده دخی مخترع و ماهر و سامریء ساحر در . بو برقاچ
بیت تاج زاده حتمده واقع اولان صفت بهار قصیده سندندر :

میر اقلیم سخن اعنی نشانجی پاشا
ایره من فکری نشانینه خدنگ افکار
ژاله کل صفحه لرین مهره لیوبدر تا کیم
یازدرنکین سوزین اول صاحب تمکین و وقار
ای لسابک جوکیم و کلماتک معجز
وی دواتک چه بابل سر کلکک سحار

و کلشن انشا اسلوبنده عبارات واضحه ایله (کل صدرک) تسمیه
اولنور یوز عدد صور مکتبی وارد در . منشیان و مترسلان بیننده خیلی
مرعی و مرغوبدر . قوانین علم انشائی و قواعد اسلوب املایی آنده
تحریر و تقریر ایتشددر . نثر عادی و نثر مسجع و غیر مسجع انواع

مستی چلبی رحمة الله علیه

ادرنه لیدر . نوخیز ونوهوس ایکن سلطان بایزید دورینک
اواسطنده فوت اولدی . صاحب جمال واهل کمال نوجوان اولدینی
باعثدن نجانی تعلق وتعشق ایدوب حقنده غزل دیمشدر ومستانه چشم
ومیکون لب اولدینی حیثیتدن مستی تخلص ایتمشدر . رندانه اشعار
ومستانه کفتاری واردر . بوشعر عشرت انکیز آنک ابیات ذوق
آمیزندندر :

(شعر)

بنه صراحی کبی شاه تاجدارم یوق قولیم آیاغن اوپکه انتدارم یوق
بنله پرمغان تک درست عهد اولسون صینورسه کاسه سی کردونک انکسارم یوق
می الست صونلدی الیمه روز ازل ایچلدن اول می مستم دخی خوارم یوق
مسموعدرکه عشاقدن بری اول مخدومک آستانه سنده خادم
اولق ایچون حجاب اولان آلتی قطع ایدوب کندی خادم واغراض
نفسانیه یی آرهدن دفع ایدوب مصاحبت روحانیه یی تکلف وبی توقف
مداوم وملازم اولور :

(بیت)

هرکه میدان غمده بی سرور غمکساری آکا میسرور

مسیحی رحمة الله علیه

روم ایلنده ، اسکوب قربنده پرشته نام قصبه دندر . دقت خیالده
یکر فکره قدرتی وخاصه معانی ایراندنه مهارتی واردی . اما تخیل

بوشعری ذکر اولنان حالاتی جامع و مطالع اشعارندن انوار توفیقات
طالع و لامعدرو .

(شعر در مدح مکة مکرمه)

یارب اول دم فاتکه عزم ره بطحا ایدم
تا صفایله طواف کعبه علیا ایدم
دمبدم زمزم کنارنده قیلو بن زمزمه
آب چشمه روان اول چشمه بی دریا ایدم
یارسول الله جنابک خاکنه یوز سورمه
با که یول کوستر بوزم اول یولده تا که یا ایدم
که مدینه جورهنده چهره م اوزره چکزیوب
که مبارک مسجدکده خدمت مولا ایدم
مدحک ایتک قصدینه جاندن اگرچه مدحیم
سا که لایق مدحی اما که قیچن انشا ایدم

مردمی چلی

غلطه ده متمکندر . اهل علم طائفه سندن و بوعصر شعراسندن
خوش طبع، قابل شان جواندر . لطف شعری و لطافت شانی ممدوح
اهل عرفاندر . بو مطلع آنک جمه اییاتندن و قبول اولان کماننددر :

(مطلع)

کوردی ای قاشی کان غمزه که هر دم سوز آتار
تیرکر تیرک آنکچون یوزینه اگری بلغار

(وله)

کل ای غنجه الهجام آل چولاله بوستان ایچره
بنقشه ایچم زرین قدحله کلستان ایچره

غزل که غایتده غامض و مغلق غزلدر و ارباب تصوف بیننده مشهور
و متداولدر هر بریتنی آیات و اخبار و امثال مشایخ کبارله محققانه
تاویل و هر تأویلی مشایخانه آفاقی و انفسی تمثیل ایشدر .

محی الدین چلبی افندی

محی تخلص ایدرلر . قاضی عسکر قسمندن غایتده متشرع و نهایتده
متورع کمنه در . اگر چه طبع شریفلری نظمه مائل و شعره شاملدر ،
اما چندان مقصود و مراد ایدنمامکین شعرلری ندرتله واقع اولمشدر .
هر چن غلبه شوقدن یا شعر اوقور و یا شعر دیردی قالدقوب تجدید
وضوء ایدوب آغزینی کلاب ایله یوردی . بو مطلع معایوب آنک
اشعارندندر :

(وله)

آغزی ناز کلکله قائم نوش ایدوب اولدی نهان
قطره جه قائم آنک یبرنده قالمشدر عیان

مدحی رحمة الله علیه

لوای اما-یه توابعندن لادیک نام قصبه دندر . حاجی موسی لمادیله
معلوم و معروفدر . حاج الحرمین اولوب نیجه دفعه حجاج رحمت نتاج
ایله مکشوف الرأس کریان و نالان لایک کویان مقام مروده صفایه سعی
نام و جبل عرفاندن قلب حزین و ل پرانین براه صحبتی شام ایشدر .

شول کشتی که دینده اولدی دین یوخسلی
اوغرامسون بورایه بابی دکل اشو باب

محرمی رحمة الله علیه

غلطه لیدر. محروسه مزبورده قاضی نیابتن ایدردی . پادشاهم
سلطان سلیمان صاحب قرانک جلوسی تاریخندن بغداد سفرینه وارنجه
واقع اولان فتوحاتی رنگین صنعتلر و خوب دقتلرله نظم ایتمشدر .
مثنویسی شعرندن کراتله خوب و صد مرتبه مرغوبدر . صفت صبحده
بومطالع آنکدر :

(مطالع)

آجدی چون اجنجه سن باز سفیدی سحرک
آشیان عدمه کندی تیزوی قرق
مرقومک مرحوم کندی ایله هزل یوزندن چوق معارضه سی
وماظره سی یکمشدر .

محوی چاپی

استانبولدن، طایفه سندن و بعصر شعراسندندر . نظم و نثره
هروجهله قدرتی و ایراد و ایجاد تمام لیاقتی واردر . لکن اول قدر
فعله کتورماتش و کندویه شعری ایله شهرت ویرمامشدر . اول
افتخار مشایخ کبارک ، اعنی منلا خداوندکارک :

(نظم)

دوش وقت صبحدم درچرخ پایان یافتم
درمیان دانه خشخاش سندان یافتم

ایلدی واهلی اولیان بوکونه امر معظمه مباشرت ایتسون دیدی .
(ع) هرايشك ما مصل اهلی کرک ای جان اهلی

فی حرف المیم ألی رحمة الله علیه

قضاة زمهره سندن ، بودور شغراسندندر . بین القضاة یار حصار
اوغلی کوسه مالی دیمکه مشهور طرفه روی ولطیفه کوی کمسنه
ایدی . مدون ایاتی وخوش آینه کلاتی واردر . بومطالع آنکدر :
(وله)

کیسوی تابدارى جنان ایچره جیمدر صورسک دهان یاری قر ایچره میمدر
(وله)

یوره کم یاردی یار خنجریله بن اولورسه آسان قیله یاران
وبوقطعه دخی جمله اطاشندندر :
(قطعه)

دنه دی طالع نخسینی مالی دخی منصب دیو آغزین آچز
نه یوزیله طولاسون منصبی اول که سیرکدر صقالی سوزی کچمز
بومظایبه سی کنديسک صورت وهیئت مشعردر :
(قطعه)

غنی سن بوجهان ایچره مالی دیمه انچهک صورانه نم وار اوله
بنی صاناکز ای ارکان فنیرم صقالم صاغیشی اقچهم وار اوله
(قطعه)

اول کشیدر معتبر شمدی بیوب هم ییدوره
عبی هنر عد اولور هم کای خطایی صواب

لقائی رحمة الله علیه

استانبولیدر . سلطان سلیم دورنده نقل ایتدی . بزازستانده
صحاف و حالنجه شاعر و صافدی . طبیعت شعریه سی چندان مقبول
اهل عرفان دکلدی . بومطلع آتک اشعارندندر :

(وله)

تیر غمزدك يانشكدن يادكارمدر بيم صاقلارم سينه مده آنى رازدارمدر بيم

(وله)

سن شاهبازيله قيله يم ديو دست بوس ناز كلكيله كندو اياغن طوغان اوپر

(مطایبه)

ندانی لقائی یه خبر کوندروب « بزم دیوانمرك ياران يينده في الجملة
شهرتی و شعر شناسلر میانده قبوله قرین اوله جق حیز و رغبتی واری؟ »
دیو سؤال ایدیجك مرحوم لقائی بوقطعه یی جواب کوندرمش :

(قطعه)

سزك دیوانكز دستان اولویدر شهرلی کویلی او قور شهرتی وار
کوزی آهولرك وصفيله شمدی کيك دستنی دكاو رغبتی وار

(جواب ندائی)

سنگ کبی دیبه یدم شعری بزده مزه اولوب ایله شهرت بولوردی
اكر اوصافیکی دیوانه یازم کيك دستنی اول وقتك اولوردی

غرابت بونده که بو طبع غریبه برله احمدینک یوسف و ذایخاسنه
نظیره دیمشدر . بلکه نظیره یوزندن قیصه دیمشدر . عبی هنر ظن
ایدوب اول خاقان سعیده یعنی سلطان بازیده هزار غرورله صوندقمه
مناقب ایداده خطائی کوردکده اول کتاب ناصوایی کروب احراق

لعلی رحمة الله علیه

وطن اصلینسندہ اختلاف وارد . اما معلوم و مشهور در کہ جم
شاعر لرندن و شعر کوپان ولایت رومک ساحر لرندندر . احمر اللون
اولدینی مناسبته (لعلی) تخلص ایتشد . اکثر اشعاری بی تأمل
و تفکر انشای صحبتده واقع اولوردی . ونجه فرد و رباعی بی بدیهه
سویلردی . مثله موافق خوش آینده ایساتی ورنکین کلماتی وارد .
بو شعر مشهور آنک اشعارندندر :

(شعر)

زاهدك كوكلنده جنت، عاشقك دیدار یار لاجرم هر کیشینك باشندہ بر سوداسی وار
عاشقك حالات و جدین اختیاری صانع کز دلبرلر شیوه سی آدمده قومن اختیار
ای مقلد کیشیده آینه صاف اولمق کرک قونیه تا کیم اکا کرد کدورتدن غبار

(مؤلفه)

صفحه خدنده یارک صانع کز خط غبار
ذره لر در کیم کونش رخساری ایتش آشکار
زلف عنبر بارکی یوزدن کتورسک وجهی وار
چونکه ای حوری یار ایشاز کلشن جتده مار
زلف و رخسارک خیالیدر انیس و مونسم
اولدرر اکلنجه م ای مهر و بنم لیل و نہار
غم غبارین بر نفس آینه دلدن کتور
خاکه دوشوب اولدن اشبو تن خاک کی غبار
ای لطیفی عمر فانی هر نفس کچمکده در
شول آقار سولر کی کیم ایلمز بر دم قرار

اكا بر شعرای عجم سبعة معلقه مشابه سنده اظهار قدرت ایدوب مرأت
صفا وجلای روح و جلة الاسرار و دریای ابرار و غیرهم بوکینه کم
بضاعه بوقدرت و استطاعه ايله اول نهج و مخطه ده باذل و فاقه علی قدر
الطافه یوزیت بر قصیده دیدم . بوبرقاج بیت آندن بوجریده یه ثبت
ایتمه :

(ایات از قصیده مرأت عبر)

صوکی صاف اول کدورتدن دلا دیداره باق
صیقل ایت آینه قلبی جمال یاره باق
بر پدر بر مادر ایکن اصلی جمله آدمک
کیمنه عزت کیمنه ذلت و یرن جباره باق
طاشی که مرمر کهی مرجان ایدن فعالی کور
خاکی که درویش که سلطان ایدن مختاره باق
قدرتیدر کیمنی زینت و کیمنی زیبا قیلان
کل رقیب دیوی کور یار پری دیداره باق
بر آوج خاک سیه دن بر سمن سما قیلان
قطره جه صودن یا خود : سروکل رخساره باق
بی فیتل و بی دهن یانان بویکی شمی کور
بی طناب و بی ستون بوخیمه زلکاره باق
بوطقوز طاق مقرنس بوسرای شش جهات
کاف ونوندن بونلری بنیاد ایدن معماره باق
طاق چرخک کل نظر قیل لاجوردی سقفه
آ که یریر زینت اولش زر نشان مساره باق
چشمه صبحک سحر نیلوفرینه قیل نظر
بونجه ترکس ایچره هرشب برکل نواره باق

دخی لسان ترکیده واقع اولان مثل زیبا مثالله لطائف و معارف درج و خرج ایدوب بوبابده بر طرز نوید ایتدم که ولایت رومده کمسه احداث ایتدی . اعنی منشیان بارگاه انشادن بری بوسمه کیتمدی . لاف و کذاب فهم ایدنلر جمله مؤلفاتمدن (انیس الفصحا) به و (فصول اربعه) به و (رساله اوصاف ستانبول) ه نظر ایتسونلر ایجاد تصرف کیمده در کورسونلر و جمله دن ماعدا بر کتاب تذکره بصر اولی الابصار تبصره یت (ع) بر کلستانده بیلورسک عارفه بر کل یت . نه فائده اخوان حقد و حسد و بوقوت و قدرت کشتی به داد حق و عطای جواد مطابق ایدوکن بیلمیوب ارباب تقلید و تعصبدن یقین اون نفر کمسنه — بلکه اون دنده زیاده در — بی رولک ایدوب زعم فاسد و خیال کاسدلرنجه تذکره یازدیله اما کندی نسخله یله قالدی . نادان و دابادن نه کمسه آلدی ، نه صاندی . (ع) قبول لطف سخن مرد را خداداسته . امانه فائده که شراید روز کارله و قتم تک و سنک فاقه دن پای معیشتم لنک اولدیغدن چندره حیرته انکوری صوفی کبی محکم صقلم . و غدارلر غدرندن خرابه مشرف خانه کبی چار چار یقلم . میرو وزیردن بر معارف قدرت بیلورعارف اولدی که مسند و ظهیر و معین و نصیر اوله :

(بیت)

بولاره سن همان زردن خبر ویر در آمد اخذ اولور یردن خبر ویر
کوردمکه بوکیلرک بر قوری اعتبارینه ویهوده اضافت
وافنخارینه قالیق مرد هنرور عالمده بر خیرلی اثردن قالور بر کون
اول عجله ایله بوغازن آلور . ایتدم الا عالمده بر اثر ایچون و خلفمده
خلف ملاحظه یله بر دعای خیر ایچون :

(بیت)

کله بردم طول طوپراق دهامم جو رویه سبزله کی لسانم

تبع و ترجمه تهمتدن برییم . کلمات سلفدن و قراخ خلغدن نسنه
 اتحاد و اقتباس ایتدم در یرسم سوزمک ارییم . زیرا زاده قریحهسی
 کشینک زاده جان و دلدر . نه فرزند آب و کلدر . فکیف که شعرده هنر
 معتبر اولدر . معنای جدید دکه شانه و کوهر خاص دکه کانه بولنمز .
 شعرای زمانک اغلب و اکثری متشاعر و مقلددر و لاف و کذافله بهود
 نقلیدر . بواجمالک تفصیلی اوائل کتابده سبقت ایتشددر . تکراره
 احتیاج یوقدر . بوفقیر حقیر عنفوان جوانیده بش یوز مقداری
 غزلیات و اوتوز اوچ عدد قصیده ایله ترسیعدن تخمیسدن ماعدا ترتیب
 حروف اوزره دیوان تدوین ایتدکده کورددم که متابع معتبر و چندان
 فضل و هنر دکل . وهم سویلتنسک ایکی کشینک بری شاعر بلکه شاعر
 ماهر کچنیر و هر بری مکس مقدار ایکن مقام عنقاده اوچارلر و هم فضل
 و ثواب ایراث ایتمز و بین الاقران صاحب قدر و منزلت و یرمز . لابد بن
 دخی طریق انشا که اهالی و افاضل دستکاهی و فضلا و بلغا سمت
 و راهیدر قدرت اظهار ایدم چک و مکنت و بضاعت کوستره چک مسلك
 و محلددر ، هر نادان ناسازک بو هواده پردازی و عرصه ده تک و تازی
 یوقدر . اما طریق انشا ک دخی تراکیب متونی متن متین مشابهنده
 کمال متاننده عبارات غامضه و استعارات معضله برله بسط اولمشدر .
 (منشآت) و صاف و (منشات خواجه جهان) منوالنده و مثالهم حجب الفاظ
 و مشکله ایله محجوب و مستور اولمغین اذعان سیاق و سباق تفحص لفانه
 و کشف معضلانیه موقوف و محتاج اولمغین ارباب معارفدن دکه بر
 عارف که تعمق و تجرّی اولمیه مطالعه و ملاحظه سندن تلذذ ایدم
 اما بو کینه کتر طریق انشاده بر طرز بلاغت افشا و ایجاد واحداث
 ایتدم که شعرای رومدن نجاتی ضرور امثاله تشبث ایتدیکی کبی بن

تفصیل اقسام شعر

حکما قولنجه شعرا ایکی قسمه منقسمدر . بر قسمی وهییدر
وبر قسمی کسبیدر . وهی ایله کسبیک زرتج ایلهر و بلورله کوهر
قدر تفاوت فاحشی وسحر واعجاز قدر نمایشی واردر . شعر وهی
طبع سلیقیدن صادر وناشی اولور . والهامی برحالتدرکه طبع فیاضدن
کلور وبومقوله الهامات اکثر اهل الله واقع ووارد اولور . شعر
کسی تتبع ایله وتقلید ایلهر . تحقیق ایله تقلیدک تفاوت وتباینی
معلومدر . ودخی شول محبوبه بکزرکه آنده جذبہ وآن اوله اما مثال
کسی صاحب چشم دایر برساده رودرکه جذبہ وآنی یوق .

(بیت)

بندۀ طاعت ان باش که آنی دارد شاهدان نیست که هوی و میانی دارد
وبوفنده استاد اولانلر صاحب طرز اولور و خاصه معالر بولور
وسوزلرینک وروخی وجناب فیاضدن فتح وفتوحی اولور . کسی
اولانلرده بوخاتلر اولمز وتتبع وتقلیدسز نسنه بولمز . اکثری شاننه
ملایم برتخلصده عاجز وقاصر اولور وتالیف وتصدیق مؤلف خطیلہ
قاور وصرکه صانلدوقده آلان کاغدی بهاسنه آلور ویاخود معجونیلر
آلور معاجینه ظرف قیلور . آثار ورق الخیال ایله اول زمانده مخیل
اولور . بحمدلله هرکه که تحریر وتالیف ایتدم ایسه مقبول خالق اولوب
بین الناس شیوع وشهرت بولدی . کتاب مرقوم تألیفاندن اون ایکنجی
دفترمدر وهربری خاصۀ قریح و زاده طبعمدر . مقبولیتہ بودلات
ایدرکه نظر پادشاهی برله منظور اولدی وبرنجہسی کتابخانۀ هماونہ
واصل اولوب صلہ جایزه سی حاصل اولدی . بوقدر تحریر وتالیفده

محبوبان ظهور و صدور ایدر . اکثر خلق محبوب دوست و کورلری
عاشق پرست و محبت و وفا برله همدستدر . (ع) زمرة انساندن مهر
و محبتدر غرض «سیما که بوتصنیفک مصنفی و تألیفک مؤلفی فقیر حقیر
اعنی لطیفی اول زمان که کتم عدمدن عالم وجوده کلدیم ، کوکلی حسن
و جمال بهایت مائل بولدم . اول زمان که سن صباوتده طفل هفت ساله
ایدم ، اطفال صغاردن بر طفله بسته کلاله ایدم . اول طفل نوحیزک
هنوز لبده شیر مادر اثر و بند پدردن کوشنده خبروار ایدی . حالت
عشقندن هفت ساله ایکن هفت اندام جوشه و اول کیفیت جم می کی
دروم جوش و خروشه کلوب شریحه اعضامه شرحه شرحه الفلر
چکوب و اول الفلر اوکونه داغیر یاقوب هر الف داغ شکل ام
اولدی . لاجرم اول علامت آهدن بیکانه و اشنا حاملدن اکاه اولدی
و بالجمله احوال برملالم عالمه داستان و نهان ایکن بونام و نشانله شهره عیان
اولدم . (ع) طویوردم قصه دردی جهانده داستان ایتدم . پدر و مادر
بوخالم کوروب اصلاح و افلاحدن ال یودیله . عهد مهدهده شور
و شوق کوروب لقیم قونداقدن قوتسز قودیله . (ع) پند پدر مانع
نشد رسوای مادر زادرا «کرامت عشقی کور که سن صباوتده فن شعره
و قوف و شعورم بوق ایکن عالم محبتدن عشق یار شعری بو حقیره ارمغان
کتوردی و بی اختیار غلبه عشق و محبت بو حقیره زیبا غزلار دیدردی
و هر وارد و واقع اولان غزل استماع ایدنلره حالت و حیرت و یردی :

(قطعه)

لطف طبعنده لطیفی نه لطافت قودی حق
بیله دی عرفانی اولان دفتر و دیوانندن

سن بوجئده داخل دكلسك ، وار عالملا ره حسابك ايده كيت « ديوب
على الفور بويقي ديدى :

(بيت)

كورنلر ايشيدنلر هپ بكندى افندم علميله عامل اولش
بوكونه دخل و طعنه دن اول عصر ك مواليسى منمعل ومنقبض اولوب
مومى اليه خصم اولديلر . عاقبت الامر قتلى موجب ومقتضى نسنه
اسناد ايدوب قتلى خصوصنده اقدام واهتمام وقيام تام كوستروب
امرن تمام ايتديلر . بوشعري قتل اوله جنى زمانه قريب ديمش
ايدى :

(شعر)

عشقك قپوسن اله آلايمى نه ديرسك عالملا آوازه صالاييمى نه ديرسك
دسواى جهان اواق ايچون شيشه عارى هي نولسه كرك طاشه چالاييمى نه ديرسك

لطيفى فتح الله عليه ابواب الطافه بكرمه واحفه

اول بلده مثال مينودن اعنى شهر قسطنطيندن خطيب زاده وقيود
علائقندن آزاده بلازده اسمم عبد اللطيف اولدينى تقريپ ايله لطيفى
تخلص ايتدم . ياي نسبيسى جناب بارى به راجعدر . زيرا اسم لطيف
اسماء الهدين اسم زاندر . تزل الاسماء من صوب السما فجواسنجه لطافت
سخن بوفقيه خداداد ونه تقليد وتعليم استاددر . خاصه كه ولايت
مزبورده بر خاك پاك نظيفدر كه آب وهواسى لطيفدر . بولطافت آب
وخاكك اقتضاي طبيعتدن خوش الحان حافظلر ونفيس النفس
خوانندهلر وخوش آوازه كويندهلر وخوب طبع شاعرلر وغرا

ایتمش لر در . بو باعث دن که محل مباحثه بجا نکتہ گذار و حین معارضه ده سخن آفرین و صاحب گفتار ایدی . محافل و مجالسده موالی کرامه و اهالی فیخامه محل و مناسبتیه عجیب نکتہ لر و لطیف لطیفه لر ایدردی . عربی قصائد و انشائی چوقدر . اما اشعارینک اولقدر شهرتی یوقدر . بومطاع آلتک اشع'رندندر .

(وله)

کوردی کوکلم که کوزی قاشی کوزل سودی بر بربری تراشی کوزل
سلطان محمدرک طاب مرقده مزبورده سن ده شعر دیر میسین ؟ دیو
سؤال ایتدکده بوییت ایله جواب ویرمشدر :

(بیت)

فضل و حکمت اسینه کر اولسه اشعارعار عرض ایدردم بنده ایامکده آثارلید

(لطیفه)

فخر عجم ، که عجمدن علی قوشجیله رومه کلش ایدی و اوتوزله جهت
تدریسه متصرف اولمش ایدی ، دارالحديث واقفک شرطنده الی
ایکن اون آقچه مرقومه ترقی و جهت تدریسه اون آقچه تدنی ایله
مزبور فخره رعایت مراد ایدینوب قرقله ویررلر . حرف یا ، که ابجد
حسابنده اوندر ، حدیثدن کیدروب حده ایرکوررلر .

(لطیفه)

ایسی چاپی که علماء سلفدن سخن مدرسلرندندر سلطان بایزید
دورنده دفتردار و امانا و عماله آستانه سی مرجع و مدار اولمشدی . اول
زمانده علما ایله امتحانه حاضر اولوب مباحثه یه قصد ایده جک آنی
خارج کورروب دیدی که اسمک افعال ناقصه دن ، فعلک ینه آنجیلین .

(مطالع)

ديك لازم دكل نعل والفقر كسدېكم ياره
زبان حال ايله سويلر آغز آچوب قو ياره

(وله)

اول صنم سرو قد وکلرودر دهني غنچه کيبي خوشبودر

(وله)

ای دود آه قاره بولوت کيبي کوکه آغ ای اشک دیده یا غمور اولوب قاره بیر دیاغ
وبوقطعه دخی نا هلك مد خندن اهلك قدحی افضل واولی ایدوکنه
آنک مقطمانندندو :

(قطعه)

اودر ممدوح اولان اهل اوکه آتی منمندر بیلورسک مدح جاعل
شرف ویرمز کشی به مدح نادان که یك مدخندن آنک قدح کامل

مولانا لطفی رحمة الله علیه

توقاندندر. جرى الجنان، سراع البیان، متبحر و بحاث کمنه ایدی. اکرچه اوصاف اهلیتله موصوف ایدی، لکن لا ابالی و شو ریده رنک اولدینی باعثدن بین الموالی دلی لطفی دیمکله معروف ایدی. انواع علومه شانی شامل واصناف فنونده کماله کامل اولمغین صحن ثمانیده بجه کره درس عام ایدوب سلطان محمد بو-کاز مدرسه نك مستعد و معیبدی و مستفیدی و مفیدی لاعلی التعین کلوب بدن هر قندن او قوسونلر دیو کندوی عرض ایتشدرد. اول زمانک افضل وامائلی بوارتفاع و امتیازه متحمل اولیوب اظهار بغض و عداوت و اظهار کدورت و برودت

و کندی زعم و پندار نجه سر بلند وار چند مجلس مزبوره کلوب بی تردد
و بی تکلف انتهای صدره یکوب صدر مجلسده کزین و کم قدر و بالا نشین
اولوب اوتورر و مال و جاهنه مغرور و لباس فاخری ایله فیخور اولوب
اموال و املاکی کلامنی اورتیه کتیرر . اصلا ارباب مجلسی عیننه آلماز
و کرپکنه آصماز و تیر فکر فاسدین یابانه آتوب کان کبرنی هرگز باصمازه
اصحاب مجلس مولانای مشارالیهدن حسب حاله مناسب قطعه و رباعیدن
بر قاج بیت استدعا ایتدکه بوقطعه بی اول حینده علی الفور دیمشیر :

(قطعه)

معتبر در جهانده دون و دنی دائما ذلت اوزره اهل هنر
حال عالم مثال دریا در کوهر پاک زیر وجیفه زیر

لایحی رحمة الله علیه

شهر قسطنطنیه نیدندر . هنوز نوجوان و نوخواسته ایکن فضل و کمال
ایلّه آراسته ایدی . طریق سورمش و درس کورمش دانشمند فاضل
و خطوط مختلفه نیک علی حده انوعانده کامل ایدی . آخر کسب کتاف
ایچون تجارتیه شروع ایدوب سود بی عد و فائده فوق الحد امیدیلّه عمانه
کیروب هنده سفر ایتدی . عاقبت اول بحر عمانده و دریای بی پایانده
کشتی وجودی و زورق بود و نابودی غریق لجه فنا و نابید و ناپیدا
اولوب کیتدی و جمع ایتدیکی مال و منال ایلّه امید و آماله ایروب نه متاع
دنیا دن تمتع و نه عمر کرانمایه دن تنفع ایتدی . بوبر قاج مطلع آنک کلمات
کهر بارندن و ابیات درر نشاندر :

وفضائل ايله مسلم ومكملدر ديمشلدردر. بومدعايه شاهد شافي ويينه كافي
بودنخي دگيدركه بونجه كتب ورسائل نتيجۀ رقي وبياض وتسويدى
سرجهلۀ سرقلמידر. تازى ودرى مشكل ومعتبر كابلرك ترجمه سنده
استاد جهان ووفور فنون وفضائل ايله دريائى فضل وعرفان ايدى.
لايد بونجه مترجم مؤلفات ايجره كندونك دخی نجه خاصه تصرفاتى
واردرد. كتاب (شرف الانسان) كه مجمع مجموع معارفدر. انواع علومه
تناولى واقسام فنونه شمولى واردرد. كتاب مرقوم كرچه بر قاج
كتاب نفايسدن كتاب كليله دن وطرب المجالسدن وزبان دريده شرف.
الانساندن ومناظرۀ انس وجانندن استخراج واستنباط اولنشدرد وليكن
هر مناظر ومباحثه نه قدر علوم ومعارف وارسه ضم والحاق
اولنشدرد. على الخصوص مواضع كثره ده ايراد اولان آيات واخبار
وامثال اخيار عامه يه نصايح ومواعظ هميندر. صفت ضعف پريده
بو بر قاج بيت اول كتابدندرد :

(نظم)

اوردى چون اى پيرسكار عشه دست	اياغك آلوب سرك ايلر شكست
اولدى چو درج دهنگ بى كهر	كيسه كى پر ايلدى طوت سيم وزر
آهن ايكن اولدى كليدك چوموم	فج طلماته يتر قيل هجوم
اولدى سيلدن چو كرك شيشه وار	ايلمه جان چشمن امل برله چار
قد دوتا لام والفدر عصا	نقى وجود اتمك ايجون اولدى لا

مسموعدر كه بركون اعيان كرامدن برينك مجلسنده اكابر فخام
واهالى عظام پايۀ رتبلى ومقتضائى رفعتلى موجبنجه اوتورمشلر
وخدام مجالس هر كسه مقدارنجه وقدر واعتبارنجه يرلى يرين كوستر مكه
طور مشلر. مكر زمانه اولولردن كندودن اولو برخودين وخود پسند

و بود کر اولیان مؤلفاتدن ماعدا ملا عبدالله هاتفینک هفت منظرین
تبع ایدوب خسه دن هفت بیکری ترجمه ایتدیلر . غایت اتمامه
یتشمدی . بوباعثدن نسخهلری طشره دوشمدی . تدوینات سلفه
توغل نام ایله تبعی واقع اولوب ترجمه قابل محللر بن ایتشلر . وملایم
ومناسب اولان کوشلری موافقنده الحاق ایلمشلدردر . اما اتفاق فضلاً
وفصحاً بودر که اگرچه ذوقنودر . لکن نظم وانشاسنده رنگ
وروح یوقدر وکما تنده خاییده وروز مره الفاظ وعباراتی چوقدر .
مصنفاتنک اکثر واغلبی مؤلفات اکا بر سالفدن ماخوذ ومنقولدر
والسنه لئمانده پر کویک تهمتیه مطعون ومدخولدر . اما بوتحکم
وتصاف زمره کالدن شول کامه لایق وموافقدر که مدونات سلفه
تبع مستوفاسی وآنلرک مؤلفانیله بونلرک مصنفان جمع قیلوب فروغ
واصولده مأخذ وتصرفاتن نه محله ونه موقعده دریله . یوقسه اهل
ونا اهلندن بیوده استماع وظن وقیاس ایله محاکمه ومکاره ظن فاسد
وخیال کاسددر . سیافن زمانزده قبول ورده قادر متبع ومکمل
هرفنده کامل بر استاد ماهرک یمیز صاحب تمیزی اوله وبی نسبت وبی غرض
حق کنم اتمیه سویلیه . وقی بر محقق حق کذار که حق قبول ایلیه :

(یت)

بیلن اورته حق حقد وحسدن

آ کا تقلید ایدر لر بیلمینلر

اما بوفقیرک فقیرانه علم ودانشی وابتدای سن وقوفدن زمان شیبته
کلنجه تنبع ورزشی واتفان آرا موحببنجه اکلایشی بودر که بونده اولان
کلیت وجامعیت شعرای رومک برنده یوقدر ، اگرچه ارباب نظم
وانشادن اهل فضل غایت ونهایتده چوقدر . کثرت تألیفاتی جهتندن
استحاب فنون وعلوم لامحیه جامی روم اطلاق ایتشلردر و انواع فنون

مؤلفات ومصنفات عد و شمار ایتدکده مانند ساعات لیل و نهار بیست و چهار اولدی دیو بیور مشلر . تازی و دری مشکل و معتبر کتابلر ترجمه سنده استاد جهان و کثرت ماده و معلوماتده دریای فضل و عرفان ایدی . ارباب فضل و علوم و فور تألیفاتی جهتدن آکا جامی روم دیشلردر . اگرچه دیوانی موجود و مدوناتی غیر معدوددر ، لیکن طریق شعره چندان التفات و طبیعتلرینک سرعتدن منظوماتنده اولقدر دقت ایتمه مشلردر . بوبرقاچ مطالع آنکدر :

(مطلع)

بی و فالقدن دکلددر جور و ظلم و خشم یار
مقتضای عز و ناز و حسندر هر نه که وار

(وله)

حددن آشیرمه نازکی جان ویردیکمجه بوسه که
صو کیبی بو چاغلار کچر قالز نکارا بوسکه

مثنویاتندن (کوی و چوکان) ی و (افسال و سلامان) ی و منشأندن

(حسن و دل) ی و شرف الانسان عند الفضلا و البلغا مقبول و معتبر و ممدوح ارباب فضل و هنردر . اگرچه خسرو و شیرین مقابله سنده فرهادنا . مه سنده دخی خیلی دقت و خیال و صنعت درح ایتمشدر لیکن کندولرک خاصه قریحه سی و زاده طبعی غایتده قلیل و نادر واقع اولمشدره . مؤلفات نوایی دن ترجمه کیبی واقع اولوب عبارات تناریسن ترکیب ایله ادا ایتمشلردر . میانلرنده چندان تفاوت بولمز و اکثر اییاتی الفاظ واداده فرق اولمز . کمال انصافلرندن اعتراف ایتشلردر :

(نظم از کتاب فرهادنامه)

زهی صنعت زهی استاد ماهر	که ایتش سوزلرک سلک جواهر
دل و جان اولمن حسننه وآله	کتوردم بعض اییاتن بعینه
ولی اول یار نازک طبعک ای یار	کلیم اسما دلنده عتده سی وار

ولایت رومه چوق کامل کسنه کلورمش و بالجه چونکه مزبورک رومی
ایدوکن بیلدیلر نائلیت واقعه سندن دور قیلدیلر . بوبرقاچ ییتی اول
خصوصنده دیمشدر :

(مثنوی)

کوهره قیمت اولیه کاندہ	دیر یاسین بولای عمانده
سویلتور نکته و مثلدیر بو	کاولور البت چراق دیی قراکو
اگر آدمده معرفت ایسه مراد	نه فضیلت ویزرمش آکه بلاد
طاشدن صادر اولدی کرچه کهر	معتبردر ولی نته که هنر
رومده کله لیسوئی عجم	اولدی بو عزتیه چون اکرم
عجمک هر بری که رومه کلیر	یا وزارت یاسنچاق اومه کلیر

فارسی وترکی ایکی دیوانی اولوب بومطلع دخی آنک اشعارندن
و خوب گفتارندندر :

(مطلع)

خال لعلک شاه هندودر بشکردر خوان اکا
سنبره خوان ملاحقدر خط ریحان اکا

سپهر فضل و کمالک مهر ساطعی فخر الفضلا و الفصحا

اعنی مولانا لاهی نورالله قبره

بروسویدر . بودور شعرا سندن و شعرانک فضلا سندنر . اسم
شریفاری محمود و فضائی غیر معدوددر . بین الفضلا و البغا فضل و کمال
عد اولسان فنونک اکثرینه قادر ایدی . لکن بوجمله دن فن انشاده
ماهر ایدی . (شرف الانسان) تسمیه اولنور کتاینده منظوم و منور جمله

وبویت دخی آنک اشعارنددر :

(وله)

جانا علك ايتلى قازسون قو يرلى شايد اولنجه باكه بريسي مزار اوله

ومولانا فتحينك دخی بوغزانی تخميس ايتشددر :

(وله)

بيلدكى بو عالمده جانا نهيه عشق اولسون عشاقه وفا ايلر جانا نهيه عشق اولسون

آتش كي كل ايتدى كاشانهيه عشق اولسون ايام بهار ايردى ميخانهيه عشق اولسون

كل كي كولر يوزلو پيانهيه عشق اولسون

فی حرف اللام

لا ألى رحمة الله عليه

توقانندن ظهور ايتمش علم توارىخ نقانندن متعجم وزبان فرسى فصيح
متكلم كمنه ايدى. سلطان محمد دورنده درويش قندرى شكنده رومه
كلوب و متعجم ايكن عجم كيچنوب حضرت مولانا جامى سلامنى و عجم
ارنلى پيامنى كتيردى و كندى دخی انواع كالات و شيرين كلات ايله
شاهلر مجلسنه كيرمش و نيجه سلاطين و ملوك صحبتته ايرمش، وافر توارىخ
و لطائف و مناقب و معارف بيلور كمنه ايدى. بو واسطه ايله سلطان
محمدك مجلس خاصنه دخول ايدوب عز حضورنده شرف و اعتبار بولدى.
آخرا الامر عجم و ايايوب متعجم اولدينى ظاهر اولدى. مكر اول زمانده
فضلاى عجمه غايتده رعايت اولورمش و آنى ايشيدوب فضلاى عجمدن

(مثنوی)

بو پندین دیکلدمکی هیچ اناک
 کیم اوغلی قیزی اولمز اوتاناک
 کرکدر هر خصوصه جد و اقدام
 مراد اوزره بولا تا کار انجام
 کرک اقدام عرض حاله هر آن
 همه ویرمن انا اغلامسه اوغلان
 کیدر شری چون اولدک رزقه طامع
 حیا اولور بیلورز رزقه مانع
 بوشعر دخی کندی زمانندن شکایتن بیان ایدر :

(شعر)

قوللرک دائم یریدر کرچه خدمت قاپوسی
 شمدی قاپاندی ولی بکلرده همت قاپوسی
 خانه عزت اولوبدر مسکنی مسکینلرک
 آچیللدن کورهیم ییقيله رشوت قاپوسی
 کنج محنتده عجبدر کیم قالیر هر کامل آج
 آچیلور هر جاهله جاه ایله نعمت قاپوسی
 نیجه برمنت کوکل هر دونه فانی رزق ایچون
 کنج باقی کسب ایت آچقندر قناعت قاپوسی
 دیکله من دونر جهنمدن یکا کیدر خسیس
 دیسک اول آچیلور جو مرده جنت قاپوسی
 فارغ اول محنت اویدر چون حقیقتده جهان
 کیمه آچلدی بلا دارنده راحت قاپوسی

کوثری رحمة الله علیه

عینتابدن ، بودور شعر اسندندر . خوش آینه ایاتی وسط حیجه
 گلانی واردر . بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

سرو قدر باشی اوزره یر ایدز چون آینه اولدیغیچون دلبر امانظر جمالک آینه

قوسی اغلا یارق کلدی کیتدی دی کیم قغیسی خندان قوندی کوجدی
بولامادی اجل زهرینه تریاک بوشهره نیجه ایمان قوندی کوجدی

کواهی رحمة لله علیه

کیوه نام قصبه ده توطن ایتش ایدی . حضرت سلیم خان ایله سوی
سرخ سرمه بیله کیتمش ایدی . سپاهی قسمنک ظریفی وجهانک نازک
و ظریفی ایدی . سلطان سلیم نامه (کنز البدایع) و (پند نامه) نام
رساله سی واردر . زبان ترکیده اولان امثالک اکثرین نصیح و پند
طریق اوزره نظمه کتورب آدینی (پند نامه کواهی) و یرمشد .
اما نظمنده اولقدر تراکت و شعرنده دخی چندان ظرافت یوقدر .
بومطلع آنکدر :

(مطلع)

ته ایلاک بنفشه تردن نقاب کل واردی هوایه آتش خدکله آب کل
بوشعر مقلوب امثال و معکوس الحیل دخی آنکدر :

(غزل)

شکر زلال لعلک ، لعلک زلال شکر
عمر نهال قدک ، قدک نهال عمر
فرهاد اولوردی کورسه . کورسه اولوردی فرهاد
شکر لبکی شیرین ، شیرین لبکی شکر
اولسون کواهی شاها . شاها کواهی اولسون
چاکر قیو کده دائم ، دائم قیو کده چاکر

و بورقاج بیت دخی نکته «الحیاء یمنع الرزق» الابرار یحصل المرام
مفهومی مشعر آنکدر :

کمال خلوتی رحمة الله عليه

قدماندرد . شیخ حاجی بیرامه ایرشمش و مشاهده ایچون چوق
مجاهدیه طورشمشدر . صوفیانه اشعاری و تصوفه متعلق گفتاری
واردرد :

(مطلع)

دوست اولیز نفسه دشمن اولیان مولا ایله
عز دنیا جمع اولای دولت عقبا ایله

کمال امی رحمة الله عليه

ولایت قره مانده لارنده دندر . بو حکایت دده لردن مسمو عمدرکه
مذکور کمال امی نسیمی ایله سلطان شجاع تکیه سنه واروب بابا سلطانک
فضولی بر قوچینی قربان ایتمشلر ، بابا سلطان دخی بونلرک بوفعلندن
منفعل اولوب و جمالیه جلال عارض اولوب رمز ایله تحفه یوزندن
نسیمینک اوکنده براستره و مزبورک اوکنده برکنند میان بند قویوب
دارفناذن طریق انتقالرینه اشارت ایتمشدر . عاقبت نسیمینک
پوستن سلخ ایدوب مزبوری صلب ایتدیلر . فایه متعلق بابایانه ابیاتی
ودرویشان کلماتی واردرد . بو برقاچ ابیات آنک اشعارندن و جمله
گفتارندرد :

(غزل)

بو دنیا برکهن کاروان مرادر که چه نیجه کاروان قوندی کوجدی
بو دنیا تکیه سنده بر قونق سن که بونده نیجه مهمان قوندی کوجدی

(وله)

ای کاش بوتن یولکه خاک قدم اولسه که کاه ایتک ایزلری آنده رقم اولسه

(وله)

ابرو لرك كانلرني يينه قورديلر
قوما ديلر صنوبري يانكجه سالنه
شيرين لبك حديثي پنهان و آشكار
هر كن صراحي ديمدي نيته كه صور ديلر
مرقوم سابقاً مرحوم محمود پاشانك معلمی و مصاحبی ایدی . اول
فوت اولدقدن صكره ملازمت اشراف و اعیانندن مستغنی اولوب كوشه
فراغتده توشه قاعت اله كتير مك ايچون ادرنه قربنده خاص كوی
نام ناحيده توطن و تمكن ايدوب زراعت اختيار ايتمشدی . كاه كاه
مرحوم سابق الذكرك شرف مقارنتن و حسن رعایتن یاد ايدوب بويیتی .
او قور ایدی :

(وله)

كالم انشا و اشعارك قومادی فكر و ذكريني
مكر صانير زمانيدر دخی محمود پاشانك
ديوان معتبرنده موجب تحسین و محل آفرین شعر زیبایي و غزل
غرامی وارد ر . زبان فرسده منشآت و صافدن تواریخ معجمدن
مترجم بين العرب والعجم (بلاغت نامه) نام بر کتاب بلاغت افزا
و فصاحت مجرا املا ايتمشدر كه زمرة سحره علم انشا اول انشاء سحر
انشائي مثابه سحر مين عد ايدر لر . عبارات غامضه و ابیات مغلقة
برله لغات مغلقة ایراد ايتمشدر كه مطالعه سنه راغب اولان طالب لره علوم
و معارفدن خیلی بضاعت و استطاعت كر كدر كه تركيب تعمیه اسلوبنك
نتایج محاوین دراك اوله .

امورینی حقہ تفویض قیلمش ایدی . یدی باب اوزره منظوم مقالاتی
وتصوفه متعلق کلماتی واردر . بورقاج ابیات مثنوی اول کتابدندر :

(مثنوی)

کل وجودک ملکی الدن چقمه دن	دور ایام اول حصار ی بیتمه دن
حب دنیای ضمیر کن کیدر	تا که جان ملکندن آله سن خبر
صورت و معنی ایکسی یار ایکن	ایکی عالم دن الکنده وار ایکن
نور وظلمت دن یوغور مشلر سنی	جانکی نور آکله وظلمت تنی
تن مرادی یمک ایچمک، ملک و مال	جان تناسی جمال ذو الجلال
لاجرم ادنا یری ادنا سور	یعنی تن دنیا و جان مولا سور
عاریت دوندر بش اون کونلک تنک	بساله جانی عاریت نه کدر سنک
عالمک مقصودی سنسن جانی سن	حیف اولاکیم اولاسن شا کرد تن
جمع البحرین اوزکدر آج کوزک	جام چمن هیچه صاتمه کندوزک

و بومطلع ذوالقافیتین آنک اشعارندندر :

(مطلع)

اوله لی ای ماه غمزده تبرینه بهرام رام راست عشاقه کمان ابروک ایدرانعام عام

مولانا کمال علیه رحمة المتعال

ولایت صاروخانده برغمه نام قصبه دندر . صاریجه کمال دیمکله
معروفدر . شعراء مملکت رومک مقبوللرندن شاعر شیرین مقال و مدوح
ارباب فضل و کمالدر . طرز مقبولنه کیمسه عیب و بهانه بوله مز .
سخن سازلق و نکته پردازلق آندن الطف و احسن اوله مز . بومطلع
آنک اشعارندن و خوب گفتارندندر :

(مطلع)

طفل ایکن سوکمش ایدک آغزمه ای یار بنم دخی یادمدده در اول لذت گفتار بنم

معلوماتی چوق شاعر و فن فرسوده و علم عروضده ماهر کمنه ایدی .
اکثر اوقاتده نصب نفس ایدوب سلاطین و وزرایه و ملوک و امرا یه مال
و مقاصد ایچون قصائد دیوب ثنا و ستایشه مشغول اولمغین فارسی و ترکی
قصائدی وافر و اشعاری نادر واقع اولمشدر . فارسی و ترکی ایکی دیوان
ترتیب ایتمشدر . طرز غزلده شعراء عجم صنایعنه مقید و معتاد اولمغین
وادی شعری اسلوب شعراء رومدن دور و شیوع و شهرتدن بعید
و مهجور اولمشدر . بو شعر بدیع علی وجه الترتیب آنک اشعارنددر :

(غزل)

اول لب شیرین بورخ رنگین سن صنم چین سرو رواندر
تنک شکر در رشک قردر صنایع بشر در حوز چناندر
ماه جمالک اول خط و خالک غنچ و دلالک بورخ آلاک
مهر کزیندر غارت دیندر جانه همیندر کاشن جاندر
عقدۀ مویک کل کبی بویک کاشن کویک لطفله رویک
بند بلادور مسک خطادر جای صفادر مهر عیاندر
بکمی یا فلقل خدی بویا کل صاچی یاسنبل لبمی یا خودمل
دانه جاندر ورد چناندر مکر جهاندر جان چناندر
ای ب غرا دلبر رعنا غنچه زیبا بلبل کویا
سن مهه و امق عاشق صادق و ارایسه لایق کشفی چمندر
و بو مطاع دخی آنک اشعارنددر :

(مطالع)

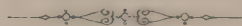
قاشلرک قوس قضا غمزدهک بلادن تیردر
شیر دلر ای کمان ابرو سکا نخجیردر

کلشنی صاروخانی رحمة الله علیه

سلطان محمد دورنده کلمشدی و تسایم و توکل طریقن طوئوب

آلهسك كوزى ياشن هر يتمك دوزمسن دنیده دار نعيمك
خراب اولور بنای آب وکل هپ تو آب وکل بناسن جان و دل یاب

کشف صاروخانی رحمة الله عليه

طریق علمدن تقاعد ایتش ایدی . سلطان سلیم دورنده فوت
اولدی . صاحب کتاب و دیواندر . طرق مشایخدن طریق طریق
خلوتی و اعتکاف و عزات اکثر اوقته عادت ایدی . مناقب ولادت
حضرت حبیب الملهده بر کتاب مولد نظام ایتشدر . بحر رمل مشمنده
نظم اولنان مولد لره هر وجهه غالبدر ، مکرکه (سایمانیه) که اول آثار
ولایتدن ناشی اولمشدر . شعرا دن بر مولد کوی اکا غابه ایدمز .
بو شعر مشهور آتک اختراعیدر :

(غزل)

دل رقیب ایله کوروب سن صنمی آه دیدی
برج عقربده ینه سیر ایدر اول ماه دیدی
باغ کلشنده کورب شیوه رفتارکی سترو
بر ایاق اوزره طوروب یاریجک الله دیدی
شمی جان ملکنه ای دل کیم امیر اولاد دیدم
آه و فریاد و فغان ابتدی خضر شاه دیدی

کشف استانبولی رحمة الله عليه

بودور شعرا سنک مشهور لرندندر . شعراء ساف کلماتن تتبع ایتش

ایدوب وجود ویرمز ایدی . شعرادن مرحوم کاتب شوقی بوقطعه‌ی
بونک حقنده دیمشدو :

(قطعه)

کبیری شعرکولر آره‌سنده همین تعداد اینجده صفره بکیزر
تزايد ویرر اعداده اگرچه حسابہ صایمز آنی اهل دفتر

کریمی رحمة الله علیه

بروسویدر . علما فرقه‌سندندر . بودورک اوائلنده فوت اولدی .
سکون ووقار ایله آراسته ، شیرین کلام نازک طبع وظریف ، وسبک
روح ولطیف کمنه‌ایدی . استماعه‌قابل اشعاری ورنکین ونازک گفتاری
واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

اول یاره نوله عاشقنه جور ایسه عادت
معشوقک اولور عاشقنه جوری سعادت

حکامدن بری ارتشا طریقله هرنا مرام وناشادک کوزی یاشن
وجکری قانن آلوب طمطراقلی مکلف خانهلر آباد ایدردی . اماخرج
ایتدیکی هربراقچه‌نک آردنجه بیک بیوه ویتیم فریاد ایدردی . بو برقاچ
یتی موعظه یوزندن آکا کوندرمش وبونصح وپندله آنی طریق ارتشادن
دوندرمش ایدی :

(مشوی)

روای آخرت دارن ییتاسن یاخود دنیاچون دیندن چیتاسن

کامی ادرنهوی

علما طائفه سندن و بو عصر شعر اسندندر . مطبوع اشعاری و مخیل
کفتاری واردر . شعرای فرس مدونانن تتبع ایدر شعرای تتبع ایله در
بومطلع مترجم آنک اشعارندندر :

(مطلع)

جمالی آینی آینه ده کورنجه حبیب

اوزینه عاشق اولوب عاشقینه اولدی رقیب

(وله)

سیر بند زلفین نکار دلستانم بن یکی زنجیر ایله باغلی یا بر شیر زیانم بن

کیری رحمة الله علیه

روم ایلندندر . اهل جهت ، صاحب معرفت کمسنه ایدی . سلطان
بایزید زماننده زلزله کبراده فوت اولدی . کرچه اسلوب شعرك
طرز و روشین خوب بیلور ایدی ، اما قلت طبیعتدن صنایع شعریه یی
غایتده آز بولوردی . بوغزل تجنیس آنک اشعارندن اختراع خاصیدر :

(شعر)

ای کوز دمیدر اشک فراق ایله طولاندی کاغیا بوکون یاز ایله بازاری طولاندی
خشم ایله ینه جور و جفا تیغی بیلندی ای دل سسکامی یا بکامی آنی بیلندی
دل فرقته اغلا یوبن اینجینوب ایلدی دیدی آنک یتر آنکیمه ایلندی

مرحوم مزبور غایت متکبر اولدیغندن عصر نده اولان شعرایی
استکبارندن کوزینه کوسترمز ایدی و آنلر دخی بونی شعرادن عد

دخی ملاحظه ایدوب مقتضای خلاف شرع سوز سويلمز . بعض
کمانی حضور ائمه علماده تأويله مجبور اولمشدر . بر مطلع دفع آت افسانده
قندون نوي قضا محمول بدين تيرد شيرلدا اسکلان ابرو لک تخرید .

کامی رحمة الله عليه

قره مانیدر . علما طائفه سندن وبودور شعراسیندندر . خوب
شعر دلکشایی و جامیدن ترجمه (یوسف وزایخا) سی واردر . نظم
حمیدین و سلامی حمیدین ونظم نظامیدن انتخاب ایتدکدن غیری
نظامی سمر قندیکن (اویسه ورامنین) دن وافصحی جرجانیکن
(وامق وعذرا) سندن خیلی معانی بدیعه افراز واققباس ایتمش اما
الفاظ ومعانی به کما هو حقه حق اداسن ویرمشدر . بوهضاع آنکدر :

(مطلع)

کله کوش ایتدیره ضربوق بره بلبل ایکنر عشق دستانی شمدی کیم او قور کیم دیکلر
صفت اسبدده بوبرقاج بیت اول کتابدندر :

(مثنوی)

یوله عزم ایتسه هریری سبک خیز دوررلردی یولک منشورینی تیز
شناور یمده همچون مرغ آبی دونده برده آهووش شتابی
اورورلر یاره صدر سنکه سمدن شکسته بال ایدرل مرغی دمدن

(صفت اشتر)

دخی بیك خاص اشترکوه کوهان بشدان بشته پشتان پر شکوهان
بدنلر کوه اما یوق سکونی ستون ایله چکرلر بیستونی
هم اصحاب قناعت کبی کمخوار هم ارباب کرم کبی کم آزار

ومشایحک اکابرندن بعضنه اسناد ایدوب مراهن انلر اسانندن بیان
ایدوب آنلره اسنادله اثبات ایتک ایستر. لاجرم بروقت عزلة عن الانام
ایدوب بر غارتارده مدت متمادیه یاندی وریا وریاضت ایله کیجه یی
کوندوزه قاتدی. غاردن خروجنده ییوسست غاردن محمل الدماغ
اوله رق بر طاقم مدعیات بهوده یه قالفشیدیغی اذعان اولندی. هر نه قدر که
کندینه نصیح وپند و نوازش ایتک دیلدیلر سودمند اولدی. آخر کار
سیف قاطع برهان ساطع کبی نزاعی قطع ایتدی.

بوابیات موعظت سمات مشویاتدن خوب واقع اولمشدر :

چون کدر کاه اولدی بودار فنا	بوفنا ییچون نیجه رنج و عنا
چکمه دنیا مالی ایچون درد ورنج	سن کیدرسین بونده قالور مال وکنج
نیجه لر دیدی بنمدر بو مکان	اکه بنم دیدوکی قالدی همان
علم حاصل قیل کر ایسترسه ک نجات	ملک و مال و عمره چون اولز ثبات
علم اولدر که اهلنه نافع اوله	معصیت عللرین دافع اوله

کاظمی

ولایت اناطولیده قازآباد قریبنددر. سابقده ملا لطفی طایفه سندن
دانشمند و جولان طبعده بی مانند ایدی. طریق تصوفه سلوک ایله
مشایخن بی حد عز زلره ایرشدی و ارباب تاج وردا ایله قارشیدی.
آخر استعدادنده قصور و مشربنده فتور اولغین علم توحیدی
تکمیل ایده میوب الحاده و اسقاطه دوشدی مباحیلر کلان و ملاحده
وزنادقه عادان قوللانور اولدی. زیرا اتفاق مشایخ عظام بودر که
توحیدی تکمیل ایدن تکلیفه انکار ایامز و مبدئی بیلن کیسه معادینی

کاتبی سیدی علی چابی

غاطه لیدر . بلده مزبورده نیچه مدت عز بلر کتابتی ایلردی
اول تقریب ایلہ کاتبی تخاص ایتدی . عصرک اذکیاسندن وعقلاسنندن
ایدی . دریا علمنده متبحر و جملہ رؤسا آنکله متفجر ایدی .
پادشاهمز بنده لرندن، بودور شعراسننددر . زمانہک قابلرندن وبوفک
کاملر ننددر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

کہ صفا بولدی کوکل آینه سی کاه کدر
بویله در حال جهان بویله کلور بویله کیدر
سنگچون دوستلر باکہ عجب جانا نلر دیرلر
بنچون ساکہ دشمنلر عجب جانا نلر دیرلر

کاشفی

متصوفہ طائفہ سندن شیخ داود خلوتی منتسبیندندر . علم ظاہر
وباطنہ کامل ومکمل وتحریراتی مقبول ومکمل ایدی . تصانیفن
کمال پاشا زاده پسند ایدر ایدی . فرق ضالہک اقاویل اختلافاتی مانند
شہور ایام اوتوز باب برکتاب ایدوب (تہذیب العقائد ومفیدۃ الفوائد)
آدینی ویرمشدر . اما دیرلرکہ کندونک دخی عقیدہ سنده رایحۃ الخاد
احساس اولنوردی واثار کلامندہ وسوق مرامندہ واعتقادندن ناشی
اولان علل وخلل ومافی الضمیری امعان نظر اولنسه تحریرانندہ
بونوردی . زیرا سلوکنندہ کندویہ لایح اولان شہادتدرکہ حکما

(قطعه تاریخ)

کوچوب عقبایه رحلت ایستی ذاتی آکا رحمتلر ایده حی داور
بهشت ایچنده جام سلسبیلی اومرحومه صونه ساقی کوثر
چو کوردی قندی آنک ارتحالن دیدی تاریخی کچدی سخنور

قیاسی

قسطمونیدن، طلبه طائفه سندن و بودور شعراسندندر . علمندن
زائد شعری دخی واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

خاک غباری یم سنک ای غنجه لب نکار آکه بنی که خاطر که کلیه غبار

فی حرف الکاف

کاتی رحمة الله علیه

بروسویدر . ملاعشقیك شا کردلرندن و سلطان محمد و سلطان بایزید
مادحلرندنذر . فن کتابتده ماهر و خطوط مختلفه یه قادر اولدینی مناسبتله
کاتبی تخلص ایتمشدر . حددن متجاوز قصائد و اشعاری واردر . اما
اشعاری رنگدن بیرون و لطافتدن دوردر . جمله اشعارندن بومطلع
مشهوردن اشبهی یوقدر :

(مطلع)

ینه ای جام مصفی سنی کوردک سامه مجلسک رونقیسک کوره یم آرت اکلمه

تخاص ایتمشدر. اگرچه شعرله اولقدر مشهور دکدر اما اسلوب شعری
دخی حلاوتدن خالی دکدر. سلطان جم ایله معاصری اولدینی
سعدییه نظیرله سویلردی. بومطلع آنکدر :

(مطلع)

چون طولاشدك زلفكه ای دل پریشان اولیوری
قاره بختم وارایش فی کبی نالان اولیوری
وبومقطع دخی آنکدر :

(وله)

قنده قائم ای صنم جلاب املك قندینه کیم بکافتدی دیو بهتان ایدرسك هر نفس

قندی بروسوی

بودور شعرا سندر. بودخی شکر ریز و قناد اولدینی مناسبته
قندی تخصص ایتمشدر. زمان حادثنده ولایت عجم سیران ایتمش ،
مولانا جامییه وحضور نوائیه ایرشمشدر. شعری حلاوتدن ودائرة
لطافتدن بیرون اولقله طباع انامه وامرجه ناسه ملایم کلامشدر اما
فن تاریخده استاد راسخ وخوب مورخدر. بومطلع آنکدر :

(مطلع)

مهر آیین وفادر بی وفا دل آلاسون
ایلك اول ماهه کوک قاسون ولی یول قاناسون
وبوتاریخ دخی اول ارباب نظمك ستوده صفاتی مرحوم ومغفور
مولانا (ذاتی) حقنده دیمشدر :

اولدینی تارینخده فوت اولدی . فن شعره کثرت اشتغالی وشعرادن عد
اولنه جق قدر حالی واردی . ذاتی شاگرد لرندندر بومطالع آنکدر :

(مطالع)

یاشم که فانه بویاندی شرابی نیلیم جگر که اودلره یاندی کبابی نیلیم
وبوقطعه دخی آنک لطائفندندر :

(قطعه)

منفعت در غرض اکابر دن یانولور نفی اولیان اولودن
کورمه میسن که هیچ حظ ایتمز شیخ ایله صوفی اچمه سز اولودن

قربی رحمة الله علیه

ازنیقندن ، علما طائفه سیندندر . بو دور ایچنده فوت اولدی .
فتاح نشابورینک (شبستان خیال) ن فارسیدن ترکیه ترجمه ایدوب لغز
ومعمایه متعلق خاصه تصرفلر ایتمشدر . اماشمر کویلقده چندان مهارتی
وشعرینک اولقدر لطافتی بوقدر . غایتده عیاش وعشرت دوست کمسنه
ایدی . بومطالع آنکدر :

(مطالع)

رند اولان میخانه بامنده طوروب شبگاه عید
الده جام می طوتار کوزلر افقده ماه عید

قندی سیروزی رحمة الله علیه

جم سلطان شاعر لرندندر . نخلبند وقناد اولدینی مناسبتله قندی

نخلبند

آسیاوش بی تمیز اولوب اوکوتمه بولدوغک
 خرده بین اولوب دقیقه کوزله پرویزن کبی
 تیر بارانه کشاده رو سپر اول کل کبی
 اوله لرزان صاغلی صوللی تیغ ایله سوسن کبی
 استقامت ویرمک ایسترسک نظام عالمه
 کاه زخم اور کاه مرهم فکرینایت رکزن کبی
 وبویت مشهور دخی آنک اشعارندندر :

(وله)

دشت غم بیکی کچشم نیجه ییالار مجنون ای دریغا یالکز بولدی دلی میدانی

قدسی رحمة الله علیه

قدمادن ، سلطان محمد ماحلرندندر . بحر خفیفده (هفت پیکری)
 واردر . صفت صباهه بوییتلر آنکدر :

(مثنوی)

قندهسک ای نسیم نامه کشا دمک ایلر هوایی غالیه سا
 تنک دل اولدی غنجه کوکانی آج ژالهدن لاله نک یوزینه صوصاج
 کیر کذر ایلسک یدی یعدن دامنکه بولاشمه نمدن
 «ع» (رونقی بوکائناتک شهر قسطنطنیده در) آنک مربعندندر .

قدی رحمة الله علیه

غلطه دن ، امانا زمره سندن وبودور شعرا سندن در . بیج سفری

قانعی افندی

شهر قسطنطنیه، علما طائفه‌سندن، بوعصر شعرا سندن.
مدرس و محدث، فقیه و فاضل کمنه‌در. سائر فنوندن فضله شعری دخی
وارد. بوشعر آنک اشعارنددر:

(غزل)

جام می اولورسه لب جانانه برابر	دنیاده بر ایشدر بوکه تاقانه برابر
پک یوزی، دمیریوره کی آینه ده کوردم	کاودی یوزه یوز سن مه تابانه برابر
باشی کوکه ایررسه اکر سروسهینک	اولمایه بوکون قامت جانانه برابر

قدری افندی اعلی الله قدره

اسم شریفلری عبدالقادر و مولیت و اهلیتده بین الموالی اقرانی
نادر. پادشاهمز دورنده قاضی عسکر و مفتی اولدیلر و مناصب عالییه
متصرف اولوب مدید اکرام و اعتبار بولدیلر. عالم عالمقدار و فاضل
فضیلت اشتهارد. بونجه فنون و فضائلدن فضله شاعرانه اشعاری
و مطبوع و مصنوع پسندیده گفتاری وارد. بو برقاج ایسات آنک
اشعارنددر:

(غزل)

صافی دل اولوب سبک روح اول می روشن کی
تیره طبع اولوب کزان جان اوله درد دن کی
حلقه کیبی کسه نک قابوسنه اورمه قولاغ
باقه همسایه ک سرایندن یکا روزن کی

فی حرف القاف

قادری رحمۃ اللہ علیہ

ادر نہ لیدر . محروسہ مزبورہ مد مدرس ایکن سلطان بایزید دورینک
آخر لرنده آخر ته کیتدی . بکر فکره . وخیال خاصه قادر ، ارباب نظم ایچنده
نظیری نادر کمنه ایدی . عمری وفا ایتمدیکی اجلدن اشعارینی تدوینه
بحال بولما مشدر و اشعارینک اکثری چندان شیوع و شهرت بولما مشدر .
بو بر قاج ابیات آنک اشعار ننددر :

(غزل)

لیلی کبی چنده قوئوب کل اوتاغ ایله	مجنون یوره کی کبی یانار لاله داغ ایله
هنکامه کیر اولور سه صراحی عجب دکل	کیم نیجه پهلوانی باصار بر ایاغ ایله
دل طفلی کوزلر مله دوشوب بحرا شکمه	او کړندی صوده یوزمکی ایکی قباغ ایله
پروانه لر نمد کیوب انوار حسنکی	درویش لر کی طولانور لر چراغ ایله
کویکده قادری بی رقیب ایله دیر کورن	بلبل چنده هم نفس اولوری زاغ ایله

مسموعمدور که مزبورک نامزد سر و آزادین پدر و مادری تفریق
ایدوب غیره ویرمک مراد ایدند کړنده بو بر قاج بیت ایله سلطان بایزیده
عرض حال ایتمشدر :

(قطعه)

ای شهنشه که آستان کده	جمله مشکلات اولور منحل
عدل و دادک احاطه قیلمشدر	ربع مسکونی ای شه اعدل
نه روادری که دور عدل کده	ایده مظلوم ظالمیه جدل
مانع وصل شمع اولوب مقراض	پر پروانه به ابروره خلل

فهمی رحمة الله علیه

ولایت صاروخاندن، پادشاهمز زماننده الای بکی ایدی وفهم
و فراستده غایتده تیزفهم ونهایتده ذکی ایدی. اما بر مرتبه ده عاشق پیشه
و محبوب پرست ایدی که زن و زنپاره قتنده غایتده دون و پست ایدی .
وطائفه زن بر مرتبه ده منفوری و بردرجه ده محذوری ایدی که زن
پشیردیکی ییه جکی ییمز ایدی و زنپاره دیکدیکی کیه جکی کیمز ایدی .
مقتضای طبیعتی و اقتضای جبلتی مشعر بو شعر آنک اشعارندندر :

(نظم)

زن اگر حسنه خورشید درخشاندن ایسه
قامتی طوی، اوزی جوری رضواندن ایسه
خار پردر، کل خود رود را کا ویرمه کوکل
بدنی ترائک ایله برک ککستاندن ایسه
دلبرک کون کبی ظاهری دکل رجحانی
قننی نادان زنی ترجیح ایده اوغلاندن ایسه

فیضی رحمة الله علیه

زعمادن، اسحق پاشا نسلندندر. بیج سفرنده قولاری قتل ایتدی.
بیبویت کویا که شاهد حلی و مبین احوالی واقع اولمشدر :

(بیت)

قبرم اوستینه سمندندن اینوب اولمه دیدی
ظلم ایله اولمشدی نوزایندی بومسکین اوستنه

فکری چای

شهر استانبولدن ، قضاة زمره سندن وبوعصر شعرا سندن در .
ماشی زاده دیمکله معروف ومشهور در . صنایع شعریه ده مهارتی وایراد
معانیده قدرتی واردر . صاحب کتاب ودیوان وستوده اهل عرفاندر .
بومطلع آنکدر :

(مطلع)

ای کوکل ایتمه تلذذ لذت دنیا ایله نیلیدی فرهاده کور شول پیره زن حلوا ایله

فوری

عبدالله اوغلی ونقاش علی بکک قولیدر . طلبه طائفه سندن وبو
دور شعرا سندن ، اهلیت وقابلیت ایله معروف وموصوفدر . بین الاقران
فائق الشان کمنه در . علمندن فضله نازک شعر وانشاسی ونظم رنگین
اداسی دخی وار . بوبرقاج مطلع آنکدر :

(مطلع)

امواج قلزم عشق بو نه قبابه صیغمر اهل دله نه مخفی دریا حبابه صیغمر

(وله)

جامع حسنه صلا ایلر زنجندانکده خال چاه ایچنده کعبه ده کویا اذان او قور بلال

(وله)

اول کتاب حسن اطرافنده کی اول خط وخال

بر کاستاندر کنارنده شبنان خیال

الارده مشهور ودیللرده مذکور اولدی « کل سر جاوز الاثنین شاع »
 موجبجه افواه والسنيه دوشوب عالمده شیوع بولدی . عاقبت کالی
 زوالته سبب اولوب « بلاء الانسان من اللسان » فحواسنجه دیل اوچندن
 جهان وسیعده یرینی طار و سر انا الحقندن راز آچندن کوتوروب
 منصور وار بردار ایتدیلر . بوییتی هنوز دیمشدی که بو واقعه واقع ارلدی :
 (بیت)

زلفی کمندین آلدی اله جلاد غمزه سی بکرر فغانی ظلمله بردار ایدر سنی
 مرحوم مزبوره اکر عمر مساعده قیلهیدی و برمدت اجلدن امان
 وزمان بولیدی بوفنده تعین بولمق و شعرانک مقبوللرندن اولمق مقرر
 ایدی . بو برایکی مطلع آنک اشعارندندر :
 (وله)

اولدورسه کر بنی اول یوسف کل پیرهن
 لالهوش صارسون بکا درد اهلی برقانی کفن
 (وله)

بو خارستان عالمده آچلمزسه کل مقصود
 نه غم ای بلبل جان چونکه کلزار عدم موجود

فقیری رحمة الله علیه

روم ایلندن ، فرقه ففردان وزمره ظرفادن ، کوکلی غنی و التماس
 ورجادن مستغنی گمسه ایدی . سلطان سلیم دورنده فوت اولدی .
 الفاظ پاکی و شعر سوزناکی واردر . بومطلع مشهور آنک اشعارندندر :
 (مطلع)

خسته دلم بلا کشم آه نیدم نیدم نیدم
 یاقدی بی بلا و غم آه نیدم نیدم نیدم

مزبور شاهد زورله بهتان عظيمه وعذاب اليمه اوغرايوب ايشي
دشوار وصعب ونسبت كذب وافترالر ايله صلب اولندي . بو قطعه
آنك مقطع اتدندر :

(قطعه)

دكل عيتمده بيك كز اورسه دشمن ضرر يوق ماهه كليك عوعوندن
كوزه كوسترمسه خورشیدی خفاش كم اولمز ذره مهرک پرتوندن

فغانی رحمة الله عليه

طربزونلیدر . اصفهانیدن رجوع ایدوب علم طبه شروع ایتمش
ایدی . شعره ملایم قابل شانی ومنظومات فرسدن وافر خاطر نشانی
وافرایدی . عربی وفارسی نظمه متعلق نه که اوقونسه صفحه ضمیرنده
نقش اولور ایدی وقنغی شعری که نظر اذعان ايله كوزدن كچیرسه
کائنقش فی الحجز خاطرنده قالیرایدی . فن شعرده هنوز نوهوس ایکن
اختراع صنایع نظمیه به دسترس بولمش ایدی وزمان سهل وقلیل المهله
ظهور ایدوب مشاهیر شعرادن اولمش ایدی . آخر سلاقت طبعه
مغرور وکلمات سحر آثارینه مسحور اولوب صدف زمينده در ثمين کبی
کندویی صائمغه وانا فرید دیوب خامه حرف کیران کبی اعیان واشرافه
حرف آتمغه باشلادی :

(بیت)

دو ابراهیم اند بروی جهان یکی بت شکن شد، دکر بت نشان

بوییت مشهور که مرحوم ابراهیم پاشا حقنده صدور ایدوب

(غزل)

قننی کلشن کلبنی سرو خرامانکجه وار
 قننی کلبن اوزره غنجه لعل خندانکجه وار
 قننی باغك وار برنخلی قدك تك بار وار
 قننی نخلك میوه سی سبب زنخدانکجه وار
 قننی بزم اولش منور بررخك وش شمعدن
 قننی شمعك شعله سی خورشید رخشانکجه وار
 قننی یرده بولنور نسبت سکا برکنج حسن
 قننی کنجك اژدری زلف پریشانکجه وار
 قننی باغك بلبلان دیرلر فضولی سن کبی
 قننی بلبلنك سرودی آه و افغانکجه وار
 بو طرز خمسه یه جوایی و ممدوح و مقبول بش پاره کنایی واردر .
 بو برقاچ بیت آنک منظومات پرفسونندن، (لیلی و مجنون) ندندر :

(مشوی)

دهقان - حدیقه	روایت	صراف جواهر	حکایت
معنی چنینه کل دیکنده	سوز رشته سنه کهر چکنده		
قیلمش بوروشده نکتهدانلق	کار یزلغ و کهر فشانلق		

فغانی قرمانی رحمة الله علیه

کتاب قسمندن ، سلطان عبدالله مادخلر ندندر . شهنامه بحرنده
 (اسکندر نامه) نظم ایتمشدر . اگرچه اهل فضل و صاحب دیوان ایدی
 اما بوقنده بی اشتهار و بی عنوان ایدی . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

مردملرین چشم طوتاردی بونجه عزتله
 بولکده سائل اولمشدر بورورلر شمدی ذلتله

آسیلوب بن قارشوسنده قطع پیوند ایتدن
 ایتامش خالی خدا اصلا بی قطعاً سنی
 قانی دولت ای پری باب سعادت آچیلوب
 خانه ک ایچنده کورم پیدا بی تنها سنی
 وخسرو وشیرین طرزنده (ها وهایون) آدلی بش بیک بیت
 بر کتاب نظم ایتشدرد . صفت تصویرده بوبرقاج اول کتابدندر :
 (مثنوی)

یازلمش کوردی بر تصویر دلکش	حزیر نیلکون اوزره منقش
آنی یازدقده استاد هنرور	ایدنمش کریکندن قیل قلملر
یازلمش غره دن ابروسی غرا	اوطره سنبل تردن مطرا
کیورمش ماهه ظلمتدن کره لر	کل اوزره مسکدن یازمش ره لر
دخی شمعین یازیحق جان اریتمش	کوزن تحریر ایدیچک سحر ایتمش
دوردن دیشلرین زیننده یازمش	کونشدن رخلرین تابنده یازمش
ایدیچک رخلرین کلکونه دن آل	قلمدن طامله مش
فندن کرچه کیم اولش نشان اول	صاییلر یوق حسابنده هان اول
نیجه اویکونه آکه نقش چنی	نه جانی وار اوله آنک قرینی
قیلبدرد کنج و دیر ایچره صنملر	نه صورتله اوله آ که برابر

فضولی بغدادی

بو دور شعراسندندر . نوائی طرزینه قریب بر طرز دلفری
 واسلوب عجیبی واردر . طرزنده مبدع و طریقنده مخترعدرد . بوم مطلع
 مطبوع آنک زاده طبع و خیال خاصیدر :

(مطلع)

مقوس قاشلرک کیم وسمه برله ژنک طوتمش
 قلیجلردرکه قانلر دوکدکیمه ژنک طوتمش

(فضلی) یہ علاوہ

فضلی — شہزاد کا ندن مغفور لہ سلطان مصطفائک دیوان کتاتی خدمت ایدر
ایدی . بعدہ برازدہ سلیم خان ثانی عتبہ سنہ واروب کاتب مکاتب و مناشیر
اولدی . حقا کہ سوزک روحن بولمشدر وطبع الہام بدیدی فیض فیاضہ
مقارن اولمشدر . اما بحث سخن وران بودر کہ رخسارۂ عروس نظمی آیینہ
الفاظدہ ونک و تکلف و تخیلدن سادہ کوستر و جہت معنای قید ایدنیوب آنجق
رنک آرایش الفاظہ نمایش و صورت ویرر . (کل و نوروز) طرزندہ (کل و بلبل)
کہ دیمشدر اسلوب مرغوبی تناسب الفاظدہ شعرای فرسدن املح الشعرا اخواجی
کرمائینک (روضۃ النوار) نہ و حضرت - چندینک (بدایع الاسحار) نہ تتبع
و تقلید ایلمشدر . زبان ترکیدہ خمسہ مقابلہ سندہ ستہ دیمشدر . بوقدر قدرت
وقوف معاصر لرینک دکہ سندن صادر اولامشدر . بوقدر ایراد و ایمجادہ بری
دسترس بولامشدر . مقابلہ خمسہ سندہ کتب ستہ سندن بر رسالہ (کل و بلبل)
ندن افضل و اشہ مقالہ سی بوقدر . جملہ مصنفانندن جل ہمتی ودقت تصرفی
اندہ خرج ایتمشدر . مرحوم سادہ دل دیوانہ نقش ابدال و ش بر شخص
ایکن نہادندہ بر قدر لطافت ذہندہ بوقدر ذکاوت واردر . ذلک فضل اللہ
یؤتیہ من یشاء مقتضا سنجہ حضرت حقک عنایتیلہ ذوالو - ہین ذوالبحرین
ذوالقایتین غرا غزلر غریب بیتلر عجیب صنعتلر ایتمشدر .

(بیت)

یا کز لقی بر الله یراشور کل ای فردی سنکله چفت اوله لم

فریدی رحمة الله علیه

اسکوبیدر . خراجی حسام دیمکله معروقدر . ادرنده دارالحديث
متولیس ایدی . سلطان سلیم دورنده فوت اولدی . نازک طبع ،
خوش گفتار ونکته کوی وسخن گذار کمسنه ایدی . بومطلع مشهور
آنک اشعارنددر :

(مطلع)

بلبل بودکلو ناله ایدری کل اولسه کل نازی کیمه ایلر ایدی بلبل اولسه

فضلی زید فضله

استانبولدن ، کتاب قسمندن وبودور شعراسندندر . ایراد نظمه
طبعنک تمام سرعتی وفوریانده وفور قابلیتی واردر . شعراء عصرک
قابلرندن وفن شعرک کاملرندندر . اشعار کثیره یه مالک صاحب طبع
وقابل شان وهؤلف کتاب و دیواندر . بوشعر ذوالقافیتین آنک
اشعارندندر :

(غزل)

عشق وحسنیه ایدن شیدا بی زیبا سنی
ایتدی قیس ولیلیه همیا بی همتا سنی

فرخی رحمة الله عليه

ولایت صاروخاندن، آق حصار دندندر . ولایت مزبور ده زاویه به
متصرف درویش صورت وفائی سیرت کشی ایدی . بودور ایچده
فوت اولدی . اگرچه بین الناس نظم له نامدار و شعر له پر اشتهاردر
لیکن تخیل مقاله و تصنع خیالده جولان طبعی چندان دکلدر . اشعاری
غایتده ساده و خوش آیندهدر . طبع عوام الناسه ملایم اولغین مشهور
اولمش و شهرت طوتمشدر . بوبرقاچ بیت آتک اشعار دندندر :
(بیت)

دل دوشدی نیلیم ینه بر سر و قامته ایردم هوا یولنده یوررکن قیامته
(وله)

مو دکلدر کورینن بوسینه صد چاکده دوستم تیر کدرر یریر دیکلمش خاکده

فردی رحمة الله عليه

شهر استانبولدن ، پادشاهمز بنده لرندن ایدی . نوجوان ونوهوس
ایکن فوت اولمشدر و زماننده شعر له خیلی اشتهار و اعتبار بواشدر .
بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

نیم ماه سپهردهم کبیر بر شبکلاه اگری
آنکچون باشم اوستنده اولور دود سیاه اگری
ومز بورك عشاقندن بری بویت ایله لطیفه یوزندن تمنای وصال
والتماس اتصال ایتمشدر :

مصافیر اولا پیلامق ایچون	مشامیلر اوله قیشلامق ایچون
بولیجق اشبو وضعیله مواضع	روادر یاپسک آنده مصر و جامع
بورجه یرده یاپسک منزل و دار	قوسو شرقه اوله دیدی معمار
بنامک که اوله قوسو شرقی	کونش طوغسه دوشر ایچنه شوق
بخار ارضدن اولان کدورت	کونش کورسه کیدر نیته که طلعت
شویبره که کونش قیلمز سرایت	ضرردر ایلمسه آنده اقامت

فرحی رحمة الله علیه

شهر قسطنطنیونین ، بودور شعراسندندر . روزگار دیده وفلک زده
لاابالی عجیب شخص ایدی . عالمده اندوه و غم نهدر ییلمز ایدی و جمیع
زمانده حالندن متألم و متضرع اولوب برکیمسه یه شکایت قیلمز ایدی .
و خندان روی و بدیهه کوی ایدی . بو مطلع کنندینک حسب حالیدر :

(مطلع)

عالمک چون کذران اوزره درر عیش و دی
بنی مسرور و ملول ایتمیه ذوق والی

(وله)

اول آهو چشمه ایچینوب رقیبا
دیارک ترک ایدرسه « سک بصحرا »

و بوقطعه دخی آنک لطائفندندر :

(قطعه)

کتخدا سینه دیدم بر اولونک
نیجه اولیجق ایرر منصبه ال
دیدى رمز ایله بکا چاره بودر
طولاش اول بر قپودن اودن کل

فردوسی رومی رحمة الله علیه

یا کبیرک ابنیدہ نامتہ

یوسوسیلدر. ارباب توارخ بینده اوزون فردوسی دیمکله مشهوردر
وتوارخه متعاق تالیفاتى السنه عالمیاده مذکوردر . اول بایدہ غایتده
محیط مستحضر کمسنه ایدی . سلطان بایزید امریله (سلیمان نامه) یی نام
شریفه نظم ونثر اوزره جمع ایدوب کتب منزلهده نه قدر قصص و اخبار
وعالمده نه قدر حکایات واسمار وار ایسه علم حکمت وهندسه ونجوم ایله
آنده درج وعلوم ومعارفن وارینی محل ومنابته آنده خرج ایدوب
اوج یوز اتمش جلد کتاب ایتمش ، اما سلطان بایزید بوجهلدن سکسان
جلدین انتخاب ایدوب ماعداسین احراق ایدیجک فردوسی سابق کبی
ناشایسته بر قاج بیت دیوب ولایت عجمه کیمتشددر . مزارى آندهدر
وتالیفاتنده سکون انسان ایچون فوائده بیان ایدوب ارضنک نافع
ومرغوبن وتمکن وتوطن ایچون مطلوبن بیان ایتمشددر . بوبرقاج ابیات
آنک تالیفاتندر :

(مشوی)

اکر کیم وار ایسه طبع سلیمک
اکر کوی واکر شهر وولایت
یورویه سک یوجهسنده دوزنده
شماندن یکا اوله جبالی
اوکی صحرا وطلغ اوله وراسی
یوری یه آنده صندلله سفینه
وبره انفاسی اول آرایه ترویج
پک امی اولایه یازین هواپی
دونوب تیز کچمیه هم خضرواتی

کلای واضع ایشت سوزن حکیمک
دیارسک وضع ایدسک بر عمارت
کرمک سیر ایلیه سک بر یوزنده
بولاسن بر یری کیم اوله عالی
آچیق اوله ولی غربی هواپی
دوشه بر اولو صو غربی یانینه
یوزندن هرچن بحرمک اسه ریخ
ایکنده صووق اولیه شناسی
دخی تیز اربشور اوله نبتاتی

ابدی . مرحوم ابراهیم پاشانک ولیمسی جمعیتند فوت اولدی .
بومطلع آنکدر :

(مطلع)

چون سیه پوش اوله اول دلبر شیرین حرکات
قاپلامشدر صانیرم آب حیاتی ظلمات

فراقی واعظ

کوتاهیهدن ، بودور شعراسندندر . واعظ علوفه سن یر . مشویده
برقاچ پاره تالیفات و تحسین و پسندده قابل اییاتی واردر . بومطلع
آنکدر :

(مطلع)

کاش ننده عاک بوسره ایرمز هیچ
زاغلر آزاده وبایل گرفتار قفس
وبوایات دخی آنک اشعارندندر :

(غزل)

قانی یاشم دمبدم دریا کبی ایلر خروش
بیلیمز قندن کلیر هر دم بکا یارب بو دوش
حلقه حلقه داغلر یاقدم تمده مطربا
نای دیکلک کل بکادف کینی اولدم جمله کوش
عشق پول پول داغ ایله زین ایتدی عریان جسمی
اولدم ابراهیم ادهمدن فراقی خرقة پوش

فخار رحمة الله عليه

قره مان قربندن ، ارباب طریقتدندر . مراد خان غازی دورنده
قره مان اوغلی عصرنده واقع اولشدر . حددن متجاوز اشعاری
الهیاته متعلق کفتاری واردر . آدم عالم کبری ونتیجه مقدمات عظمی
ولدیغی جهتدن شول نسنه که آفاقدہ واقع اولشدر فی تمثیل البنیان
لی ترکیب الانسان آنی انفسده بولشدر . بو بر قاج بیت ایله آنی
بان ایدر :

(مثنوی)

مکر بر خانه معموری عاقل	قیلوبدر جسم انسانه ممائل
مشاہددر دماغه غرفه دار	دخی دهلیز در حلقوم ای یار
در آنک پینه آغزیدر مرتب	ایکی قانات قوسیدر ایکی لب
اوک سقفن باشه بکزند ی استاد	یوزینه صدر دیدی اهل بنیاد
مکر کوزلدر راول اوده منظر	اولور تن خانه سی اندن منور
فلکده عرش وار آدوده عمت	سماده علو وار آدوده قامت
خدا خلق ایلوبدر لوح محفوظ	کوکل وار آدیده حقه ملحوظ
قلم یاراتدی یارادن جهانی	بشرده لهجه وار قیلور بیانی
فایکدرده ملکر وار حقیقت	دماغ آدیده علم وحکمت
ممائل استهسک دار جنانه	نظر قیل ذات انسانده جنانه
اولوبدر جنته رضوان خازن	جنان آدوده رحمان خازن
فلکده کرچه کیم شمس وقر وار	بنی آدوده عقل ایله نظر وار
سماده نجم وار آدوده عرفان	فلکده دور وار آدوده سیران
جهانده معدن لعل وکهر وار	بنی آدوده درلو هنر وار

فخری چلبی رحمة الله عليه

بروسه قاضیسی اجه زاده محمد چلبینک اوغلیدر . سخن مدرسلرندن

(بیت)

شاعر بی علم بود فی المثل کون برهنه مگری در میان
وبری دخی بودر که شعر شناسلق شاعر لکک پایه سیدر و شعرک
صنایع و بدایعن فهم ایتمک شاعرک سرمایہ سیدر. دکه بر شعر کو یلکدن
سخن شناسلق افضل و شاعر بستدن مرد نکته دان اولی واکلدر :

(بیت)

شعر گفتن کرچه درسفتن بود لیک فهمیدن به از گفتن بود
وبری دخی بودر که شاعر کندی زعم و پندارینه اعتماد و هرنادان
و ناشناسک پسند وریش خندینه اعتقاد ایدوب کندی به غرور و یرمیه
وظرفاء زمانک تحمیقی تحقیق آکلایوب کندویی کورمیه :

(بیت)

مکن غره بر حسن گفتار خویش تحسین نادان و پندار خویش
و بردخی بودر که شاعر شعرینی تعریف و کندویی توصیف ایتمک
مناسب ولایق و مقتضای کاله موافق دکلدر دیر ایدی :

(بیت)

اگر هست مردان هنر بهره ور هنر خود بگوید نه صاحب هنر

(مؤلفه)

کندویی چونکه مسک ایدراظهار دیمه سون نافه اسی مسکم وار
وبری دخی بودر که شعره کثرت اشتغال کو ستروب اعمال مبروراته
مانع و اوراد و اوقات صلاتی ضایع ایتیمه و طرز شعرده طریق ملاهی
و مناهی به کیتیمه :

(بیت)

در قیامت نرسد شعر بفریاد کسی کرسراسر سخنش حکمت یونان کردد

فی حرف الفاء فانی رحمة الله علیه

فایه ویدر. بلدۀ مزبورده عیسی خواجه دیمکله معروف و معلومدر
واوصاف معارفله موصوف و موسومدر. خوب عربیاتی و سائر فنوندن
دخی وافر کلاقی واردی و هم خوب خطاط و فارسی دان و صاحب فضل
واهل عرفان کشتی ایدی. بوکینه کم بضاعه آنلردن تصوفه متعلق لمعات
عراقی او قومش ایدم. سائر کلا تندن غیر ی خوب اشعاری و مرغوب
کفتاری واردر. بومطلع آنک جمله اشعارندندر:

(مطلع)

مطربا وقت طریدر اله آل داخی دخی ساقیا جام کتیر مجلسک اولدر شرفی
مرحومک نظمہ قادر واسلوب شعرده ماهر شاگردلری وارایدی.
بونلره شعر کویلق بابنده بریجه نوع نصیح و پند بی کزند ایتش ایدی.
بوفقیړک دخی یادنده و خاطر ناشادنده در. فن شعره هوس ایدن خلان
عرفانه استماعی اهم والزمدر. جمله نصایحندن بری بودر: نظمہ، مباشرت
ایدن کسه یه فارسیدن و عربیدن معلومات و خاطر نده وافر لغات کرک،
تاکیم بیوت ایاتی معمور و قصر نظمی بی قصور اوله. نته کیم بناتک
اسبابی مهیا و مساعد اولماسه مرامنجه بر بنایی بنیاد ایده مز و آلت
وا-بابده قصور اولسه زیبا طوتوب آباد ایده مز. نته کیم دیمشردر:
(ع) « چون معانی جمع کردد شاعری آسان بود » و مرد بی معرفته شعر
دوشمز، نته کیم شخص عربانه کمر یاراشمز. فارسان میدان
بیورمشلردر:

چشم پر اشکه دمدم عکس رخى دوشمولى
صولر ايچنده كورينن صورتك اعتبارى يوق

بريكا ايلتمى عجب فلک دلى بو روزكار
بجر غم زمانه نك ساحلى وكنارى يوق

وبوتواريخى دخى اول ارباب فضلک معين وسببى مرحوم ومغفور
اعنى اسکندر چلبى رحمة الله عليه رحمة واسعة دار دنيا ده یری دار
ومنصور صفت ديار بغداد ده بردار اولديغنه ديمشدر واول ذات ملكى
الصفاتک محسن وکریم ومشفق ورحيم اولديغیچون هزار کريه وآه ايله
چوق غم یمشدر .

(تاريخ برکشیده شدن اسکندر چلبى از خاک وعروج کردن)

(اوبجانب افلاک)

ای کوکل عبرت آل بو حالتدن	میر اسکندر اعتبارى کوروب
بو قدر عزت وسعادتدن	حاصلی کورکه عاقبت نولدى
قالمدى هيچ اثر حلاوتدن	دادوبن زهر قهرى آغزنده
بعده واردی کمال قربتدن	اولوبن نجم طالى راجع
صرصر تهمت خیانتدن	قوندی توز چهره امانتسه
ناکهان درکه عدالتدن	رفعه وارد اولدى حکم شريف
کوتوروب آتی خاک ذلتدن	چکدیلر سوى آسمانه همان
دار انسه ديار غربتدن	کيتدی دونه دونه سماع ايدرك
اولدى آزاد بسند محنتدن	بوينی باغلى قول اولدى درکاهه
باشی قورتلدى چون مذلتدن	باشمادی پر اياغی شادیدن
قورتيلوب عالم کشفندن	آغدى معراج خوش لطافتله
اولدى خالى هيچ رفعتدن	اولوسى ، ديريسى آلمک اصلا
قیلدى عزم سمو لطافتدن	ديدی اهل سما اکا تاريخ
بوله بر عالى یرده جنتدن	آخرته دخى اميد اولدر

اوتوروب قرار ایدمدك، نهدن يحضور اولدك؟» دیو سؤال ایتدكده
 «سیوری یر اولغین اوطوروب حضور ایدمدم. بردوزجه یرجکز
 عنایت بیورك» دیو جواب ویردی. بولطیفه ایله آق شهرده برمدرسه
 مدرس اولوب جهت تولیتن تدریسه ضم ایدوب اللی اچقه ایله منصبه
 متصرف اولدی. اول زمانده بوخصوص ایچون قاضی عسکر متردد
 اولیجق بوقطعه بی یازوب ویردی دیو روایت ایدرلر :

(قطعه)

دمنده یاغماسه باران احسان	لطف سبزه زاری تازه اولز
جهانده کوچك و بزرك قتنده	كرمدن راست هیچ آوازه اولز
افندی لطف ایت اولچوب یاغنی قو	متاع همه اندازه اولز

مزبور ندیم شیوه، شوخ حریف و نازك طبع ونخسند و ظریف
 ایدی. توارنخ و لطائفده بی حد معلوماتی وحسن تقریری ورنکین کلماتی
 وار ایدی. بو واسطه ایله نیجه سلاطین و امرا ایله صحبت و ملوک و وزا
 ایله مناسبت ایتش ایدی. پادشاهمز زماننده دخی فخر الاسخیا ابراهیم
 پاشا و معین فضلا مغفور اسکندر چلبی رحمة الله عاھما خوب همتلر و عالی
 رعایتلر ایدوب وحضرت خداوند کاردن بی حد جوائز و عطایا و احسان
 لایحیی آلیو یروب جهتندن بدل تقاعد اچقه سن ایتدیردیلر. آخر عمرنده
 کعبه شریفده شرفها الله تعالی متقاعد اولوب آنده فوت اولدی.
 اشعاری نادر در، اما خوب قطعه و لطیف تاریخلری وافر در. بوشعر
 آنك اشعارندن و جمله گفتارندندر :

(غزل)

ایردی خزانای عمرمك و كه دخی بهاری یوق
 صبح سروره ایرمدم غم شبنك نهاری یوق

غزالی رحمة الله عليه

بروسه ويدر . لا ابالي ، شوخ طبع كمنه اولديني اجلدن بين الناس دلي برادر ديمكله مشهوردر . تدريسدن تقاعد ايتمش مرد كامل وفاضل ايدى . اما هجو وهزله طبع شوخى غايتده مائل ايدى . سابقا شهزاده لردن سلطان قورقوده تقرب ايدوب تأليفاتك مقابله جيسى ايكن اخص خواص اولان پياله بك نامه الفيه وشلفيه طرزنده (دافع الغموم) آدى بر كتاب مسرت مآب ترتيب ايدوب باب جماعده واتصال واجتماعده ذوق آميز وشهوت انگيز لطيف لطيفه لر وشيرين حكايه لر ايراد ايتمشدر . ومحبوب دوستلرله زن پرستلر مابيننده مطبوع مناظره لر ومقبول مباحثه لر ايراد ايدوب هر برينك مدعاسنه دليل ايله كلامنى تأويل ايتمشدر . اما غايتده غليظ وفاحش فحشيات وهزليات اولديني باعثدن « من حسن اسلام المرء ترك ما لايئنه » فحوا سنجه استماعدن طباع فرار ايدر . حتى كتاب مرقومى مرحوم سلطان قورقوده عرض ايتدكده اول مرتبه ده هزله رضا ورخصت ويرميوب مذكورى دركاهندن طرح ايتدى ديو استماع اولنور . اول زمانده برادر دى پر آزر اولوب بروسه يه كمش وكيكلو بابا نام زاويه يه شيخ اولوب بو مناسبتله غزالى تخلص ايتمشدر . بومطلع مشهورى اول مناسبتله ديمشدر :

(مطالع)

خيال چشم آهولرله هر بار كيكلى بابايه دوندك بهى يار
بعده ينه صدينه سلوك ايدوب سيورى نام قصبه ده مدرس اولدى .
واروب آنده بر مدت قرار ومدت عرفيه سى بيتنجه سكون اختيار
ايدمىوب ينه در دولته كلدى . اعيان واشراف « ناتي زكلدك ومنصبكده

مدینه منوره ساکنان نردن و روضه مطهره زائر نردنر. نجه مدتدرکه
آنده متقاعد و متمکن اولوب اول آستانه شریفک فقرای سلسکنده
منسلک اولوب فراغت و عزلت اختیار ایتشدر. بویقی سابقاً استانبولده
کوی وفاده ساکن اولدیغی زمانلرده دیمشدر :

(بیت)

سرکوی وفانک خاکساری آیاقلر طیراغی مسکین غباری
وبو برقاج ابیات محققانه دخی آنک برالهی ترجیع بندندندر :

(بند)

نظر ایت دیده جان ایله جهانی آکله
محزن علم لدن ، مظهر حکمتدر هپ
حکمت و عبرت و هر رمز و اشارت نه که وار
هپ خدادن سکا تعلیم و هدایتدر هپ
فهم ایچون عالم کبرای اولو الالبابه
صور عالم صفرا همه صورتدر هپ
غافل اوله کوزک آج عالم کبراسک سن
سدره ولوح و قلم عرش معلاسک سن.

غریبی رحمة الله علیه

روم ایلیده یکجه دن ، بودور شعرا سندن ایدی . درویش صفت ،
اهل معرفت کمنه ایدی . اسلوب شعری کم دکلدرد . بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

کزدیرر قرص مهی طبله ایچنده هاله مشتری درهم انجمله دیلر کیم آله

و خوش آینده جه کفتاری وار ایدی . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

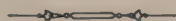
نه صفا صفه سی وار کوشه میخانه کبی نه مصاحب بولور عاشقه پیمانه کبی
بویتی دخی اصغای کلامده قاصرلنی قاتی مولانا ذاتی حقنده
دیمشدر :

(بیت)

بیك كزین سویله لر کوشکه کیرمز بریسی
دیر کورن آنک ایچون ذاتی قولاغک دوکیم

(ذاتی فرماید)

عندلیبی اگرچه شاعر چوق سندن آرتوغنه توشم دیمزم

عهدی رحمة الله علیه

ادر نه ویدر . سلطان بایزید دورنده ارکانده احکام کاتبلرندن ایدی .
رنکین اشعاری و شیرین کفتاری واردر . بومطلع مشهور آنکدر :

(مطلع)

قنده وارهم سایه سرو بلندم واریکن کیمه قول اوله سنک کبی افندم واریکن

فی حرف الغین

غباری قره مانی

قره مانده لارنده دن و طلبه طائفه سندنر . بوزمان شعر اسندنر .

(وله)

کوردم اوکلعداری بر باد پایه بُمش کویا که برک کدر باد صباه بُمش
مسموعدر که مزبور اول عصرک اعیانندن برینه بر امر ایچون
مراجعت و برجزئی مصلحت ایچون بر نیجه کون ملازمت ایتمش . مکر
اول وارد قلری شخص مرتشینک مذهب باطلنده تحف و هدایاسز
وباد هواسز کسنه نك مصلحتن کورمک و جزئیدن و کلیدن برایشن
بتورمک اصلا جائز دگلش . باب رشوت مآبنه نیجه کون کلور و خبائث
و قبايخنه متفطن اولور . کورر که درنده اولان دربانى واخذ واکل ایچون
تعیین اولنان اعوانی تحفه ایله کله « بیور » و تحفه سی اولیانلره « افندی
اویور » دیرلر . غالباً بوییت مشهور آنک حقنده واقع اولمشدر :

(بیت)

ایکه زر آلوب وارسک افندی کل بیور دیرلر
اگر دستک تهی وارسک افندی بی اویور دیرلر
آخرالامر برباش شکر و برایکی بال مومنی اول دوزخیه یاندریر
و کوزلرینه ایکی دانه زر باصوب اوتانمز صورتن اوتاندریر . بو
قطعه بی اول مرتشینک حقنده دیمشدر :

(قطعه)

حلقه کیبی ایکی کوزی قبوده هر کلندن بکم درآمد اومار
اتکی آلتنه باقار کلنک کندی ایچون مکرکه وصله سزر
لعنت ایتدی رسول مرتشییه لعنت اکا که انی قبول ایلر

عندایبی جافظ رحمة الله علیه

شهر استانبولدن، بودور شعر اسندنذر . نظام کلامه فی الجمله اقتداری

(غزل)

فَاعْلَمْكَ اَوْلَدِي شَمْدِي زَمَانِ وَزَمِينِ دَخِي
بِي ذَوْقِكَ اَوْلَدِي جَامِی نَازَنِینِ دَخِي
هِيچ آفَرِيدِه اَهْلِه نَظَرِ اِيْلَمَزِ دَرِيغِ
اِحْسَانِ دَوَكَنْدِي قَالَمْدِي بِرِ آفَرِيْنِ دَخِي
كِيْمَسِه چَرَاغِ اَوِيَارْمَنِي يَادِ اِيْتَزِ اَوْلَدِي هِيچِ
مَهْرِي نِهَانِ اِيْدِه كَبِي چَرَحِ بَرِيْنِ دَخِي
هَرَكَزِ زَمَانِه كِيْمَسِه بَتُورِ مَدِيكِيْنِ كُورُوبِ
قُورُقْمِ بُوْدُرَكِه سَبْزِه بَتُورِ مَضِ زَمِيْنِ دَخِي
بُوْغَصِه دَفْعَه كَرَمِ حَقِّه طَايَانُوبِ
عَمْرِي مِي اِيچِ اَكْرَجِه كِه اِيْتَدَكِ يَمِيْنِ دَخِي

عندلیبی رحمة الله عليه

قسطمونی سنجافتمدن، سلطان محمود مادخلر نندندر. نغمه وصفیرده
بلبله تقلید ایتدیکی ایچون بلبل حسن دیر لر ایدی. بومناسبتله عندلیبی
تخلص ایتمشدر. ذهن و ذکا ایله مشهور دانشمند والخان و آوازده
بی مانند ایدی. آوازده خوبی قوت القلوب و حسن صدای روح افزایی
بزم آشوب ایدی. صدای سرودی نغمه داود کی آبی جریاندن و مرغی
طیراندن کری قوردی. اما بوفنده اولقدر بهره مند و طبیعت شعریه سی
چندان بلند دکلدر. بومطلع آتک اشعار نندندر :

(مطلع)

خوب سوبلر خدیگه ورد سمنبودر دین
راست ایدر قدیکه بر سر و دلجودر دین

غنچه کبی تنگ کیدن درهم اولشکن کوکل
 کل کبی آجیدی نسیم جانفزای ادرنه
 وبوقطعه نصیحت نصاب دخی اول کتابدندر :
 (قطعه)

بر بلا نازل اولسه ایتمه جزع کانده وار ایکی شرایشیت بندن
 اولا دوستلر اولور غمکین ثانیاً شادمان اولور دشمن

عمری رحمة الله علیه

عبدالله اوغلی و عبدالکریم اوغلی قولیدر . سلطان یایزید دورنده
 روم ایلنده قاضی وخلق خلقندن شا کر وراضی ایدی . اعیان شعرادن
 وارکان بلغادن شاعر شیرین کفتار و صاحب دیوان سخن گذاردر .
 اکثر اشعاری تنک بحرلرده و غریب قافیهلرده واقع اولمشدر . بو
 براق مطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

قتی باغری طاش قیاسن سن سزمزم کیم کوکل بیاسک سن

(وله)

خط بلورسه کرد خدنده کوزم کریان اولور
 هاله دور ایتمه قمر اطرافنی باران اولور

(وله)

دلبرکه اوینویه واره کلز کوزیمه خواب
 اوپسه طویاری دیو چکر جاتم اضطراب
 و دهر دونک دون پرورلکنی مشعر بو شعر شکوی شعار دخی
 آنک اشعارندندر :

شول و شق کور کن کیوب مصلح کچنلر خلق اچون
 نیجه مصلح هر بری کوه ستم قیلانیدر
 شهرک اصلاحی نیجه اولسون که هر مفسد که وار
 یا افندی محضری ، یا محتسب اوغلانیدر
 هر نه وضع اولورسه اصلاح جهانیه ضد اولور
 غالباً دوران دهرک آخر ازمانیدر

علی چای رحمة الله علیه

قلبه ویدر . بین الموالی واسع علیسی دیمکه متعارفدر . بودور
 هایونده بروسه قاضیسی ایکن فوت اولدی . شعر وقصیده ایله مشهور
 وشاعر لکه مذکور دکدر . منشی الفاظ بلیغه ومحشی متن معانی
 بدیعدر . حسین واعظک کلیلهدمنه سن رنکین الفاظ وحسن ادا وانشاء
 دلکشا ایله فارسیدن ترکیه ترجمه و(هایوننامه) توسیم ایدوب چوق
 معارف واطائف ضم والحاق ایشدر . حقا بودرکه برانشاء جلیل الشان
 وجلیل البیاندرکه منشیان سخنوران ومملیان عبارتپوران طرح تعیرات
 مطبوعه سنده واله وحیران وطرز تقدیرات مصنوعه سنده زاروسرکردان
 قالورلر . شعری ندرت اوزره واقع اولمشدر . شهر ادرنه وصفنده بو
 شعر شوق آمیز آنکدر :

(شعر)

اسدی جان باغینه باد عطر سای ادرنه
 فیض روح ابتدی فضای جانفزای ادرنه
 دفع ایدوب دلدن غموم کهنه بی عیسی صفت
 تازه جان ویردی دم معجز نمای ادرنه

علوی رحمة الله عليه

شهر بروسه دن ، سلطان مراد و سلطان محمد ماد حارندندر . ترکیده
(هفت پیکر) ی و حقیقت و مجازه ملتبس غزللری وار . طرز و روشی
قدما اسلوبیدر . محل و داعده بوبرقاچ بیت آنکدر :

(غزل)

ای سفر عزمین ایدن یار خدا یارک اولا
همت اهل نظر قافله سالارک اولا
یول اوران کیشی حرای کوزک اوکنده سنک
جان عشاق کبی زار و کرفتارک اولا
کر بکک اوق اولا قهر ایتکه اعدا قلین
غمزه لر نیره کشک ، چشم کجانداریک اولا

علوی مدرس رحمة الله عليه

بروسه ویدر . علوی یکان اوغلی دیمکله مشهوردر . سلطان سلیم
دورنده محروسه مزبورده مدرس ایکن فوت اولدی . عصرنده
سردفتر بلغا و سرآمد فصحا ایدی . رنگین نظم مطبوعی و شیرین شعر
مصنوعی واردر . دهرک دنا تئی و دورک شامتئی مشعر بو شعر آنکدر :

(غزل)

دار دنیای دینک کیم جفا بنیاسیدر
محت و درد و بلا و غم چهار ارکانیدر
دولته ایردم دین دنیاده ذلت اهلیدر
خواجه سودا یتدم دیو زعم ایتدیکی خسرانیدر

(بیت)

بولدی بحر دلدۀ مهرندن عطایی نظم زین عادت مشهور اولدینی بودر پرور کونش
احمد پاشا نظیر سنده اعتراضاً :

(بیت)

بحر غمدۀ کورمدی مهرندن آقان کوز یاشین
پسندن دیرمش عطایی کاولدی در پرور کونش

(وله)

زلفک دوشورر بر قیل ایله سنبل بنده لولوی قیلار خرده ایله دیشلری بنده

عطاء اسکوبی رحمة الله علیه

تحصیل علمدن تقاعد ایدوب نقشبندیه طریقه سالک وسـ لوکنده
نیجه معارفه مالک اولمشدی . سلطان سلیم خان دورنده فوت اولدی .
شعراء رومک مقبولارندن ومعدوحلرندن ایدی . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

سنگ برغنجهدن نازکتر وشیرین دهانک وار
شکردن طاتلی برککل کبی رنگین زبانک وار

(وله)

بنده اوله نفسکه ایکی جهانه شاه ایکن حیفدر بتخانه قیلمق قلبی بیت الله ایکن
(و) تجنیسات کاتبی اسلوبنده منظوم برساله سی واردر . اما اولقدر
مشهور ومذکور دکلدر . بوبیت اول مقاله دندر :

(بیت)

خدانک اولسه توفیق همراه کسنه قربتینه بوله من راه

(مطلع)

اوستنده قاشكك طورر اول عنبرين خال
سان كوبرى اوزره فكرت حكمتده دانبال

عطائي رحمة الله عليه

شهر ادرنه دن ، سلطان مراد ماد حارندندر . مولد صاحبي سليمان
چلينك برادر كهتريدر . والدريته عوض پاشا ديرلرايدى . سلطان
مراده وزير اولمش ايدى . روايت ايدرلر كه پدرلرى فوت اولدقده
مشاراليه جمال و كماليله آراسته صاحب حسن و تازه جوان و نازك طبع
و نكته دان بيلنوب مرحوم مراد خان ، سابق اليانى سراى عامره يه آلمق
مراد ايديجك تظلم و شكوايى مشعر بر شعر ديوب سلطان مراده صونمشدر .
مقطعى بودر :

(مقطع)

عدليه صيغور ايدى ظلم زمانه دن شمدى عطايى يه كوچى سلطان ايدر دريغ
اول دورك شعرا سنده مرحوم شيوخيدن كچيجك بوندن اشبهى
يوقدر . زبرا اول عصر ك مترجم و ساده كوى شاعرلرى چوقدر .
بومطلع آنكدر :

(مطلع)

زمانه غصه لرى بيكران ايمش بيلك ولى دواسى مى ارغوان ايمش بيلك
كونش قصيده سن سلطان مراد آدينه اول بوديمشدر . احمد پاشانككى
آكا نظيره واقع اولمشدر . عطائى ديركه :

(بیت)

عشقیًا طالعیکه عشق اولسون کرچه نظمک کوتی ستاره ک اینی
معلوم اولدی که ماتقدمدن بخت و دولت کمال و معرفته کوره اولمز ایمش
وقدر و عزت بولانلر استحقاق و لیاقته کوره بولمز ایمش :

(بیت)

او فتادست درجهان بسیار بی تمیز ارجند و عاقل خوار
بومطلع آنک اشعارنددر :

(مطلع)

برکون صنایوره کمی یارهم الکنن تا کیم کوره سن نیجه در یارهم الکنن

عشقیؑ اسکداری

یکیچریلکنن تقاعد ایتمش ، طالب عرفان و صاحب دیوان خوش
طبع کمنه در . بومطلع محققانه آنک اشعارنددر :

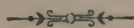
(مطلع)

بن آنک مهرنده محو، اول بنده پیدادر هنوز
ذره ده کور مهرک انواری هویدادر هنوز

عشقیؑ صاروخانی

مغنیسادن ، بو دور شعر اسندندر . استاد خراط و نقش بند
و خطاطدر . طبیعت شعریاسی کم دکلددر . بومطلع آنکدر :

طولدی ملک عالمه اشراط ساعت فتنه سی
 کر بیلورسک ظاهر اولماق علامت قالمدی
 سرتسر دنیا یوزنی طوتدی شهرت آفتی
 آه کیم برکوشده وحدت سلامت قالمدی

عشرتی

استانبول قریبده یکی حصاردن ، دانشمند قسمندن و بودور
 شعراسندندز . سماعه قابل اشعاری وادواری واردر . بومطلع آنکدر:
 (مطلع)

عاشق ایشتسک یانار وهم آتشدن جانمز قورقارز اول مبتلادن کیم سوه جانانمز

عشقی^۲ قدیم رحمة الله علیه

سلطان محمد ماد حارندندر . اشعاری نظم ساده وکلامی کلام موزون
 مقوله سیدر . تصرف وایجاد چندان قدرتی وشعرینک اصلا حلاوتی
 یوقدر . اما بو حال ایله اول زمانینه رتبت رفیعہ سی وپادشاهدن یومی
 یوز اچقه وظیفه سی وارمش . نته کیم اول زمانک شعراسندن فنائی تخلص
 ایدر برشاعر فنائی دیمشدر :

(بیت)

عشقی یوز بیر سعدی اوتوز بو فائینک دخی
 دفته ده یدی کونی وارطونلق وتیارده
 وبری دخی کوتورک بختی مساعد وپرکویلرک طالعی مساعد
 اولدینن بیان ایتمشدر :

گمسنه در . دیار بغدادده ائمه عظامدن امام حسن عسکری آستانه سنده
نیجه ییلرر مقیم اولوب اول عتبه رفیعیه انتساب قاحی اولدینی مناسبتله
عسکری تخلص ایتشددر . درویشانه ایاتی و فقر و فانیه متعلق کلماتی
وارددر . بوبرقاج مطلع آنک بیانندندر :

(مطلع)

رستم دهره باش اکر کدالر وار ایش
ملک استغناده خوش اهل فنالر وار ایش

(وله)

هر دینک دونه طکی چرخ کردون اوستنه
جنسیدر البته دوتر دون اولان دون اوستنه

مزبور بر زمان امید خدمتله بلای ملازمته مبتلا اولوب اعیان
وارکانه ونیجه میر و وزیره خدمت ایدوب برندن بهره مند و اول سودادن
سودمند اولما ییجی بو خصوصده غایت متالم و متأذی اولوب دوراندن
واعیانندن وافر شکایت و برقصیده ایله احوال پرملان حکایت ایتشددر .
بوبرقاج بیت آندندر :

ای کوکل اعیان دولت ایچره همت قالدی
کیمدن اومارسن کرم اهل صروت قالدی
ای دریفنا لطف و احسانک قیوسن یابدیلر

ذکری خیر اولسون دینور بر اهل دولت قالدی
بر اولوق قالش انجق قدر دولتدن اثر
پس مکارمدن دخی بر خوب خصلت قالدی

آدلری حاتم سیخا طومارنی طی ایتدیلر
کیتدی محاولدی کرم جود و سخاوت قالدی
خلق عالم مودئی جبار اولوبدر شویله کیم
کیتدی لطف و مرحمت قطع اولدی شفقت قالدی

(نظم)

بریکا کشتکیر عشق نکار بریکا آتش غم اغیار
بیلزم قنغسیله طوتشیم وقتا رینا عذاب النار

عذری رحمة الله علیه

اسکوبیدر . قضاة زمره سندن و بو عصر شعر اسندندر . لئک ویکپا
اولدینی مناسبتله عذر لئک ایدوب عذری تخلص ایتمشدر . ننه کیم
حسب حالنده عذرین بیان ایدوب دیمشدر :

(بیت)

عشق یولینه وارمغه یوق پای قدرتی صانع بویولده عذری قولک عذر لئک ایدر
بوفنده اول قدر مهارتی و ایراد نظم کلامه چندان قدرتی یوقدر .
تضمین و ترجمه سی غایتده چوقدر . بو مطمع مطبوع آنک نتایج
تابعندندر :

(مطلع)

دل عشاق صفت اولدی پریشان کا کل قامتک فتنه و سر فتنه دوران کا کل

عسکری

ادر نه ویدر . عتبه علیه و سده سنیه ملازملر نندن ، بودور شعر اسندندر .
نیجه زمان حضرت امام حسین آستانه سنه یوز سور مشدر و سید غازی
درکانه شاه خراسان سلامن کتیرمش ، ابدال مشرب و موالی مذهب

معدلت کیش وخیر اندیش اولدینی اجلدن سلطان محمد امور ناسی
آکا تفویض ایتمش ایدی . مزاری شهر استانبوله کندی بنا ایتدیکی
جامعک اوکنده در . مدون اییاتی وشاعرانه کلماتی وارد در . بومطلع
آنکدر :

(مطلع)

کوزم یاشینه رحمت سورمه دردن که مرادم زاده در دوشمش نظردن

(وله)

کور دیکجه عنبرین زلفی رخ دلدارده مارمشک افشان یاتوبدر صانیرم کازارده

(وله)

بن اول زهره جینه مشترییم الیمه صوغه خورشید وقردن

عذارى چلبی رحمة الله علیه

موالی عظامدن واهالی کرامنددر . سلطان بایزید دورنده ثمانیه
مدرس لرندن ایدی . بین الموالی منلا لطفی بحث و تقریرده و مذکور
مولانا عذارى مطالعه و تحریرده مقبول و مدوح ایدی . اشعارى دخی
پسندیده طبع وشایسته استماعدر . اکثر اشعارى بحر خفیفده بر
طرز لطیفده واقع اولمشدر . بوایات آنک اشعارنددر :

(غزل)

صاقن آهمدن ای نکار صاقن	بیله وارر بوکار بار صاقن
بن نه خاکم کدر ویرم بحره	قونمسون خاطره غبار صاقن
یترایتدک بوغم کول پامال	کیزلیدرسینه م ایچره نار صاقن

عبدی چلی رحمة الله علیه

بروسه ویدر . بین القضاة اسلی عبدی دیمکله معروفدر . اسمن
تخلص ایدردی . بوعصر ایچنده قاضیلقدہ فوت اولدی . خوب لطف
طبی و تصرف ذهنی وار ایدی . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

کوزمه صانعہ رمددن سیه نقاب ایدرم بوکوزایله یوزینه باقغه حجاب ایدرم
بوبرقاج بیت دخی آنک اشعارندندر :

(غزل)

نه الم وار بنم میانکده	نه دیلم وار یاخود دهانکده
دورحسنکده جله ایل کریان	کیم کولر بن کولم زمانکده
حسنى یارک برآن ایدی اما	بیلمدی قدرینی اول آنکده

(وله)

مفت مسکن صانیرجهانی کشتی نقد عمرین ویرر کرا یرینه

عدلی رحمة الله علیه

مرحوم محمود پاشادر . سلطان محمد غازیبنک وزراسندن ووزراک
شعراستنددر . ولایت آل عثمانه آنک کبی بر آصف منصف و اوصاف
انصافه متصف بروزیر آصف نظیر و دستور روشن ضمیر ندرتله لکشددر .
بلکه اخلاق و سخا و ذهن و ذکا سنده مبالغه ایدنلر روایتیجه عدیلی
و نظیری صدر و زرتہ کلامشدر . معالمة تفسیره قادر و جزئیاتک
اکثرنده ماهر ، مبین اعل هنر و هنر پرور کمنه ایمش . مصالح عامده

مولانا عبدالرحمن چای رحمة الله علیه

اماسیه دندردن الموالی مؤید زاده دیمکله معروفدر سلطان بایزید
زماننده قاضی عسکر و جمیع فضلا و فصحابه مرجع و مفخر ایدی .
مرحوم نجاتی بك دیوانك دیباچه سنده آنلرك نام شریفن عنوان
ایدوب لطف ذاتنده و مكارم صفاتنده خلی القاب و اوصاف یازمشلردردن .
حتی دیباچه دیوان بونلرك نامنه معنون اولدیقنه بناء و زرانك عداوتی
مؤید زاده یه مؤكد اولمش ، شرر شرلرندن مزبور نجاتی کوچ ایله
نجات بولمشدر . عاقبة الامر مذکورینه مزبوره مظالمات و معاونت
ایدوب سلطان بایزیده خوب همترلر و عالی رعایتلر ایتدردی و كندولر
دخی احياناً قطعه و غزلدن لطیف بیتلر دیرلر ایدی . بورقاج ایات
آنك اشعارندندردن :

(غزل)

چاك اولان دست جفا ایله کربانمدر	ایلیشن خار غم و محنتنه دامانمدر
اشك چشميله خدنکنی صو وارسه نوله کیم	باغ سینه مده بیتن سرو خرامانمدر
تیغ مزکاشنه جان ویرمی سهل ایدی اگر	اول جفا پیشه بر آغز دیسه قربانمدر

و بومطلع مشهور دخی آنك اشعارندندردن :

(مطلع)

ایچه لم ایچه لم شراب ایچه لم	نیچه بر صوفی صافی آب ایچه لم
و بویت دخی آنندردن :	

اخترده اولور شرابه حساب	بزانی بونده بی حساب ایچه لم
-------------------------	-----------------------------

ایله بو قطعه‌نی دیمش ایدی . بو مزاح اول حضرتک مزاج شریفنه
خوش کلوب پسند ایتمشدر :

(قطعه)

امام دین و ملت اعنی مفتی که یوقدر آکه بکزر اهل آدم
شو دکلو اختصار ایله جوابی اولور اولمز یازار والله اعلم

عاشق چلبی

شهر بروسه‌دن ، علما طائفه‌سندن و بو عصر شعراسندندر .
بین‌الجه‌ور نطاع زاده دیمکه معروف و مشهوردر . سید صحیح‌النسب
ووالا حسبدر . سائر کمالات و فضائلدر فصله شعر و انشائی و نظم
دلکشاسی واردر . حسین ساداتک (روضة الشهداء) نام کتابن فارسیدن
ترکی‌یه ترجمه ایدوب محل و مناسبتله آیات و اخباردن و امثال مشایخ
اخیاردن مفید و نافع چوق نسنه الحاق ایتمشدر . بو برقاچ مطلع آنک
زاده طبعیدر :

(مطلع)

عار ایدر بن ذره سرکشته‌دن اول آفتاب
مهرم افزون اولدیفنجه بندن ایله اجتناب

(وله)

ژالدر دیمش دردندانک ای حقه‌دهن غنجه‌یه اینجمنه اولدر آنک اغزینه دوشن

(و)

عارض اولمش چشم‌دلداره رمد طوتمش نقاب
صاندم انی کوریمک نمی طوتمش آفتاب

(تاریخ)

کرد رحلت زکلیستان فنا کشتی اعنی شیخ ابراهیم
زد قدم بر نشیمن لاهوت شد بخلوتسرای انس مقیم
زین سرای فتای حادث نقش کشت مهمان بخانقاه قدیم
گفت هاتف برای او تاریخ مات قطب الزمان ابراهیم

[۹۴۰]

و نظائر (دریای ابرار) ه متعلق فارسی نظیره سی واردر . مطامی بودر :

(مطلع)

سبز دزار چرخ کوهر روز سرسبز و تراست
از سرشك چشم غمکینان محنت پرور است
و تصوفانه بر ترجیع بند دیشدر که جمیع مراتب تصوفه علی الاجمال
آنده اشارت ایشدر :

(مطلع)

عین عارفده وجود اشیا کور و نور جله کنقش فی الماء
واحمد پاشانك قصر و کوانش قصیده سینه بوندن بهتر و خوش تر
کیسه نظیره دیماشدر . بوبرقاج مطلع دخی آنك اشعارنددر :

(وله)

داغ الم ملولنه باغ ایچره لاله لر دفع ملال ایدك دیوصونار پیاله لر
و بومطلع دخی آنك نتیجه تبعیدر :

(مطلع)

نصیحت ایلدی کمجه عرقریز اوله خویکدر
صاقن اینجمه کیم جانا مراحم آب رویکدر

(مطایبه)

مهرحوم کمال پاشا زاده افندی مسند فتواده ایکن مطایبه طراقی

صورتينك اکتيسن کورن کشي طاتمادن داخی طعامک اوصانير
چاق عمارندن ايجردی شوربايی سوخته لردن ايکن ايکن اوتانير

ظهوري چايی

روم ايلتده مناستردن وقضاه طائفهسندن ، بوعصر شعرا سندنرد .
نظم کلامه قدرتی وبوقته ممارستی واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

کورمه لدن کوزم اول غنجه کل پيرمي لاله کون ابتدی باشم قان ايله سخن چني

فی حرف العين

عارفی حسين چايی

محروسة استانبولدن ، بودور شعرا سندنرد . سابقا ارکان دولته
خزينه عامره کاتبلرندن وارباب قلمک منشی ومحاسب لردن ایدی .
بعده تصدقات سلطانی واسطه سيله کعبه شريفه يه واروب شيخ ابراهيم
کلشی خدمتده بولندی واول ائمالرده بالاتفاق متفرقه زمهره سنه الحاق
اولندی . نيجه مدت حضرت شيخک خدمتده اولوب شرف مصا-
جتلرندن صفا بولوب بوقطعه يي حضرتک وفاتنه وصورت ظاهرده
ممانته ديمشلردو :

(قطعه)

باغ آراسته کوروبه دلدارى قولکم دیدم ایا سرو روان
سروسرکش کی دیک کلدی اودم بیدوش جان وثی اولدی لرزان
سبيله صلح ایدوبن بالاریمین قودی سرکشکی و پاندی همان
وبعضلر بوقطعه بی دخی بوکا اسناد ایدرلر :

(قطعه)

دیکله من خواجه کیمسه نک سوزنی غره اولوبدور قاشینه
دوشدی بر نیجه آچمه من الله دوندی موتون قرون صواشینه
نوکریم واردی کوردی جاریمسن کیمش آللر ایچینه طاشینه
وبرمدی آچمه لیک خدمتکار واردی کلدی هراچه باشینه

ظهیری رحمة الله علیه

جانیک جانلرندن بر سپاهی درویش نهادر . بغداد سفرنده
فوت اولدی . نظم کلام موزونه فی الجمله اقتداری وساده جه اشعاری
واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

ذره دکلو حسنکه خورشید خاور بکزه سه
بکزه دردم بن دخی ای ماه پیکر بکزه سه
وبوقطعه دخی آنک لطافتنددر . امراء زماندن برمدیر وممسکه
دیمشدر :

(قطعه)

آجلفندن آشجی آه ایتش مکر مطبخندن ایل توتون توتدی صانیر

(شعر)

صنا رخسار که بکزه به صانیر کیده رک که طوتار مهر و موی ایکی کوزی کی فلک
شمع مجلس سکارشک ایلوب ای سیم بدن اورینور شیکله زر کیوب آلتونلوبنک
کوزم او کرندی بواشکیله که آتسز اوله منر صودن ایرله بیلیرسن که نولور حال سمک

(نظیره مؤلفه)

اول قر چهره کییلدن بری التونلوبنک دوندی یلذر لایله طوغمدیفه ماه فلک
نسخه حسنی کر اولماسه محبط ماهک صفحه سنده ندن اولوردی انک یریر حک
توتونم جیقسه تپه مدن نه عجب سوسن وار طوتیشوب لاله صفت یاندی دروغنده بورک
قلیجک یازره لرینه نیجه صبر ایله یم کوزلرم یاشی دما دم دوکر اوستینه غمک
سوردی اغیار دمک چکدی لطیفی المک بویله در حال جهان کیمه امک کیمه یمک

فی حرف الظاء

ظریفی رحمة الله علیه

بولی سنجاغنه تابع کوینک نام قصبه دندر . سال خورده و روزگار
دیده ظریف حریف ایدی . بایزید خان غازی دورنده نقل ایتدی .
طرز شعری شعراء سلف طرز زنده وقدا اسلوبنده در . « مشکل اوچ
اولدی » ردیفنده برغزل دیمشدر . وهر مصراعده اوچ عددی
بولمشدر . مطامی بودر :

(مطلع)

یاندی دل و جان ایله جکر مشکل اوچ اولدی
قیلدم غم هجر ایله سفر مشکل اوچ اولدی
و بوقطعه دخی آنک لطافتدندر :

کونشك یرده نفعی چوق اما انجمنك ده منافعی بیله در
بختی کوردربو کون بو طائفه نك قنده واررسه طالعی بیله در

سلطان سام بوقطعه یی کورد کده ملاطفه یوزندن بوسؤالی ایتمش که:
« اما سپه ده توقه دین اوغانی با صد قلرنده سن دخی بیله می ایدک ؟ » منع
مصلحتی ایچون « واردم ایدی » دیو جواب ویردی .

طالعی رحمة الله علیه

کفه ولایتده تاتارخانی مداخله ننددر . امی وعامی کمسته در . اما
طبیعت شعریه سی وسلاقت نظمیه سی غایتده خوب ایدی . لکن شعرینك
صحیح یرلرینه دخل ایدوب اعتراض ایتسه لر ماده ومعلوماتی اولمادیغی
اجلدن جواب ویروب معترضك اعتراض دفع ایده مز ایدی . بومطلع
آنکدر :

(مطلع)

باش کتیردی زلف پرچینك خطادن آله باج
باغلادی ملک ختن یوللارینی آله خراج

طریق رحمة الله علیه

روم ایلنده و دیندندر . محصل علم ایکن سلطان بایزید دورینك
آخرنده آخرته نقل ایتدی . قابل شان وتازه جوان ایدی . بوبرقاج
یت آنك اشعارندندر :

فی حرف الطاء طالعی رحمة الله علیه

شهر قسطنطنیه ندر . کالات موفوره و معارف نا محصوره قادر
کسنه ایدی . فن شعرك امیر الکلامی و مقبول کرامیدر . روم شاعر لرندن
وترکی عبارت ناظم لرندن نجاتی به مانند بر صاحب طبع بلند و ارسته
اولدر . شعری مثله متعلق قافیه لرده و دینلمدک ردیف لرده دیمشدر و اصلا
اشعار نده ترجمه و تراش و تضمین و اقتباس یوقدر . بورقاج مطلع آنلرک
اشعارندن و نتایج طبع در بار لرندندر :

(مطلع)

کوره لی طلعت غراسنی اول سیمبرک
چرخنی باندی کونشک یلدزی دوشدی قمرک

(وله)

زلفک قراچی ، خال خطک غربت اوغروسی
بر پیره کلدی یتیش ایکی ملت اوغروسی

(وله)

عقل طور من کیجه کوندز لت اورر بینمزه
که کدورت براقه عشقله ما بینمزه

سلطان سلیم دورنده دردولته یکچیری کاتبی اولمش ایدی و یکچیری
ایله کندی آره سنده بومعنائی بولوب پادشاهه صونمش ایدی :

(قطعه)

کسکین اولدینی بویکچیرینک	دائما سیف قاطعی بیله در
یاغدر بر خصمه تیر بارانی	حربه دن برق لامعی بیله در
ضاردر کرچه نفعیده چوقدر	چوق مضر وار منافع بیله در

ایدی . علم اخفاده و فن خیایده استاد ما هر و جن کبی میان خلقده ناییدا
اولمغه قادر ایدی . آخر آرزوی اخراج دفاشده جن هلاک ایدی .
سلطان سلیم دورینک اوانلنده کیندی . خوشجه اشعاری و خوش
آینده گفتاری واردر . بورقاج بیت آنکدر :

(شعر)

قورقتمه صراط ایله بولی سجز و اعط	ایل یکدیکی کو پریدن بزده کچرز و اعط
دوزخده ریا اهل اکل ایلر ایکن زقوم	بز رنده جتنده کوثر انجرز و اعط
بودر بزه وعظک کیم دنپاده کشی قالمز	بومزل فانیدن اولک صوگ کو چرز و اعط

ضیائی نورالله قبره

ولایت حمیددن و اهل علم طاقه سندندر . بودورده فوت اولدی .
خوب ورنیکن الفاظ و ادا ایله حکایت (یوسف وزلیخا) سی و تحسین
وقبوله قابل مخیل و مصنع نظم داکشاسی واردر . اسمی یوسف
ودرویش صفت و سیرت بی تکلف کمنه ایدی . فن شعری چندان
استعمال و کثرت اشتغال کو ستروب حال ایدنما مشلردر . اما طریق
مثنوینک سخن کوی و نکته کزاری و نظم پاکک ناظم کامل العیاریدر .
(وشاورهم فی الامر) موجبنجه فوائد مشاوره حقنده بورقاج بیت
اول کتابدندر :

(نظم)

چون ایره عاتله برکار مشکل	که دشوار اوله اندن کار عاقل
ایده عقلینه بر عقلی دخی یار	کاوله آسان اکا اول کار دشوار
چو روشن اولیه بر شعله او	اویار بر شمع دخی که آرتنه پرتو
ولی خیر اوومه تدبیر عوجدن	که کجک آرتار انجق ایکی کجدن

مزبورده وفور کالات و معارف ایله متعارفدر و بو پریشان اوراقک
 جمی آنلرک الحاح و ابرامی و تحریک و اقدامی ایله اولوب کتاپ
 مرقومک سبب تألیفنده واقع اولان سؤال و جواب و خطاب انرا ایله
 واقع اولمشدر. رتبه لری شاعرک پایه سندن برتر و فن نظم و انشا سائر
 کمالتندن سر بر در. هم بوفندن مستغنی اولمغین کندیلری شعر و انشا
 افشا ایتماشلردر. بو بر قاج بیت آنلرک زاده طبع در برارندن و نتیجه
 افکار کهرنثارندندر :

(غزل)

جانده دل وصلکدن اوزکه بر تمنا بولدی
 دیده دیدار کدن اوزکه بر تماشا بولدی
 خلعت حسنی چوق اولوب یحیی خیاط قدر
 لیک بو اندازده بر قد بالا بولدی
 دیشلرک و صفنده عظم طالادی بحر حیرته
 شول کهرلر بولدی کیم غواص دریا بولدی
 و بو بر قاج بیت دخی قسمت ازله و تقدیر لم یزله متعلق آنکدر :

(مثنوی)

سعادت قولنه حقندن عطا در	آکا زور ایله سعی ایتک خطا در
نه سعی ایله اولور عز و سعادت	نه خود تقصیر ایله فقر و فلاکت
کشی سعی ایله کر دولت بولیدی	کدالر قالمیه سلطان اولیدی
مقرر در بوکه ویرمک حقکدر	عطا دائم جواد مطلقکدر

ضمیری رحمة الله علیه

انا طولیدن ، کنفریدن برر مال ضمیر کبر و ضمیر دانلقده بی نظیر

فی حرف المضاد

ضعیفی چابی

ارباب معارفدن ، بوعصر شعر اسندندر . طبیعت نظمیه سی بد
دکدر . بوشعر آنکدر :

(غزل)

شمشاد قدی مثلی بر بوستانده بتمز	زیرا نهال طوبی باغ جهانده بتمز
دیدم نچون تپسک بار وفادن ای سرو	کولدی دیدی کامیوه سرو روانده بتمز
جان ویردیکم یولنده ای تازه کل نهالی	ایکنده آز کورمه جان بوستانده بتمز

ضعیفی محمد چابی زادالله فناه

شهر قسطمونیدن ، حاجی زاده دیمکه معروفدر . علما طائفه سندن ،
علمانک صلحاسندن و صلحانک فقر اسندندر . دانشمند لکنده فائق الشان
و بین الاقران مشارالیه بالبناندی . حالیا تقاعد ایدوب نقشبندیه طریقه
سلوک ایتشلردر . زهد و تقوی ایله آراسته ، متوکل و متورع کسنه در .
مصاحبت خلقدن فرار و ملازمت میر و ملوکدن عار ایدوب :

(بیت)

معشوقه عاشقان کتابست معشوقه همیشه در حجاب است
دیوب تفسیر و حدیث کتابلریله الف و انس طوتمشدر . بر ذات ملک
خصال و فرشته فعالدر که دهان پا کندن دخی طعن و غیبت و فحش
ولعنت صادر اولماشدر دیو یمین ایتسه حانث اولم کبی کلور . ولایت

صفائی جراح

ادر نه دن و بوعصر شعرا سندن در . درویش صفت و اهل مسکنت
کشیدر . دکانی جمع ظرفا و منزل شعرا اولمغین روز کارک چوق کامللری
و بی حد فاضلری ایله مصاحبت ایتشد . کندیکن دخی سطحیجه ایاتی
و ساده جه کلماتی وارد . اما بومطالع بد دکادر :

(مطالع)

موی باریکه اوزل دیر یر میانک وار سنک
غنجه نوخیزه آیل دیر دهانک وار سنک

صفی رحمة الله علیه

بروسه ویدر . سلطان محمد خان مادح لر ننددر . شاعر و نقاش
و عیاش قلاش کمسنه ایدی . صنعت نقشده مانندمانی وارژنک ثانی ایدی .
هرنه که تصویر ایتسه صورت ویرر ایدی . و هر نه سرو که تحریر ایلسه
قوشلر قوندیرر ایدی . اما نقشبند اشعار و رسام نظم آبدار دکل ایدی .
اشعاری نقوش خیالاتدن صاف و ساده ورنک نکاتدن بیاض و کشاده در .
بومطالع آنکدر :

(مطالع)

سنبلکدن هر سحر باده نشان اصرار لرم بیلیم آخر بوسودا ده جان اصرار لرم

نقاش
بیه

(مطلع)

قبوکه حلقه در اولغه ای ماه لقا ماه نو ایلدی زلفک کبی قدیمی دوتا

صفایی رحمة الله علیه

شهر سینوبدن، ظرفا قسمندن ذواق کشی ایدی . سلطان بایزید
نامنه مرتب و مکمل دیوانی و سطحی و ساده اشعار عشرت بیانی واردره .
لکن طرز اشعارنده چندان دقت و صنعت و ظرافت یوقدر . پوشهر
آنک اشعارندن و مقبول و مشهور اولان گفتارندندر :

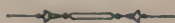
(غزل)

کوکلی بولدم آنک زلفکه طولاشمش ایش
کوز قراردوب قورو سودالره اولاشمش ایش
بی خبرلر دیدیلر لبلرینک کلدی خطی
نظر ایتدم چوشکر تنکنه مور اوشمش ایش
یار دکانی اوکنده صو سپرلر کونشه
اوخو یوزین کورو بن عقلی کیدوب شاشمش ایش

مزبور صفایی مرحوم لقائی یه خبر کوندررکه « بزم دیوان شیرین
بیانمک اخوان عرفان یننده فی الجمله اشتهار و عنوانی و نسبتله بهضردن
شهرت و رجحانی وارمی؟ » دیجک مرقوم لقائی دخی بوقطعه ایله جوانی
قطع ایدر :

(قطعه)

سزک دیوانکز دستان اولوبدر شهرلی، کویلو اوقوز شهرتی وار
کوزی آهولرک و صنیاه شمدی کیک دستانی دکلو رغبتی وار

اقرانه نسبت اعلا مقوله سی و کندی عصرینک نسبتله عمده سیدر .
زمانه ده تعین بوله جق و مقبول خلق اوله جق کسه ایدی . زمان عمری
وفا ایتدی . بومطلع آنک اشعارنددر :

(مطلع)

قنی عاشق که غبار ره جانان اولش تختی بل کوتورر کندی سلیمان اولش .
وبو ییتی دخی برسیمتن بربر و سیم ساعد و سمنبر حقنده آنکدر :

(بیت)

آلدفنجه اله موسا سنی بربر عیسی کوسترردی ید بیضایی کومشدن بیله کی

(وله)

دیمسونلر دل مجنونه او برطاغ اویدر
دردایله کرایده برآهی اوچوق طاغ اریدر
صفت شمعه بو برقاج بیت دخی آنک اشعارنددر :

(مشوی)

عروس اولدی بوکیجه شمع رعنا آنکچون یاقدیله پایینه حنا
دوواغ ایتشلر آ که آل و آلا اورنمش باشنه برطاس تقیا
صاچینه صیرمه آلتون تللر ایتش عذارى اوستنه خال زر ایتش

صنمی سلانیک

ارباب تیماردن و بودور شعراسنددر . ارباب نظمک حادثرنندن
ونوهوسلرنددر . کلماتی اولقدر پخته و هموار و بوفنده صاحب اقتدار
دکدر . بومطلع آنکدر :

صنعی ازینقی رحمة الله علیه

بودخی اول دورده کلمش وقت اشعارندن پیغوله حمول وخفاده
قالمشدر . پسندیده اشعاری وقبوله قابل گفتاری واردر . بوبیت
مثل آمیز آنک اشعار دلاویزنددر :

(بیت)

قدینه کوره سرو یازمشک اللک آنده قالش ای نقاش

صنعی بک رحمة الله علیه

امرانک کاملرندن وکبرانک فاضلارندن ایدی . بین الامرا
اسکندر پاشا اوغلی مصطفی بک دیمکله معلوم ایدی . سلطان سلیم خان
زماننده طرابلس سنجاغنده ایدی . بلاغنده بلیغ وشجاعنده شجاع
ایدی . جندی محاربه سنده خیلی دلاورلک ایدوب سلطان سلیم خان
علیه الرحمة والرضوان تعظیماً و تکریماً ید شریفله باشنه هایونلرین صوقوب
ادنا مرتبه ده ایکن اعلی سنجاق ارزانی قیلدی . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

باکه رغبت سا که نفرت ویرمش ای زیبا جمال
حسن سنده منتها وعشق بندو برکمال

صنعی کاتب رحمة الله علیه

کلیوایدن ، امانا و کتاب قسمندن وبوعصر شعراسندن ایدی .

نظاری و کلیاتدن و جزئیاتدن خیل معارف و مآثری واردر . زبان ترکیده دخی غرا غزللری و زیبا قطعه‌لری و لطیف تاریخلری واردر . اما کلیاتی ضایع اولوب شایع اولدی . بو باعثدن بین الانام شیوع و شهرت بولدی . بو مطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

نیچون کیدر کوزمدن قدی خیالی آنک برنده صومی چیتی اول سرودلستانک

(وله)

یاغلی کوزمه زلف سیپکاره کوردی ای مردم دریا سونک قاره کوردی
و بو غزل ذوالعافیته دخی آنک اشعارندندر :

(غزل)

ای دوست چونکه کوردی جالک عیان عیون
شرح ایلمکده اولدی آتی پوزبان زبون
انس و پری نولورکه بو حسن و بو لطف ایله
کورسه جمالکی اوله حور جنن جنون
ایجنمه جور دور - فدا پیشه دن وکل
دونان . بلند اولور دخی فرزانه کان نکون

مرقوم مرحوم سلطان محمود بن سلطان بایزید آستانه سنده ۱-مکام
کابلرندن و نجاتی و طالعی مصاحبلرندن ایدی . اول زمانده سابق الذکر
اولان سلطان محمودک نجاتی نشانچیسی و طالعی دفتر داری و صنعی دیوان
کاتبی ایدی . اول زمانده ترفع و ترقی امید ورجان ایدوب صنعی
مزبور بو ییتی دیمش ایدی :

(بیت)

صنعی قولیکی تیز اوکار بردی نجاتی بک الانیده م که طالعی ایتمز معاونت

اولدم اولوماو خسته آهولرك اوجندن
 داخی بترکدر ای دل اویانه مسته
 ای دل اویانه مسته طعن ایلریسه زاهد
 آیاق طولایهلم کل صوفی می پرسته
 صوفی می پرسته صبحی صبح ایچورکیم
 شوقیله جوشه کلدون اول خاطری شکسته

صدری چایی رحمة الله علیه

ازنیق نام قصبه دن وزمره قضا تدندر . بوعصر ایچنده فوت
 اولدی . صنایع شعریه سی اسلوب دن خارج و خیال دن خالی دکدر .
 اشعاری مدون و مرتب و کلمات مستعذبه سی مهذبدر . بوبرقاج مطلع
 آنک تصرف طبع پاکی وزاده لطف ادرا کیدر :

(مطلع)

کوشکه کل اویکنورمش کیمسه لر ایشتمسون
 بکزرم زلفیکه دیرسه سنبل اوکوب بتمسون

(وله)

ای غنجه دهن . بوسه ایچون وعده ایدرسن
 یوق بیرده همان آغزمنه سکر ازرسن

(وله)

ما دیر لینی صوکی اغیاری قاندریر اود پاره سی کبی دل عشاقی یاندریر

صنعی قسطموننی رحمة الله علیه

مرحوم نجاتی بك شاگردلرندندر . قصائد سلمان و ظهیره مقبول

ایله تغایطی تلطف ایدوب عرض حال وسائیت اظهار ایدوب بو
طریقه سؤال ایتشدور :

(مشوی)

طوق اولانلر جمله خلق طوق صانیر آج اولان عالمده امک یوق صانیر
هرکم اولا صاحب مال کثیر اول نه بیلیر کیم نه در حال فقیر
صاغ اولانلر صیرو حالن آکله من خسته فریادینی خسته طاکله من

صبحی چلی

صادق کمنه در . قضاة بیننده حکیم زاده دیمکه مشهور وسائر
مارقندن زائد شعری دخی مدون و مسطور در . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

دست صباه ویرمه صاچک دامنک کبی باشند چقارمه زلفکی پیراهنک کبی

صبحی پروسه وی

طریقندن تقاعد ایتمش ، اهل جهت وصاحب معرفت کمنه در .
طرز شعری دخی اسلوبدن بیرون دکدر . « ردالعجز علی الصدر »
اسلوبنده بوشعر آنک اختراعاتنددر :

(غزل)

مصر جمال ایچنده سن یوسف خجسته
سن یوسف خجسته عشقکده بن شکسته
عشقکده بن شکسته بیل ای طیب دل کیم
دوشدم غمکه درده اولدم اولوملو خسته

فن فرسده و علم عروضده کامل و طبعی شعرك انواع و اقسامنه شامل
ایدی . شعراء عجم کلماتن تتبع ایدوب (دریای ابرار) و کاتبینک (شتر
و حجره) سنه جواب دیمشدر . بو برقاج بیت آندندر :

(نظم)

نه من شتر دل ونه آخرست حجره تن شتر نکنجد و تنکست حجره دل من
شتر دلان جهان شد اسیر حجره کور چه کونه اشتر شادی کشم ببحره تن
مشو چو اشتر سرکش ببحره فقرا مکش ببحره کردون شتر صفت کردن
قوت ناظمه سنه و طبیعت شعریه سنه سوز یوقدر . لکن اشعارینک
بی رنک و ساده یرلری چوقدر . بو باعندن شعری چندان شهرت بولامش
والسنه ناسده مشهور و مذکور اولمامشدر . بو برقاج مطلع آنک
اشعارندندر :

(وله)

لذته لبك قندی آلوده به بکزر تر لکده تنک سگری پالوده به بکزر

(وله)

دیدم کونش یوزیکه قول اولدی ، کوزل دیدی
دیدم صاچیکی دل وطن ایتدی ، محل دیدی

(وله)

اشتها یالک قلیج خوان وصاله ایرمز ال
سویسون بن آج ایله اغیاره کلدیسه اجل
بو بیت دخی قصیده نعتده حضرت امام حسین و صفنده واقع
اولمشدر :

(بیت)

بن نیجه و صفایده م حسن ایله حسینی کیم ایکی همدرد رضی الله عنهما
اشراف کرامدن برینک وعده کریمه می اکلندکده بو برقاج بیت

صافی رحمة الله علیه

سلطان بایزیده وزیر اولان قاسم پاشا وموجد شعر وانشا که
بین الامام جزری قاسمی دیمکه معروفدر . مزبور جزرینک غلام
خانهزادی وصورتا بنده، معنیده آزادی ایدی . شعراء رومده مثل کویلك
اولا آندن صادر اولمش ونجاتی بکده کالان بولشدز . بو مطلع آنک
اشعارندندر :

(مطلع)

کل کرم اولوبن یولکه صاحلمسون ای دوست
صوق کچرایکن دخی آچلمسون ای دوست

(وله)

یاربنه پریسک که یوزک کورسه ملکلر برآه ایدلر اوده ینار جمله فلکلر

صانعی چای

شهر ادرنه دن ، بودور شعرا سندن قابل وخوش طبع کمنه در .
بو مطلع مثل آمیز آنک ابیاتندن وجمله کلماتندندر :

(مطلع)

بوسنی خوب ایش ازل بیلیم سنی اما ایکن کوزل بیلیم

صبائی رحمة الله علیه

ادرنه ویدر . بوالهوس وهوایی اولدیغی چون صبائی تخلص ایتشدز .

فی حرف الصاد صابری رحمة الله علیه

حلب قربندن و صوفیون طائفه سندندر. بو عصرده فوت اولدی.
غایتده صالح و صابر و نفسیه عداوته و مخالفته تمام قادر ایدی. توسن
نفس سرکشی لجام ریاضت ایله کندی یه رام و عنان اله آلوب مشته.
سندن ناکام ایتیش ایدی. اولقدر پرهیزکار و تقوی شعار ایدی که
حرمتدن خوف ایدوب کیمسه نک طعمندن تناول ایلمز ایدی
و آغزنده طاش طوتوب کیمسه حقنده خیر و شر سویلمز ایدی.
عرقیه دوز و ناز محنتله پرسوز ایدی. چوق معارفه مالک درویش سالک
ایدی. بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

ایرمن بقا کزارینه بو کستاندن کچمین جانانه اصل اولیه جان و جهاندن کچمین

صالح چلبی افندی

جلال زاده ناشیجی بکک برادری ایدی و نظم و انشاده موالی
عصرک هنزوری ایدی. اما انشالری اشعارینه چوق غالب و طبع
شریفلری دخی فن شعردن انشایه زیاده راغبدر. بو مطلع مطبوع
انلرک اشعارندندر :

(مطلع)

جسم زوردم قاره قاره داغلردر بی قیاس شاه عشق اکیمه کیدردی یلنکی بر لباس

(مشوی)

فلک کر دشی دولابه بکزر	بو خلق اول کوزه لرده آبه بکزر
بودولاب اینجه خلقک بوالعبد	کیکی سیراب وکیکی تشنه لبر
دکرمن کیبدر احوال عالم	ایچنده دانه کیمدر آدم
ایکی طاش آره سینه دوشدی دانه	اوکندی بیل آتی دور زمان

وتصفیه باطن خصوصنده بو برقاچ ایات محققانه دخی آنکدر :

قلنجه عقلکی حرص وهوا قول	کذر قیل بو کدورتدن صفا بول
طوررکن بونجه اوهام وخیالات	تجلی ایده می حق نوری هیات
یا بلماز روح نفسی یتما نیجه	ملک کیرمه یه شیطان چیمانیجه

وغم و غصه که روح انسانه زهر قاتل ومانند زهر هلاهلدر
ممکن اولدجه دفع ورفعه سعی و اقدام ایتمک خصوصنده بو برقاچ بیت
دخی آنکدر :

(مشوی)

قومایه عاقل اولان دلده کردی	که اولور قیلجه کردک طاغجه دردی
غمک کیم یوکنی کوتورمدی یر	یمز آدم غمی ، غم آدمی یر
جهانک حاصلن بر دم دیمشدر	یاراشماز بر دمه بیک غم دیمشدر

(وله)

هرنه جفا کلسه فلکدن اونوت	هرنه قدر کلی ایسه سهل طوت
برغم ایچون کندیکه ویرمه الم	برغمکی ایلمه کل ایکی غم
چونکه جهان باغی وفاسز درر	عمر کلی آنده بقاسز درر
چون سکا مهلت ویره بر دم اجل	آکله غنیمت اودمی بی بدل
عمر که کچدی آتی صانعه کله	کچدی ، کچن بردخی کیرضا اله
قدرنی بیل عمرکک ای بوالهوس	بردم ایمش خوش کورآتی برنفس
سود وزیان چون یمه دنیا غمن	غم یر ایسه ک باری به اخری غمن

فرس دیوانلرندن تنبع ایدرلر ایدی . نجائی بکه کلنجه شعر مثل آمیز اولدی .
وهرکس حسب حالته متعلق آنده ضرب مثل ابیات بولدی . هرکس مرامنی
بر بیت ایله ادا ایدر اولدی .

طرز شعر شیخی واسلوب شعرای قدما مسلوب ومتروک اولق عوام الناسه
کوره در . عندالخواص ینه مرغوب اولانلر مقبول ومعتبر ومطلوب اهل هنر در .
اول زمان که مرغور شیخی کتاب مذکوری تکمیل وتدوین ایدوب عتبه
سلطان مراد خانه ایلندی لابد کتاب مرقومه اعیان وارکان اهتمام تام ایله نظر
ابتدکلرنده کوردیلرکه اقسام فنون وفضائلی مشعر ومشمئل برکتاب کیابدر .
نظم لانظیری دائره اعجازده ، کرچه که صورت مجازده بر نظم سحر انتساب
ویضاً بدرکه هرکلامی عین عبرت وهریتی محض حکمت بی شائبه شبهه نتیجه
ولایت صریح وکرامت صحیحدر . لکن بعضلرینک غلبه حقودحسد عین انصافلرک
یل رمد ایدوب خسته نظامیدن ترجمه وتراشدر نه محل تحسین وساباشدر
دیو ذم وقدرح ایتدیلر . لاجرم من یسمع یحل اقتضاسنجه مذکور خوش
کورلیدی وجوایز وعطایادن کندویه نسنه ایرمیدی . اول دخی بو حسودلرک
بدنظرندن ، همت پستندن منفعل ومنکسر اولوب بونلری وکندیخی تخیل وتمثیل
ایلیوب حقلرنده (خزانمه) انشا ایدوب صوندی . بو برقاج ابیات اول
رساله دندر :

یوک التندن قتی شکسته وزار
یوک التندن قتی قصوده ایدی
یوغیدی آخور ایچره آرای
قو طوغونجه ایدی خر دجال
ککری عیننه هیچ آلمازدی
قورد قورقار ایدی چوماغندن
او ککری نوردی نغمه
بی عاملکدن اولمش ایدی نجیف
صالیدی بر او تلفه تنم ایچون
کوردی اول اولتلاق ایچره نیجه بقر
چکریسک قیلنی یاغی طاملر
کینک حلقه حلقه یای ککی
نه عجبدر زمانه ودوران
بزه بو فخر واحتیاج نه دن

وار ایدی بر خر ضعیف ونزار
کاه اودونده کاه صوده ایدی
یاغز ایدی سراسر اندامی
بر زمان اولمش ایدی خوش حال
نعره شیره ککوش صالازدی
آرسلان اورکر ایدی قولاغندن
چکسه اوازه قصد ایدوب نغمه
قلت جوعدن اولمش ایدی ضعیف
رحم ایدوب اکه صاحبی برکون
واردی اولتلاغه چوق مسکین خر
سمیرمش اولتق ایچره شویله بولر
کیمک بوینوزی وار آیی ککی
کورنجک خر بو حال دیدی همان
بونلرک باشلرینه نه دن

(شیخی) به علاوه

ابنای ییلدیرم خاندن امیر سلیمان مادحلرندن و کر میان اوغلی واصفلرندنر
 اتفاق سخن وران اولدرکه اسلوب مثنویده و طرز قصیده معنویده سمت روشی
 ممدوح و مصحوبدر و اسلوب اشعارندن صد مرتبه مرغوبدر . اما نظم خسروی
 زمان سابقده وارد اولماغن اثنای ترکیب نظممنده قوم قدیمک اوغوزانه
 و کوهیانه بعض ادات و عباراتی دوشمشدرکه هربری الفاظ غریبه دن و عبارات
 وحشیه دن عد اولنور . فصاحتی محل متروک و مانده ترکیب تعبیرات استعمالی
 اهالی قراده و قبائل کوهیانه اولور . فضالادن بعضی اول بر قاج عباراتی
 باعث دخل وطن ایدیمشدردر . نظممنده فصاحت و الماظنده بلاغت یوقدر
 دیملردر . اما بوداثره لرده نظر انصافدن بیرون و نظر پست و دوندر .
 زیرا ارباب عرفانه خفی دکلدرکه اول زمانده زبان ترکیبده اولدر طرافت
 اول عصر شعر اسنک شعرمنده چندان فصاحت یوقایدی . ورق کله و خرشید
 و فرحشاد کبی ترکیبلرله منظوم داستانلر چوقایدی . فی الحقیقه طرز مثنوی بی
 سمرای روم بوندن کوردیلر . وزیر الفاظله عروس نظم کلامه آندن صورت
 ویردیلر . اول فیض بخش و حالت انکیز موعظت مال آتش ریز مصوفانه ایات
 شیخانه مواعظ هربری آدمه غنا و فنا ویریر کلمات که مومی الیهک کتاب مستطینده در
 مثنوی کویان رومدن برینک نظممنده واقع اولماشدر . اشعاری دخی محل
 مدح نه سزای سلب و مدح در . اما لکل - مدید لذه فحوا سنجه هر زمانده که
 بر یو پیدا ظهور ایده میان ناسده مرعی و مرغوب اولوب که لدر قدر و رغبتدن
 دوشر . نته که عصرمنده شیخی کمال رغبتده ایدی . خواص و عوام نیجه شهرور
 وایام آتی استعمال و استنساخ ایتدیلر . تا احمد پاشا ظهور ایدنجه انک دخی
 اشعار دلکشی ایله دفتر و دیوان محرر و منقش اولوب بر مرتبه اشهار تام
 و اعتبار مالا کلام بولدیکه بر نیجه مدت خلايقك رطب اللسانی وورد زبانی
 اولدی . نظامی قرامانی وجود بولنجه بونط و نسق اوزره بر مدت دخی آتی
 او قودیلر یازدیلر نجاتی خروج ایدنجه ، اما آنک عذوبت مالی و ضروب امثالیکه
 طباع انامه و مزاج خاص و عامه خوش کلوب هر کسک حسب عالی واقع اولیجق
 اول آندن الی هذا الحین رغبت و رواجدن کساده دوشمدی ، و کالای کاسد
 کبی خلق آتی اوقیوب غیره دوشمدی . دیوان حافظ و جای کبی هر نه قدرکه
 اوقونسه ینه تر و تازه در . زیرا مذکور کانهجه سابق الذکر اولانلر شعری

(بیت)

علم ایچنده یازان متون و شروح صورتی قالب ابتدی، معنی بی روح
اسلوب قصیده و مثنویده ممتاز و فائقدر . اما وادی شعر و طرز
غزلده طور قدما و اسلوب سابقدر . بو برقاچ مطلع آنک انفاس
شریفه سنددر :

(مطلع)

کوکلم قوشینه صاچدی ینه دانه بکارک اولدر مسون طوتوب که کیرر قانه بکارک

(وله)

دلده کلام زهد و دین خاطر من کوزلدهدر
ناصر اولان کشتی صانور خاطر ایله کوز الدهدر

(وله)

غمزه که بر خدنک ایله بیک جانه قصد ایدر
خوش آهوانه کوزلر و شیرانه قصد ایدر
خطک که چکدی خاتم یاقوته دائره
بر مورد که مهر سلیمانه قصد ایدر
خالک که زله که طولاشوب آله که آغار
هندو صفت کند ایله ایوانه قصد ایدر

بو برقاچ بیت دخی نعت رسولده (سلم) آنک انفاس شریفه سندندر:

رحمن ایکن معلّمک ای قودک آدک سلطان ایکن دوکونه قباچه کدرر عبا
ایردی نبات و معدن و حیوانه دعوتک کیم اولدی شاهدک حجر و اشتر و عصا
ظرافت اسلوب مثنوی بی شعرای روم آندن کور مشلردر و بو
خصوصده آکا اقتدا ایدوب پیرو اولشلردر . مثنویسی دخی عجب
پرسوز و حالت انکیزدر و وادی عشق و فناده حالت بخش و موعظت
آمیزدر . بوجهان خرابی و بناء بر آبی بوفلک دوار و ارض ثابت انقرار
ایله آسیابه تشبیه و تمثیل ایتملی خوب واقع اولمشدر :

قیلیدی نارنج کبی بکزم او نارنجی کین
 بکزمک بکزه سه رنگی نه عجب لیونه
 غمی کنجینه حریص اوله لطیفی یارک
 نیلیدی بیامه میسن حرص و طمع قارونه

شیخ الشعرا مولانا شیخی رفع الله درجاته فی العالین

شهر کوتاهیه دندر . مراد خان غازی دورنده گلش وسید نسیمی ایله
 بروسه ده جمع اولمشدر . زماننده « حکیم سنان » دیمکله معروف ایدی
 واطبا میاسنده حذاقت و مهارتله موصوف ایدی . شعرای رومک
 قدما نندن و شیخ حاجی بیرام انقره وینک خلفاسندندر . اما کیمسه بی
 ارشاد ایتمک و طریق زرق و طاماته کیتمک اولمامشدر . اوائل حالنده
 ولایت عجمه چیقوب مشایخ کباردن بی حد عزیزلره ایرشمش و طریق
 تصوفده ولایتیه قدم باصوب توحید صرفه یتشممشدر . علم ظاهر و باطنده
 ید علیا و فن توحید و تصوفده قسمت عظمایی و ارایدی . بو خصوصده
 کمالانه وقوف و اطلاع مراد ایدن کتابنک اوائلنه و اواخیرینه نظر
 ایتدئون که اقسام مراتب توحیداتی و اصناف تجلیات ذات و صفاتی
 نه خوب اکشاف و اعلام و طبایع و احوال فلکیاتی اظهار و افهام
 ایتمشدر . زبان ترکیده قصه (خسرو و شیرین) ی آندن شیرین دیمش
 یوقدر . اکرچه اول نظم بی نظیره نظیره دیمش چوقدر ، اما اول
 مرتبه یه ایرمش یوقدر و کتاب خسرو و شیرین بحسب الصوره کرچه
 بر ایکی مرده فسرده حقنده فسانه و افسانه در ، لکن معنی یوزندن
 اظهار علوم و معارفه علت و بهانه در :

قصر وایوانیه ای عالی مقام اولدم صانان
 کندیکی یوکسکده کورمه منزك تحت تراب
 استخوان كله سن چتر هایون اسینك
 کور ایچنده مور خیلی خیمه قیلدی بی طناب
 (بیت مشابه این معنی)
 پرده داری میکند برطاق کسری عنكبوت
 بوم نوبت میزند بر قاعه افر آسیاب

شیری رحمة الله علیه

هرسك اوغلی احمد پاشانك اوغلیدر . اسمی علی اولدیغی مناسبتله
 شیری تخلص ایتمشدر و پادشاهمز زماننده قوجی باشلیقدن سنجاغه
 چیقوب سنجاقده ایکن آخرته کیتمشدر . طبیعت شعریه سی بد دکل
 ایدی . بوشعر آنك اشعارندندر :

(غزل)

دیک بزه عشقنی صاماسون ایکن مجنونه کیم اوله حکمتی تعلیم ایده افلاطونه
 کوردهم اول کونشه ماه فلك بکزری جیقیم ناله کندیله بو کون کردونه
 ای دل آدانه متاعینه سپهر دونك کنج دنیا نه قدر سود قیلور قارونه

(نظایره لمؤافه)

شویله ال ویردی جنون فتی دل محزونه
 عشق تعلیمک ایدرسهم یراشیر مجنونه
 قورقارم کیم طوفنور چرخه برکون چرخک
 اویدی اولاشدی فتی ناله لرم کردونه
 جان ویررسهم قلیچک یاره لرندن صما
 خوریلر ایله قانی کفم کلکونه

(غزل)

اول قاشك نشانہ ایتش مسوده
 یازان هلال شكافی طاق زیرجده
 آشوبلر قوبارسه لبكدن خطك ثوله
 شمعی اولدی باده ناب اوزره عربده
 مدچكدی تیغ غمزه سی باشیجه لطف ایدوب
 ایردی بو دولتیله کوکل بخت سرمدہ

شہدی رحمة الله عليه

انطاقیہ طرفلرندن، حرفت اهلندن برحوایی کمنه ایدی . حلاوت
 اشعار ولدت شہد کفتار ایله شہدیلک مخلصی اوستہ دوشمش واخوان
 و یازان شہد مصاحبت شیرینہ مکس کی اوشمش ایدی . بومطلع
 آذکر :

(مطلع)

کوکل قایدی زلف عنبر بار زاغی کورکه های ایتدی شکار
 مزبور سباده دل و صادق القول کمنه ایدی . مسموعدرکه
 واقعہ لرندن زمان اجل یقین ییلوب و اجل عجلہ ایتدین کور و کفن
 تدارکنده اولوب کندی الیله حلواسن و آشن ایتش و مرحوم سلطان
 سلیم دورینک آخرلرنده آخرتہ کتیمشدر . موعظه طرزنده بو برقاچ
 ایات دخی آنک کلماتندور :

(نظم)

آدمہ آخر حرام اولور حریمی عالمک
 طاق و ایوانیله کورمه کندیکی عالیجناب

واریرلر واول دیرک دلبرلری وزیبا پیکرلری تفرج و تماشای قیلورلر .
اشفاق شعرادن برنازک نکته کذار بونلری کلیساده و میان قوم عیسا-
کوروب ایکی سنک اجتماعنی لطیفه یه کتیروب نظمه کنیرر :

(قطعه)

غلاتاده مسیحی دیره واروب مکر شمی آنکله بیله کیتمش
ایشیدنلر غلط ایدوب دیدیلر مسیحی کلیسایه برموم ایتمش

شوقی نورالله قبره

عبدالله اوغلی و شهر ادرنده بر پیره زنک قولیدر . سلطان بایزید
طاب ثراھک کاتب علوفه سن یر ایدی و قصیده و غزلی غایتده ای دیر
ایدی . نظمک انواعده ماهر و افسانمه قادر ایدی . قصائد و اشعاری
غایتده مصنع و مخیل و دیوان بلاغت عنوانی بین الانام مقبول و متداولدر .
بورقاج مطالع مطبوعه آنک اشعارندن و اشعار سحر آثار بنددر :

(مطاع)

کرچه که وجودن عدم ایتمش کشی چوقدر
حال اهل آراسنده میانک کی یوقدر

(وله)

دلبرلر ایچره شمس دیسم نوله احمده کیم بکزه مش جمال ایله نور محمد

(وله)

خیال لعل جان بخشکله جان تندن روان چیقدی
بن اغلاییم اغلرسم اومدن ایکی جان چیقدی
وبوغزل مخیل دخی آنک جمله اختراعندن و خاصه ابداعنددر .
یوقایده واقع اولان اشعار کثیره بوشعر بی نظیره نظیره واقع اولشددر :

فانی صورت، درویش سیرت کسسه ایدی • بودور ایچنده فوت اولدی •
حقا بودر که جهت سوز و کدازده شمع پرسوز شب افروز کبی زبانندن
طو تشمش و شمعیك اسماً و رسماً اوسته دوشمش ایدی • جسم زرد
و تزاری ولون روی و رخساری بال مومی کبی زرد اولدیفی مناسبتله
شمی تخلص ایتشدر • الفاظ اشعاری غایتده روشن و پاک و کفیتار
آتشباری نهایتده دردمندانه و سوزنا کدر • شعرینک سوز و سلاسته
سوز یوقدر و عاشقانه ورنکین ایسانی چوقدر • بو برقاچ مطلع آنک
اشعارندن و اشعار آتشبارندندر :

(مطلع)

شمعک که یاندی جسمی سراسر فیتل ایله
کوستردی راه عشقکی روشن دلیل ایله

(وله)

خلاص اولق نه ممکن برکوکل کیم مبتلا اولسه
آلنر عشق الندن ایکی عالم بریکا اولسه

(وله)

نقد اشکیله کوکل کیمسه یه اوله یولداش
عشق بولنده صاقین برپوله اولور بیک باش

(وله)

فی تیزک اولوبدر با که دمساز بر آه ایتدهم یویررسینه مدن آواز
و بو مقطع دخی کندینک حسب حالی و بیان درد مافی البالیدر :

(مقطع)

لریدک آتش حیرتله شمی صاراردک زرکبی برسیم تنیز
مطایبه

مسموعدر که برکون مسیحی و شمی غلطده سیر ایچون دیره

یر یوزنده نیجه بتسون شه تره چفتجینک تخمن دوشور من سزیره
قویه لم هر قصه و افسانه بی مورک اغزندن قاپار من دانایی
بو بر قاج بیت دخی آنک اشعارندندر :

(شعر)

باش آجیق ابدالکم بن شاه حتی یاحسین
تکیه کاه غمده ذکر م آحسین و و احسین
ایتدی تیغ اشتیاق شرحه شرحه جسمی
یازدی صف سینمه خنجر اوجیله یاحسین
طاس چشم زین ایدوب مرجان خون دیده دن
کوزلرم یاشن سایل ایدوب دیرم سقا حسین

شمسی اغا [پاشا]

پادشاه من حضرتلرینک مقبول درگاه اولان قوللرندن و خواص
زمره سنک مقبوللرندندر . خوش طبع کمنه در . بو مطلع آنکدر :
(مطلع)

بولنر نجلین بغری یانیق لاله دن غیری یوزمه صوسپر برکسه یوقدر ژاله دن غیری
(وله)

حلقه حلقه زلفکی طاق بوغنه زنجیر وش
قنده کیتسک عاشقک یانکجه کیتسون شیر وش

شوق و صفا شبستانک چراغ فروازن پرلمی و مهر و وفا
بز مکاهنک شمع جمع پر دمعی ، اغنی مولانا شمع نور الله قبره
اسکوب قربنده پر زنده نام قصبه دن و حضرت شیخ وفادر ویشلرندن ،

بروجه، یدی آوازه‌ی یدی یل‌یزه، درت شعبه‌ی درت عنصره، یکر می
درت پرده‌ی درت ساعته ترکیب و تقسیم ایدوب چوق صوت دلاویزلر
و آوازه طرب انکیزار عمله کتیرش ایدی. وفن شعر و معما ده دخی
بر مقدار ال ویرمشدی. بومطلع آنکدر:

(مطلع)

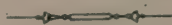
ویرمسون خط رخك آینه فابه کدر اوغباری قومه مرأت عذارکده کیدر

(نظیره مؤلفه)

بر آوج خاك ایده می بحر محیطی مغبر بن نه خاکم که ویرم لجئه عمانه کدر
علی طریق المبالغه فقیرك بومطامی خوب واقع اولمشدر:

(مؤلفه)

مویه دوندی بدنم مویه دن اوف دیرسك اوچار
یریدر مویه بینوب ایلر ایسم هنده سفر

شمسی درویش رحمة الله علیه

سفری محصاردن، اشق شمس دیمکله معروفدر. کتاب (ده مرغ) ك. مؤافی
ودخی نیجه فك صاحب تصنیفیدر. کتاب مرقومی مزبور مرحوم
سلطان سلیمه صوندقده سلیم خان خلی احسان واستحسان ایتمشدر.
واول عهد هایونك آخر لرنده آخرته کیتمشدر. خوش آینه ایساتی
وساده و کشاده تمیلاتی واردر. بوبرقاج بیت بایقوشك قوشلره وعظ
ونضیحتنددر.

(شوی)

قورصاگز دانه دن طولدر دکر خانه کز یوکسکاره قالدردکر

مصاحبتده تکلم شکرینی وار ایدی . و فائس انفاسی غداء روح مجلسیان
واغدیة ارواح عارفان ایدی . علی الخصوص که علم ادواردده و فن موسیقارده
صاحب تألیف و اهل تصنیف ایدی . بومناسبتله مرحوم نجاتی مزبورده
شمسی ادواری دیر ایدی : طریق شعرده و طرز غزلده نجاتی
پیرویدر . بومطلع آنکر :

(مطاع)

آتمه تیر غمزه کی بیکنی دلدن ژنک آلور
ایشیدینجک هم یاشم بوماجرانی زنک آلور
وبویت نصیحت نصاب و موعظت ماب ایام سریع الاقدام و هنگام
تیزکام غایتده سریع العبور ایدوکی بیاننده آنک ایاتندندر :

(بیت)

طویل عمره طیانوب کوزتمه طول امل که روز هفته یه و ماه ساله تیز ایرینور
وبویت دخی آنک لطائفندندر :

(بیت)

دلی زلفیکه ایلمه آنک بی کناهی باش اصمه دن نه بتر

شمسی حصارى رحمة الله علیه

بودخی قسطنطون دیارندن ، بلدة مزبورده نک حصارندندر . جامعه
معرف و خواننده نعت و تعریف ایدی . پادشاهمز سعادت و بختله تحته
جلوس ایتدیکی زمانلرده فوت اولدی . بودخی علم مقاماتک اسناد
نقشبندی و فن ادوارک مصنف بی مانندی ایدی . اون ایکی مقامی

(شعر)

کوزلدن اومولان بودر صفا پهلویه صارمقدر
کوزللك اولمه دن ضایع سزا پهلویه صارمقدر
مراض عشقه چون ویردی طیب بلبرك شربت
ولی قانون حکمتده شفا پهلویه صارمقدر
نه خوش حفظ ایلمش شمسى کلام اللهی صدریار
انک کبی کوزل صدری روا پهلویه صارمقدر

شمسی قاضی رحمة الله علیه

بروسویدر . قره شمسى دیمکه معروفدر . سلطان سایم دیار عربه
سفر ایتدیکی تاریخده کفه قاضیسی ایدی . فن شعرده ماهر وخیال
خاصه قادر ایدی . بوبرقاج مطاع آنکدر :

(مطلع)

بزم حسینکه سنک وارمغه یوقدر یورکی
ماهک ای دوست مکر وارایسه چیکدر چورکی

(وله)

درویش نمده پوش کبی بللی ایرقدن کلرخلرینک وصفن ایده آل ورقدن

شمسی ادواری رحمة الله علیه

قسطونیدن وزمره قضاانددر . ذایتده فقیه وفاضل و علم فرائضده
و علم حسابده محاسب کامل ایدی . حین محبتده ترنم شیرینی و دم

و ذکاوتله فر فرسه و طریق شعره اطلاع و شعوری وار ایدی. بومطلا
آنکدر :

(مطالع)

قنده بکزر باکه مجنون کبی سرگردان عشق
اول طوطو بدر دامن صحرا و بن دامن عشق

(وله)

او قومك شمدنكرو فرهاد و مجنون آهسن
عشق یولنده زنه میل ایلمن مرهانه لر

شمسی دفتردار علیه رحمة الغفار

شهر قسطنطنیه دندر. دفتریلر بیننده جندره حی زاده دیمکه معروف
و مشهور در . سلطان محمد و سلطان یازیده دفتردار اولمشدر و اجناس
جواهرک و انواع امتعه نك قیمت و بهاسن بیامکه اشهار و اعتبار بولمشدر.
آندن اقدام کنجینه فراوان و امرا و ملوک کبی خزانه بی کرانله ملک النجار
و خواجه بزرگوار ایدی. نیجه کره هنده و ختنه و عدن و بمنه سفر ایدوب
بی حد و لایعد افشه و امتعه ایله ینه رومه کلوب شول جواهر ذی قیمت
و متاع کرانه ای پر رغبت که شایکان خزینه شاهی و شایسته مجلس پادشاهیدر
تحفه و هدیه قیلوب سلطان محمد طاب ثراه مصاحب و مقارن اولدقن
صکره عزت و اعتبارله دفتردار اولمشلر در . فن حسابده محاسب
سربع الحساب و جواهر علمنده کوهر ذی قیمت کبی نظیری کیاب
ایدی . لسان عربی و زبان فرسی صحیح و فصیح تکلم ایدر ایدی .
السنة ثلاثه نك هر برنده شعر دیر ایدی . بو شعر آنکدر :

شکری رحمة الله عليه

کردستاندندر. بلادنده متعین شاعر و کالاتک اکثرنده ماهر ایدی .
اما اشعاری بی رنگ و خیال انحق بر ساده مقالدر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

اغلادمن کوزلرم یاشینی پر خون ایلدک بیرینی عین ارس بیرینی جیحون ایلدک
پادشاهمزک فتوحاتنه متعلق نظم ساده و ابیات کشاده ایله بر کتاب
تألیف ایدوب فخرالاسخیا مرحوم ابراهیم پاشا واسطه سیله حضرت
خداوندکاره ویرمش و عطایای پادشاهیدن یکر می بیک اقیچه جائزه آلوب
اول صاحب قدرک آثار شرف همتیله قدره ایرمش ایدی . و بر عالی
تیمارله عدد مذکور دکلو مرحوم پاشا دخی اعطا وانعام ایدوب
مربوری بحر احسانه غرق و دریای الطافه مستغرق ایتمش ایدی .

(اجمال اوصاف مرحوم پاشا)

آصف صف آرای عالیشان و دستور جم قدر و خسرو نشان ایدی .
بر زمانده مسند وزارت و منزل صدارته آنک کی بر وزیر آصف نظیر
بلند همت و کریم کام بخش شاه رتبت کلش دکلدر :

(بیت)

همنده مال و جاه ادنا ایدی قدری کبی همتی اعلا ایدی

منصب وزارت و میر میرانلق مضاف و منضم اولوب قدر و رفعتی
اضاعاف مضاعف اولمش و امور عامده مدار علیه مملکت و مشارالیه
سلطنت اولوب توجیه مناصبه و تفویض مراتبده امور عزل و نصب
و خصوص قبض و بسط وجود پر جودینه منوط و مربوط اولمغین .

بو حجو ملیح دخی یار هر جائیسی حقنده آنکدر :

(قطعه)

برقدم کیتیموب بزله اوسرو	سایه وش هریکا رقیب سورور
طکمی هر دم رقیب ایتده شکار	سك آهوصفت یبانه یورور
اچمه بولنسه یاننده اکر	ایکی کلچه کوشی طوقی ورر

بوفقی وحقیر دخی عنفوان جوانیده برخوب پری شهابله نظریاک
ایله مائل وهرجائی و آلوده دامن ایدوکنندن غافل ایدم . مکر اول
شوخ پری صفتک طرمان طریل دیمکله ملقب بر رقیب دیو صورت
ود سیرتی وارمش . نهانجه آنکله ماده وز وزن وشوهر مرتبه سنده
محرم و یار ایمش . رقیب مزبور هیکل و هیانده قاف طاغندن غیت ایتمش
قائجق دیوه و قیافت برقباحتده وسواس پر ریوه بکزرردی . صخره
جنی دن زشت و وسواس رجیمدن بدسرشت برکریه اللقا و قیسیح المنظر
ایدی که صخره جن آ که کوره بر آدم ایدی :

(نظم)

یوزنی کورن ایسته من آصاغه کواهی
اورسك قازیفه کسه دیمز نیدی کناهی
باغ ایچره طوتوب اول کلی قازقلدی دیرلر
کورم آتی جنکل چیچی اولسون الهی
لابد اول کلبک خوان وصال یاردن تمتعن مقرر بیلدکده بو برقاچ
یتی بی اختیار دیدم :

(حجو ملیح)

اول لقمه نفیسه صوندی رقیب کافر ایت دکمش آشه دوندی خوان وصال دلبر
ارتوغنی جذامک کیمسه یز بیلورسك جنت طعای اولسه یرمیوب انی کیم یر
بو دردله لطیفی نوله یوره کن اوغسه یار ارقه سنده اغیار کور که نه عالم ایلر

(غزل)

غنجه یی کل بلیک قصینه پیکان ایلمش
غنجه آچلقان کلی یوزینه قلقان ایلمش
غنجه نك پیکاتی تیز ایتک ایچون شاخ کل
جسمی باشدن ایاغه شکل سوهان ایلمش
کل عروسن صبحدم بلبل نکاح ایتمش مکر
کیم اوزین یشیل دواق لنده پنهان ایلمش
دهرارا هر بر بوزق دیوار کورسک شویله بیل
برسلیمان ملکیدر چرخ آتی ویران ایلمش
مهرینه آلدانه شاهی بوفلک نك کم کونی
کوکله بتکورمش ینه خاکيله یکسان ایلمش
ودریای ابراره نظیرد بومطلع رافضیانه دخی آکا اسناد اولنور :

(مطلع)

تاج بک رنکی که صاحب دولتانرا بر سر است
این همه کلهای سرخ باغ آل حیدر است

شکری رحمة الله علیه

شهر سینوبدن واول شهر دهر آشوبدن بر طالب علم وصاحب حلم
ایدی . بودورده فوت اولدی . نوهوس مقولهسی ایدی . وکیتمی
وکیفیتی معلوم اولماش ایدی . بویت مثل آمیز آنک زاده طبع خیال
اکیزدندر :

(بیت)

وصل یاری فکر ایدرکن کیتدی غم دیدم اکا
کندک آه ای غمکسارم دیدی کوکلدن دکل

(مطع)

دیدم که کوردمم جاما کوزك کبی کوزل کوزل
دیدم بن داخی کوردمم سنك کبی کوزل کوزل

(وله)

چشمه خضر دیسم جام سنکدر لبکه
یراشور آینه دن طوب دیسم غبگه

شاهدی رحمة الله علیه

ولایت منتشراده مغله نام قصبه دندر . بودورده نقل ایتدی . مفسر
ومحدث ، درویش مولوی و شارح متن کتاب مثنوی ایدی . حضرت
جلال الدین رومی مثنوی سنك هر جلدندن یوز بیت انتخاب ایدوب هر بر
بیتن بشر بیت ایله شرح ایلمشدر . و آدینی (کلشن توحید) ویرمشدر .
بو برقاج بیت اول مثنوی نك ابتدا سندندر :

(نظم)

بشنو این بلبل چه افغان میکند
قصه هجر ^کلستان میکند
که جدا کستم زباغ لامکان
وافغان ووافغان ووافغان

شاهی شرقی

سرحدہ قریب یردن ، شاه یتیم لرنندندر . اسماعیل اردیای نك
مرعیسی و مقربی و شعر اسنك اشعری و اغایی ایدی . سلطان سایم
زماننده رومه کلمش ایدی . طرزنده مخترع شاعر ساحر و خیال خاصه
قادر ایدی . بوشعر آنك اشعارندن و ابکار افکارندندر :

(مطلع)

کوزاك طوتارم کورمیه لی روی نکاری
درت اولدی کوزم یول کوزه در کورمه یاری

(وله)

طلوب کل یوزلو دلبرلرله مجلس دوندی کلزاره
کله یر یوق مکر یاپشدرم پنه یله دیواره

(مصایبه)

مزبورک مزاجی کرچه صحت وطبعی استقامت اوزره ایدی . اما
پای زمین پیماسی بر مقدار اعوج ایدی ، یعنی که اعراج ایدی . شهر
قسطمونی قربنده اراج نام بر ناحیه یه قاضی اولدقده (طالعی) مطایبه
طریقیه بوییتی دیدی :

(بیت)

شاوور اعراج کیم بوکون انضی القضاء اولاق دیلر
بیك بیل که تحصیل ایله اراج آنک معراجیدر

(جواب مولانا شاور)

طعن ایلر ایش بکا آیفاسز دیو جهال نوله ایانم یوغیسه هر فنده الم وار

شاهدی رحمة لله علیه

ادر نه ویدر . سلطان جمک دفتر داری واعیان وارکاینک مدار علیه
وافخاری ایدی . فن شعرده چندان یدی بو قدر و اشعارینک ساده
وخاییده معالری چو قدر . دیواننده قبوله قابل کرچه بعض ابیاتی دخی
وار اما شتر و کر به مقوله سیدر . نادرست و ناهمواردر . بو مطلع آنکدر :

(وله)

اولدی ای کل خط ریحانکه حیران سنبل
هم بنفشه قاره یاسلو و پریشان سنبل
مذکور کمال پاشا ملازم لرندن فائق و ممتاز دانشمند و طبعی پاک
و شانی باند ایدی . حین امتحانده اقراندن امتیاز و رجحان بولدقده
وتعیین اولنان محل و مبحثک مطالعه سنده و استخراچنده خصما و شرکایه
غالب اولدقده و بوحال ایله یننه منصبی آنلر آلوب بو محروم و نامراد
قالدقده کردون دون پرور ایله محکم جنک و دور سفله نوازله ستیزه آهنگ
ایدوب بو قطعه بی دیمشدی :

(قطعه)

ایم فلک میلک اگر جاهل و نادان ایه	بن دخی تا اوقدر کامل و دانا دکلم
بکا بو جور نه در صاحب عرفان صانوب	اهل فضل آکلادک ایه بنی حاشا دکلم
اجهل و دون و دنییم بکاده بر نظرایت	غیردن حق و بلاهتدهده ادنا دکلم
امتحان ایله بنی جهلله کلسون جهله	که غیاوتده بوکون کیمسه یه همتا دکلم
منصب آتی نیجه اولور کوستریم جهاله	جهلله شمدی هله داخی

شاور رحمة الله علیه

بودخی شهر قسطه و نیدن، قضات زمره سندنذر . بو عصر ایچنده
قوت اولدی . فن اشعارده و علم موسیقارده خوب تأیفلری و غرا
تصنیفلری واردر . نخیل ذهن پاکن و تصرف لطف ادراکن مرحوم
نجاتی و طالحی محکم بسند ایدر لر ایدی . وسعت سخنده آنلره پی رولک
ایدوب آنلرک طرز بنه کیدردی . بو بر قاج مطلع آنکدر :

طاب تراه سنجاغن چکړدی . طاب عرفان وصاحب دیوان کمنه
ایدی . اما اشعارنده رنگ وصنعت وخیالنده دقت یوقدر . غایتده مطبوع
مطالعی بودر :

(مطلع)

یتزمی تماشاى نكارالده صونارسك
ای عاشق محترده بولدقجه بونارسك
وبوسابق الذكر اولان سلطان بازیده قرنفل قصیده سن دیمشدر .
مطالعی بودر :

(مطلع)

رنکین رخکدن آلمش بوی وفا قرنفل
کل کبی اولدینی بو خاطر کشا قرنفل

شافی رحمة الله علیه

شهر قسطنطنیه ، علما زمره سندن ، خوشجه شان ایدی ومصاحبت
فرح بخشی دافع احزان دل و جان ایدی . علی الخصوص که نفس نفیسه
الحان واداسی وطیب صوت وحسن صداسی اموات قلوبی مانند نطق
عیسی ومثل انفس مسیحا احیا وعشوه اعجازی اجرا ایلر ایدی .
بغداد سفرنده فوت اولوب جان شیرینی قصر شیرینده ویردی . حکمت
الهی اول زمانده حکایت شیرین نظم ایدوب (فرهادنامه) نام ویردی .
ایراد نظمده نکته ساز وایجاد سخنده سحر پرداز ایدی . بو مطلع
آنکدر :

(مطلع)

چون مزاجی آنشیدر گلستان ایچره کلک
رنگ رویی کر که دونه عجبی ببالک

سیر کرد

مبارك ذات وندیم شیوه شیرین کلماتدر. روی بخت سیاهی عالمده سفید
و چرخ بد اختردن طالعی سعد وسعید اولمامغین دنیاده ذلت و قلندن
وتنکنای مژدندن خلاص و مناص بوله مامشدر. بومطاع آنک لسان
مقالندن مناسب حسب حالی واقع اولمشدر :

(مطاع)

کولدی زلمکده کوکلم کککیز افغان ایلز
کیمسه بی بخت سیاه عالمده خندان ایلمز
(وله)

ممکنمیدرکه بخت سیاهم سفید اوله قابلمیدرکه طالع نحسم سعید اوله
بوقطعه دخی آنک مطایبتندن و لطائف وهزایانندندر :
(قطعه)

دیمشک جان ویرن ایرر وصاله قو قصد جانی قاندندر افندی
قو قصد جانی برقاج اچمه من آل ککه اچمه داخی جاندندر افندی
(وله)

آنک کیم آدینه دیدیلر اچمه آنی الده کورورز اچمه اچمه
وبو مطاع دخی دنیای دون مانند یار بی وفا و باب وفاده مثال
دلبر رعنا ایدوکن افاده ایدر :

(مطاع)

جهان برعشوه سی جوق یازه بکزر و فاسزلنده چاق دلداره بکزر

فی حرف الشین

شامی رحمة الله علیه

امرادندر. شاملی اوغلی مصطفی بك دیرلرایدی. سلطان بایزید

وبواییک بیت دل پسند دخی مهرورلر وفا باینده نصح وپنددر :

(مثنوی)

جو کل رحم الیمز آشفته سینه آنکچون عمری وارمن هفته سینه
بودیرک صفحه سینه یازدی ابرار وفاسز دوستدن یک نقش دیوار

سهی بک رحمة الله علیه

بقیه شعراء سلف وپیر فصحاء خلف ایدی . امائل و اقرا
آره سنده طبع سلیم وخلق کریم ایله موصوف درویش نهاد وپاک اعتقاد
کشی ایدی . پادشاهمز سلطان سلیمان چلبی سلطان ایکن دیوان کتابتن
ایدر ایدی . دولت و بختله تخته جلوس ایتد کده بو محل کثرتدن اول کوشه
وحدتدر دیو تولیت اختیار ایتمش و عدد عام ایام عمری سنه هشتاده
یتمش ایدی . مرحوم احمد پاشایه یتشمش و نجاتی بک خدمتن ایتمشدر .
خوش آینده اشعار و پسندیده کفتاری واردر . بو شعر آنک
اشعار ننددر :

(شعر)

داغلر حلقه سی کیدردی زهرلر تمه جبه صاتمق نیجه اولور کوستردیم دشمنمه
حق اوغلدر یقه دن کچه بو کون اشک یایم طفل ایکن داخی براقشدی کوزم دامنمه
سینه ده درد و غمک داغنی ستر اتمک ایچون توکملر طاقدی یا شم قطره سی پیراهنمه
هشت بهشت اتمنده برده تذکره شعراسی واردر .

سیاهی بیض الله وجهه

دوم ایلندن، طلبه صنفه سندن عرب سیاه دیمکله معروف ، خیایجه

(شعر)

دی خوش کور که دهرک لعبتی وار بو دیرک درلو درلو صورتی وار
فلک طنبوروش بوردی قولانغم ینه بکزر بنمله صحبتی وار
روان اولدی پتش اول سروه ای دل که عمر نازنینک سرعتی وار

(وله)

بهار ایرشدی دور باده کلدی کل و لاله مبارک باده کلدی
وفا برکندن، احسان میوه سندن بنم سروم عجب آزاده کلدی
خروش رعد صاعقه بوسدای که آهمن فلک فریاده کلدی

وقضات عصاتدن برقاضی اخذ واکلده مرثی و متقاضی اولمله
سلطان سایم خان دورنده محکم مخاصمه سی و معارضه سی واقع اولوب
بوشعر نصیحت شعاری آنک حقنده دیمشدر :

(نظم)

ای قاضی سکا دشواچی یزدان اوله جقدر عشر عرصاتنده که دیوان اوله جقدر
حشر ایچره سجلات عمل چون بوله امضا رشوت رقی نامه که عنوان اوله جقدر
دور کله یتمک که کوز یاشی رواندر برکون سنی غرق ایتکه عثمان اوله جقدر
رشو کون طور منزایلیک کیبی امرسن قازنک یاریلوب برکون ایلک قان اوله جقدر
بولمازی که سن برده لر آلتنده چالارسک صاعقه که انک نغمه سی پنهان اوله جقدر

و میخال اوغلی علی بکک بوسنه او جلرنده واقع اولان غزالربی
وجهاد ووغالربی الفاظ رنگین واند شیرین ایله نظم ایتمشدر . بورقاج
یت اول کتابدنر :

(مثنوی)

سحر وقتنده چون زال زمانه کیندی و قوشاندی رستمه
قوشاندی تیغی چون تیغ رخشان طاقندی خنجرین صریخ دوران
کتوردی آمان آلنولی سنجاق شفق چکدی افندن آل بایراق
کونش تیغ و عطار دخانه طودی علی بک رزم ایچون هنکامه طودی

مضمونه موافق و مطابق بوبرقاج ایات معنوی آنک تضرع نامه سنده
اولان میویدندر :

(مشوری)

مسکنت کیم بونیه اول	سندن اولن قبول هیچ عمل
هرکه خلق اندن اولیه خشنود	درکه حقندن اولدرر مردود
قلب مؤمن که عرش رحماندر	آنی بیقمن زیاده طغیاندر

(قلب المؤمن عرش الله) فحواسنی مشعر بوقطعه دخی فقیر کدر :

(قطعه)

ای که ایتدک کوکلر آزرده	سر دلین هیچ اولدک آگاه
دل مکان خدای عرش مکین	قلب مؤمن وسیع عرش الله

سوزی انارالله برهانه

اسکرب قربنده پرزدینه نام قصبه دندر . تحصیل علمدن تقاعد
ایدوب نقشبندی طریقه سالک اولمش و سوزی نقشبندی دیمکه
شهرت بولمش، درویش صفت و صاحب معرفت کشتی ایدی . بودخی
نظام پاک و شعر سوزناک ایله ارباب نظمک مقبوللرندن و شعراء رومک
ممدوحلرندندر . بومطلع آنکدر :

(مطع)

لبک صون کیم خطم کلدی دیمک جانا جواب اولن
که خضره آب حیوان ایچمکه ظلمت حجاب اولن
و بوشمر دخی مرحوم نجاتی به نظیره واقع اولمشدر :

(وله)

آغز مه ویردی نهاییه لبن جانام طوبه اغیار دیو آغز مه کادی جانم

سنان پاشا رحمة لله علیه

خضر بك اوغلی خواجه پاشا دیمكه متعارفدر . زمان سابقده
بروسه مفتیسی اولان احمد پاشانك برادریدر . سلطان محمد خواجه
اولشدر وین الوزرا (خواجه پاشا) افضلیه شهرت بولشدر . عصرنده
رئیس علما و قدوة فضلا ایدی . ذهن و ذکاذه بی بدل و فهم و فراستده
ضرب مثل ایدی . روایت ایدر لرکه هنوز بالغ اولمادن بلیغ اولوب
و منبر و عظه چیقوب خلقه امر معروف و نهی منکر ایدر ایدی و طالبان
فلاح و رشاد میامن ارشادندن سدید س داده کیدر ایدی . لابد غایتده
متشرع و متورع اولدیغیچون سلطان محمد امور جمهوری آکا تفویض
قیلیدی . بودخی بر قاج کون امور عامه یی کورد کدن صکره و زر و زارندن
قاجوب و ریاستی سیاست بیلوب و اغراض دنیادن کلیاً اغراض ایدوب
و شیخ وفا حضر ت لرندن ال آلوب مرید ارادت پذیری اولدی . نظم
بدیع و نثر بلیغ اوزره «تضرع نامه» نام بر رساله سی و «تذکرة الاولیا»
تسمیه اولنور منشور بر مقاله سی واردر . علم ظاهر و باطندن دین
و دنیا یه نافع چوق فوائد دینه و عوائد عقائد یقینه درج ایتشلدر .
اما غزل و قصیده دیوب تخلص تعیین ایتما مشلدر :

(مثنوی)

هر که خلق از خلق او خشنود نیست هیچ قدرش بدر معبود نیست

(شعر)

صورتك نقشنى يازنجه كوكل نامه سنه قانلر آغلادتى كوزم كر پكمك خامه سنه
شرف شمسده يازلد يغيچون خط رخك نسخه مهر و محبت ديديلر نامه سنه
پر كموش سرو قبا پوشدر اول ماه كانك كوش آلونل كل اولسه يراشور جامه سنه

سعي تيره دوى

دانشمند طائفه سندن و بو عصر شعر اسننددر . خوب خطاط
پر معرفت و پاك طبع صاحب فضيلتدر . سائر معارفندن فضله نازك
اشعارى و مخيل كفتارى واردر . بو شعر آنكدر :

(شعر)

ناله نى ، كوزياشى مى ، اولدى جگر بريام خانه دلده خيالك اوله لى مهمانم
لوح چهره مده يازار سرخ ايله عشق آيتنى قيل قلملرله بنم ديدة خون افشانم
خاروخسدر كه كتيردى آتى سيلاب سرشك صانم ياك چشم ترمده كورينن مژگانم

سليقى

حميد ايلندن ، قضات طائفه سندن ، بودور شعر اسننددر . مدون
اشعارى و مذهب كفتارى واردر . بو برقاج مطلع آنكدر :

(مطلع)

انكچون مرغه بچنون باشى اوستنده مكان ايلر
كه كوى لىلى خاشا كندن آنده آشيان ايلر

(وله)

صانع بودوری فاضل و کامل زمانیدر اولدی جهانده فضل ایشی جاهل زمانیدر

(ایضا)

جاهل و جلف اهل قدر اولدی لایق قدر اولانه غدر اولدی

سعی رحمة الله علیه

استابولدندر . غلمان سرای عامره خواجه سی ایدی . بودورک
اوانده فوت اولمشدر . فن نظمک کاملرندن و شعرانک فاضلرندندر .
معرفلر آرمسند . استعمال اولور و جوامع و محافلده اوقور غرا
تعریفاتی و مانند سحر حلال مخیل و مصنع ایاتی واردر . بوشعر آنک
ایاتندندر :

(شعر)

بن نیجه تشبیه ایدم شمع او خد مهوشی شمع بره فتول سر عریان ایشندر آتشی
سحره طو تلمش قلبی بدر فتنه یه آتلمش اوق اول نکارک غمزۀ خنجر کش و عاشق کشی
جو بجومسکیله طار تار لر دی هر بردانه سن خال کندم کونکک فلفل اولور سه بکدشی

(نظایر)

بن نه یوزدن ماهه تشبیه ایدم اول حوری وشی

مه بو حالیه یقن اولور او مهرک بکدشی

روایت ایدر لر که مرحوم سلطان بایزید برکون مرقومک برغزانه
راست کلور و اول شعرک قائلی بوفک کاملی ایدوکن بیلور . امرعالی
موجبی ایله مزبور ی هر قنده ایسه بولدوروب شاهانه همتر و ملکانه
عنایتلر ایدر . اول شعر شررا نکیز و دلاویز بودر :

(مطلع)

دل مسکینه کو بنده نکارک زلفی بند اولمش
طولاشمه دیردم آکایریدر ایونه بند اولمش
وبومطلع دخی آنکدر . مرحوم نجاتی بکه نظیره دیمشدر :

(وله)

دیدم کعبه میدر کویک دیدی باغ جناندر بو
دیدم طوبامیدر قدک دیدی سرو رواندر بو

سعدی چای افندی رحمة الله علیه

استانبول قاضیلغندن مفتی اولوب بودورده نقل ایتدیله . محروسه
مزبورده قاضیلغنه آنک کی برقاضی اعدل و حاکم کریم واکمل بودورده
کمدی . افاضل زمان واهالی دوران بیننده مقبول و مسلم فاضل و کامل
ایدی . اما خلق آلك سائر مآثر وفضائلندن فضله شعرندن غافل
ایدی . بر مقتضای روزکار بوشعر شکوی شعار اشعار در برارندندر :

(شعر)

عالمه طولدی . سرت لیک بن شاد اولدم آه کیم بن بنده بردم غمدن آزاد اولدم
بن نیجه آتم عروس بخت و دولتدن مراد ایکی قاضی عسکرک بیرینه داماد اولدم
عمری کسب فضائلده عبث خرج ایلدم جهل ایله عنوان بولوب عالمده دلشاد اولدم
وزمانده منصب وجاه جاهلک و حصه حزن و حرمان و آه مرد
کالمک اولوب اکثریا ناعلملر توجیه بی وجه ایله عالی قدر و صاحب صدر
و محل قدر و شایسته صدر اولانلره غدر اولدیغنی متضمن بویت دخی
آکا اسناد اولنور :

بوغمکین و حزین علی وجه التضمین تخمیس ایدوب بوکتابه کتب ایتدم ،
تا که محنت دملرنده و غم کونلرنده هر بر حادته کذارک و پریشان روزکارک
مونس حالی و دیلده مقالی اوله :

(تخمیس لمؤلفه)

کیمی خندان بو خلقک کیمی کریاندر
کیمی اتمکده نرم کیمی نالاندر
کیمی سرتا غرق دیبا کیمی عرباندر
کوستر تقدیر اولانی کردش کرداندر

هر قولک باشینه یازیلان کلور دوراندر
یازدیغن چون کاتب تقدیر تغیر ایلمز
اول نوشتی محو ایدوب بردخی تحریر ایلمز
حکمته ناظر اولان افکاری تکثیر ایلمز
عائل اولان بوجهانده هیچ تدبیر ایلمز
هر قولک باشینه یازیلان کلور دوراندر

هر نه قسمت ایلدیه سا که قسام ازل ایریشیر هر قنده ایسه اول سکا غمیه کل
عزت و ذلت انکدر کر محل و ناهل عارف اولان لطف و قهره ایلمز اصلا جدل
هر قولک باشینه یازیلان کلور دوراندر

چونکه حالی حاله ایلنیر روز کارک کردشی
نیجه صورت کوستر کردون کردان جنبشی
بویله قانز دائما بر حال اوزره برکشی
راست کلز دکده تدبیره تقدیرک ایشی
هر قولک باشینه یازیلان کلور دوراندر

بونجه دلمرکه لطیفی کیدی یوق آندن اثر
آتینک حالی ییلنمز حاله در انحق نظر
طوره یوب کچمکده در احوال عالم خیر و شر
هر نه حالیه جهانک لطفی و قهری کچر
هر قولک باشینه یازیلان کلور دوراندر

اشعاری مشهور و دیوانی مسطور در . بو مطلع آنک اشعار ننددر :

سعدی چلبی رحمة الله علیه

تاج زاده جعفر چلبیک برادریدر . سلطان بایزید زماننده سخن
مدرسی ایکن فوت اولدی . اول عصرک فضلاسندن وفضلانک شعرا-
سندن ایدی . مواعدن اشعارن تدوینه مجال بوله میوب بوفنده ظهور
ایده مامشدر . بومطلع مشهور آنکدر :

(مطاع)

یارب نوایدی عالم ایچنده دل اولماسه باری اولورسه هرکوزله مائل اولماسه
(وله)

عشق حالاتی فرهاد ایله مجنون نهیلور بری طاغ آدمیسیدر بری صحرا دیسی

سعدی رحمة الله علیه

سفریحصار قاضیلغنه تابع سیروز نام ناحیه دندر . مرحوم سلطان
جک تالیفانک کاتبی وانشاجیبی ومصاحبی ایدی . کعبه شریفه بیه
کیمش و دیار فرنگستانی برابر تفرج ایتشدر . اول دیارک کاه عیش
وعشرت و کاه درد غربت و کربتن نظم ایدوب تسلی خاطر وتفریح
قلب فاتر ایچون بومطلع ایله سلطان جمه خطاب ایدر ایدی :

(مطلع)

جام جم نوش ایله ای جم بوفرنگستاندر هرکولک باشینه یازیلان کلور دورانددر
مطاع مرقومک مصرع ثانسی دوران سرکشته حالرینک و درد
وغم پامالارینک حسب حالی ومناسب احوال پرماللی اولدینی باعندن

فونك اكرنده بي بدل و مشويده خود بي مثل و ضرب مثلد. حضرت
جلال الدين رومي مشوينك التي جلدينه و مولانا جامينك و مير حسين
واعظك معما رساله لرينه شرح يازوب مشكلاتي آسان و قواعديني بيان
ايتشدرد و علوم عربيده دن دخي نيجه مؤلفاتي و شروح و حواشيدن نيجه
مصنفاتي و بوقدر مؤلفات و مصنفاتدن غيري مدون ابياتي و مرتب
قصائد و غزلياتي واردر . بومطلع مطبوع آنك اشعارندندر :

(مطلع)

بوسه كه جان و يرميشكن و يردى بوسه با كه جان
لعلكي اى غنجه لب معنيه اوپدم را يكان

سروى رحمة الله عليه

ولايت صاروخاندن، كتاب زمهره سندن، بودور شعرا سندن .
سرو سربلند كي طويل القامه و شجره خضر اوش كي اكثر زمانده
سبز جامه ، سكه صورت و كوكله سي كوچك كمسنه ايدى و بومناسبتله
سروى تخاص ايدردى . طبيعت شعريه سي كم دكل ايدى . بومطلع
آنكدر :

(مطلع)

شول عرق كيم اول كل اندامك يناغندن چيقار
سلسيلاك عيندر فردوس باغندن چيقار

(وله)

نايه ديدم ياره قارشى آه و افغان ايامه
برقولاغندن كيرسه برقولاغندن چيقار

غایتده مطبوع اشعاری وخیل کفتاری واردر. طرز تغزلده نظیری
معدوم و عدیلی نامولومدر. (ع) «تامغیر کا کلک خورشیده صالمشدر
کنند» بوغزل که سلطان سلیمه اسناد ایدرلر بونک اشعارندن و جمله
کفتارنددر. هم دیوانده بواندقدن غیری طرز و روش کلامی بو
خصوصه شاهددر.

(وله)

چشم پر خونده خالك عكسى اى آرام جان
مسكه بكنزركيم قزل والاده ايتشله نهان
وبوشعر شور انگيز دخی آنك اشعارنددر:

(غزل)

قامتم غمدن بوکلدی سنبل پر تاب تک
کوزلرم قانیله طولدی لاله سیراب تک
چنک ایچوزهر دم دل خارادن اول مزوروان
طاش صافلار سینئه سیمین ایچنده آب تک
عشق کوبنده نمد پوشم که نعل و داغدن
جسمم اوزره هر طرف اولشدور قلاب تک

(نظیره لمؤلفه)

قامتم غمدن بوکلدی درد ایله دولاب تک	آفندی کوز کوزدیده دن اشک روانم آب تک
یارک آردنجیه بوررسم اختیاری صائمه کن	جذبئه زلفی بنی طورمن چکر قلاب تک
عازضی صائمک که ذاتیدر کوکلده نار عشق	آتشم صودن سونمز لاله سیراب تک

سرری افندی

کلیبولیدن، بو عصر علماسندن و محدثین و مفسرینک فضالاسنددر.

سخائی رحمة الله عليه

بروسه قربندن ، امانا طائفه سندنדר . سلطان سلیم تختہ جالوس
ایتدیکی زمانلرده فوت اولدی . اسمی مسماسنه موافق و سخائیک نامی
بذل و عطاسنه مطابق ایدی . اما اشعارینک اکثری ترجمه و تضمین
و تدوینات سلفدن سخن چیندر . بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

عینمه آلم بتون دنیایی یارم اولسه شهری چوقدن ترک ایدردم شهر یارم اولسه
و بومراع دخی آنک مطایباتندن و جمله هزلیاتندندر :

(مربع)

قنی شولدم قنی غراسی کچردک کوزاک
یوق صانیردک بوجهانده دخی مثل و بدلاک
جور ایدردک بزه یاینه دوشوب هر کچلاک
کچدی وقتک یوری وار ایمدی تراش ایت صقالاک
لطف طبع اهلنه طور دقجه کثافت و یردک
بو صقالیه عجب مجلسه ثقلت و یردک
نه مقسی خط اولور بزمه قساوت و یردک
کچدی وقتک یوری وار ایمدی تراش ایت صقالاک
بودخی آنکدر :

(بیت)

خلی کلدیکنی دلداره صاقن یوزلر چونکه بوزقاره سیدر یوزینه اورمه ک آتی

سروری شرقی رحمة الله عليه

ولایت شرقندندر . بعضلر رومیدر دیرلر . سلطان سلیم دورنده
شاه اسماعیل قنده فوت اولدی .

(مطلع)

صورتده کرچه حسنکه زلفک نقاب اولور

معنی یوزنده عاشقه صانمه حجاب اولور

وحالجه منشی وزعمنجه محشی کچردی . سلطان سلیم خان علیه

الرحمة والغفران فتوحاتن خاییده اسجاع ومستعمل فقراتله انشا ایلمشدره

مرحوم روانی مصرسفرنده سلطان سلیمه « برف » قصیده سنی دیدکره

پادشاهک مزاجنه خوش کلیوب « برف برمدوح نسنه میدرکه بونک کبی

لفظ باردی تعریف قصدایدوب بکا قصیده صونرسک » دیو اول عبارت

برد ایچون صورت سرد کوستریجک مرحوم سجودی بویتی آنده

دیددی :

(بیت)

صووق سوزلرله طوکدردک جهانی باشیکه طولور یاغسون روانی

(جواب روانی)

یوزک طوقتمدیق یر بوق جهانده آنکچون دیدیلر سا که سجودی

سحابی عجم

استانبولده توطن ایتمشدره فارسی وترکی عباراتک نظمنده صاحب

اقتدار وفن معمادن دخی خبرداردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

غمزهک خدنکنک صنما سینه چاکیم قورقتمه خنجرکه که آنک هلاکیم

(وله)

دیئر اغیار ذوق وصلتی، عشاق هجرانی

مکس جلاب آرار، پروانه ایستر نارسوزانی

کیتمشدر. خورشجه ایاتی و خوش آینده کلماتی چوقدر واسلوب شعرده طرز نجانیدن تفاوت فاحشی ونقصان ظاهری اولقدر یوقدر. بوشعر مشهور آنکدر. خلق میانلرن فرق ایدوب تمیز ایده مدکری اجلدن نجاتی به اسناد ایدرلر :

(غزل)

اهل دقت بلیکه مو دیدیلر	آغزک آکلدی یوقدر اود دیدیلر
غنجه ابکاری عندلیبی کورب	قز قچن کلدی بونده بو دیدیلر
کویمز ناله ایله طولدردی	وایلی وایلی ابو ابو دیدیلر
کوردیدلر سیل اشکمک جوشن	قندن اولدی بوقانلی صو دیدیلر
ساقی قویغز ایاغی هیچ الدن	روزوشیده چکر سبو دیدیلر

حافظ سبزی

استانبولدن، حفاظ زمره سندن وبوعصر شعراسندندر. بوفه نسبت وممارستی ونظم کلامه فی الجمله قدرتی واردر. بومطلع آنکدر:

(مطلع)

براندی کلشن ایچینه او خدی کلناری مدد ایرشدیره ساقی شراب کلناری

سجودی رحمة الله علیه

روم ایلندن، پرزده دندر. سلطان سایم زماننده وپادشاهمز دورنده سلحدارلرکاتبی ایدی. بوفده چندان بضاعتی وایجادوتصرفه اولقدر استطاعتی یوق ایدی. بومطلع آنکدر :

(بیت)

الهی لطف ایدوب قورتار بزی بوشهر باطلدن
کشی آتی نه سیر ایتسون کچلر آب ایله کلدن
شهر ادرنه نك شعراسی بوییتی استماع ایتدکده منفعل ومنکسر اولوب
هربری بریتله جواب دیدی . اما جمله دن مذکورک جوابی موجه واقع
اولدی .

مرحوم مزبور غایتده پیر سال خورده و روزگار دیده ایدی .
سال عمری عددده یوزه یتیش و پادشاهمز دورینک اوائلنده آخرته
کیتمشدر . عمری آخرلرنده تائب ونادم واستغفار واعتذاره مداوم
وملازم ایدی . (لاخلاص من الموت) مضمونی ایله عامل اولوب
قبل الاجل مرقدی یرینی معین وقبری دائره سن برقاچ نهال ایله مزین
ایدوب سر مرقدنده بر نهال سرو سدره خرام ومیان مشهدنده بردوحه
بادام وطرف پاینده بر شجره شفتالوی شهد فام وضع ونصب ایله بوقطعه یی
سنگ مزارنده یازمش ومشهدی مرمرنده قازمش ایدی :

(قطعه)

آنک ایچون مزارم اوستنده	بن بواشجاری بویله وضع ایتدم
تا کورن صورمدن بیله حالم	بو جهان ایچره نیلدم نیتدم
بر بوی سرو وچشمی بادامک	شفتالوسینه طویمدم کیتدم

ساقی سقی الله تراہ .

فلبه دن ، قضات طائفه سندندر . بالدر زاده دیمکله معروف اولمغین
ساقی تخلص ایتمشدر . شیوه اشعارده وعشوہ کفتارده نجاتی طرزینه

وقت محاوره و حین مکالمه سخن آفرین و نکته گذار و محل ملاطفه و معارضه غایتده شوخ طبع و شیرین گفتار ایدی. بر سازنده بربط سرا و نغمه آرا ایدی که نغمه ساز سحر پرداز و هاروت و ماروتی کو کدن ایندیرردی. هنوز پیر ایکن محبوب و میسر و دف و نیسز اولمز ایدی. بو بیت کنه دینک شاهد حالی وینه افعالیدر :

(بیت)

چنك خمیده قامته دوندی قدی هنوز نه سازی تویدی ساغری الدن نه ساغری
و بر محله دخی دیمشدر :

(وله)

پیر اولدی ساغری قومن الدن پیاله بی دوشدی عصایه نرکس زرین قدح کبی
اکثر میل طبعی هجو و هزله اولمغین هزلیاتی وافر و حسنیاتی نادر
واقع اولمشدر . بو مطلع آنک اشعار ننددر :

(مطلع)

لعل لبینی دلبر اغیاره دیشلدیرمش بلکه پاموق عذاری سیم ایله ایشلدیرمش
طریق هزلده حروف تهجی اوزره دیوانی و بو خصوصده تمام
اشتهار و عنوانی وارد و بو بیت هزل انجام بایزید نام بر شخص مستهام حقنده
آنک هزلیاتنددر :

(بیت)

بایزید ایکن آدک حرمتکی صاقلادک چکهیم آره لغندن النی قال به یزید

(مطایبه)

شهر ادرنه، که مجمع اهل دلدر، وقت شتاده کثرت برف و بارانندن
دریای آب وکلدر. شعرا دن بری بلده مزبور دن کثرت آب وکلندن
آزردده دل اولوب بو بیت ایله مذمت ایتمشدر :

والمشكل قبولها» یازلمش . جامعك برینه دخی واردی ، آنده دخی منبره
چیققدقه ینه بویتی بولدی :

(بیت)

ترك دنیا بمردم آموزند خویشن سیم وغله اندوزند
و جامعك برینه دخی واروب جر ایچون ینه وعظه چیققدقه ینه
منبرده بویتی یازوب قومشار :

(بیت)

حافظای خورورندی کن وخوش باش ولی
دام تزویر مکن چون دیگران قرآنرا
بونی کوردکده منفعل ومنکسر اولوب « قسطمونی خلقی ! سزك
وعظ ونصیحتہ احتیاجکزی یوق . ناصحلمه دخی سز نصیحت ایدرسز .
بز سز نه نصیحت ایدلم ؟ » دیوب منبردن ایندی . بومطالع آنکدر :

(مطلع)

بزم جانده کالک ریحانچیدر سنبل صاتر ورد رخسارک طراوت مجلسنده کل صاتر
بو قدر علم ومعرفله ینه نکبتی وفلاکت فلکدن شکایتی وارایدی .
بو قدر قال ومقال ایله دولت طریقن طوتوب ایلرو وارهمدی وباشنده
دولت وستاره اولمامغین اول اوکارمدیغن کمسنه اوکارهمدی .

ساغری رحمة الله علیه

قزاز علی دیمکله مشهور وشعرا آره سنده هجو وهزلله مذکوردره
عالمده می ومحبوبک غایتده آشفته سی وشرنج ونردک عاشق و آفته سیدره

خطك برات يازدى صبايه دیدی که تیز
 آب حیات اولیجق قسمت ای کوکل
 زینب قو میلی زینت دنیا به زن کبی
 وار ملک خطا ایله چینی مسخر ایت
 بیکیل کرکسه خضر ایله سیر سنکدر ایت
 مردانه وار ساده دل اول ترک زیور ایت
 بوکتر کم بضاعه زمان سابقده آزمایش طبع ایچون بو شعری
 مرقومه یه نظیره دیمشدر . اول مناسبتله بیله تحریر اولندی :

(نظیره لمؤلفه)

ای حور مجلی ینه فردوس انور ایت
 کوکلک کبی قرا کو ایسه صوفی خلوتک
 عشق آتشی عود صفت سال درونکه
 شیرین لبکله ساغر من جام کوثر ایت
 قندیل جام میدان آنی کل منور ایت
 عالم دماغی نفسکدن مظهر ایت
 درگاه باره ایلر ایسک ای صبا کدر
 بز بنده دن او حضرتیه وافر دعالر ایت
 کل ای لطیفی دفترکی دورمه دن فلک
 دیوانه اوله شعرکی دیوان ودفتر ایت

فی حرف السین ساعتی رحمة الله علیه

سیروزدن، بودور شعر اسندندر. تفسیر وحدیثدن وافر معلوماتی
 وشعر وانشادن و فرس ومعمادن بهض تألیقاتی واردر . واسع مذهب
 وشیعیه مشرب ، رند حریف و نازک ظریف کسه در. وعظ طریقله بلاد
 وقرایی سیاحت وخلق جهانی اکل ایچون نصیح وپندی وسیله وصورت
 ایدنمش ایدی . شهر قسطنطونیه کلوب منبره چیققدقه بر مکتوب
 بولدی ومکتوب مرقومک مالی کندویه طمن ایدوکن بیلدی . «عظ
 نفسک ثم عظ الخلائق» تحریر اولنمش و بردخی «الصیحة سهل

(مطلع)

دور کلدہ دوشمیوب الدن ایاغی لاله‌نک بزم کلشنده ینار پار پار چراغی لاله‌نک

نادره حکمت رب زین النساء اعنی زینب غفر الله ذنوبها
وستر عیوبها

قسطمونی دیارندن بر مرد هنرورک دختر سعد اختری ایدی .
صاحب عفت دختر دوشیزه ومخدره پاکیزه ایدی . جنس اشاده
وصنف نسوانده نادره روزگار ومستوره پراشتهارد . لطف طبعی
خاق جهان استعجاب ونکته دانان دوران استغراب ایدرلر . پدری
جوهرنده قابلیت وذهنده ذکاوت کوروب هر درلو قیدن وهر درلو
علمدن تعلیم ایدوب فارسی دیوانلر وعربی قصیده لر اوقوتمش . تحصیل
معرفت وکسب قابلیت ایتدکن صوکره (ع) « چون معانی جمع کرد
شاعری آسان بود » مفهومنجه طبعنده سلاقت شعریه سی اواغین
فارسی وترکی اشعارله سلطان محمد نامنه دیوان ترتیب ایتشدرد . بومطلع
فارسی آنک اشعارندندر :

(مطلع)

زلف اگر نیست هوادار قد بالایت همچو من سرپیجه رو میهنه اندر پایت
وبوشعر مشهور دخی آنکدر :

(غزل)

کشف ایت نقابی پری کوکی منور ایت بو عالم عناصری فردوس انور ایت
دبرن لبوکی جوشه کتیر حوض کوثری عنبر صاچیکی چوز بوجهانی معطر ایت

وبویت دخی آفک مطایبه‌سنددر :

(وله)

اغیارله عشقکه صانه کلمات ایتدک شطرنج محبتده برقاچ کلی مات ایتدک

ریاضی رحمة الله علیه

۱- تانبولدن، مدرسینددر. ایهم زاده دیمکه مذکوردر. بودورده
فوت اولدی. مدون ایاتی ووسط مرتبه‌ده کلماتی وارددر. بومطلع
آنکدر :

(مطلع)

کورینور شکرین لبکده نبات حیف ظلمتده قالدی آب حیات

فی حرف الزاء

زاری اسکوبی رحمة الله علیه

قرمجه حسن اوغلی دیمکه مشهوردر. سلطان بایزید دورنده
فوت اولمشدر. مرحوم نجاتیک «دونه دونه» ردیفلی غزلنه بی نظیر نظیره
دیوب خوب معیار بولمشدر. مطلعی بودر :

(مطلع)

کمری قوچغه اول سیمبری دونه دونه درمیا ایتدی-ی نیجه سیم وزری دونه دونه

وملازمته مداوم ایکن وفات ایتدی واول آرزو لرده ایکن جهان غم آباددن
نا کام ونامراد کیتدی . اماثل و اقران یینده خیلی اشتهار و امتیاز بولمش
مقبول دانشمند و سمت سیاق سخنده بی مانند ایدی . اکثر کلماتده
قصیده و تجنیس و ایهام و تعیئه ظرافت کلام ایدوب صنایع شبستان خیاله
متعلق هر برسخته بر ظرافت و هر بر عیارده بر نکته کنایت ایدردی .
سمت ظرافت سخنده مذکورک شمدی مقلدی و پیروی وافر در .
اگرچه سمتده آنک کبی بر قابل شان فی زماننا غایتده اقل و نادر در :

(مؤلفه)

ای مقلد داد حقدر هر هنر بر کامله یوقسه تقلید ایله ناقص کامل اولز آنی ییل
امامذکورک بعضار مذهبده وسعت و بعضار اول صورت وسعتی
محض ظرافت آکلر . (حمل المؤمن علی الصلاح) ابتغاسنجه تبادر ایدن
بودر که مرقومک اکثر مصاحبتی نوخاسته و نوهوس نوجوانلرله اولغس
(مجالسة الاحداث مفسدة الدین) مقتضاسنجه آنرک میل و هواسنه
کمال اتباعی دماغ زهد و صلاحن فساد و خرمن فوز و فلاحن باده
ویرمش ایدی :

(مثنوی)

دیمه اهل هوایه یاراندر شکل انسانده بلکه شیطاندر
صلحا ایله اول اینس و رفیق تابوله سن هدایت و توفیق
مزبورک شعره چندان مداومت و ممارستی اولمامقله اشعار غایتده
ندرت اوزره واقع اولمشدر و بوقنده بر سمت مخصوص و بر نوع طرز
بولمشدر . بومطلع کن دینک مقبولی و مطبوعی ایدی :

(مطلع)

هر قن زانی بنا کوشنی مستورایلر کوبه کوندوز کوزمه عالی دیمجورایلر

مولانا یثیل زاده ریاضی احمد بن سنان القاضی جعل الله ریاض الجنة مثواه

قلبه ویدر. پادشاهز زماننده محروسه من بورده قاضی ایکن وفات
ایتدی. و بودار القضاء فسادن نزهتگاه بقایه اندن کچوب کیتدی.
ابوالمکارم بابا چلینک برادر مهتری وقضات زمره سنک فضیلت
پرور و معدلت کستری ایدی. فصل خصوصتده مانند سیف
قاطع و بین الامائل مزید اهلته شایع ایدی. لطیف تألیفه قادر
واسلوب تحریرده ماهر ایدی. قاضی خانک مسائل مشکله سنده کوزل
تحقیق لری و سائر فنونده دخی زمان تحصیلده بی بدل تدقیق لری
وار ایدی. وقف دراهم و دنایرک جوازنده غایت مفید و مختصر
رساله سی و حضرت شیخ کرامی مولانا جامینک (ع) «آن کان حسن
بود و نبود ارجهان نشان» غزلی شرحده (کشف الحقایق فی حل الدقایق)
نام مقاله سی واردر. بونلردن زائد طبیعت شعریه سی و سلاقت نظمییه سی
اولوب بی بدل غزللر دیمشدر. بو برایکی مطلع آنک اشعارندندر:

(مطلع)

کوردی اشک روانم ایتدی حجاب قنده کیتسه سکه سکه یورر آب

(وله)

آتش هجره یا نوب کل آله آتم بونکه دوشمون زلمک کی دود سیاهم بونکه

ریاضی اسکوبی رحمة الله علیه

طلبه طقه سندن، بوعصر شعر اسندندر. ثمانیه اعاده سندن ملازم

(جواب روانی)

به روانی کوره نهل دیدیلر بال طوتان پارمغن یالار دیدیلر
کعبه یی بویله جه زیارت ایدن دین و دنیا سنی یاپار دیدیلر

روحی چلبی روح الله روحه

روح ثانی و روح روانی ایدی . مفتی علی چایینک مخدوم زاده سی
و آفتاب جمال تابنده سنک زمان بنده سی و زمین افکنده سی ایدی .
ماه جمالی بدر منیر کبی کالین بولش ایکن آفتاب عمری آخره واروب
غرب عدمده شمس وجودی غروب ایتدی . اگر چرخ بی امان
جمال و کالی رعایت ایده ایدی ، اول مه مهلت و زمان اجلدن امان ویره
ایدی ذاتنده لطافت غایتده و طبعنده ظرافت نهایتده ایدی . بودورک
اوائلنده نقل ایتدی و بوفنده اول مایه رسوخ و ملکه کلوب غره
غراء عید کبی انکشت نماء خلق اولمش ایدی . بومطاع پروین بیکر
اول بدر منورک نظم ثریا انتظامندندر :

(مطلع)

اولدیکمدن صکره دوکمز لسه سینهم چاکنی
یا قیصر نار درونم سوزی قبرم خاکنی

(وله)

کون یوزکدن زلفکی رفع ایله کل ای ماهتاب
بی فیتیل اولمز کوزم توری بو روشندر چراغ

نه وار دیر لر سه آکا خواجه مرجان که طولش حقه سی لعل بدخشان
اکاکیم دیر قدحدر یا بوملدر بنفشه قوقولی بر تازه کلدر
خجل ایلر شعاع ماهتابی سعادت یلدیزیدر هر حبابی
کوزنی دوندروب خلقک عقیقه یمن سیرینی ایلر فی الحقیقه

مطایبات

صنایع شعریه دن بعض مغنیلر ذاتی ایله مزبور روانی بیننده توارد
واقع اولوب باعث نزاع و خصومت اولدقده شعرادن برنکته دان کامل
ایکی سنک دخی سرقه سنه شامل بوقطعه بی دیمشدر :

(قطعه)

معناییمی کوز کوره باغلر یورر دیو ذاتی ایله روانی بنه قان بیچاقددر
ذاتی به نیچون اولیله ایدرسن دیدم دیدی اوغریدن ایسه بینه حرامی به خقددر
و شعرادن بری دخی بو خصوصی تحقیق و آنی تصدیق ایچون
بوقطعه بی دیمش :

(قطعه)

شعراء زمانه کیم واری بربرندن اوغزلار اشعاری
عبیدر بودیدم بر اهله دیدی زی هنر جر ایدرسه جراری
مرحوم مرقوم اول زمانده کعبه شریفه فلوری آلوب کیتمش
ایدی . ذکر اولنان فلوری بی آنده اولان فقرایه تمام توزیع و تقسیم
ایتمک دیوایان وارکان مذکوره تهمت اسناد ایتمش ایدی . اول زمانده
مومی الیهک کوزلر پنه زحمت رمد عارض اولوب و بو خصوصده خصما
دخل و طعنه یول بولوب بوقطعه بی دیمش ایدی :

(قطعه)

مسلمانلقمیدر بو که روانی اونوتدک کعبه به واردلی حقی
نه غم کر دینکه نقصان کاورسه هله دنیا که ایتدیردک ترقی
ایچیکه قان اولوب طور دی کوزیکه سنی آخر اوکار من کعبه حقی

و اصحاب شعرك اركاننددر. طرزنده موجد و ممتاز و طریقده بی انبازدر.
۱ کثرا معانی بی لوازم مجلسدن کوتورمش و خواجه حافظ شیرازی کبی
شعرنده اسباب بزم می چوق کتیرمشدر. بحثی شاهد و شمع و شرابدن
و مأخذی ساقی و چنک و ربابنددر. بو باعثن اشعار طرب فرا سیاه
میخانه لر پر صدا و آوازۀ ترنم ایاتی ناله عشاق کبی فلک فرسادر. بو
برقاج مطالع رندانه اشعار ذوق آمیزندن و کفتار عشرت انگیزندندر :

(مطالع)

ساقی کچهره آلدقجه اله پیمانه سن غنچه زنبقر ایچره لاله بتش صانه سن

(وله)

یولار اوستنده دوشوب بتزدی هرکز آفتاب
جام عشق کدن سنک کر اولسه مست خراب

(وله)

شیوه اوکر نمش قراول سرو بالادنینه باشنه بردسته کل صوقش ثریادنینه

(وله)

یاره عرض ایتدی یاشم سیمینی چشم اشکیار بکا کوز یاشی کرکز دیدی لطفندن نکار

(وله)

بنفشه نیچه آچار کوکلم ای جفا پیشه انخار ایله آچلمز کلید اندیشه

ودیوان عشرت بیانندن غیری آداب صحبتی و اسباب عشرتی بیان
ایلر (عشرت نامه) نام برکتاب مسرت مآبی واردرکه خُصه قریحه -
سندن طرز خاص اوزره ابداع و اختراعیدر. صفت جامده و تعریف
می لایه فامده بو برقاج ابیات نشاط نصاب اول کتاب مستطابنددر :

(مثنوی)

نه بدر اولورکه بولندده کمالی کتیر بر آرایه بش هلالی
نه یره که آییق باصسه قبدیر او بزمک کاسه بازی جام جدیر

(بیت)

زاهدی حسرت می شویله ضعیف ایلدی کیم الله تسبیح و عصای صلواتیله یورر

(وله)

ممکن اولاز کیم نکارن قد مرغو بن کوردم

اوله کیم برکون اویارک خط مکتوبن کوردم

بخت بیدارمدن الله آغلارم هر قنده کیم

هر سعادت اهنگ یاننده محبوبن کوردم

رمزی چپی

بروسه ویدر . قضات طائفه سندن ، بوعصر شعرا سندندر . فن

شعرده خیلی اقتداری واستماعه قابل مصنع وخیل خوب اشعاری

واردر . بومطلع مطبوع آنک خیال خاصیدر :

(مطلع)

شکرستاندر بوجاس آل طوطیدر شراب آشیاندر طوت که ساغر ، بیضه در کو یا جاپ

(وله)

شکرین لبلیک یادینه ایغش حسنا آیت « انبه الله نباتاً حسناً »

ساقی یزم معانی ، مست می الست اغنی روانی روح الله روحه

ادرنه ویدر . سلطان بازیده وسامان سایه خدمت ایدوب یاد اهنر

زماننده ایصرفیه تولیتنه متصرف اولمش ایدی . ارباب نظمک اع نندن

ومذمت برش وبراش حقنده بو بر قاج بیت دخی آنک اشعارندندر:

نیا یزدانده بانه نکرده ده بینیدر دایره اخبار و دوره
 و دوره

رمزی رحمة الله علیه

قره منانی پیر پاشا در که وزرائک اذکیاسدن و کبرانک علماسندندر.
 ولایت آل عثمانه آکا بدل ونظیر شرع وقانون بیلور بروزیر روشن ضمیر
 کلمش دکلدرد. مسند وزارتہ تدریس وقضادن کلمش ودفتردارلقدن وزیر
 اولمش ایدی. ذهن وذکاوت وفهم وفراستله دعوی فصل ایتمک وسوز
 فهم ایتمک عالمده آنک شاننه وشان فراست نشاننه کلمش ایدی. ومصالح
 وامور ده هر ولایتک عادت قدیمه سنه عالم وواقف اولمش ایدی.
 بوسیدن سلطان سلیم طاب ثراهین رأینه وحسن تدبیرینه معتقد
 اولوب قتل وهلاکی خصوصنده تأخیر ایدر ایدی. زیرا وزرا بیننده
 پادشاه روشن رأیک رأی صائبه یارار ومیزان فراستندن اینر پسندیده
 تدبیر ایدر ایدی:

(بیت)

نه بر حقیقه فکرش وزید باد غلط نه بر صحیفه رایش کشید خط خطا
 علوم وفنون کورمش فاضل وکامل وطبع پاک دراک کی شعره دخی
 شامل ایدی. محل مخلصده گاه اسمن تخلص ایدر ایدی وگاه رمزی
 دیر ایدی. بومطالع آنکدر:

(مطالع)

کونلسم کوندن نولا ای شمع بزم آرا سنی
 کوکده ایسترکن ویروبدر یرده قی بکاسنی
 بو بیت مشهور دخی آنک اشعارندندر:

مرغوب اولغین تحصیلدن رجوع ایدوب دردولتده دیوان کتابتنه شروع ایتش ایدی . آخر علت سیلدن کوزلرینه خلل یتشوب عمار سلاطیندن برینه متولی اولدی . مرحوم اسکندر چلبی دورنده اعیان و اشرافه مقارن ومصاحب اولوب اشتهار واعتبار بولدی . قصائد و ایضاتی بی حد ومقطعات ورباعیاتی لایمدر . بو برقاچ مطلع آلك اشعارنددر :

(مطلع)

آل ایدوب اول لاله رخ کلر طاقنمش باشنه
کور نه خوشبو نسنلر قاقمش کوزلک آشنه

(وله)

تا سیره چیقدی غیرایله سرو روانز آندن بری اوطورمدی برینه جانز

(وله)

اینجه لوب قاشک خیالیه هلال اولدمینه یادیکه ناکه دوشم دیو خیال اولدمینه
وبو مطلع فارسی دخی خسروه دیدیکی نظائرنددر :

(مطلع)

بدل نه فکر سیر کل، نه کلکشت چن دارم
از آن روزی که در کوی سمن بویی وطن دارم

مرحومک کزچه دیوان مرقومنده قصائد و اشعاری چوقدر ،
لکن احوال شامت مال زمانه حقنده واقع ترجیع بندینه بدل کوزله
کمتاری یوقدر . بوایکی بیت اوترجیع بنددندر :

(بیت)

جامله توأمان صفا و سرور اهل عرفانه درد و غم همزاد
کافر آسوده دل غم ناندن رهرو دین اولان یورر بی زاد

ملك رومك شعرده حسانى وفن انشاده خواجه جهانيدره. نظم عربيده
بو تضمينلرى محل تحسينده در :

(مطلع)

كلام المليح مليح الكلام وفوه يفوه بحسن النظم
وبومطلع فارسى دخى آنلرك زاده طبع شريفلر ننددر :

(مطلع)

خرمست آنكه مى لعل لب نوش كند خوش دلست آنكه ميان تو در اغوش كند
وتر كیده بومطلع لطيف دخى زاده طبع شريفلر ننددر :

(وله)

بنى هجر اودينه ياقذك جهانسوز اولدى آهم آه
بنم دود سياهمدن سیه روز اولدى مامم ماه
ومرحوم نجاتى بكك كرم كرم « ردیفلى غزلنه دینیان نظارده
بونلرك نظيره سینه نظيره دوشامشدر :

(غزل)

قاشك نشان مهر سليمان كرم	اولدى برات حسنكه عنوان كرم كرم
لملك نكین خاتم پیروزه در سنك	نقش اولدى آنده مهر سليمان كرم كرم
خطك طلسم كنچ لطافت دكلیدر	دور ایتش آتی افی و تعبان كرم كرم
سنبل می یا بنفشه می بو خط دلکشا	یا طرح اولندی صحن گلستان كرم كرم
وصف ایله دی رضائی کرهگیر زلفکی	رشکندن اولدی سنبل بستان كرم كرم

رفیق رحمة الله علیه

شهر اماسیه دندر . صحنده دانشمند ایکن خطی خوب وانشایی

(وله)

دوران یقاکی ایلمه دن ظلم ایله چاک سیف ستمله دهر سنی ایتهدن هلاک
خاک اوله دن بوجسم و یله وارمه دن بوخاک ژنکار غمدن ایت دل و جان کوز کوسینی پاک
جام می ایله کاینه غیب بین اوله

رضائی سلمه الله

ابوالفضائل مکتبی، قاضی زاده فلهلی محمود چلیدر. شهر مزبورده
یشل زاده دیمکله مذکور و بین الحق بابا چلی دیمکله مشهور در .
آصف صف آرای و صاحب صائب تدبیر و رأی وزیر اعظم حضرت
رستم پاشا خواجه سیدر . اوائل حالنده کسب کاله کمال اشتغال کوستروب
مزیت فضیلت ایله متبوع جهان وینبوع فضل و عرفان اولمشدر . بعده
عزیزان بزرگان طریقه خواجکان نظرینه ایریشوب شرف صحبتلرندن
بهره مند اولوب رفیق طریق فقراء نقشبندی اولیجق نقوش حب جاهی
لوح دل آگاهندن یومشدر . ارکان دولت و اعیان سلطنت مقارنیه
دولت صوریه ال ویرمشکن سعادت معنویه بی الدن قویوب مناصب
عالیه و مراتب علیه قدم باصمایوب کوشه فراغت و توشه قناعت اختیار
ایتمشدر . (طوبی لمن لا اهل له) موجبنجه عالم اطلاقده زن دهره
طلاق و یروب عروس آراسته دنیانک زیور تزویرینه فریفته و کرفتار
ونساء فتنه رجالک کندمردم شکارینه شکار اولمامشدر . (خیر الجلیس
الکتاب النفیس) منوالنجه اکثر اوقات مطالعه معتبرات ایتیمکی سر
حال ایدینوب عربی و ترکی مفید رساله لر، منظوم و منثور نفیس مثال لر
یازمشدر . نظمه تمام قدرتلی و فن انشاده نهایتده مهارتلی اولوب

(مطلع)

تم بر کلبن غم کیم الفرد در بوداغ آنده کورین آق کلدن پنبه لرله تازه داغ آنده

رحیق رحمة الله علیه

استنبولدن عطار طائفه سندن ، بو عصر شعر اسندندر . فن شعره
چندان چالشامش و ابکار معانی به اشتغال کوستروب آالشامش ایدی .
فرهاد و شیرین حقده بومدخل معقول آنک اشعارندن و نفس نافه
نثارندندو :

(نظم)

کوهکنلکار که فرهاد ایتدی چکدی زحمتی
عشقدن معنی دکل صورتحش انجق نیقی
لوح دلدله نقش اولنشکن خیال روی یار
طاشلره یازمق روامیدر او شیرین صورتی

رسمی رحمة الله علیه

شهر بروسه دن ، بزاق قسمندن ایدی . مرحوم احمد پاشانک
معاصری و مصاحبی و فن شعرك مجد و طالبی ایدی . تخمیس غزلده
بی بدل و اشعاری مدون و متداولدر . بومطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

ای چشم ورخک برله کشاده در فته آشوب جمالک ایله پرکشور فته
و بو بر قاج ابیات نفیس دخی شعر شیخی به ایتدیکی تخمیسندندر :

نه بيلسون عرض قدريني اراذل اعالي يواني طوتمز اسافل
كشينك آب روي عزتيدر آنك كه عزتي يوق نكبتيدر

(بيت)

عالمك آب روي عار ايله در آدمك غيرتي وقار ايله در

في حرف الراء رأى رحمة الله عليه

امي وعامي كمسنه در . هجايي ابجده دك وبرقوله «تبت» . دك
اوقومشدر . فضل وكالدين بيكانه وشوريده حال وديوانه ايكن رنكين
ايساته ونفيس مقالاته قادر ايدى . بومطلع آنكدر :

(مطلع)

اولمه جفاي صانع كه دوراندن اوكره نور
بي مهر وبى وفالنى دورآندن اوكره نور

رحمى چاي

شهر بروسه دن ، طلبه طائفه سندن در . ظاهر وباطنى جمال وكمال
ايله آراسته ، محبوب شيوه كوزل يكتدر . رنكين الفاظ ونازك ادا ايله
كتاب (شاه وكدا) مى واستماع وبسنده قابل اشعار دلکشاسى واردر .
بومطلع آنكدر :

(مثنوی)

سلاهی چون نسیم سنبیل وکل	پسای چون نوای ساز بلبل
قد خوبان کبی موزون دعالر	خد جانان صفت رنگین شالر
دخی مهری کبی انواع اشواق	دل وجاندن نته کیم عشق عشاق

ذهنی رحمة الله علیه

سلطان بایزید اوغلی سلطان محمد کفه لواسنه متصرف ایکن
دفترداری و جملة الملکی و افتخاری ایدی. ایراد صنایع نظمی ده اکرچه
معنی جویدر، لکن ایجاد خیاده مقوله سخن چین و خاییده کویدر.
بومطلع آنکدر :

(مطلع)

کرچه که نکارک رخ آلی کله بکزر عاشق لرینک نالشی ده ببله بکزر

(وله)

عاشق اودرکه عارف اوله انکل اولیه محبوب اودرکه نازک اوله اجهل اولیه
مذکورک (کل و نوروز) نامنده بحر رمل محذوفده برکتابی واردر.
مجرد نظم ساده و قیود تکلفات و تخيلاتدن آزاددر. «لادین لمن لا غیره
له» مفهوم منجه بو برقاج بیت اول کتابدندر :

(مثنوی)

آجندن کمر اوله صاحب حمیت	نامکندر که ایده بر شخصه منت
جهاندن یک کوروب عرض و وقارن	صمز خلق ایچره قدر و اعتبارن
آچوب درد درونن ایلمز آه	ایلامز هیچ کس سرندن آگاه
بلی اولدر جهانده مراد عارف	کسنه اولیه سرینه واقف

(بیت)

بیامین عندلیبی سرچه سانور کورمین بلوری کورسه صرچه سانور
مرحوم مرحوم مجمع اللطائفند شعرا ایله واقع اولان مطایبه سن
درج وامشاله متعلق چوق لطیف لطیفه لر خرج ایتشدر . بو بیت
مرحوم کشفی ایله واقع اولان ملاطفه سندنذر :

(بیت)

معجونجی کشفی به نه وار اول حقه ده دیدم
قالمادی نسنه صاتم آتی بنک ایدی دیدی .

(جواب کشفی)

ایشک ایشدر ذاتیا برکامله آلدک که آنک
کیم کوررسه طوئی نقشبئی آکاباش ایندیور .

ذکائی رحمة الله علیه

سلطان بایزید اوغلی سلطان علمشاه یاننده دیوان کتابتن ایدر
ایدی . صورتده کوزل و ذهن و ذکاده بی بدل کیمسه ایدی . شعر
غراسی و نازک انشاسی واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

نیلرم اول بزى کاک ساق مهروسی یوق
یا شو مجلسدن نولور که مطرب خوشکوسى یوق .
و بودی باجه منظومه دخی آنک (صور مکاتیب) نام منشآتندر :

(مثنوی)

فغان ایتدیردی موسیقاره اول یار لبنده بر کوزل غرا بکی وار
پرستو پیچه لر آچوب دهانی صانهك بك کوروب ایلر ففانی

صفت قلعه ده بویکی بیت دخی آنک ایساتدن و صنایع بدیهه ده
میالغاندندر :

(مثنوی)

حصارندن که بر طاش اوله نازل اکر کیم کیجه کوندز کیتسه بیک ییل
ایرشمز منزل کیوانه اول طاش فلک اول بیرم آنکچون اکر باش

وبو بر قاج ایبات دلاویز دخی شهر ادر نه یه دیدیکی شهر انکیز دندر :

(مثنوی)

بری قزازدر عبدیدر اسمی حریره طعن ایدر تر لکده جسمی
تماشا ایلدم دوکمه دوکرکن کورونور ایلکی پاره قلمزدن
بری شربتچی زاده قند لذت ایچیرمشدرفقاعه آغزی شربت
مکر کیم آغزی یاریله نزاعه دوشوبدر شربتی قویدی فقاعه

نظم نکته شناسلری عموماً مشار الیهی دقت خیالده و خیالات
مقالده استاد شعراء ولایت عجم حضرت شیخ کماله بکزه درلر . صنایع
شعریه دن نه صفت اوله که اول آنی ایتماش اوله و خیالات معانیده نه بکر
فکر اوله که آنک طبع پاک درا کی اکا یتمه مش اوله . اما واسطه عمرینی
تجاوز ایتدکدن صکره واقع اولان اشعاری اسلوب شبستان خیال و طرز
معما مثال غایت تصنعندن بر مقدار معتقد دوشمشد . عشاق پر اشواق
تلذذ ایدوب خاطر مستمعه بادی نظرده تبادر ایتمز و دقایق خیالاتی
تأمل و تفکر اقتضا ایتمکین صنایع شعریه یه شعوری اولمیانک ادرا کی
یتمز . بوسبیدن اکثر معانی دقیقن ترزیق تصور ایدرلر :

(وله)

وقیب زاغ الندن برترزو شیوه کار آلام دخی بن شاهباز عشق اولدن برشکار آلام

(وله)

خروس عرشك افغانم حضور بنی اوچورمشدر
کواکب لشکر بن آه سحرکاهم کوچورمشدر

(وله)

دوشدم نشان پای شه دلبر اوستنه اول غنجه کوردی دیدی یوزک کالر اوستنه

(وله)

آتمک مسکنی یوق سقف سمان غیری یاشمک منزلی یوق تحت ثرادن غیری
ومثله متعاق چوق معنا بولمش وخیلی خیالاته قادر اولمشدر :

(بیت)

بنی قربانک ایدین اورمه بچاغی غنمه نهیلور یولنه جان ویرمکی اول برلمه
ومتنویاتندن رساله شمع و پروانه سی غایتده مصنع کتاب ونظم
سحر اتسابدر . من مطاع الی مقطع هریتی معمور وخیل ومضوع
وبی بدلدرد . اما عندالضلاء طرز کلامده وبسط سوق مرآمده حکایت
نظمی تحیل وتصنع اوزره طرح اولنمغین حسن اداسی اولقدرد واضح
وروشن ورعایت ارتباط مقدماتده چندان خوش آینده ومستحسن
دکلدر .

(مشوی)

برسیه پرچلی یالک یوزلو یار	سیم سیما ، خوب زرین تاج وار
شهر شامک شاه کیمش تاج زر	هریکا اوتاغ ایله ایلر سفر
بر نفس پیک صبا آتی اکر	طشره بولسه خانه دن تاجن قاپار
صبح ابرشده او بور اول خوابه واریر	بنه برزنکی ایریشور او یار

وصف مطربده وصفت موسیقارده بو ایکی بیت دخی کندینک

مطبوعی ومقبولی ایدی :

سابقا ارباب حرفدن کد یمنی و عرق جینی ایله دیریلور موزه
دوز و اوباش و عوام صورت، لوند سیرت عیاش ایدی . کندنده
جودت طبع و سلاقت نظم فهم ایتمکین عمرینک بر مقدارن نحوه صرف
ایتدی و منجم زاده دن قواعد رمل اوکره نوب رمل و نجوم طریقته
کیتدی . سبب طول عمر ایله چوق معانی غریبه مالک اولمش و کمال
همتن شعره صرف ایتدکه بی حد صنایع عجیبه بولمشرده . افاضل و اهالی
بو خصوصده منصفلردرکه بر کیمسه معلم و مدرس و درس و تدریس
کورمه دن بونجه معانی بدیهه ایراد ایدوب خاصه خیال لر ایجاد ایده که
تفکر نده فضلاء ذوی الافکار متعجب و متحیر اوله لر . رب و اشتباه
یوقدرکه بو خاصیت کسبی و عارضی دکل بلکه ذاتی در . اوچ بیک دانه
غزلی اوچ دیواندر . اما بیک دانه غزلی قرق عدد منتخب قصیده
ایله بوجمله دن افراز و انتخاب اولمش مقبول اهل عرفاندر . اشعاری
ورد زبان عشاق و کندی معلوم و مشهور آفاقددر . مقبول طابع و لایق
استماع مخیل ابیاتی و موضع کلماتی بی حد و لایعددر . بو بر قاج مطالع
مطبوعه اول مطلع سپهر سخندن طلوع و اشراق ایتمشر :

(مطلع)

قدرت الیله صاحب حمام نه قباب صابون صبحله دوزوب ایچردی بر حباب
و بو مطلع دخی اول سرو بستان رسالت و کل کستان نبوت حقنده
واقع اولمشر :

(مطلع)

قامتک ای بوستان لامکان پیرایه سی نوردن بر سرودر دوشمزمنه سایه سی

(وله)

بولسه وز دیدیری پردک اول شهک قربانی بزدن او کدین اکا قربان ایتدی کی چون جانی

و محمودی و سیرنجی و مولودی و عاشق و معشوق احوالن بیان ایدر
 شمع و پروانه سی و خسرو شیرین طرزنده فرخ نامه سی و اردر . اکر
 بووسعت قابلیت و ذهن و ذکاوتله فی الجمله اعتباره مقارن اوله ایدی
 و یاخود قوت سامعه سی اصفاء کلامه مساعده قیلوب قید معاشدن
 ابداع و ایجاد فرصت بوله ایدی و یاخود جامی و نوایی زماننده کله ایدی
 بوروزکارده اول قدر تحف و آثار و بوکذرکه عبده اظهار اقتدار
 ایدوب برنام و نشان پراشتهار ظهوره کتورردی که شعراء ولایت رومک
 سلفی و خلفی نشاننه واره میوب دورانک یکانه سی و جهانک فرزانه سی
 اولوق مقرر ایدی . فلک دوارنجه رورکار دور ایتک کر کدرکه مادرکی
 رحم طبیعتدن اکا مانند برطبع بلند دنیا به کتوره :

(بیت)

نیجه دونمک کرک بوچرخ دوار که بر آنک کی اوله بدیدار
 حقا بودر که ایجاد سخنده خلاق معانی و حسن اداده حسان ثانی
 ایدی . بو برشاعر ممتاز و بی انبازدرکه اوج معانی و مقلاده و هوای
 خیال و قیل و قالده بونک پروازینه ایرر برشاهباز بلند پرواز فضای رومه
 کلامشدر . بو برشاعر صاحب عنوان و معلوم علمیان ایدی که هروجه
 عنوانی شاننه موافق و شانی عنواننه مطابق ایدی . و بالجمله طریق
 طرز غزلده بونک جمله دن مزید مزیتی و حددن بیرون رجحانی و فوقیتی
 غایتده ظاهر در . و بوخصوصده محض حکمت جمله مظاهر در . ایراد
 صنایع بدیعده آنک برطبع و دانشی وار ایدی که شعراء زمانیه آنک
 مایتنده بحر ایله نهر قدر تفاوت فاحشی وار ایدی :

(بیت)

شاعران ذرات و اول برمه ر ایدی غبریلر قطرات نهر اول بحر ایدی

(مطلع)

چه خوش گفت آن تهی دست سلحشور جوی زر بهتر از پنجاه من زور

(بیت)

ای قلیجیله منصبه ایریشن شوپله بکزر فرنکیدر قلیجک

(مفرد)

ارتشا مزرعنه سیم وزری طورمه اک تاکه پینه مصاحتک

(وله)

دیدیلر ارتشایه ایش بتورن بونک ایله بولور ایشن یتورن

فی حرف الذال

سحن بدایعنک موجدنکاتی و شعر صناعینک مورد خیالاتی

اغنی مولانا ذاتی طاب الله ثراه وجعل الجنة مثواه

بقیه شعراء سلف و قدوة فصحاء خلف ایدی . قره سی ولایتندن
بالیکسر نام قصبه دندر . اسم شریفلری بخشی ونواله سخن ازل قسامنک
اکا قسمت و بخشی ایدی . مرحوم نجاتیدن صکره ولایت رومک استاد
شعراسی و شعراء متغزلانک مقتدا و پیشوا سیدر . بلکه وفور اشعارده
وتصنع گفتارده جمله به غلبه سی مقرر در . بو قدر اشعار کثیره و قصائد
متکثره شعراء رومدن برینه میسر اولما مشدر . مذکورک اوچ بیک
دانه غزلی و بشیوز عدد قصیده سی و بیک مقداری رباعیاتی و قطعه سی
وارد در . شهر انکیزلرندن و اغزلرندن غیری مثویاتندن حکایت احمد

ایسه ایکی اولور . بوقطه بی اخوانه نصیحت و یارانہ موعظت ایچون
اول محله تحریر ایتش :

(قطعه)

وفا اومق کبیر کیر سکدن وفا امیدین اتمک شهنکندن
چن بکزر عسله شهنه کابه که سک کوزلر کشی بی حق ناندن
یاراشور شهنه یه خنزیر دیرسم که سک یکدرینه اول قلتباندن

(وله)

تاسخ مذهبنجه سکدن آدم اولورسه شهنه در یاخود عسدر

دایری رحمة الله علیه

قسطمونی سنجاغنده توطن ایتش پادشاهمز بنده لرندن بر سپاهی
ایدی . ارباب سیف آره سنده آتی و کندی یارار و عرصه شجاعته
قلیچندن قان طاملار، مرد افکن وصف شکن دلیر و دلاور ایدی .
وباب سخاده خوب خصلتی و شجاعتی وار ایدی . « مرد بی مروت ار نلر
یاننده زن و کرم ذات جمیع صفاتدن اولی و احسندر » دیر ایدی . سپاهیانه
اشعاری و مردانه گفتاری واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

عرصه عشق ای کوکل مردانه لر میدانیدر کدلهر طوبی او میدانک قلیچ چوکانیدر
وغزالرده قره غولارده سر در میان ایدوب سر کتورر ایدی .
ونجه محل مملکه ده کینه کیروب دلاور لکله دیل کتورر ایدی . ترفع
وترقیه نافع و مفید اولمدی . بوییتی حسب حاله موافق بولوب اوقور
ایدی :

(مطایبه)

مذکور غایتده لطیفه کوی و خندان روی و فرخنده خوی ایدی.
جلابی تخلص ایدر برفقاعدن ایام تموز جگر سوزده بوییت ایله برف
استدعا ایتشدرد :

(بیت)

بزه جلابی کل احسان تام ایت قارکدن ایسترز انعام عام ایت

دعای رحمة الله علیه

بروسویدر . ارباب جهت واصحاب معرفت قسمندن سلطان محمد
دورنده گلش وجم سعدیسنک نونیه معشرینه نظیره دیمشدر . مطای
بودر :

(مطلع)

عارضنده باد ایله اوینار بوزلف عنبرین صانکه ایلر جلوه لر طاووس فردوس برین
مکرکه شحنة شهرله مرقومک میانلرنده مناسبت سابقه لری وکندی
اعتقادلرنجه مصاحبت صادق لری وار ایش ، نهایت درجه خلته و غایت
مرتبه اخوتده . اتفاق بشریت مقتضاسنجه مذکور دن برنادره صادر
اولور . هماندم شحنة شهر وزبانی دهر مقتضاء خیانت ذاتی واقتضاء
وقاحت صفاتی برله عمل ایدوب مشار الیهی اله وحق صحبت قدیمی
زیر قدمنه آلوب حقوق سابقه سؤالی دفع و جلب واخذ نفع ایچون
بوکا بر صورت کوسترکه کویا بونی نه کوردی نه ییلور . اگر بردخی کوردر

(مطلع)

نوله كنجينه حسكره كسله نجه باش ايكي سمشير طلم اولمش اكا اول ايكي قاش
وبوقافيه ده واقع اولان غزلياتك نظائر نده بوندن مطبوع مطلع
دوشماه شدر :

(مطلع)

قوت ايدن شدر بزي موراجل ارزن كي كيم طاشير زير زمينه دانه خرمن كي
(وله)

كوستره نوله خلقه بنانيه بي يار آشفته سييم بونجه زماندر كه بن آنك

دري رحمة لله عليه

شهر اسكوبدن، كتاب قسمندن ولا بالي رنك وديوانه نقش صورتن
كوستر مك آنك آيين و رسمندن ايدى . اول قدر تارك دنيا و تجريد
واهل فنايدى كه ايكي اچه بربره باغلامز ايدى . بوقدر فاقه ايله بي طاقه
ايكن كيمسه به شكوى ايدوب حالندن آغلامز ايدى . بو ايكي مطلع حالته
شاهد و مرآت كلامنده صورت حالى مشاهددر :

(مطلع)

اي خواجه فقر وفاقه من ملك و غنايه ويرميز
بو كه نه شال و خرقة من اطلس و قبايه ويرميز

(وله)

نه بيلسون لذت فقر و فاني مال و جاه اهلى
بو ذوق كل قناعت كوشه سنده مر دختدن صور

(ايضا)

سن كيدر سكرت كك آردنجه كوزم ياشي كيدر
مشكل اولدر كه كشي قالير و يولداشي كيدر

دورنده کلمش واستانبولی بیله آلمش وتعرفاتدن معرفلر آره سنده چوق
اثری قالمشدر. صنایع شعریه سی قدما اسلوبن اوخشار . واکثر
مطالع اشعارن یا ایهام ویاتجنیس ایلر . بومطلع آنکدر :

(مطالع)

ضرب آهم او قدر سله دی ای ماه کوکی حشره دک دونرایسه کیمیه بر ذره کوکی
اتفاق شهر مزبوره اول زمانده دعوت جن و اخراج دفائن
دعوا سن ایدر بر شخص دعوتی کلور . بو افسون هاروت و افسانه
ماروت ایله زهره نام بر زن زهره جینی نکاح ایدوب آلور . مکر
اول زن زیبادن مزبور داعی یه برداعیه دوشمش و نار رشک و غبطه دن
بوییتی دیوب یا تمش طو تشمش :

(بیت)

مغربی ایش اینانق ارك ای زهره جین اله برکنج کتوردی ینه برکان دلدی

درونی رحمة الله علیه

ازینق نام قصبه دن ، طلبه طائفه سندندر . بودورده نقل ایتدی .
طبعنده اولقدر جودت وفهمنده چندان سرعت یوق ایدی . حین
ایراد سخنده تأمل وتفکری چوق ایدی . اکثر اوقاتده افکاری پیشه
وتخیل وتفکری لیل ونهار اندیشه ایدینوب دیدیکی اشعاری زیاده
فکرت ورویتله دیر ایدی . اما دیدیکی ایاتی تخیل سلیس ومضع
نفیس ایلر ایدی . طبع خیال انکیزی مورد خیال وموجد مقال ایدی .
بو برقاج مطلع آنکدر :

(غزل)

بر ابد ملکینه جانم همجوار ایتک نیجه
 دولتدن فانیانک جمله عار ایتک نیجه
 مویه لردن جسمی عشق ایچره بره و ایلوب
 کاکل دلداره واروبده قرار ایتک نیجه
 بحر سیاهیده کی مرغان زر پیکر لر
 شاهباز هم صالوب شکار ایتک نیجه
 آسمانک بو طنوز جام زمره فانی
 برآوردن نوش ایدوب دفع خار ایتک نیجه
 چهره سن برک خزان ایتدی خیالینک فلک
 سن بهار حسنه آتی برکدار ایتک نیجه

(وله)

بن اول بازها صیدم که عالم صید کاهنده
 نیجه عنقا کی یآوری اوچوردم آشیانندن
 و بوییت موعظه انکیز دخی بر قصیده سندن در :

(بیت)

قراکونینه ایلک ائمه شمع وش خنده
 دیلر ایسک یوزک آق اوله نیته کیم کافور

فی حرف الدال

داعی رحمة الله علیه

شهر قسطنطنیه دین و مؤذن زمره سندن آوازه و الحانی شیرین
 و ابیات و اشعاری رنگین کمنه ایدی . سلاطین سالفه دن سلطان محمد

(مطلع)

خراب اولوبدر اول آباد كورديكك كوكل
غمكه طوپلودر شاد كورديكك كوكل

(وله)

حیرت آلور عقلی باقیم كوزینه قاشنه صد هزاران آفرین اول صورتی نقاشنه

(نظیرہ لمؤلفہ)

دست فرقت یازدی بمنونك مزاری طاشنه
کیمه نك طوقمه سون سنك ملامت باشنه

خیالی بك

روم ایلنده واردار یکجه سندنذر . طریق طریقتده برار اوجانك
روشن دل کوچك چراغ افروخته سی و سمت سعادتده پادشاه عالی نظرک
نظر یافته سیدر . دفتر سخن وران زمانده و جریده فرقه شعر کویانده
مطلع دیوان فصاحت و فهرست جریده بلاغندر . و بالجمله زمانه غزل
کویلرینک میر و مهتری و بحسب العرف و الاضافه اول زمره نك سر آمد
وسر دفتریدر . چوکان زبان بلاغت بیان ایله کوی کفتاری میان
متغزلاندن ربوده قیلمغه عرصه نظمك چاپك سوارلری آره سنده میدان
آمش وصیت و صدای نظم ایله آفاقه غلغله صالمش ایدی . صنایع
شعریه دن طمطراق الفاظ و خیال و تزیین عبارات و مقال سمتن اختیار
ایتمشدر و میان حقیقت و مجازده برطررز مخصوصه کیتمشدر . بوغزل
فصاحت شعار آنك مقبول اولان اشعارندن و کندی نك غایتده مطبوعی
اولان کفتارندنذر :

عقليات و نقلیات خاطر نشان ایتش ایدی که کتاب و دفتر سرز مفتی و مدرس اولش ایدی . بو امر عجیب محاله قریب اولغین مرحوم سلطان محمد حضورنده حاضر ایدوب اشعار و گفتارینه سمع التفات و اعتبار ایله استماع ارزانی قیلدی دیو روایت ایدر لر . مرتب و مدون اشعاری و اشعار ایله خیلی اشتعاری واردر . صنایع شعریه دن اکثریا تجنیسه مائلدر . بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

ساکن میخانه اولدم یینه صاحب بادهیم ساقی ملاح و قدح لر زورق اولش بادیم

(وله)

هیچ اله مال یتیمیه می آلمالی دکل کل برین آل دیسه لر سکا می آل مالی دکل
و بویت دخی چرخ شعبده ساز و کردون لعبت باز بو چادر نیلگون
سر نکوندن هر آن صد لعبت و هر دم بیک صورت کوستروب نیجه بیک
ابوعلی سینایی و هزاران اشکال نمای صاحب سیمایی صنعت لعبته مات
ایتدیکی بیاننده آنک اشعارندندر :

(بیت)

جهانده چرخ لعبت باز او یونلر اوینامشدر کیم
هزاران بوعلی سینا آنک اویننده ملزمدر

خیالی چلی رحمة الله علیه

عبدالکریم زاده در که سلطان سلیمه دفتر دار و اعیان قلمه و ارکان
رقه افتخار اولش ایدی . ترکیده لیلی و مجنون و خوش آینده و مخیل
اشعار سحر نمونی واردر . بو مطلع مشهور آنک اشعارندن و جمله
گفتارندندر :

(نظم)

تا بنم کو کلمه یاقده ای رخ کنار نار
نار شوق که جهانده یاندم ای عیار یار
یاره لی قیلک بنی رحم ایلمزسک ای دریغ
آغلادیرسک هر کیجه تاصیحه دکاو زار زار
زار یلغمدن بنم همسایه لردر بی حضور
ایتمدی آهم سکا بر ذره ای مکار کار

خلیلی زرد

بروسویدر . کعبه شریفه ده شرفها الله تعالی مجاور و متقاعددر .
اشعاری چاشنیدن خالی دکلدر . بومطلع نجیس آنکدر :

(مطلع)

نار عشق که تادرون دل یانار تنور اولور بر تومهر رخکله سرتسرتن نور اولور

خفی رحمة الله علیه

ارباب حرفدنددر . خفاف اولدینی باعثدن بمضلرضم خائله خفی دخی
دیمشدر . علوم مکتسبه دن بی بهره و بیرا عوام عامیلکه پرشهره ایدی .
اما داننده قابلیت وطبعنده سلاقت اولمغن جمیع الفاظ و عباراتی فصیح
وصحیح ایدی . « ترق العقلاء بمجالسة الاذکیاء » مضمون نتیجه مدام
مصاحبتی کاملر ایله و مناسبتی فاضلر ایله ایدوب « خذ العلم من افواه
الرجال » مفهوم نتیجه افواه والسنه دن اولقدر لغات و عبارات ومسائل

(نغمه‌ی حمدی جللی)

صافله رازی که زار اولیه‌سک	محنت و درده یار اولیه‌سک
فکرینی ذکر ایدن فکار اولدی	آشکاره اولان شکار اولدی
دل قفس، راز مرغ وحشدر	مرغ وحشی قفسده یخشدر
چون قفسدن بووحشی بوله نجات	آنی کیم طوته ضبط ایده هیات
صافله سری که سر سلامت اوله	سرینی فاش ایدن ملامت اوله

خلیلی رحمة الله علیه

دیار بکردندر . سلطان محمد دورنده جوانلغی زماننده ازنیق نام
تصبیه کلوب تحصیل علمه مشغول ایکن بر محبوبه تعشق ایدوب کتاب
عشقدن سبق آلدی . ودرسک دفترن دوروب او قومقدن یازمقدن
قالدی . ودرد عشقه مبتلا وشور وسودا ایله واله وشیدا اولوب
حسب حالنی ودرد مافی البالی برداستان ایدوب علمه داستان ایتدی .
بین الانام (فراق نامه خللی) دیو تسمیه اولنور، ساده وکشاده نظمدر .
صفت خطاب نامهده بو برقاج بیت اول کتابدندر :

(مثنوی)

دیدم ای نامه فرخنده منظر	چو سنسک برهای عنبرین پر
برونک مظهر انوار اشواق	درونک مخزن اسرار عشاق
عجب نطق فصیحک وار زبانسر	سوزینی عرض ایدرسک ترجانسر
طایوکه هر نه کیم قونسه امانت	ویررسک صاحبینه بی خیانت

وبوغزل ذوالقافیتین رد العجز علی الصدر صنعتده مصنوع اولان
اشعارندندر :

(شعر)

کر حجاب اولور ایسه طلعت جانانه تم
سن مهک مهری ایله ال یورسم عالمدن
بر آوج خاک نه درکه قاله کوزمده بنم
دل یانار شمع کی سینه طولونقش و نکار
آفتابه کونش و طاس فلکدر لکنم
صانکه فانوس خیال اورتوسیدر پیرهنم

خضری اماسیه وی رحمة الله علیه

ارباب قلم واصحاب رقم زمره سندن ایدی . حضرت خداوندکار
نیل نژاد عزم دیار بغداد ایتدیکی ائنا لرده انتقال ایتدی . وعسکر
فتح مملکته واول دار آخرته کیتدی . مثنوی کوی ساده مقال ومقالاتی
بی نکته وخیالدر . نتیجه اشعاری بو مطلعدر :

(مطلع)

اشکم آیچره روی زردم ای کل رعنا همان
صویه دوشمش برخان برکینه بکزر بی جان
« قلوب الاحرار قبور الاسرار » مضمونجه فوائدکم راز و فضیلت
ستر سر بیاننده بو برقاج ابیات آنک آب حیات نام کتابنددر :

(مثنوی)

دلا سر صافلامق عاقلر کدر
اولور احقرلرک قلبی دیلنده
آنی کشف ایلمک جاهلر کدر
قالور عاقللرک سری دلنده
سن اولما ییجی آنی ستره قادر
اوسری اولهی هیج کیمسه ساتر

(وله)

راز دار اولور اگرچه یازه یار
راز بی نادان اودر کیم غیره دیر
سکا سندن اوزکه اولمز راز دار
بعدزان ایدرکه اوله پرده در
چونکه کندی سرینه محرم دکل
بس آنی فاش ایتسه غیری غم دکل

(مطلع)

اغیار کینه خواه ایله سیرانه کیتمه هیچ کل کورکه نولدی یوسفه یابانه کیتمه هیچ

(وله)

خاکی تئی ییله ویروب راه یارده برتوز قوپار مایچه قوم روزکارده

خضری رحمة الله علیه

زمان سابقده بروسه مقتیسی اولان احمد پاشانک اوغلیدر .
خضر بک دیمکه مشهوردر . جدی وکندی خضری مختصیه
مذکوردر . اما دده لرندن چندان شعر صادر اولمامشدر وشعر ایله
شهرت بولمامشدر . اکثریا خضری آدینه او قونان اشعار بونلرک کفتار
فصاحت شعاریدر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

آنک که عذارک کبی بر ورد تری وار بیل کبی هرلظه فغان ایتسه یری وار
(نظیره مؤلفه)

آنک که بوکون کل کبی کفنده زری وار هرغجه بک علان ایلر سه یری وار
سلطان سایم طاب تراه زماننده قیلوجه مدرسه سنده مدرس ایکن
جناب وهابدن واول ملهم صوابدن آثار عشق وجذبه ایریشوب عرف
واضافتی وقوری حمیتی قویوب اول مشایخ کبارک افتخاری اغنی شیخ
شمس الدین بخاری حضر تلرینه ارادت صادقه کتوردی وحب ماسوایی
وراء ظهرینه آتوب دلدن کوتوردی . حقیقت و مجازی متضمن کلمات
وفارسی وترکی ابیاتی واردر . شعراک فاضلرندن وبوفک کاملر نندره .
وبوایات آنک اشعار نندره :

کل بکم سن وزارتی بکا ویر بنی مدح ایله کور عطا نیجه اولور

خاکی اسکوبی رحمة الله عليه

طریق سورمش، درس کورمش و یایزید خان دورنده کلشدر .
لکن ظرافت طبع شوخی و بوفنده چندان رسوخی یوق ایدی . بو
مطلع آنکدر :

(مطلع)

ملالت چکمزم هرکز که هجران برکال ایلر
که بر نسه کال اولسه فلک آتی زوال ایلر

خاوری چاپی

روم ایلنده مناستردن، قضات زمره سندنر . خوب طبیعت
و پر قابلیتدر . اما فن شعره اول قدر ممارستی و اشغال و مداومتی یوقدر .
بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

یاشم روان اولوب آقار غمکه آب کبی آغاردی آغلامه دن کوزلرم حباب کبی

خدایی رحمة الله عليه

استانبولدن ، پادشاهمز بنده لرندر . شاعر قابل نوهوس و شهادت
متمالی کماله بس در . بو مطلع آنکدر :

فی حرف الحاء خاکی رحمة الله علیه

شهر قسطنطنیه نیدندر . جندیلردن اسماعیل بك دورنده گلش واول
ولایتی سلطان محمد اسفندیاری الی لندن آلمشدر . شعراء رومك قدما سندن
وشعرانك فضلا سندندر . زمانده اشتهارن بولمش واول عصرلرده
دیوانی معتبراندن اولمش ایدی . بومطلع آنك اشعارندندر :

(مطلع)

ای مراد مؤمن و ترساء معین مراد وزن
قدرتکدن طاشی که مرهجان و که مرمر دوزن

(وله)

ای چاره بی چارکان رحم ایلہ بن بی چاره یه
سندن که چاره اولیه نه چاره داخی چاره یه

(وله)

دوستلر چاک کریبانم کوروب عیب اتمه کن
بن دخی بر یار سایدیم که رسوا قیلدی عشق

مزبور اول زمانك وزرا سندن برینه جائزه امیدیه قصیده صونوب
مدوح جائزه ویرمك جائز اولیجق اول قدر قدر بلند ورتبت ارجمند
ایله مقام کرمده اولانلره کرم لازم و صدر نشین صفة ریاست اولنلره
بی مروت و بی کرم اولمق نامناسب و نامالیم ایدوکن بوقطعه ایله اشعار
واشراب ایتمشدر :

(قطعه)

کرم اهلی مقامیدر بو صدر بواولوق یابی سخا نیجه اولور

(وله)

واصل جان اولقى ايسترسك بدنن كچ كوكل
كل شهيد عشق جانان اول كفننن كچ كوكل

(وله)

ای خواجه درس عشقه بحث وجدال صیغمن
علم لندردر بو بونده سوال صیغمن
دواوین فرسی دخی متبع و فوائد معانیسندن متمتع ایدی. بومطالع
مطبوع دخی آنک آثار تبعیدو :

(مطالع)

هر لاله کیم بتیردی خاک مزار مجنون لیلینک ایتلرینه اولدی سفال پر خون
وبوشعر فنا شعار دخی آنک اشعارندندر :

(شعر)

جهان خلفینی هپ بتدك بوفانی ملکی یوردك طوت
کچوب عزت سریرنده سعادتله او طور دك طوت
الندن روزکار زورکارك قورتولش یوقدر
هزاران پنجه پولادی برلعب ایله بوردك طوت
سوزوب جمله مراداتن چیقار میدان خاطر دن
مراد آیتنه بیتدك هم مراداتنی سوزدك طوت

(المؤلفه)

دولتیه جهانی طوتدك طوت دولت ال ویردی مالن اوتدك طوت
شکرین نقل ایش چو هر لافمهك چیکندك آنی داخی یوتدك طوت
لطف وقهری کچر چو دنیا نك کچدی هپ کوردکک اوتوتدك طوت

حیرتی رحمة الله علیه

روم ایلندن واردادن واریاب تیماردندر. درویش مشرب وجعفری
 مذهب کمسنه ایدی. عمری آخرلرنده اعمی ونجه مدت باینا اولوب
 آشنایی بیکنه دن فرق ایده مز ایدی وعصاسی رهبر ودستگیر اولسه
 براییکی قدم طوغری یوله کیده مز ایدی. مسموعدرکه اعمی اولمزدن
 اقدم بر محبوبه تعلق محکم اولوب دیده سی دیداردن محروم والتیاع واشتیاق
 نهایتده هجوم ایدیک یاران قدیمدن تضرع و اخوان کریمدن توقع ایدر
 که محبوبنک برکون الن اوپدوردر. ودل نامرادینه برمقدار تسکین
 وتسلای ویردر. بو آرزوده ایکن برنامرد بی مروت کندی کبی برفلاح
 بی حلاوتی کتوروب ایشته محبوبک کلدی وطالعک یار اولوب دولتک
 ال ویردی اوپ النی دبوب اول شخص باطلک الن اوپدیرر وبعده
 قهقهه الله ایتدیکی بندپرگزندی خبرویرر. اول حینده مرحومه برعجب
 حالت وکریه ورقت کلوب حق جل وعلا درکانه ال قالدیروب دعا
 ودررون دلدن اولومن استدعا ایدر. حکمت الهی اول هفته ده دار
 دنیادن دیار آخرته کیدر. مزاری دیار مزبورده کندی وضع ایتدیکی
 زاویه ده در. مجمع یاران و زیارتگاه رندان اولمشدر. اول ولایتک
 خالص الاعتقاد وصادق الفؤاد لری خلوص اعتقاد ایله دیوانندن تفأل
 ایدرلر. طبع ناسه ملایم خوش آینده وکشاده وعاشقانه وساده اشعاری
 واردر. فی زماننا شعر ایله شهرت و دیوانی خلق مایینده تمام رغبت
 بولمشدر. بو برقا مطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

دل آشفته یم ، زاف کمرهگیر سنک

یعنی دیوانه یم بند ایله زنجیر سنک

(مطالع)

پیکر ابروی دلبر دیده پر خونده ایکی ماهیدر یوزرل صانه سک جیخونده

(وله)

طاتلی کلدی بکا جانم دن لبک جان چیقار چیقمز دهانم دن لبک

حیدر چلبی رحمة الله علیه

سفر بحصار نام قصبه دندر . سلطان جمک دفتر داری و همدم و غمکساری
ایدی . مرحومک فرنگستاندن خبر وفاتن و متروکات و مخلفاتن بو
کتیر مشدر . روایت ایدر لر که مرحوم جمک بر طوطی بیاض سخن سازی
وار ایمش ، غایتده فصیح اللسان و نهایتده متکلم شکر گفتار ایمش .
مذکور مرحومک متروکاتن کتیر دکده اول طوطی سفیدی سیاهه
چکوب غرابه و کلاغه دوندردی و مام لباسن کید یروب تعزیه اسلوبن
تعلیم ایتدکن صکره مرغ مزبوری پادشاهه ویرر . اول طوطی لفظ
صریح و زبان فصیح ایله کاه بی کاه «الحکم لله» پاینده باد عمر پادشاهه دیر .
بو تعلیم و تربیه پادشاهه پسندیده کلوب کر میان قله سنده بر عالی زعامت
ایله رعایت بیورر . اما مزبور اول رعایت ایله متسلی اولیوب شکوا
مشعر پادشاهه بر قصیده ویرر . بو بیت اول قصیده دندر :

(بیت)

آستانکده شها جرم و کناهم یوق ایکن نهدن اولدی عیجا بن قولی صالقی قله یه
اشعاری خیال دن ساده و کشاده در . بو مقطع آنک اشعار ندندر :

(قطعه)

حیدرا عارفی سک توبه جام ایتمه صاقن شول ایشی ایشلمه کم صکره پشیمان اوله سک

(مثنوی)

هر کیمی حق یولده تقدیر ایلدی راحت دنیاده تأخیر ایلدی
هر کیمی مکرله تضلیل ایلدی نعمت دنیاده تعجیل ایلدی
جنت اهلی پر ججیم دنیه ده هم ججیم اهلی نیم دنیه ده

(ایضا)

کیدر ماه و کاور مهر جهان سوز که بر قولتوقده صیغمز ایکی قاپوز

حیاتی رحمة الله علیه

ولایت اناطولیده مرزیفوندندر . اشعاری لطافتدن و دائرة
حلاوتدن بیرون دکلدر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

یار اگر عرض عذار ایله کلزاره کله

چاک ایده غنجه یقاسینی وکل زاره کله

مزبورک پوستی نام بر شاعر ایله مزاجی آلدشور ، لطیفه سی باریشور .
استجواب یوزندن بولطیفه یی تحریر و بو وثیقہ یی تسطیر ایدوب کوندرر که
« ایت پوستی ، طوموز پوستی دباغت ایله پاک اولور می اولمز می جواب
ویروب مشاب اوله سز » دیر . مزبور پوستی دخی مذکور حیاتی یه
جوابنده بونی یازار که « حیاتیده مردار مماتیده » دیر

حیاتی چایی

استانبولدن ، پادشاهمز بنده لرنندندر . قابل جوان و خوش لهجه
وترزبانددر . بومطلع آنکدر :

زمانه نرندۀ متاع نظمك خريدارن و جواهر كلامك قيمت و اعتبارن
 بوله ميوّب كتاب ليلى و مجنونده روزگار لرندن چوق شكيت و بوبرقاج
 بيت ايله حاللرين حكايت ايتملر در :

(مثنوى)

هنر عرض ايلمك شه مدى جهانۀ	حواهر صاچقه بگزير پيـبانه
نظاى شمدي ايتسه پنج كنجن	كمنه بر پوله آمازدى پنجن
اكر شهنامه دوزسه شمدي طوسى	آكا ويرمزدى كيمسه بر فلوسى
هميشه بوله ميدر عادت روم	كه ايلر مستحق اولانى محروم

(ايضاً)

دريغا كيتدى قدر فضل و عرفان	معارف دفترى دوردى دوران
نه دكاو ايلسه كسب فضائل	بوليز مرتبه بر مرد قابل
مرادى هر كشينك جمع اموال	معارف يانلرنده خاك پامال

مرحوم مولانا ذاتيدن شويله استماع ايتدم كه كتاب يوسف و زليخاي
 مرحوم سلطان بايزيد خان نامنه ديمشدر و مراسم التفات و رعايت مرعى
 اولميجق اول القاب و اوصافدن مستغنى اولمشدر و بوبرقاج بيت ايله
 كتاب مرقومه چرخدن شكيت و قاعده دنياى دونى حكايت ايدر :

(مثنوى)

چرخ كردون كه دون پرورد	نيجه بي سرقانده سرورد
نقصه تحسين ايدر، كاله عتاب	قبحى تزئين ايدر، جمالى خراب
زخلك منزلىنى بام ايلر	امرینه نيجه سعدى رام ايلر

و بويت دخی صفت اطعمه ده رساله تحفة العشاقنددر :

(بيت)

الف قامتولر سيني كتوردى خطايي خوبلر چيني كتوردى
 و بوبرقاج ابيات عظمت سمات دخی « حلاوة الدنيا مرارة الآخرة
 و مرارة الدنيا حلاوة الآخرة » مفهوم منجه بر مقاله سندندر :

کویتک نام قصبه دندر . مرحوم سلطان بایزید دورینک آخرنده انتقال
و مرحوم نجاتی بکله برآیده و برسنده رحلت و ارتحال ایتدیلر . اگرچه
بحسب العرف و الاضافه تدریس و قضادن مناصب عالیه تصرف ایتک
واقع اولماشدر و طریق سوروب موالی عظام اشتهارن بولماشدر ،
لکن بحسب الیاقه موالیدن عد اولنغه احق و اهالی اوصافی ایله موصوف
اولنغه مستحقدر . حتی قصه یوسفی تفسیره متعلق اولدینیچون و اقوال
روایات رواتک اصح و اقومن بولدینیچون نظم ایتماشدر . برنظم
عدیل و نظیر اولمز و اسلوب مرغوبنک بر حرفه پارمق باصوب کسه
عیب و نقصان بوله مز . قصص احسنی کمال صحتده تفسیره تمام مطابق
اولنن بین العلماء مقبول و ممدو حدر . اتفاق فضلا بودرکه اندن لطف
واحسن و مرغوب و مستحسن کسه نظم ایتماشدر . برنظم هموار
و آبداردر که رنگ و چاشنی و الفاظ و معانی ، حسن عبارات و لطف
استعارات درجه غایتده و سرحد نهایتده ، اعجازه قرین سحر میندر .
صفت سینده بویکی بیت آنکدر :

(مثنوی)

برکوش لوح ایدی او سینه همان اول کموش لوحه نقشبند جهان
ایکی نقش ایلمش ترنجبه کبی برکل اوستنده ایکی غنجه کبی
و عشق یوسفی ذلیخا کتم و هضمه قادره اولمیوب فاش ایتدوکی
حقنده بویترلر دخی خوب واقع اولمشدر :

(نظم)

مهری سترایلم دیدی کل ایله باغله یم دیدی توسنی قیل ایله
سکی آخر چواله صیغمادی موج دریا سفاله صیغمادی

مرقومک بش پاره کتابی و ترکیده خمسه یه جوانی واردر . اما

واقچه عالمده مایه جرات و سرمایه صفا وسلوت اولوب درماندلره
مدد روح و کارگاه جهانده سبب فتح و فتوح اولدینی بیاننده بو بر قاج
یت آنک لطافتدندر :

(قطعه)

دباغریکه باص بوری یورک یاغیدر	قوت قلب وقوت جان اچقه
نیجه خواری عزیز وقت ایلر	اول عزیز جهان اولان اچقه
نیجه لر ترک سر ایدوب یولنه	ایتدیرر نیجه شخصه قان اچقه
نیجه محتاج ایسه صویه ماهی	آدمه شویله در روان اچقه

(نظیره لمؤلفه)

اچقه سز کیمسه مرغ بی پردر	کشی به قول قنات هان اچقه
دیدیلر اچقه روح ثانیدر	اهل دنیا قتنده جان اچقه
سکا صورت وجیه اولور اولدم	بولسه هر بیس و قلیبان اچقه
بتیرر جمله قان ایشن لکن	ایتدیرر نیجه شخصه قان اچقه
لهجه سی یوق آنک که اچقه سی یوق	آدم ایدن اری هان اچقه
دشمنه قالسه غم دکل دیمه تک	بکاویر لطف ایت ای فلان اچقه
اچقه سی اولیان عبا بوله من	کیدیرر کلبه برنیان اچقه
ممکن ایلر قو محالاتی	کوکوره ایده نردبان اچقه
الده بر شاهین شکاریدر	نه به سالسه ک آلور روان اچقه
بکجه من یانی ککرم اولانک	نوله ایدنسه خسیس اولان اچقه

فخر الفقراء وزین الصالحا ناقل کلام نبی ائنی مولانا

حمدی چلبی رحمة الله علیه

اول مهر سپهر دین و ماه مطلع یقین حضرت آق شمس الدینک
ولد صاحب شرفی و فرزند خیر الخانی در . بولی سنجانی توابعندن

شعاری کیمسه یه اشعار ایتیموب ستر و کتم ایتدیکی سبیدن شعرله مشهور
دکل ایدی . بو برقاچ مطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

له کیرمش ایدی لطفله اول زلف دوتا صانکه دستمه ایدی مملکت چین و خطا

(وله)

ول مهر رخ که خلقی یاقان حسنی تابیدر کرم اولسونمی یر یوزینک آفتابیدر

حمدی رحمة الله علیه

قسطمونیدر . سلطان محمد دورینک آخرلرنده نقل ایتمشدر .
ففا و فضلا زمره سندن و علما و صلحا فرقه سندن ایدی . وهم بوفقیرک
مندی و آبا و اجداد بیننده افتخاری و سندیدر . وافر قصائد و اشعار
ایله مرتب دیوانی و اشعارنده عذوبت بیانی واردر . اشتهارن زماننده
بولمش و اشعاری او قونوب اونودلشدر . شعر ایله مشهور اولان
حمدی قدیم بودر . شیخ زاده حمدی جلبی مشوی کودر . اکثر ایاتی
شعار قدمادن اشبه و شعراء سالفه نك اغلبندن موجه در . بو برقاچ
مطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

رتوندن یوزینه کیمسه نگاه ایله من نظره اول اثری مهر ایله ماه ایله من

(وله)

خلرک رشکی کلک یرینی خار ایلدیلر کلهن غنجه لرک باشنه طار ایلدیلر

(وله)

سینه می تنغ غمکه شرحه شرحه یاریم یاره لرله یاره عالم شرح ایدیم واریم

سلطان سلیم خان طربزونده چلبی سلطان ایکن مصاحبت علمیه و مکالمه
معنویه ایچون ظاهر و باطنی معمور و زهد و صلاح ایله آراسته و خلق و وقار
ایلّه پیراسته سبک روح و شیرین کلام بر نیک محضر و نیک نلم آرزو
ایندیلر که آنکله مصاحبت و مقاومت بردوام اوله . بو اوصاف ایلّه
موصوف اول زمانده مذکوری ذکر ایتدیلر و دفعاتله حکم شریف
کوندروب الحاح و ابرام ایلّه قسطنینیدن طربزونه کتوردیلر . پادشاهه
خواجه اولدیلر . سعادتله تخته جلوس ایتدکده چوق قدر و اعتبار
بولدیلر . پادشاهک مزاجنه کیرمش ، مشربی آلمش و کوکبی بارشمش
ایدی . سفرده و حضرده همد و غمکسار و اسماً و رسماً مناسبتی وار
ایدی . سلیم و حلیم کبی . نته کیم شعرادن بری بوییتی اول زمانده دیوب
صومش ایدی :

(مطلع)

اول پادشاهه که اسم شریفی سلیم اوله لایق بودر مصاحبی آنک حلیم اوله
آستانه سی اعیان و ارکانک جمعی و جمیع وزرا و امرانک ملجأ
و مرجعی ایدی . مجموع امور معظمه یی خوف و خشیتلرندن اکا عرض
ایدوب اول پادشاهه عرض ایدردی . اکر مزبورده بر ذره نوع ملال
و تغیر حال مشاهده ایتسهر و هم پرهمه دوشوب حیاتلری کیدر
ایدی . آنده بر ظرافت و حسن تعبیر واردی که حسن بیانی دشمن
دیرینه پرکینه یی شرمنده ایدر ایدی . فنوندن نهفن اوله ایدی که اوله
آنی بیلیمیدی و فارسی و عربی ایات مشکله و معماردن نه مشکل اولیدی
که اول آنی حل قیلیمیدی . اکا تعریف بو یترکه سلطان سلیم کبی
عافل و کامل پادشاهک یار نا کریزی و غمکسار دلپذیری ایدی . و سائر
کلاتندن غیری نازک اشعاری و پسندیده گفتاری و ارایدی . امادیدیک

ایتمش ، متوجه ومتوکل وقهر دهره صابر ومتحمل اولوب کوشه
وحدتده محبة الله ايله یار و خلائی کندویه اغیار بیامشیدی . بوشعر
فنا شعار آنک اشعارندندر :

(شعر)

بزکیم بوجهان کلشنی حاره دکشدک وارینی یوغه یارینی اغیاره دکشدک
کل حور وجناتی بزہ عرض ایلمه واعظ بزجت و حوری همه دیداره دکشدک
بوشعرشکر باره ایکن دوشمه حضوری بز دفتر من مخزن اسراره دکشدک
وبوشعر حقیقت شعار اهل الله ذات حقندن ووجود مطلقندن
غیری نسنه حرام ایدوکنی مشعر آکا اسناد اولنور :

(شعر)

بوجهان دار فنادر بوفنا دارینه یوف
بوفنا داری نهدر بلکه بقا دارینه یوف
بزنه زن دوست ، نه معلم دکلز نفسانی
حور و غلامانی بزہ آکه آنک وارینه یوف
بزہ اول ذات کرک غیری وجودی نهدم
صوفی کر غیری دیلر سه چور وک افکارینه یوف

حلیمی چلبی رحمة لله علیه

نفس قسطمونیدن ، علما طائفه سندنذر . ثمانیه اعاده سندن ملازمت
مرتبه سنده ایکن کسب کمال ایچون ولایت عجمه کیتمشلر ومدت مدیده
آنده عظیم شغل ایتمشلردر ونیجه مدت دخی کعبه شریفهده متقاعد
اولوب ومشایخ کعبه نک برقطب صریحندن ال آلوب تکمیل علم باطن
وتحصیل معارف لدن قیلدی . صله رحم ایچون ینه رومه عودت ایتدکده

طبع با کنده خیلی لطافت و شعر نده تمام صنایع و سلاست وارد ،
اما اشعارینی تدوین ایدوب کندوبه تخلص تعیین ایتمه مشدر . بومطلع
آئیدکر :

(مطلع)

کلدیجه تیری سینتمه دل مرغی شاد اولور
شاد اولسونی هر بریسی قول قناد اولور

وبوایی بیت دخی اشعارندندر :

حیات اودم ایریشور جسم ناتوانم ایچون که کویک ایتلری جنک ایده استخوانم ایچون
وصیم بوکه اولدکده کاسه سری سفال ایدک ایشکی ایتلرینه جانم ایچون

حسینی رحمة الله علیه

روم ایلندیدور . ابدالر مشربن و دده لر مذهبن قولالانوردی .
طبیعت شعریه سی قلم دکل ایدی . بوشعر آنک اشعارندندر :

(شعر)

قاشک یاننده کی خالک دکلدر ای . مهر و ستاره درکه اولوبدر هلاله هم پهلو
آلوب چنده صبا نکه تینی کا کادن دیدی که سنبله سنده امانت اولسون بو
دیار دلدن اگر کیم کچرسه پیکنک دی جانه اوغراسون البته ای کان ابرو

حضور رحمة الله علیه

کلیولی طرفلرندن صوفیون طائفه سندندر . سلطان سایم خان
طاب نراه دورینک آخرلر نده آخرته نقل ایتدی . فقر و قنا اختیار

تخلص ایتشدرد. جودت طبعی و تصرف ذهنی کم دکلدرد. بوشعر آنکدر:
(شعر)

ایشم آلتون ایلدی ساقی کوش پیمانه لر کیمیا در واریسه خاک در میخانه لر
تازه کاشنددر رخک عکسیله مجلس ساقیا بلبله بلبلدر آنده ، کلدردر پیمانه لر
کرم اولوب اویکندیکیچون عارض کلنار که شمعله محکم طوتشدی دون کیچه پروانه لر

حسن رومی رحمة الله علیه

قره فریه دندرد. درویش کمنه در . علمه مشغول ایکن حالت فنا
غلبه ایدوب سروپا برهنه ابدالر حالتن و فنا اهلی صورتن قوللاندی.
آخر اول ابدال صاحب قنای تکیه گاه عناده بر شخص یزید حسینیلر
آره سنده اوروب شهید ایتدی و سلطان یازید دورینک اورته لرنده
آخرته کیتدی . طرز شعری اسلوب حسن و اداء نظمی مرغوب
و مستحسندر . بوشعر رد العجز علی الصدر آنکدر :

(شعر)

مصر حسنکده که کم قیلدی کوکل جان و سری
شام زلفکده ایمش آلدی لبکدن خبری
خبر فرقت کلدن که کلام ایتدی صبا
بلبلک لاله صفت قانه بویاندی جگری
جگری غمزدهک اوقی دلدی و دلدن کچون
جاننه اولدی روان طوتمادی سینم سپری

حسن چلبی احسن الله عقباه

کلیو لیدندرد . بروسه قضا سندن معزول ایکن فوت اولدی .

انسان اولان خداوند صاحب ادراك واذعانه لازم ولا بد در كه آنك
كيلىرى قياقتدن بيله وسمع النفات ايله كلامن اصغا و-تماع ايتيوب
آستانندن آنى دور وصد مرحله بعيد و-ميجور قيله . زيرا اخوان
واحبابى سكا وسنى آنلره مبعوض قيلور و آرمده نيجه ييللق حقوق
عقوفه مبدل اولور .

(بيت)

قابوكرده طور-سون اوچ شخص بدنام برى ساعى ، برى غماز ونام

حريرى بروسوى رحمة الله عليه

بايع حرير اولدينى مناسبتله بودخى حريرى تخلص ايدردى . احمد
پاشا ورسمى ايله معاصر ونظم كلامه فى الجمله قادرايدى . ايجاد و تصرفده
جولان طبيعى يوقدر و اشعار شعراء قدامدن تضمين و تراشى چوقدر-
بو مطلع آنكدر :

(مطلع)

سرواكر قدك بولنده اتسه روحن روان
باشى اوزره جمع اولوب ايتزدى بلبلر فغان
بويت . شهورى دخی بمضلر آ كا اسناد ايدرلر :

(بيت)

اى مرايم عكسنة دور ايلين كچر فلک شمدى نيلرسك كه كوكم ناصرام اواق ديلر

حريمى رحمة الله عليه

بودخى بروسويدر . حاج الحرمین اولدينى ايچون بومنا-بتله حريمى

(بیت)

بدست آهنی نغسه کردن خمیر به از دست بر سینه پیش امیر

حریری عبدالجلیل چابی رحمة الله علیه

نفس قسطنطونیدن، بو وقتك اعیانیدن وامراء الکلامك ارکانندرد.
خوب منشی و مورخ و قونك اکثرنده کامل و راسخدر . مشکل
معمالك طریق فتحنده و تازی و دری مغلق و غامض ابیات مخلیلهك
اسلوب استخراجنده کمال مهارتی و ادنی تأمل ایله نیجه تاریخ و معما
دیمکه قدرتی و ار ایدی . پادشاهمز حضر تلرینك واقع اولان فتوحاتن
الفاظ بلاغت کشا ایله لطیف ورنکین انشا ایتشدرد . و محل و مناسبت
ایله اول کتابده هر مصراعدن تاریخ و معما چیقار مصنع و مخیل
سحر و اعجازه قریب قصیده لر دیتشدرد . فخر الاسخیا مرحوم ابراهیم
پاشا زماننده اول معین الفضلا و مربی الفصحاء اسکندر چابی رحمة الله
علیه واسطه سیله ارکانه عرض اولندقدده اعیان ارکان خلی احسان
و استحسن ایتشدردر . اما مرقومك غزل کویلقده اولقدر مهارتی
و شعر دیمده چندان ممارستی یوق ایدی . بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

غمزه كك رشته لری تشنه كچر قانمه نیجه قصد ایتیه جلاد ، ركه جانمه
مرقوم (عمدة الوصایا و زبدة النصایح) نام بر رساله نصیحت نصاب
تحریر ایتشدرد . جمله وصایا و نصایحندن بری بودرکه شول شخص نمام
و نقال و زمام بدسکال که شرانکیز و نفاق آیین و مفسد بی دیندر مبصر

(شعر)

قاشلر کدن کوردی ماهم غره غرا لئقی صاچلر کدن او کره نور سذبل معار لئقی
سن دلارالتی یولان عالمده بنیاد ایتمه سهک عالمک محبوبی بیلمزدی دلارالتی
لیلی زلفک بنی زنجیره بردم چکمه کوستردم شوقله مجنونه شیدالتی

مذکور « الکاسب حیب الله » فحواسنجه حدادلتی ایله دیریلور
ایدی ونان بی امتنانی سعی بازوسنده بولوردی . اخوان قدیمدن بری
دیدى که « نیچون بوقدر علم وهنر وطبع پرکهرله ارکانه واروب بر منصب
آلمايه سک؟ چونکه طریقدن قالورسک، باری برجته قالمیه سک» دیدکه
بووجهله جواب ویردی که «منصب دیدکلری نسنه شمیدکی زمانده مفت
اولمز و آنی هر کمال ومعرفتی اولان واروب حاضر بولمز . اصطلاح
ظرفاده منصب مسنددن عبارتدر و مسند دخی مقدماتندن کنایتدر .
(ع) بوسرکینه رمزن عارف آکلر . خاصه که بوعصرده :

(قطعه)

بو زمان بر عجب زماندر که بی غرض شمدی وارم پرایش اوله
شوکه دست نهی واره شیخه واره همت یرینه قوزک آله
وار قیاس ایت بوکا جهان خلقتن شیخی بویله بونک فلانی نوله

وبالجمله کشی ارکندن جهت چیقارمق واعیان ارکان الندن بر قاج
آچه منصب آلتق نهنگ آغزندن لقمه و پلنگ کمندن طعمه آلمقجه
واردر . ودخی اول سوداده هزار ابتذال ایله نیجه ماه وسال یلمک
ودرگاه میر و وزیرده دربان وسکبندن نیجه اراذل واسافک زیر قدمنده
خاک و پامال اولمق کرکدر که کشی اول مرتبه یه واصل اولوب مرادی
حاصل اوله . آنک دخی اند بقیاسی و بونجه جفا سنه کوره بر مدت صفاسی
یوق « دیوب بوییتی بووجه ایله اوتوردی :

حییی رحمة لله علیه

عجم سرحدینه قریب یردندر . سلطان سلیم طاب ثراه دورنده
نقل ایتدی . ترکی نظم ناظملرینک برطرز خاصی واسلوب مخصوصی
واردر . بوفنده فرزانه و طرزنده یکانه در . بومطلع و بیت آنک اشعارندندر :

(مطلع)

کرسنکچون ایتم چاک ای بت نازک بدن کورم اولسون بوقبا آکنمده پیراهن کفن

(وله)

کیتیمه باشند خم زلف خیالی سن مهک استخوان کلام ایچره طوتسه عقر بلر وطن

(نظیره لمؤلفه)

برنظر کیمز خیالک چشمه سار دیده دن برپریدر که پیکار اولشدور اکا وطن
کیتیمه باشند خط سبزک هواسی دوستم کرمزارم اوستی طوتارسه سرتاسر چن
قامم خم اولدی غمدن دست بوسه چاره یوق بغریمه طاش باصدم خاتم کی ای سیمتن

حدیدی رحمة لله علیه

روم ایلنده قره فریه جکدندر . استاد حداد اولدینی مناسبتله حدیدی
تخلص ایتمشدر . و تواریخ آل عثمانی شهنامه بحرنده پادشاهمز زمانه کلانجه
نازک خیال ورنکیں الفاظ ایله نظم ایدوب طرز وروشنه مشوینک مقبول
اولان سمتنه کیتمشدر . اما کتاب مرقومی اتمامه ایرشیدر دکده صونوب
بهره مند اوله مدی و صونمسنه معین و مربی بوله مدی . نظم پا که قادر
وفن شعرده ماهر کسنه ایدی . بوشعر آنک اشعارندندر :

(مطلع)

زلف پرچینك صبادن چین سحر قالفار قوبار
 هر طرف جان ایلرلنده فتنه ل قالفار قوبار
 قدیم الزماندن قاعده دنیای غدار وعادت چرخ ستمکاردرکه اکثریا
 مرد کامل بسته بند بلا وشخص جاهل وباطل غریق ذوق وصفا اوله
 کلشدر . بومعنائی مشعر بو برقاج بیت آنک لطائفنددر :

(قطعه)

کرکز باکه فضل و معرفت هیچ	زمانه دشمن اهل هنردر
قوکسب فضلی سمی ایت جاهل اول وار	بو دور ایچنده جاهل معتبردر
هنر دعواسن ائمه ای تهی دست	هنر الهه بومدمه سیم وزردر
هنر کذبیه شرت اولدی شمدی	آتی هرکیم بیلور صاحب هنردر
کوزک آچ کیم جهانک خیری کیتدی	اودمدر که زمان شور و شرردر

حالتی چلبی

روم ایلنده ایلجه دن وقضات طائفه سندندر . مصنع کلماتی ومخیل
 ابیاتی واردر . بومطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

سفال سرده یریر تازه داغدر قرنفلر یاننده دود آهم هر طرف شوریده سنبلر

(وله)

داغدر دودی تمده تازه سنبلدر بکا داغدر اوزره داغدر قتمر قرنفلدر بکا

(وله)

قومسون بولدن طوتوب هرخاری دامام دیو
 دشت وصحرالرده مجنون لیلیسن عریان آرار

فی حرف الحاء مولانا حافظ عجم

موالیء عصرک مولویتله مشهور لرندن و اهالیء عهدک اهلیتله
مذکور لرندندر . فنون معتبره دن نیجه متونه شروح و حواشی تحریر
ایدوب نیجه مباحث مشکله یی تحقیق و مسائل معضله یی فکر دقیق ایله
تدقیق ایتمشدر . تازی و دری وافر قصائد و اشعار ی و نوایی طرزینه
قریب خوش آینده گفتاری واردر . بومطلع آنکدر :

(مطاع)

خوشاکه میکرده کنجنده بریتاغم اوله الم ایاغم اوله کاسه دن فراغم اوله

حافظ سیروزی

طلبه طائفه سندن ، بوعصر شعر اسندندر . عاشقانه اشعار ی و نازک
ورنکین گفتاری واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

عاشق لرزه ، بلازده لر ، مبتلا لر عالمده بر محبتنه قالمش کدالرز

حافظ قنوی

فارسیدان و مثنوی خوان کامل کمسنه در . اما اشعار ی اولقدر
موزون و مطبوع و مخیل و مصنوع دکدر . بومطلع آنکدر :

(بیت)

لؤلؤ شهوار دیزمش صدرینه هر سطرینک
صفحه سینی دردن ایتش ، خطنی یاقوتدن

جهانی رحمة الله علیه

روم ایلندن، قضاة قسمنددر. مرحوم سلطان سلیم خان علیه الرحمة
والرضوان که راعی رعیت، حامی مملکت ایدی عالمده ظلمک منشای
آخذ رشوت وراثی و مرتشی اولوب ظلم و حیف قیلانلر حکام ملک
و ملتدر دیو وزرا و امراه کوز آچدیرمیوب و قضات و ولاته اصلا
رخصت و یرمیوب سیف سیاستی جلادالنده حاضر و تیغ عدالتی دست
دادده قتل جباره منتظر ایدی. طائفه قضاتدن اول مذکوری قتل
ایتدی. اما بیلیمزم که ظلم و حیفه متعلق نه سن ایشتدی. طبیعت شعریه سی
چندان شایان استحسان و اولقدر پسندیده اهل عرفان دکلددر. بوم مطلع
آنک اشعارندندر. کویا که حسب حالی واقع اولمشدر :

(مطلع)

دیدم ای خونی بولاشمه کل رقیب قاننه دیدی قاندن آدم اولدی اولده کیمدرقانی نه

جنابی بك

بادشاهمرك سفرده و حضرده بوس ركاب كاميابيله مشرف و مستسعد
اولان مقبول و مقبل بنده لرننددر . بومطلع آنكدرد :

(مطلع)

اولسه پيدا دود آهم كوزلرم كريان اولور
ابر ظلمت ظاهر اولسه لاجرم باران اولور

جنابی رحمة الله عليه

اماسيه قربندن، امانا زمره سندن رضوان زاده ديمككه معروف بر
كسسه ايدى . سلطان سليم دورنده نقل ايتشدرد . صاحب معرفت
و خوش خوى، اما سخن كويلقده ساده كوى ايدى . بومطلع آنكدرد :

(مطلع)

چو فرصت عيشه ال ويردى كچور خوش كل بودوراني
بوكونى قومه يارينه كه كوتورمن بو دور آنى

غايته اعلى خط يازار و يازدينى خطى بى خبط و بى غلط يازاردى .
وقواعد خطوطنك اسلوب مسلوب المثالنه خطاطان حرف كيران
حرف آتمغه نيم نقطه قدر بهانه بوله من ايدى . و بياض عارض صفحه يه
سواد عنبر تردن زلف غاليه فام و انكشت ماشطه خامه ايله حبر مسكين
ياردن خال عنبر مشام ايلر ايدى .

(مطلع)

آقدي كوكلم صوكې بر دلبرك ديدارينه طور موسادن بتر ياندم تجلي نارينه
وبوشعر مشهور دخي آنك اشعارندندر :

(شعر)

تاكه كيردى اول نهال تازه عثرت باغنه
دوندى شمع مجلسك بكزي خزان يارباغنه
نالء عشاقدن آهنگ اوغزلادك ديو
طوتوبن قاش يوروتديلر نيك پارماغنه
مائل اولسه كوكلكه نوله جبال تيغ يار
ميل ايدر عادت بودركه صو يرك آلاغنه

جميلي رحمة الله عليه

تركي عبارت ناظم لرندن و تركستان شاعر لرنند. ا كثر اشعارى
نوايى طرز نده در. نوايى نك اوچ جلد ديواننده اولان اشعارينه كلياً
قافيه برقافيه نظيره ديمشدر. اما مجرد وزن وقافيه ده نظيره در، صنعت
وخيالده ولطافت مقالده دكل. بومطلع آنكدر :

(مطلع)

بولسون اول انجمن كه آنده صها بوليه بولسون صها دخي كر بردلارا بوليه

(وله)

ايردى كويا بلبل افغانى قولاغينه كلك كيم ايرردى جامه سينك چاكنى داماننه

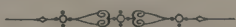
ایدی . معرفت و اهلیتله آراسته قابل جوان و سخن کوی و نکته داندرد .
فن شعره هنوز شروع ایتمکین نظمله چندان شیوع و شهرت طو تمامشدره .
بو مطلع مطبوع آنکدر :

(مطلع)

ضعیف جسمی دوندردی آه و زار نیه
كورك بنی نیه دوندردی روز کار نیه

(وله)

بوکون کل غنچه سی باشینه یشیل صارسه نوله کیم
کشی کیم آل اوله یشیل صار بمقدرا نک شانی

جمالی رحمة الله عليه

یا قرامانی ویا بروسویدر . وطن اصلیسندنه اختلاف ایدرلر .
سلطان محمد دورنده کلشدر و نام هایونلرندنه (های هایون) نام بر کتاب
نظم ایدوب سلطان بایزید دورینک آخرلرندنه فوت اولمشدر . غایتده رنکین
اشعاری و مخیل کفتاری واردرد . طرز نفزی زمانمزدده مقبول و مطبوع
اولان اسلوب مرغوب اوزره واقع اولمشدر . عجب بودرکه بو قدر
نظم پاک و شعر سوز ناکله شهرت بوله مامشدر . و محل اشتهار ایکن مظهر
اظهار ایتمه مکین دیوانی عنوان بولوب معلوم و مشهور اولمامشدر . بو
برقاچ مطلع آنک اشعارندندر :

(مطلع)

طکله مک هر کیجه شمعه یاندیغن پروانه بی قویق اولز برآراده اود ایله دیوانه بی

(مطلع)

لبک ایتدی دوا ایتدی کوزک خسته بی بالله ای عیسی نفس یا سون اولسونی سنی

ر بوده و آلفه سیدر. منظومات فرسی تمام تتبع ایتمش، طریق نظمه مجد و طالع و مشویاتی اشعارینه غالبدر. زبان ترکیده جواب پنج کنجی و طبع در بار و کهر سنجی واردر. بو بر قاج ابیات پرفسون حکایت لیلی و مجنوننددر:

(متوی)

سنبلری سایان لاله تر غنجه سی پرده دار ژاله
زلفن زنگه ایررمش اول ماه صان سایه یوسف و اب چاه
یا عارضیدر لطافت آبی کویا ذقی آنک حبابی
و بو بر قاج ابیات رنگین دخی حکایه خسرو و شیریننددر:

(صفت کوه برشکوه)

مکر وار ایدی اول صحرا ده برکوه دل عاشقده صانکه داغ انبوه
صانه سک فرق فرقد پایه سیدر سپهر لاجوردی سایه سیدر
زحل سنک سپهر دامننده فلک دور ایده من پیرامننده
شعرله اولقدر مشهر و اشعاری چندان شایع و منتشر دکلددر.
بو مطلع آنک کویا که حسب حالی و شاهد مافی البالیدر:

(مطلع)

چکم بفریمه بن دلبر یالن یوزلو کبی آنی اگرچه قصدینه کلسه نکارک تیغ عربانی
(وله)

اولدکده بو بن خسته بی اشکیله یوسونلر جانانه کذار ایتدیکی یولارده قوسونلر
(وله)

حلو بطلو حرف جنوندر نامه اعمالنر ای کراما کاتین معذور طوت احوالنر

جلال چابی

استانبولنددر. پدر لری صحن موالیسندن و کندی عصرینک اهایلسندن.

جلیلی بروسوی رحمة الله علیه

سلطان بایزید دورنده کلشدر . بوفنده اولقدر بضاعتی واشعارینک
چندان شیوع وشهرتی یوقدر . بویکی بیت مشهور آنکدر :

(مطلع)

ینه بردری کوزل سودی کوکل پاره سی چوق
رشته زلفنه باغلو یلر آواره سی چوق
بیکن آرتق وار اونه شمدی جلیلی سورون
یوزی، استاری بلورسز یلر آواره سی چوق.

جلیلی ادرنه وی رحمة الله علیه

حرفنده پنبه دوز وشعری پرسوزدر . سلطان سلیم دورنده نقل
ایتدی . بوشعر مشهور آنکدر :

(شعر)

آه کیم غربته قالدیم برنکار اکلر بنی چوقدن ایلردم سفر اول شیوه کارا کلر بنی
ایتلرمله همد اول کیمته قیومدن دیر بکا بونجه ییلر دوستلر اول اعتبار اکلر بنی
دوشه لی دل زورق کرداب عشقک بحرینه ها بکون یارین دیو بوروزکار اکلر بنی

جلیلی ازنیقی

تحصیلدن تقاعد ایتشدر . شوریده حال و دیوانه رنگ کشیدر .
تألیف وتحریره اشتغال کوسترمش علم ومعرفت آشفته سی و فضل و کمال

دگل . کتساب مرقومده کندولر مفاخرة نتایج طبع شریفلرین مدح
ایدوب شعراء رومک سرآمدلرین قدح ایتمشدر :

(مثنوی)

شولرکیم ترکی دیلده شهرتی وار	بری شیخی، بری احمددر ای یار
اگر شیخیدر انصاف ایله بالله	سخنورلکدن اولمش کرچه آگاه
فصاحتیه ولیکن کاری یوقدر	کلامینک غریب الفاظی چوقدر
اگرچه واردر احمدده ظرافت	بولنور سوزلرنده هم فصاحت
بلاغتده ولی ماهر دکلددر	کلامک ربطنه قادر دکلددر
سوزینک حسنی واردر آتی یوقدر	نقوش دیره بکزر جانی یوقدر

و بو ایکی بیت مثنوی دخی اسامی بروجہ متعلق معشوقه سی
وصفده اول کتابدندر :

(مثنوی)

نکار تیر مژگان، قوس ابرو	مه عقرب ذوائب، سنبله مو
بت جوزا کم و خورشید ايام	اسد چشم و حمل دم، حوت اندام

(مطلع)

ای خط رخسار، یار اود ایلدی بیرک سنک
بویله کوندن آشکار اولدینی تزویرک سنک

(دیگر)

کون یوزنده زلفی اول مه کره کیر ایلمش
بر کموش قندیلده کویا مسک زنجیر ایلمش

(بیت)

طوتان بر اولو دامن اولمز دیو محروم الدن قومه دی دامن کهساری بنفشه

دنیایی کندویه حرام ایدوب نفسیله عداوت ایتش ایدی . و مشاهده
ایچون مجاهده طریقه کیتمش ایدی . بومطلع آنکدر :

(مطاع)

نیجه برنفسه او یوب بوسکه سکا نلق ایدم یریدر فقر وفنا ملکنه سلطانلق ایدم
« تقرب الی الله بعداوة نفسک » موجبنه بومشوی دخی خوب
واقع اولمشدر :

(مشوی)

تا اوله سک مقرب درگاه	نفسک ایله عداوت ایت هرگاه
بولدی قرب حضرت حقه یول	هرکه نفسیله دشمن اولدی اول

جعفر چلی رحمة الله علیه

تاج بك اوغلی دیمکه معروف و علو نسب و کمال حسب له موصوفدر .
مرحوم سلطان بایزید و سلطان سلیمه نشانچی اولدقدن صکره قاضی عسکر
اولمشدر . مناصب عالیه و مراتب معالیه برله رفعت و عزت بولمشدر .
نسل عثمان ولایت رومه متصرف اوله لی نشانچیلق مقامنه آ که نظیر
کله مشدر . فن نظمده حسان دهر و اسلوب نثرده سحبان عصر ایدی .
سائر فضائلندن فضله مکمل دیوانی و هوس نامه نام برداستان دلیستانی
وارددر . کندی قریحه سندن صادر اولمش خاصه ایجابی و هوای جوانیده
حسب حالندن اختراع و ایرادیدر . بر کتاب بلاغت نصاب و بر نظم سحر
انتسابدر که من مطلع الی مقطع الفاظ عجیبه و معانی غریبه ایله ایسات
پر نکات و صنایع بدایع و عبارات و استعاراتدر . تعریف آخره محتاج

جامعی رحمة الله علیه

نقشه مصداق

مغنیساندر . پادشاهمز دورنده نقل ایتدی . علم خطوطده
یاقوت ثانی و فن نقشده مانندمانی ایدی . عاشقانه اشعار دلکشاسی
و مشوبدن وامق و عذراسی واردر . بومطلع مشهور آنکدر :

(مطلع)

خسته در کوکلم کل رخسارک ایلر آرزو تشنه در لعل شکر کفتارک ایلر آرزو

(وله)

هجران اودینه دونه دونه دل کباب اولور کوزباشی قطره قطره چکیده شراب اولور
بو بر قاج بیت وصف شمعده قصه و امقدندر :

(مثنوی)

ایدر کوینگری شرحن زبانی	اریر نار بلاده جسم و جان
نه حاصل روشن اولز پیش پای	ینارکیم روشن ایده هر آرای
ویراغبیره نفع، اوزینه نقصان	یاقار فکر آتشینه رشته جان
ویرر جان باده هر بار د نفسدن	وفا اومار هر ادنا و اخسندن

جامی رومی رحمة الله علیه

قـضـمـونی دیارندندر . ولایت عجمده چوق سیاحت و مشایخ
کباردن نیجه عزیزلری زیارت ایدوب حضرت شیخ جامی به خدمت
ایتمش و ارادت کتوروب آنلردن ال آلمشدر . دائم الدهر اعتکاف
و عزلت اوزره اولوب زوایای مساجددن غیری یرده تمکن الیمز
ایدی . و فوائد خاموشیله عمل ایدوب بیکده بر سویلمزایدی . لذا اذ

بری دیکه من و ایستمز و مقابله سنده احسان و استحسان لازم کله دیو
اصفا و استماع ایتمز .

(نظم)

ایتمز سوزك استماع و اذعان	لازم کله دیو لطف واحسان*
پر قوری پسنده ظنت ایلمز	اصغایه سوزوکی منت ایلمز
پرکز نظر ایلمز کتابه	طوتماغه کتابین حسابه
آنك دخی ماکیان اولسه	ایدرکه همان یهودی کلسه
اول دیرسه که معرفت اینوری	دیعه آنی که بوهیچ دینوری
دجاجة ایله یهودی منظور	عرفانیله اهل معرفت دور

و بالجمله مذکور سابق الیان امرا یبینه شهنامه و خمه تتبع ایدر
صاحب کتاب و دیوان ایدی . اشعاری وسط مقوله سیدر . بو مطلع
آنکدر :

(مطلع)

ساقی پیاله صون که فلك بی امان ایمش اول داخی دلبرم کبی نامهربان ایمش

(وله)

درون دلدن ایدر درد ایله نای جهان بزدن تهی قالسه کرک وای
و بوا یکی بیت دخی قصه یوسفدن وصف عصمت ذلیخاده خوب واقع
اولشدر :

(بیت)

یوزنی کورمه مش چشم مخث کونش کورمندی اولماسه مؤنث
دوستانای حبایی عین کافور برینی کورمه مشدر سینته حور

(وله)

بن اود درزی کوزلك اسکیدن آواره سیم اولدم ایکی یقاسی او بیچاره سیم

فی حرف الجیم چا کری رحمة الله علیه

امرادندر . سلطان بایزیدخان سنجاغن چکردی وقول جنسندن
اولدینی مناسبتله چا کری تخلص ایدردی . مسموعدرکه مذکورک
جوانلغی زماننده نزله زحمتدن صقالی بی وقت آغارمش ؛ اول دخی غم
ریشندن دلریش اولوب صقالته بویه چالارمش . سلطان بایزید برکون
سؤال ایلرکه « بونوری نیچون ظلمته تبدیل ایدوب رنکی تغیر ایدرسک
و آق صقالک یوزینه قره چالوب مجرملرکی تشهیر ایدرسک؟ » دیجک
« دولتو پادشاهم ! بو چا کر بی اشتباه یاشم بیلورم . صقال یلان سویلر . کرچه
صادق کورینور اما کذب صریح ایلر . بوسبیدن بن دخی یوزینه قره
چالدم وتشهیر وتحقیر ایدوب انتقام آلدیم » دیو اول خطاب واجب الجوابه
جواب ویریمک بومزاج مزاج پادشاهه خوش کلوب و اول مرد سخن
آفرینک طبع سخن آفرینه هزار تحسین و پسند و احسان فراوانله ترفع
وترقی ارزانی قیلدیلر . مکر اول زمانده نکات و لطائفه رغبت ونکته
کوی وسخن گذاره رعایت وار ایمش . برنکته لطیفه بر منصبه سبب
اولورمش . و بر بذله کوی بر لطیفه ایله بر مرتبه بولورمش . شمیدیکی
حالده بیك باب پر نکته و لطیفه یوز جلد کتاب ایتسک اعیان زماندن

(مطلع)

الا ای نارون رفتار و سرو شاخ بالاقد
بنفشه زلف و نرکس چشم و گل رخسار و نسرين خند

ثنائی رحمة الله عليه

قسطمونیدن ، اهل جهت قسمندن سلطان محمد دورنده گلش و
جامعه معرف و صاحب تعریف اولمغله بو مناسبته ثنائی تخلص
ایتمشدر . غایتده لغوی و فارسیدان و خواننده خوش الحان ایدی .
والحان و آوازده پرده نغمه پردازی قوت جان و جان و نیجه صاحب
نفس نفس نفیسی یاننده ناساز و الحان ایدی . اما فن شعرده چندان
قدرتی و ایجاد و تصرفده جودت طبیعتی یوق ایمش . بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

خسکه بکزه مییدی کله کیم دیرلر ایدی زلفکه بکزه مه سنبله کیم دیرلر ایدی

ثیابی رحمة الله عليه

مرزیفوندن ، خیاط طائفه ساندندر . بو مناسبته ایله ثیابی تخلص
ایتمشدر . امی و عامی ، ساده دل کمنه ایدی . اما طبیعت شعریه سی بد
و قوت نظامیه سی کد دکادی . بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

الغر سرو ، رنگین کل کبی سینه مده داغم وار
محبت سینه زارنده یسه بر تازه باغم وار

اوائلنده گلش ایدی . طالب علم وصاحب حلم ، مؤلف متن شیوه ومصنف
فن عشوه ایدی .

(بیت)

وفاده مهر انور کیمی ماهر جفاذه مرصافی کیمی قاهر

اسمی وحسنی جهتندن وارث حسن حضرت یوسف اولمغین یوسف
ثانی دینیلور ایدی . حق بودر که کمال جماله غایتده کوزل وکوزللكده
یوسف کیمی بدل ایدی . بلکه حضرت یوسفدن صکره نقاش فطرت
قلم قدرتله اول نقش ملاحظده بر تصویر زیبا و پیکر غرا دخی تحریر
و تصویر اتمش دکل ایدی . عاقبت عشاقدن بری اول حبیب دلفری
رقیب ایله کوروب تیرجفا جان و کارداستخوانه ایروب جانی آجیدیغندن
جاننه قیوب اول چشم قتالی قتل ایتدی . وکندی دخی حسرت و فراقه
ودرد افترافه صبر و تحمل ایده میوب آخرته آردنجه کیتدی . بوشعر
آلک اشعارندندر :

(شعر)

دلربالر دلا یم نه مدور نور دیده م ، سرور سینه مدور
دانه دانه مژده قطره اشک سبزله اوزره صانکه شبنمدر
عالمک غایتی المدر بیل آدمک آخری ده پردمدر

بویت دخی آلک سرور دیفلی برقصیده سندندر :

(بیت)

ای باغبان اولسه قوقاردی سوزم بودر باغ جهانده قدی کیمی مشکبار سرور
وبومطلع دخی آنک اعل لائی بارندن ودرج دهن کهر نثارندن
صدور اتمشدر :

مثابه سنده شهود ایدوب فضل الله حروفینک بو رباعیسن دستور عمل
واحسن موقع اجل ایدنمشر ایدی :

(رباعی)

درمطببخ عشق جز نکورا نکشند لاغر صفتان زدست خورا نکشند
کر عاشق صادق زکشتن مکریز مردار بود هر آنکه اورا نکشند
سلطان بایزید دورنده اول طائفه پرشقاقل کیمنی آب تیغله اغراق
وکیمنی آتش ردیله احراق ایتدیلر . بو مطلع ممنوع آنک ترهاتندن
وجمله کفریاتندندر :

(مطلع)

صوفی قلندر اول کل قازیت صاحبی صقالی سکا بو بر طوزا قدر کیدر بو قیل وقالی
(وله)

ابله اوله صوفی ویرمه نقد عمری نستیه
کوزک آچ دیدار و جنت، حور و غلمان بونده در
بو مطلع فارسی دخی تعریف اسرارده آنک گفتار ناهموار ندندر :

(مطلع)

حبه الحضرا که برکف عارفان جا کرده اند
از خیال او هزاران نکته پیدا کرده اند

فی حرف الثاء

ثانی رحمة الله علیه

رومیدر . استانبولده متوطن اولمش و سلطان بایزید دورینک

(ایضا)

اولور ببللرک محبوبی کلشن کلاغک جیفه، مقناطیسک آهن
 نیه کیم میلک اولسه قدرک اولدر ریاده قاله کیم اخلاصه یولدر
 بهر حال آئی ایستر جان عاشق اولور میلینه و عشقینه لایق

تمنای علیه مایستحق

قیمصریه قربندن برقلندری و آدم اوت کبی بیت و اوت کبی یتر دیین
 کفر کویلرک بری ایدی . علم حروفه و مذهب تناسخه متعلق کتابلر جمع
 ایدوب یاننه خیلی زنداقه و ملاحده لعن الله علی حده مجتمع اولمشدی .

(نظم)

مذهبی اسلامی یوق بر قاج نفر تور لاقلر
 لعنی و بدعتی شیطان ایله اورتاقلر
 چون لباس شرع و دیندن عور و عریاندر بولر
 ترک و تجرید اولدی صانمک بریجه چپاقلر
 هیچ بریسندن دکلر یتمش ایکی ملتک
 جمله دن مره دود و خار جدر بوقوم عاقلر

آدم عالم کبری و مظهر خدادر دیوب :

ای صنم سن مظهر الله سک نسخه جمله کلام الله سک

دیو کوردکلری محبوبه سجده ایدرلر ایدی . و سجده لرک سهو ایدوب
 طریق ابلیسه کیدرلر ایدی . و اول کروه کمره نعوذ بالله مذهبلرین
 وسعتده، جمیع محرقاتی حلال و مباح بیلورلر ایدی . و جمیع کتب منزله یی
 توجیه بی وجه ایله شکل انسانده بولورلر ایدی . نسبت مذهب رفض
 اوزره اولمکی و اول اعتقاد فاسد اوزره جان ویره کی مراتب شهدا

ترابی رحمة الله علیه

شهر قسطنطنیونیدن، شیخی معاصر لرندندر. مجذوب صورت، ولی سیرت، عارف و عاشق کمنه ایدی. اشعارین خانقاهلر دارینه و عمارتلر دیوارینه یازاردی و مقابرده یاتوب بیابانده کزدی. هرسویه که کذر ایدردی یر یوزنده متحرک اولان مورچه لره باصمقدن حذر ایدر ایدی. بومطلع آنکدر:

(مطلع)

ایردیکک صوقه دیلکه یوری زنبورکی خاک راه اول که یوزک یرده اوله مورکی
و جمیع مؤمن و ترسایه و کبر و یهودایه حضرت حقک مظهر یدر
دیوب بر نظرله نظر ایدر ایدی. و بر کسی ادنا و حقیر کوروب آزرده دل
ورنجیده خاطر ایتمکدن حذر ایدر ایدی. بو بیت گویا که حسب حالی
و شاهد احوال یدر:

(بیت)

وارمیدر بر سر خدادن آنده که سر اولیه
کافر و مؤمنده ای دل کورمه بر شخصی نهی

(وله)

کل ای عارف کوکل ویرمه فنا دنیای غداره
اگر شهباز و حدتسهک چو کرکس قونمه مراداره
شعر مناسب این محل

ای کوکل ایلمه کل دنی غداره هوس	با کار ایلمدی چونکه بومر داره هوس
دیشخندینه کوکل ویرمه صاقن دنیانک	ایتمه هر جایدر اول شوخ ستمکاره هوس
سنی دهر آلامسون دله مختاله کبی	قتی نسکاره درر ایتمه بومکاره هوس
جانکی آتمه اوده حرص و هوایه او یوبن	ایتمه پروانه کبی یانلق ایچون ناره هوس
ای لطیفی قو جهان جیفه سنی زاغله	بلبل کلشن قدس ایتمه مراداره هوس

فی حرف التاء تابمی رحمة الله علیه

شهر استابولدن، اهل قلم قسمندن و بودور شعر اسندنر. خوب
طبیعت شعریه سی و سلاقت نظمیه سی واردر. مسیحینک (شهر انکیز) ینه
بوندن یک کمسنه نظیره دیمه مشدر. بومطلع آنک اشعارندنر :

(مطلع)

آلتون قلم مثال بوآه شرر فشان یازدی سما صحیفه سنه سورة دخان

تابمی رحمة الله علیه

اشانجی جعفر چلبی نک پدریدرکه سلطان بایزید خان اماسیه ده
چای سلطان ایکن دفتر داری ایدی. بومطلع آنکدر :

(مطلع)

کوز یاشلی کوکل زلف پریشانلر ایچنده قالدیم قراکو کیجه ده بارانلر ایچنده
«العبدیدبر والله یقدر» مضمونجه هر دانا و توانانک حسن تدبیری
طبق تقدیره مطابق ووفق قضا و قدره موافق اولمق کرکدر، تاکه
تدبیری منتج وراثی مفید اوله. اول مضمونده بومطلع دخی آنکدر :

(مطلع)

باشه وارمنر کیسه نک ایشی دلا تدبیره اول موافق اوله اولده مکر تقدیره

قلاّب صالمش و محبوب محبوب پیکر مثابه سنده بو حسن خاقله خلقه
 کوکلن آلمشدی . قطعاً قلبنده غلظت و طبعنده خشونتدن اثر اولیوب
 برکسک وضعنه مغیر و نزار اولمز ایدی . و وسعت اخلاق و سکون صبر
 و ثباتی بر مرتبه ایدی که تهوور وحدت محللرنده اصلا ذات نیک نهادهینه
 خشم و خشونت و عنف و رعوت عارض اولیوب و اشخاصک حرکات
 و نکاتندن دلگیر ورنک پذیر اولیوب بر فرده کدورت و برودت اصدار
 و اظهار قیلمز ایدی . و حین ملاطفهده یارانه حرف آتمقدن غایته
 پرهیز و ایهامی شامل اولور بذله و نکتهدن نهایتده کریز ایدر ایدی .

(بیت)

لطیف اولسه لطیفه خوشدر البت ولکن خارج اولمایه ابدن
 بو مطلع دخی آنکدر :

(مطلع)

دیدم یولنده جان ویرسم هی آفت کچرمی منته دیدی : نه منت

(وله)

کل کوی نکاره وارهلم اوی بکا صوفی دنیاده سکا کوسترهیم باغ جنانی
 بو مفرد دخی آنک مفرد اتندن و جمله مطایباتندندر :

(بیت)

وقیب کلّی کورکه خوان وصلن یاوز ایت کیبی نه یر نه یدیرر

بهلول جافظ

شهر استانبولدن ، حفاظ قسمندن و خطبا زمهره سندن در . اسمن
تخص ایدر ، خوب مجود قرآن و سببه خوان خوش الحاندر . کلام
قدیمی لفظاً و معنی معلوم ایدنش معرفت اسیری و علم آشفته سی کسنه در .
منظوم و منثور برایکی پارچه تألیفاتی و خوش آینده و کشاده ایاتی واردر .
بو مطلع آنکدر :

(مطلع)

دزه وش سرکشته بز مهر کدر ای مه کامز
یرده کوکده کون یوزک شوقله یوق آرامز

(وله)

جان غمکله چیقدی جانا کراینا نمز سک آکا بر نفس طوت آغز مه آینه رخسار کی

بیانی چای رحمة الله علیه

نفس قسطمونیدن ، کتاب قسمندن ، بودور شعر اسندن زیرک وزکی
جوان ایدی . صفحه خندنده خط اثری یوق ایکن خطوط مختلفه
قادر و سحر سخنده سامریء ساحر ایدی . اولقدر قابل شان و کامل
جوان ایدی که هر سوزده بر ظرافت و هر سخنده بر صنعت ایدوب دمه کرم
تجنیس و ایماسز کلمات ایتزدی . و طریق مطایبه ده رعایت طیب خاطر
ایدوب سمت فحش و هزله کیتزدی . حسن خطابده و رد جوابده
کلام لطیفن تلین و تلطیف ایدوب عذب لسانله انجذاب قلوب اخوانه

(شعر)

یار بی پروا درینا غصه دن حالم خراب
سومسون عالمه کیمسه دلبر عالیجناب
بالله انصاف ایدم یار اولدیغیچون نیلسون
ذره ناچیزدن عار ایتسونمی آفتاب
محنت اوقلارندن اولدی جسم اوکارم قفس
صرغ روح هر طرفدن چیقمه ایلر شتاب

(نظیره)

عارضك كوردی نكارا كنديسندن كيتدی آب
رخلك كوردی حرارت حاصل ايتدی آفتاب
نیجه یاقدیغن كوردیدی نار فرقت عاشقی
ایصنوردی آتشیله دوزخك اهل عذاب
شویله طوتمشدر شرار دود آهم كوكاری
قورقازم یاغموریرینه اودصاچه كوكدن سحاب
بو بیت دخی آنك قصه یوسفده وصف ذلیخاده در :

(بیت)

اولورسم حسنی وصفنده مبارز قلم بر پارمنی شرحنده عاجز

بهشتی واعظ

چورلو نام قصبهده توطن ایتمش ، ناصح وواعظ وزیب منبرپند
ومواعظدر . سائر معارفندن فضله منظوم کلماتی ومدون ابیاتی واردر .
بومطلع آنکدر :

(مطلع)

سنبلكدن عارض كلكونكه پیرایه سال كوكده چوكان غروری آفتاب و آیه سال

بهشتی رحمة الله عليه

قارشیدیرانی سایمان بك اوغلی سنان چلبی دیملکه مشهوردر .
سلطان بایزید زماننده بشریت مقتضاسنجه بروضع ناشایسته صادر اولوب
غلبه یم و با کدن یمناک وترسناک حیقوب ولایت عجمه کیتمشدی .
و آنده واروب مولانا جامی ونوایی خدمتن ایتمشدی . بعد زمان آنلر
شفاعت نامه ویروب وبونک ایچون تضرع واعتذار ایدوب سهو و خطا
ونسیان خاصه نوع انسان وعفو ذنوب وعصیان صفت حضرت رحمن
اولدیغن بیان ايله ((والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس)) مفهومن ایما
وایهام ایدوب مومی الیه ایچون اعتذار ومعاذیره متعلق امثال و آثاردن
وافر نکات و کنایات ایراد و ابراز ایتشلر

(نظم)

اساءت اهلنه سن ايله احسان قول اولور حر ایکن احسانه انسان
کوچکار کرچه صوج ایتک خطادر اولور عفو جرم ایتک عطادر
آخر اول نامه نامی ومکتوب کرامی موقع قبولده واقع اولوب
کچن خطا وسهوین عفو ایدوب منصبین مقرر قیلدیلر . مزبورک ترکیده
خمسه سی ونظم ونثر اوزره بر قاق پاره رساله سی واردر . وامق وعذرا
ویوسف وذلیخا وحسن نکار وسهیل ونوبهار و لیلی ومجنون کبی .
مفاخره خاتمه خمسهنده بشنچی رساله سنده دیمشدر :

(بیت)

دیدم هله بن جواب خمسه دیدمی بودیله داخی کیمسه

یوشعر مشهور دخی آنک اشعارندندر :

(دیگر)

کرم ایله شعرینی بزم ایچره بصیری اوقیوب عرض ایدردی بزه معنیلرینی ایکیده بر
جایجا معنیلرک عرض ایدیجک مجلسده اهل دللر یوزک آق اوله دیدیلر یریر

بهاری افندی

قضات طائفه سندن و بودور شعر اسندن پر یزدینه نام قصبه دندر .
فن فرسده و طرز غزلده شاعر راسخ و خوب معما کشا و مور خدره .
مرحوم روانی بك موتنه بومصرای تاریخ دیمشدر : (ع) جناندن یا که
جان آتدی روانی . بو غزل دخی آنک اشعار دندر :

(غزل)

دلبر سنکین دلم بر سیمتن دلا کدر غمزه سی تیغندن آنک سینه یریر چا کدر
نوله حامن صدف دیرسم که آنک اول ی بر دریکدانه سی صاف و لطیف و پا کدر
شویله کوزلر جاملر اخشام اوانجه آتی کیم کوزلری اول آفتابه باقدن نمنا کدر
کندی بی مه ، جاملر انجم ، فوطه ابر سیاه حق بوکه حمای آنک عبرت افلا کدر
اول مهک مهرنده کلخن نارخلوت پر هوا آپ کریان طاس سرگردان بهاری خا کدر
بو قطعه دخی آنک لطافت دندر :

(قطعه)

شو کیم نفسه اویوب ایتدی تأهل دکشیدی عالم اطلاق قیده
تجرد عالمینک شاهی ایکن واروب قول ایتدی کندین عمرو وزیده
تأهل دیدیک کی ذر جکرده بهاری کی صاقین آلدانه کیده

(دیگر)

دولت آنک جهانده فرد اولدی زنه آلدانمدی و مراد اولدی
نفسی حظن تخیل ایلمدی دولت آنک تأهل ایلمدی

(وله)

شول ایکی غمور کوزلر چهره دلدارده ایکی نرکسدر آچلمش کوشه کازارده

(وله)

کرچه کیم دیر لرجهانده عارفه برکل یتر عارفه برکل یترسه بکا یارم کل یتر

(مطلع فارسی)

تا خاک پات از نظر اهل درد رفت چندان کریست دیده که دریا بکرد رفت

مطایبه

مرحوم عجب جرب زبان و عذب لسان، خندان روی و بذله کوی،
ندیم شیوه، شوخ طبع کشی ایدی. جنسکله و جریده لره ثبت اولنه جق
رنکین لطائف و لطائفه متعلق معارفی چوغدی. و خوی و خصلته
آلاجه لغندن غیری عیبی یوغیدی. مسموعدرکه مرقوم برکون مرحوم
روانی یه واریر. جر قصدین ایدوب برقصیده ویرر.

روانی بك کمال کرمندن اظهار بذل و سخا و انعام و لطف و عطا
کوسرتوب برقاچ آچه کوندرر. مکر کوندریکی آچه دخی عددده
اون، آنک دخی بشی قیزل و بشی قورشون ایمش. بصیری دخی بو
خصوصده غایت منفعل و منکسر اولوب برقطعه ایله آنی مذمت و خبیث
خستله تهمت ایدر:

(بیت)

واردم روانی مطبخنه طعمه استیو کوردم خرابه سینی آجندن کوپک قوصر

(قطعه روانی)

ای بصیری قتی کوکلی قره در شوخینک کله انصاف ایدلم سنده براز آله جه سن
ین دیدم بو ایکسندن عجا قنغیسی یک دیدی بری طوکوزک آله جه سن قاره جه سن

(وله)

توبه ایتدم که ایتیم توبه توبه یه توبه نصح اولسون

(برغزلندن)

آلسه اینه ساقی حوری لها قدح
بر شربت ایلش ینه لعل مذا بدن
ساحر دکل آتشی آبیله جمع ایده
آلسه اینه ساقی لعبت نما قدح
بخت ایلر ایدی کاسه کوثرله با قدح
غم خسته سینه ویرمه ساقی شفا قدح

(نظیره لمؤلفه)

بزم ازله اولدی مکر آشنا قدح
کزاره دوندی ینه بوکون مجلس شراب
صوقرانسونی مجلس اینجده صراحی کیم
بر بوسه کی آلتجه نوله قان ترله سه
طو ترمیدم ال اوستنه آتی لطیفیا
کایتدی بزمه دونه دونه صراحی قدح
سوسن صراحی، قمری کل کویا قدح
یوز قیز دیروب لبکی اوپر دائما قدح
طقوز طولانندی مجلسی ای دلربا قدح
کر ویرمیدی کوکله صوفی صفا قدح

بصیری رحمة الله علیه

عجم سرحدینه قریب یردندر. سلطان بایزید زماننده حضرت شیخ
جامی ومولانا نوانی تربیه نامه سیله رومه کلش ونوانی دیوان دیار رومه
اول اول کتور مشدر. اکثر اوقاتن دیار رومده کچورمکین طرز شعرده
ترکی عبارت ناظماری شیوه سن وروم شاعرلری عشو سن رعایت
ایت مشدر. خوش آینده خوب اشعاری وپسندیده فارسی وترکی مرغوب
کقتاری واردر. بو بر قاج مطلع آنک اشعار نندندر :

(مطلع)

عاشق لرینی آه او مسیحام اولدورر بو آدم اولدورر که مسیح آدم اولدورر

فی حرف الباء

بالی رحمة الله علیه

روم ایلنده ارباب تیماردن و اصحاب نظم و اشعار دندر . سلطان سلیم
طاب ثراه دورنده نقل ایتدی . دیار عرب و شام و حلب فتح اولندی
و مصر آلندی تارخیلرده کیتدی . پسند قایل اشعاری و خوش آینه
کفتاری واردر . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

نه لطف ایتدک بکا قهریله غرالمه دن غیری
کوزلر شاهی نه ک کوردک تماشاخانه دن غیری

بزمی رحمة الله علیه

روم ایلندن اهل عشرت ورنده طبیعت کمسنه ایدی . سلطان
سلیم دورینک آخرلرنده آخرته نقل ایتدی . و بزمگاه فنادن عشرت
خانه بقایه کوشه میکدهده جام الیه ایکن ایغی کتوروب رندانه کیتدی .
بر عیاش اوباش ایدی که عشرتی مدام و صحبتی علی الدوام ایدی . بو
حیثیتدن اشعاری رندانه و کفتاری مستانه در . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

قسمت اولیجی عارف ورنده می و شاهد تسبیح ایله سجاده ویریش سکا زاهد

(وله)

چون ویردک ایا شیخ بزه توبه شرابه بی باده کبابک دادی یوق توبه کبابه

منشیان قدمایه کیمه مشدر . و عبارات واستعاراتده الفاظ سقیمه
و تراکیب عقیمه اختیار ایتمه مشدر . تعیر و اداسی روشن و سلیس
و تحریر دلکشاسی لذیذ و نفیسدر . انشاده الفاظ و سلاست و شعر و
مثنویده لطافت و ظرافت اندن آرتق میسر و متصور دکلدرد . و بالجمله
شعر و انشاسی و نظم دلکشاسی بر برینه غالب و سر جمله بی مسالیدرد .
اما عمر بی وفا و وفا و اکتفا ایتدیکی باعثدن بریسی اتمام و اختتام و غایت
و نهایت و انجام بولامشدر . (کل حزب بمالیدیهم فرحون) مفهومی
مشعر و متضمن بویرقاچ بیت کتاب حسن و دلدندر :

(مثنوی)

جاهلک فخری جاه و مال ایله در	عارفک عزتی کمال ایله در
عشق و شوق اهل وجد و حال استر	نه کمال استر و نه مال استر
بزی کورکیم نه حاملز و ازدر	نه کمال و نه مالز و ازدر

مناسب این معنی

منصبیه افتخار ایتک، اوکونتمک جاهله اهل فضله عازدر کرچه شرفدر جاهله

(وله)

بودر عادت ازلدن اهل ماله که ماله میل ایدر باقر کماله

(وله)

دوندورن فانوس چرخى دود آهـمـدر بـمـ

يانديران خورشيدى آه صبـحـكـاهـمـدر بـمـ

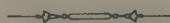
وشيخ الشعراء مولانا شيخـنـك خسرو وشيرينه نظيره (حكايـتـ
شيرين وپرويز وروايت كلـكـون وشبـديـز) نظم ايدوب نظمـده خوب
دقتـلـر و خاصه تصرفـلـره مـفـلـق و مـصـنـع يـتـلـر ديمـشـدر . خاصه كه اول
مطلع داستانـلـر و صـفـت صـبـح و شـامـده و اقـع اولان ابيات دلستانـلـر
هربرى اعـجـوبـه مـقال و نمـونـه سـحـر حـلـالـدر . بـورقـاچ ابيات پرنـكـات
صـفـت صـبـحـده و مـحـل و لادـت خسـرودـه اول كـتاب سـحـر اتـسـابـدندـر:

(مثنوى)

مـكـر بـر صـبـحـم بـوزال كـردون	سـبـهـرك دامن قـلـمـشـدى پـرخـون
مـكـر كـيـم وـضـع حـل ايتـمـشـدى نـاهـيد	آنـكـچـون قان ايتـمـشـده طوـغـدى خـورـشـيد
طوـغـوردـى صـبـحـم باتـوى دوران	بـر آلتـون باشـلو صـرمـه صـاچـلو اوغـلان
چـو دـولـت مـظـلـمـدن طوـغـدى اول ماه	مـلـكـر ديدى كوـكـدن : زاده الله
اون اوـنـبـش كـونـده خسـرو بـدره دوندى	صـاچـى بـر يـيـلـده ليلى قـدره دوندى
اياغـن طـورمـغه باشـلادى سـرـوى	تـرم قـيـلـدى باغـنـك تـذـرـوى
دـهـان غـنـجـه سـينـه دوشـدى ژاله	رـخـنـك داغـدارى اولدى لاله

اما نظم نـكـتـه شناسـلـرينـك عـمـومـاً اتـفـاقـلـرى بـودـرـكه اكر چه بـونـظـم
سـحـر سـاز طـرـز نـده مـقـبـول و مـتـازـدر ، لـكـن اـرتـبـاط قـصـده قـصـه پـرداز
دكـلـدر . تـكـلـف تـخـيل و تـشـبـيه و تـصـنـعه سـمـت سـوق مـنـاسـبـت قـصـه دـن
دور دوشـمـشـدر . آخـر كـتاب مـر قـومـك اتمـانـه فـرـصـت ال و يـرمـيـوب
مـوانـع قـيـودـدن تـكـمـيـانـه مـجـال بـولـه مـيـجـق اكـثـر ابيـاتـن مـنـاسـبـت و مـحـلـيـه
كـتاب (حـسـن و دـل) ه الحـاق ايتـمـشـدر . حـفـا بـودـرـكه كـتاب حـسـن و دلى اسـلـوب
انـشـادـه طـرـز خـاص و مـقـبـول افاضـل خـواصـدر . طـريـق انـشـادـه طـرـز

آنك فضائلى حق فضلى كېي نامعدود بونك خصائلى حق لطفى كېي نامحصور
 بو وىردى شرع اساسينه صدقوله احكام او قىلدى زهد ديارىنى عشقه معبور
 شمائلى متناهى دكل چوهرىنىك كرك بربىنه صرف اوله ماهوالمقدور
 زهى مراسم جودك مهابى الفضلا لوايع همك فيض بخش اهل حضور

كنجور كنچينه الهى وخازن خزينه نامتناهى اغنى مولانا آهى
 رحمة الله عليه

روم ايلنده نكه بوليدن وبوعصر شعرا ساندند. بكلو حسن ديمكه
 معروف وفن شعردە مقبوليتله موصوفدر. شعر وانشا ايله تمام اشتهار
 شهرت بولمشدر. وروم ايلنده قره فريده مدرس ايكن فوت اولمشدر.
 شعراء رومك ممتاز ومستثا لرندن ومتغزلان متأخرينك اعلالر ننددر.
 شعرندە شيوة حسن وسوز خسرو موجود وصنايع سلمان و خيالات
 كمال غير معدوددر. الحق وانصاف بودر كه نظم وانشاسى واشعار
 دلكشاسى رنك وچاشنيدە والفاظ و معانيدە مقبول سخنوران عالم
 ومطلع كويلقمده خود مقبول ومسلمدر. بو برقاج مطالع و ابيات آنك
 غزلياتندن وكمات متبركاننددر:

(مطالع)

او قلرك جان آلمغه تيفككه يولداش اولدiler سينه م اوزره قن يالاشدiler قرداش اولدiler

(وله)

صاچلرك چوزسون بولوتلر رعد قلسون ناله لر
 حشره دك يانسون ياقلسون قېرم اوزره لاله لر

غایتده خوب اولغین مرغوب معنار وای صنعتلر بولوردی . بو برقاچ
مطلع آنک زاده طبعی وتصرف ذهیدور :

(مطلع)

زلفکله خطک علم وفا بختن ایدر هپ بری قره جاعل بریسی جهل مرکب
(وله)

سکاست ای شه عالی جناب یدی قله دزداریدر آفتاب
وبویت رنگین دخی بوجه تضمین آنک ایاننددر :

(بیت)

ایکی دستیمی المده صیمه دستومی اوروب . «طوتهلم ایکی ام فنده ایش قانی کرم»

قدوة الاشراف مولانا امیری رحمة الله علیه

سادات سیادت مآبدن واشراف تحیح الانسابنددر . اسم شریفلری
سید محمود وکندولری ارباب فضل وکالدن محسوب ومعدوددر .
سلطان بایزید وسالطان سلیم خان زمانلرنده نقیب الاشراف اولوب
پادشاهنر سلطان سلیمان سعادت بختله تخته کپدکده دیار فنادن داربقایه
نقل ایتدی . عالم وزاهد ومرئاض ومجاهد عزیز ایدی . سائر
معارفدن زائد فن شعرده حسان ثانی وطرز قصیدهده مانند ظهیر
وخاقانی ایدی . بو برقاچ ابیات بلاغتمات سلیمان بایزید خلیفه
دیدیکی قصیده دندر :

ایکی جهانی ایکی بایزیده قیلدی طفیل خدا قیلوب نظر لطفه هر برین منظور
بریسی عالم منیده شهره آفاق بریسی صورت ومعنیده کون کبی مشهور
بریسی مهبط انوار فیض رحمانی بریسی رهبر اجناد غازیان غیور

شاعر ساحر باریک ادا و خوب مورخ و معما کشادر . غایبده
اینجه تخیلی و دقیق تعقلی واردر . فن معمایه نسبتی و (شبستان خیال) ه
مارستی اولمغین اکثریا صنایع شعریه سی طرز معما مثال و بدایع
نظمیه می اسلوب شبستان خیال واقع اولمشدر . شعراء عصر آره سنده
خیال خاصه قادر و ایجاد و تصرفده نظیری نادر کمسنه در . بو برقاج
مطالع مخیله آنک زاده طبع درر باری و نتایج ابکار افکاریدر :

(مطلع)

برشکر لبدر بو بن مسکین ناشاد اولدورن کیم آکاسبت دینور شیرینه فرهاد اولدورن

(وله)

استه مزدل بلبل اول یوزی کلسز کلستان هرکل حمرا اولورسه لعلدن بر آشیان

(غزل)

بنی سن هجر میانکله نزار ایلرسک	کیزلیوب راقشکک نونی زار ایلرسک
ناز ایدوب شول ایکی خالک برنی کیزلکه	ناز کيسک بنی اولدرمکه ناز ایلرسک
کوسترسک ایله شول چشم و قدور اقصی	عاشقه عرض جمال ایتکه عار ایلرسک
چشم و خال ای دوب ای زلف غدارنده نهان	دار دنیایی بو مسکینه نه دار ایلرسک
کورچک خال نکاری ای آلتنده روان	امیرینک یاشنی ای دیده پکار ایلرسک

(وله)

حسرت ابروی مسکینکله نونک قدی خم نقطه قویمش سینه سی اوستنه آنک داغ غم

انوری نورالله قبره

شهر استانبول دندر . فضائل مکّه تسبیحدن بی بهره وامیلک و عامیلک
ایله پر شهره شاعر لطیف ایدی . شول قدر امی ایدی که النی طوغرولغندن
وکافی اکر یلکندن بیلوردی . اما طبیعت نظامیه سی و سلاقت شعریه سی

مسموعدر که سلطان بایزید خان اماسیه ده چلبی سلطان ایکن مشارالیه
 واسطه فضل و کمال ایله تقرب حاصل ایدوب مجلس خاصنه واران جمله
 خواصندن بری اولمشدی . و شرف حسن التفات شاهی برله خیلی
 اعتبار بولمشدی . قدیم الزماندن مقرب سلطان و صاحب فضل و عرفان
 اولئر محسود اقران اولق مقرر اولدینی باعثدن اخوان حسد
 مزبوری درگاه پادشاهیدن منع ورد ایچون خار و خس نفاق و شقاق ایله
 طریق مناسبی سد ایدوب قرب حضور شهرباریدن مذکوری دور
 دوشورلر و پیرلکی دمنده زجاج دل نازک مزاجنه سنک جفا ایله انکسار
 ویررلر . بودخی ماوقعه یی عرض ایتمک قصیدیه حسب حالن بر قصیده یه
 درج ایدوب صنایع بدیعه دن چوق صنایع خرج ایتمشدی . بویاکی
 بیت اول قصیده نک مفتحنندر :

(بیت)

مژده تیرینه جان آتمق هدف دولت نشانیدر
 ولی بنم کبی خاکینک اول دولت نه شانیدر
 یتر دوشدم ایراق اوق کبی قربان اولدیم رحمت
 ختم ابرولر کدن کیم ید قدرت کمانیدر
 بو بیت دخی کندونک انفعال و انقباضی مشعر اول قصیده دندر :

(بیت)

زماننده بوشاهک چک تصرفدن الک ای چرخ
 ییقارلر پیرایسه ک کوکک یکتکک عنفوانیدر

امری چلبی

ادر نه ویدر . بودر شعر اسندن و عمار سلاطین کاتبلر ننددر . زمانده

مضایبه

مذکورک حالت فقرله عجب عزائی وازواسی واردی وقناعت
و فراغته غریب غناسی واستغناسی واردی . بوقدر نقر وفقه ایله
بی طاقه ایکن اکتساب ذلت وارتکاب مذلتدن ایسه مرد صاحب
حمیه کوشه قناعت وپیغوله مجاهدتده نفسه صبر و جانہ جبر ایتک اولی
واحرادر دیو برکیمسه یه عرض احتیاج ایدوب باش اkmزدی .
ودرگاه حق قویوب درمیر ووزیره واران سائلر یاننده منقر دکزدی .
واول کبر وغرور ایله مدهوش ومست وذنای دنی ایچون اکبر پرست
اولئری کوروب بوقطعه بی او قوردی :

(قطعه)

قطره آب کنده یک دوسه روز درکس کنده را مقام کنند
وانکھی سر برون کنند زانجا ملک و میر وخواجه نام کنند
سک بر آن قلوبان شرف دارد که بدین عز وآن سلام کنند

آفتابی رحمة الله علیه

اماسیه دندر و مشاهیر شعرادن واعیان فصحاء دندر . رنگین اشعار
ایله مرتب دیوانی وعذوبت الفاظله شیرین بیانی واردر . بومطلع مشهور
آنکدر :

(مطلع)

ینه دیش یارمسی وارسیب ز نغدانکده ینه شفتالو یشلر کی بیسانکده

(وله)

دلده کیم سوز اوله فی کبی نفسدن بینور خاتنه ک شنکی ایچنده کی سندن بیور

اکثریا اشعاری تصوفه متعلق کلمات و سید نسیمی طرزنده مواعظ و
الهیاتدر . معاده جاودان نامه اییانه مشابهی و فضل الله کلماتنه مطابقتی
وارددر . بوسیددن زمانه درویش مشربلری و موالی مذهبلری سابق
الذکره فضل الله ثانی و سر سید نسیمی دیرلر . بوشعر آنک اشعارندن
وجهه کفتارندندر :

(شعر)

وجود مطلق بحری نه موجی کیم ایدر پیدا
انا الحق سرینی سویلر اکر مخفی ا کر پیدا
معادندر قو اشیا ایدر اوز کندی ذاتندن
کیمیسی سیم وزر ظاهر کیمی سنک ومدر پیدا
بو باغک کر حقیقته صونی بر باغبانی بر
ولی اولمش حقایقندن نیجه بوزبیک شجر پیدا
نظر قیل نوع انسانه کیمی زهر و کیمی شکر
عجب حکمت بر آغاجده اولور درلو ثمر پیدا
دیزیلیر نیجه بیک ایشلر بوزیلور نیجه جنبشدر
نه کار بوالعجدر بو که اواز کار کر پیدا
بوظفوز قبه شش سو ایچنه کلدک و کیتدک
نه کلدیکک قو ظاهر نه کیتدیکک ممر پیدا
نیجه زحمت چکر کسب کمال ایدنجه برعارف
بلی چوق قان یوتار کان ایلنجه برکهر پیدا

(مطلع)

تصویر غیره قیلمه محل قلب اقدسی اصنامه مسکن ایلمه بیت المقدسی

(وله)

کل برو جان کوزینی عشقوله بینا قیللم یار دیدارینی هر شیده تماشا قیللم

(وله)

بم سرو قبا پوشم قو خاک اولسون یولکده تن دلی یم بن یم روحم یاراشمز بکا پیراهن

(بیت)

ای سریر ملک عشقه خان اولان سرور دده
جمله اسرار و رموزه منبع و مظهر دده
ملک استفناده مثلك یوق ارنلر جانچون
عالم اطلاقدن کچه دم اورر هر دده
بو یالانچی پیره زن دهرک یوزینه باقیان
تکیه کاه وحدت عالمده کرچک ار دده

لطیفه اشق قاسم باسحق چای

جهانده ایلیکی هرگز اونوتمز آدم اسق بو ایلیکی ایده وز بزده سکا آدم اسق
نثرو فنونک اکثرنده کامل وراسخ اولدقدن غیری خوب مورخ
ایدی . شهر ادرنه ده دارالحديث کندولره توجیه و تفویض اولندقدن
مفاخره بومطالعی تاریخ دیمشلدرد . هر برفقره سی بر تاریخ واقع اولمشدر:
(مطلع تاریخ)

عالم و اهل تفسیر	روشن فقیه آفاق	الله نه مستحقدر	دارالحديث اسحاق
۹۳۳	۹۳۳	۹۳۳	۹۳۳
دار الحديث کبی یره مدرس اولدک لازم دکلکی تاریخ دارالحديث اسحاق			

اصولی رحمة الله علیه

روم ایلمنده واردار یکجه سندنذر . علومی فروع و اصولی ایله
تبع ایدوب طریق تصوفده تصفیة باطن و ترکیة نفس ایچون مصرده
شیخ ابراهیم کلشنی حضر تلرینه ارادت کتورمشدی و نفسک آرزو
وهواسنه یلمکدن کچوب کوشه عزتده وکنج فراغتده اوتورمشدی .

اگرچه مطاع مرقوم مرحومه اسناد اولنور و آنک اشعارندن
عد اولنور، لکن بوافقر واحقر آنلردن بولفظله اشدتم و بوجهاه
حضر تلرندن استماع ایتدم که بومطلعك قائلی نامعلوم وشاعرینك اسمی
ورسمی عالمده معدومدر دیو بیوردیلر . کمال پاشا زاده ایله توارد واقع
اولش دینه وجود و یرمیوب سوزیه آغزینه اوردیلر . اما مطلعدن
ماعداسی بزمدر دیو اقرار واعتراف ومطاع مذکورك نادره اییات
غریبه ایدوکنه تمام انصاف ایتدیلر .

(وله)

زادمن غصه وغم، دردو بلا راحله من چکیلوب کعبه کوینه کیدر قافله من
باده کیم نوش ایدرم آیری دوشوب یار من قطره قطره دوکیلور دیده خونبار من
مرحوم غایتده شور وشوقی غالب و درون دلن مصاحبت محبوبه
طالب نازك حریف ورنه ظریف ایدی . هرقلده که بر محبوب اواسه
کیمسه بیلمزدی که نیلر نه ایدردی وبالجمله پری رخسارلر تسخیرنده
سحر ایدردی . عمری اولدجه عالم تجررده میر مجردان و سر حلقه رندان
اولوب بیک زن زیبای پرزر و زیور دن بردلبری و صد دختر دوشیزه دن
بر محبوب سیمینبری هزار کره یک کورردی و کوردیکی چشم بیمارک
علتسز شکسته سی اولوب برایی جوابنه اولوملو خسته کبی جان
ویرردی .

معلوم ومشهوردرکه مذکور غایتده شوخ مشرب ، مزاح کوی
وکشاده طبع وخندان روی ایدی . شهرادر نهده اشق قاسم دیمکه معروف
اولوب متقاعد اولان ملایه ملاطفه یوزندن اشقلر اصطلاحجه بو
برقاج یتی دیوب کوندرمشدر :

(ابیات)

فرست ال و برمشیکن وقتی غنیمت بیللم
هر عزیزك آياغی توزینه یوزل سورهم
هر دق منتنی چکمیلم نفسه اویوب
دوئلر منتنی نفسه دنائت بیللم
وبونکته دخی کپ دون سفله نواز جاهله جاء و ناز و اهله ناله و نیاز
ویردیککی مشعر آکا اسناد اولنور :

(بیت)

مدیله سیمی مره نادانك دانه سی یوق ائنده دانانك

(ایضاله)

بوریا به صاربلوب صحرا ده دتررنی شکر کل پیازی کور که قت قت رقه سنده جامه سی

قدوة لعلماء فی الافاق مرحوم و مغفور مولانا اسحاق
علیه رحمة الملك الخلاق

اسکوبی در . علمانك شعرا سندن و شعرا نك فضلا سندن در .
پادشاهمز دورنده شام قاضیسی ایکن فوت اولمشدر . و سائر فضائلندن
فضله فن شعرده دخی کماله کامل اولمغین شیوع و شهرت بولمشدر .
اشعاری خوش آئنده و ساده و عاشقانه و کشاده اولدینی بودر که اثنای
مصاحبتده محاییده کن دینك حسب حالن و مراد مافی البالن نظم ایتمشدر .
بو برقاج مطلع آنك زاده طبع لطیفی و تصرف ذهن شریفدر :

(مطلع)

بوچشم چشمه سارینك عجب خونین آقار یاشی
مکر وار ایسه اول عینك جگر داغنده در باشی

چقار شاخ اوزره میوه اولیجق خام ایدر پخته اولسه خاک اوستنده آرام

احمد رضوان رحمة الله علیه

امرادندر . ادرنه ده توطن ایتشدی . بو دورد فو اولدی .
عرصه سخنده باشقه باشنه سنجاق چکرایدی . کرچه زعمادنایدی ، اما
کندی اعتقادنجه امیرالکلام کچردی . قصاید واشعاری حددن
بیروندر ، اما مجرد برکلام موزوندر . الفاظ نظمیه سنده اصلا حلاوت
وتعیر واداسنده هرکز ملاححت یوقدر . دفتر ودیوانک آبروئی وجله
ابیات واشعارینک یوزی صوئی بو برقاج بیتدر :

(ابیات)

نار شوقکله جهنم اودی یاندر من بی	تشنه یم که یدی دریا صوئی قاندر من بی
یائشم کهفیه غار وحدت ایچره خوابده	شویله کیم غوغای محشر قوبسه او یاندر من بی
کی صاقین عاشق اینانه زاهدک افسونه	بیگ کرامت کو سترسه هیچ ایناندر من بی

زاهری نورالله قبره

شعراء رومک قدما سندن و ارباب نظمک فضلا سندنر . مولدی
آق شهر اولوب اسمی نورالدین اولدینی مناسبتله (زاهری) تخلص ایتشدر .
مراد خان غازی دورنده و شیخی واحمد عصرنده گمشدر . فن شعرده
معاصر لینه نسبت وسط الحالدر . کرچه سوزده رنگ وتضع صورتن
کو سترر اما معنی ده ساده مقالدر . بو ابیات آنک اشعارندندر :

احمد بك رحمة الله عليه

دوقه دين اوغلارندن، بو دور شعر اسندندر. طور دارات و عرف
واضافات قوللانير آغير سپاهي وزعاماته متصرف سنجاق پايه سنده بنده
شاهي ايدى. جهان فائينك فناسن مقرر و دنيانك كذرائن مهرانوردن
اظهريلوب مصاحبت خلقدن فرار و ملازمت ميروملوكدن عار ايدوب
كنج فراغته ازواو عزلت اختيار ايتمش ايدى. وضع و وقاردن و علوفه
و تياردن كچوب توجه و توكل طريقه كيتمش ايدى. فقر و فنايه متعلق
اشعاري و طريق حقيقته مناسب و ملايم گفتاري واردر. بو شعر آنك
اشعارندندر :

(شعر)

زين ايتك ايچون جنته انسان ايلدرلر قوللوغه اكا حور ايله غلمان ايلدرلر
جان يوسفنى مصر وجود كده بيلورسك كنعان ايلينه آديكي سلطان ايلدرلر
واعظ بزي قورقتمه جهنمه اودا ولاماز يانماغه اودن هر كشي بوندن ايلدرلر

بو برقاچ بيت دخی درویشلك طريقنده هر كسك جور و جفا سنه
وقهر و اذاسنه تحمل و صبر و وقت حدت و غضبده نفسه جبر ايدوب
نوع انسانك اسائنه انسانيت ايتك خصوصنده آنك مقالاتندندر :

(نظم)

هر كيم بزه طعن ايلرايه جنس بشردن حق صاقلسون آنى ديلرم خوف و خطر دن
كيم غيبتمز سويلوب ايلرسه مذمت يارب پرايت اغزني آنك شهيد و شكر دن
كبريله بزه كين ايدنه باري تعالى ايمانله شفقت ويره و سورمه يه دردن

مناسب اين معنى

چو اصلك خاكدر اولماغل آتش ملك سك اوله شيطان كيي سر كش
كشيده صو كي يوشق كرك دل كاوله هر دمده آچاقليفه مائل

جالکدن جهان روشن یناغک غنجه کاشن
 نه کلشن کلشن جنت، نه جنت جنت کوثر
 یوزکدر آیت رحمت، اوزکدر مظهر قدرت
 نه قدرت قدرت صانع، نه صانع صانع اکبر
 (مطلع)

کوزم هیچ کوردیکک واری بحق سورمه طه
 بنم یارم کبی فتنه، بنم کوکلم کبی شیدا
 مطلع مرقوم داعی مرحومک غایتده مطبوعی و دیواننده مقبول
 اولان بیت مصنوعیدر. اما عجب بودر که بوقدر فضل و معرفتله
 سوزلرینک معنای ایهامیسندن غافل اولوب اییاتنده اولان لفظنک
 نه قدر معنایه شامل ایدوکن فهم ایتزلر ایش . زیرا مطلع مرقومک
 مصراع ثانیسنده «بنم یارم کبی فتنه» دیش . لفظ فتنه بو محله ذمی مشعر
 ایهام و بر لفظ قیچی متضمن طرفه کلامدر . عرف ناسده فتنه اجناس
 کلابدن شول سک صغیره و جنس قطمیره دیرلر . لفظ مذکور
 شعراء زمان اکثریا رقیب ذکر اولندیغی موقعلرده ایراد ایدرلر .
 بو بیت کبی :

(بیت)

رقیه صدر کوستردک دیدک اول فتنه یه اولو
 بنم برایت قدر واه واه قبوکه اعتبارم یوق

صنایع بدیعه دن بو گونه صنعتی اهل عروض کلام ذوالوجهین
 و مشتمل الضدین دیرلر . شاعر نکته گذار بومقوله ذمی مشعر اولان
 یرلرده و نکته و ایهام قصد اولنان محللرده ایراد ایدرلر . محل مدحه
 مدح دکلدر .

لطیفه

خداوند عرفاندن بری اول والی ولایت نظم و انشایه یعنی مرحوم احمد پاشایه دیدی که «محل تخلصده سزده احمد دیرسز و خصوص شعرده اسمکز تخلص ایدرسز . بوتقدیرجه کلیولی احمدله اشتراک والتباس واقع اولمازمی و بو التباس و اشتباه خلقه غلط اولمازمی؟ احتمالدرکه سزک کلمات طیه کزی و انفاس شریفه کزی اکا اسناد ایده لر» دیدکده «بنم کلمات طیباتم اکا اسناد ایتدکری غم دکل ، همان انک مهملاتک بکا اسناد ایتمه سونلر!» دیو جواب ویردیلر .

احمد داعی رحمة الله علیه

ولایت کر میاندن و میرسلیمان شاعر لرنندندر . چنک نامه آدلوم منظوم تألیفی و اسلوب ترسلده تصنیفی واردر « و عقود الجواهر » تسمیه اولنور . عبارات فارسی برله مشروح عربیاندن بر لغاتی و انواع بحور اوزره نظم اولنمش وافر مقطعاتی واردر . طرز غزلی طور سابق و معاصر لرینک مترسلرینه نسبت بعضدن فایقدر . اما بوزمانده اول اسلوب مسلوب اولوب عمله کلز و کتب منسوخه کبی اول صور ایله شمدی عمل اولنماز . زیرا مترسلان زمان غایتده ظریف و صورانشاده مکاتیب نهایتده لطیف اولمشدر . شمدی اول اسلوب متروک و فاسد و طرز شعری کیفیتنه شاهددر . بو شعر آنک خاصه ابداعی و مقبول اختراعیدر :

(شعر)

ایا خورشید مه پیکر جالک مشتری منظر
نه منظر منظر طالع ، نه طالع طالع اتور .

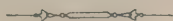
بویت دخی اسکندر نامه سندن در :

خارپشتك خارصاقلار جاتی نرملک دوکر سمورک قاتی

(بیت مشابه باین معنی)

جنك وصلح بی محل ناید بکار جای کل کل باش جای خارخار

وسلمان ظهیرك اکثر قصائدین ترجمه ایدوب و علم طبیده مسائل
قانون و شفای نظم ایله بر معتبر کتاب ایتشد در . الحاصل ، نظمی اهلیتته
و شعری معرفته کوره دکلد در .

احمد رومی زید غفرانه

پدری آخیولیدن و کندی کلیبولیدندر . محل مخلصده و موضع
تخلصده گاه احمد و گاه احمدی دیرایدی . زمانی زمان احمد پاشادن
اقدام و خیالی مدت مقدمدر . مرحوم احمد پاشا ده شعرله شیوع
و شهرت بولمادین احمد تخلصنده اوقونان آنک اشعاری ایدی . اما
خیالات و صنایعدن خالی و عاری ایدی . بومطلع آنکدر :

(مطلع)

دون کیجه تا صبح اولنجه بر لطیف جان قوچشم
بوی اوزون . یا کاخی کل لعل و مرجان قوچشم

بویت دخی آنک مفرد اتندندر :

(مفرد)

باغ ارمده دیگر ایسک بر صنوبری یبنه زمان میوده آخر قوزاق ویرر

آدینه حسب حاله مناسب برخیل قصیده پیدا قیلور و یارنده سی مولانا احمدی اول قصیده یکشبه بی آلوب ارکانه کلور . اعیانه عرض ایتدکه اعیان امعان نظرله مطالعه قیلورلر . کوردیلرکه ابیات قصیده ایله نظم کتابک اولقدر مناسبتی والفاظ و معانیده چندان مشابهتی یوق . تبسم ایدوب «مولانا احمدی! بوقصیده سنک ایسه اول کتاب سنک دکدر . واکر کتاب سنک ایسه قصیده سنک دکدر» دیوب میانلرنده چندان تفاوت فاحش یوق ایکن ایکی سخن ورك کلماتن بربرندن فرق ایدوب تمیز ایتشلر .

مکر اول زمانک اعیان وارکانی سخن فهم ونکته دانلر ومعنی شناس صاحب اذعانلر ایش . نته کیم شعراء زماندن نعیمی حمیدی مناظره سیف و قلمنده زمانه حائده دیمشدر :

(نظم)

براولاز وقته ایرکوردک زمانی بیلور یوق آسماندن ریمانی
اک اهل یك کورر معنی یوزندن قاره اوغلان ترکیسن شاعر سوزندن
چوسوز فهم اولمایوب اولمسه رغبت ایدر لابد کمال اهلی فراغت

انک کبی دملر صاحب فضلك زمان دولتی وانک کبی اولولر اهل معرفتک سعادتیدر . و مزبورک میر سلیمان آدینه مرتب دیوانی وحددن متجاوز تراجم و قصائدیه اشعار بی پایانی واردر . اسلوب شعری شیخی طرزینه قریب وقدماء وادیسنده فارسیدن مترجم موعظه کونه بر طور عجیدر . بو برقچ مطلع آنکدر :

(مطلع)

شکر ایله مبدأك نره دندر ندر معاد هم کلدیکندن اشبو مقامه ندر مراد

(مطلع)

بی بقادر بو منزل ای احباب فاتقوا الله یا اولی الالباب

وېنکې بې نېک بومسټلېني استفتا ايدرکه: «زید ايام صيامده وقت صبح
کاذبه افطار غبار ایتسه نه لازم کلور، جواب ویروب مثاب اوله سز»
دیر. انار دخی ملاطفه یوزندن مطایبه قصد ایدوب قباقوشلقده قان
حیران اولمق لازم کلور دیو جواب ویررلر.

(بیت)

محلنده لطیف اولور لطیفه لطیف اولماسه لکن لطفی یوقدر

احمدی رحمة الله علیه

سیواسدندر. مراد خان غازی دورنده بوی بکلرندن میرسلیمانک
مادح وواصفی واول عصرک شاعر پرمعارفی ایدی. اسکندر نامه‌یی
مزبورک نامه دیمشدر. وعلم ظاهر وباطنده آفاق وانفسی تشبیه وتمثیل
ایله هندسه وهیئتدن وعلم نجوم وحکمتدن چوق معانی ومعارف خرج
ودرج ایتشدر. اما نظمنده اولقدر ظرافت والفاظ واداسنده چندان
لطاقت یوقدر. روایت ایدرلرکه کتاب مزبوری مذکور دیوب اول
عصرک اعیان وارکانه عرض ایتدکه چندان پسندیده کورلیوب «بوکونه
نظم ایله برکتابدن برمنقحجه قصیده افضل واولی ایدی» دیمشدر. اول
دخی بوجواب طعن آمیزدن مجروح البال وشکسته حال اولوب تمام متالم
ومتأثر وبوحرارتدن ذاته برعارضه عارض اولوب مزاجی متغیر اولور.
مکر اول زمانده مرحوم شیخی ایله برحجریده جلیس والیف وانیس
ایتمش. ماوقعی شیخی یه حکایت وبومقوله برکتابدن برپاکجه قصیده افضل
ایدی دیدکارین روایت ایدر. مزبور شیخی دخی اول کیجه احمدی

(وله)

كلشنك آبرواني سكا اوكونك ندن
اولدى ايسه نوله كل سنكين دل ونازك بدن
و كندولر املا وانشا ايتديكي توارنج آل عثمانده سلطان سليم طاب
تراهك مدت عمرى قصير واول زمان قصيرده مأثرى كثير اولديغنى
بوقضه ايله خوب ادا ايتملردور :

(قطعه)

آز مدته چوق ايش ايتش ايدى سايه سى اولش ايدى عالم كير
شمس عصرى ايدى، عصرده شمسك ظلى محدود اولور زمانى قصير
وبو برقچ ابيات نصيحت نصب دخی قصه يوسف وزليخا سندن در :

(مثنوى)

كل سندنده ديكه كيمسه نك خار شو خارى ديك ديكرست اوله كلنار
ايچيكي كيمسه يه طاش اتمه هر كيز كمسنه سرنى فاش اتمه هر كيز
دينسه كيندى عيبك دكله كوش اول كورنجك غيرى عيبن پرده پوش اول
ديلمه نك سكا غير اتميه انكار سن انكار ايت سكا وغيره اقرار

(ايضا)

جهان بر خانه در آرايشى چوق ايچينه كيرمك آسايشى يوق
دوشدر درویش ايسه تشويش نانه وكر سلطان ايسه فكر جهانه
فدعت كنجن اتمه بر كشى جاى ويررلر خوان قدرتن اكاپى
توكل نكيه سينه كيم اوله ضيف ويررلر حصه سن بي ظموني حيف
خلقت شريفلى لطافت و نشاط و ظرافت و انبساط اوزره مجبول
اونغين اكثر اوقته كشاده روانى و بذه كويانى اكسك دكل ايدى.

مطاييه

مسعود نكه مرحوم مرقوم مسند فتوادا يكن برمدن بنك

واقع اولوب نشوونمالری ادرنده اولمشدرد. اتفاق علما بودرکه ولایت رومده عدیلی ونظیری بر عالم متبحر ومتفرد پیدا وهویدا اولدی . بلکه معادل ومماثلی ولایت مزبورده کلدی . علامه حاقین ومفتی نقاین ایدی . مجموع علوم وفنونه طبع پاکی شامل واصناف کلاتده کامل ایدی . بونجه علوم وفنونک وشروح ومتونک مشکلات ومعضلاتن فکر موشکاف مشکل کشاسیله اصلاح وایضاح ایدوب هر فنده بر رساله وهر نوع علمده بر مقاله یازمشدرد . سائر فنوندن غیری کشاف مشکلات کلام قدیم وحلال معضلات کتاب کریمدر . والحق انصاف بودرکه مجمع مجموع علوم واقتخار علماء ولایت رومدر . اول بر عالم ربانی ایدی که علمی دائرة ولایته وسرحد کشف وکرامته ایتمش ایدی . واول بردریای فضل ودانش ایدی که کونده بیك مقداری فنوایه دست اوروب بونجه فنونده نیجه مباحثه مطالعه قیلوب بونجه مفید ومستفیده درس دیدکدن صکره برجزء تألیفی تحریره کتورمک عادت روزمره سی وبوجه مذكورات آثار کلاتندن اول فضل آفتابنک ذره سی ایدی . نته کیم وصفنده دیمشدردر :

(بیت)

یا ملک سک یاپری شکل بشرده زیر ا بوقدر کسب فضائل ایده بیامز انسان
ونظم وانشاده دخی یک فن اولانلر قدر قدرتی وابداع بدایع نظم
ونثرده مهارتی واردی . بوفنده مستغنی اولمغین تخلص تعیین ائمه مشلردرد .
بو برقاج مطالع مطبوعه اول حضرتک نتایج افکارندندر وانفاس
درربارندندر :

(مطلع)

هر چنان اول سروقد دستاری اوچن چین ایدر
صانکه سرو اوستنده اول چین صورتینی سین ایدر

مرحوم غایتده بدیهه کوی وسخن آفرین وفوریاتده تیز طبع
ودورین ایمش . مذکوردرکه برکون سلطان محمد حضرتلرینک
مجلس شریفنده خواجه حافظی وافر اوکرلر و دیوان اسرار بیانندن
اعیان وارکان اعتقاد واعتبارله استخاره ایدرلر. اتفاق بومطلع کلور :

(مطلع)

آنان که خاکرا بنظر کیمیا کنند آیا بودکه گوشه چشی بیاکنند
سلطان محمد خان حضرتلری بومطلعی حددن زیاده پسند ایتدکه
مذکور علی الفور مطلع مرقومی بوجاهله تضمین ایتشد :

(مطلع بروجہ تضمین)

آنان که خاکرا بنظر کیمیا کنند خاک جواهر قدمت توتیاکنند
بوتضمین محل تحسینده وموقع آفرینده واقع اولمغین سلطان محمد
خان حضرتلری کمال انصافندن مرقومک دهان کهر فشان جواهرله
طولدردی . وجواهر کلامنه قیمت واعتبارین بولدردی دیو روایت
اولور .

سلطان العلماء المتساخرین وخاتم الفقهاء المجتهدین شمس الملة
والدين وارث علوم الانبياء والمرسلین علماء مملکت رومک
سر بلندی اغنی کمال پاشا زاده احمد چابی افندی رفع الله
قدره فی زمرة العلماء وآنس روحه بارواح الفقهاء

کمال پاشا زاده سلیمان چلینک مخدوم زاده سیدر . مولدری توقانده

غلمان خواصندن برسر و سر بلندی نصح و بندا یچون بنده چکمش و تخم
خشم و کینه یی مذرع قهر و غضبه اکمش . اول قید ایله مقید اولان
بنده یی بنده کوردکده مذکور دن بالبداهه بو نظم وارد و لایح
و متوارد اولور :

(نظم)

جهان یانسون که اول شمع شکر خند یاتور کریان ایاغنده دمیر بند
لی شیرازی حلوار صاتر سه دکر مصر و بخارا و سمر قند
بو نظم سلطان محمد خان حضرتلری سمع شریفه یتیشوب مشارایی
یدی قلهده حبس ایدی امرایتمشر . و مرحوم احمد پاشا آنده محبوس
ایکن اول کنه اچون عذر خواه اولوب عفو ذنوب اچون کرم
قصیده سن دیمشدر . بو برقاچ بیت اول قصیده دندر :

قول خطا ایتسه نوله عفو شهنشاه قنی طوته لم ایکی الم قانده ایمش فنی کرم
نه کرم اوله که مغلوب ایدینه آنی کنه نه کنه اوله که مغلوب ایده من آنی کرم
صو باتورماز بتیرن کندی مهابالری بی نیچون بانوره غصه یه عمان کرم

والحاصل اول قصیده ده عفو کنه و کظم غیظه متعاق اول قدر
فوائد و فضیلت درج ایتمشدر که سلطان محمد خان حضرتلری کوردکده
بی اختیار کنه عفو ایدوب راه رافته کیتمشدر . « بو عذوبت و بیان
و فصاحت لسان که احمدده وارد اکا ملوک و سلاطیندن آسیب و زوال
و عقاب و نکال یوقدر » دیوبور مشلدر . و الحاصل بو مرقوم و مرسوم
اولان برقاچ ابیات رنگین پسند و تحسینه قرین اولوب مزبورک اول
جرم کران جرم عظیم کنه شفیع و عذر خواه اولدی و خلاص
و مناصدن غیری چوق تربیت و رفعت بولدی .

(نظم)

سخندان اوله چون که شاه دوران سوزیله قدر بولور اهل عرفان

زبان فرسوده واقع اولان کتب و دواویننه تتبع مستوفاسی و تفحص مقصاسی اولوب جمیع منظومات فرسی متبّع و فوائد و عوائد و صنایع و بدایع مدن متمتع و منتفع اولمغین

(بیت)

معنی نیک بود شاهد پاکیزه بدن که بهر چند درو جامه ذکر کون پوشند
مضمون نجه اول لباس عبارات فارسی برله مابس اولان شاهد معنایه
ثیاب الفاظ رومیدن لباس الباس ایلوب اول شعار جدید و دثار
مزیدله هر بر معنی خوبی بر ترک طنّاز و محبوب رومی عشوه ساز
کوستر مشدر . کرچه طریق ترجمه بعض فضلّا قاننده معقول
و مقبولدر ، اما بعض ظرفا یاننده مطعون و مدخولدر . اتفاق سخن .
وران بودر که اگر مرحوم مترجمک تهمتی ایله متهم اولمایدی شعرای
روم ایچنده سر آمد و مسلم و جمیعندن اشعر و اکرم اولق مقرر ایدی .
نته کیم تاج زاده هوس نامه نام کتانبنده مشارالیه اشارت ایدوب دیمشدر :

(نظم)

سر آمد دیدیکنک بللی حالی اولوبدر ترجمه اولیٰ حالی
بواهل اولان یاننده سهدر سهل بنم قاننده بلکه جهلدر جهل

الحق انصاف بودر که زاده طبعی غایتده نادر و کیاب و دیواننده
موجود اولان معاینک اکثری دواوین فرسدن افراز و انتخابدر .
و مرحوم مزبور مشهور و مذکوردر که غایتده شاهد باز و محبوب پرست
و شور و شوقدن عشق و هوی ایله مست و همدست ایمش . بو حیثیدن
عالمده زن و زنباره غایتده منفوری و مصاحبت و مقارنتلری نهایتده
محدوری اولوب عالم تجریده عمری اولدجه تأهل و بوس و تصور
و تخیل ایلمه مش . مسموعدر که بر کون سلطان محمد خان حضر تلی .

سرفراز شعرا و برهان البلغا مرحوم احمدپاشا عليه'المغفرة والنا

بروسویدر . وزرانك علماسندن و شعرانك فضلاسنددر .
 بین الانام ولی الدین زاده دیمکله معروفدر . باوجودکه علو نسب و کمال
 حسبله موصوفدر . والدلری مرحوم ساحان مراده قاضی عسکر
 و کندیلری دخی سلطان محمد خواجه ایکن شان بی نظیرله وزیر اولوب
 نظر عالیلرینه مظهر دوشمشلردر . نظم جواهر کلامده استاد ماهر
 و انواع علوم و اقسام فنونه قادر ایدی . الفاظ نظمی ملایانه و اسلوب
 شعری اکابرانهدر . ابیات پر نکاتی الفاظ و معانیده متن متین کبی محکم
 و اسلوب قصیدهده خود اجماع و اتفاق اوزره مسلمدر . حتی رومک
 سخندانلری بو فارسی بیتی شعراء رومک سر آمدلری حقنده بو وجهله
 تحریف ایدوب او قورلر :

(بیت)

سوز آهی باید و الفاظ احمد درسخن نازکیهای نجاتی و خیالات کمال
 مراعات نظیر قسمنده بو مطلع متمتع النظیرینه نظیر اولماز که آخردن
 بر لفظ بیکانه یوقدر :

(مطلع)

چین زلفک مسکه بکرتدم خطاسن بیلدم کی پریشان سویلدم بویوز قراسن بیلدم
 و صنعت جهت جامعده بو مطلع مطبوع دخی غایتده مقبول اولمشدر :

(مطلع)

حسن ایچنده سن غریب و شهر ایچنده بن غریب
 کل ایکیمن بر اولالم سن غریب و بن غریب

کال زرد، کال خلوتی، کال امی، کواهی، کوثری. فی حرف الکاف: ۱۳

حرف اللام

لالی، لامعی، لایحی، لطفی، لعلی، لقایی. فی حرف اللام: ۶

حرف المیم

مالی، محرمی، محوی، محیی، مردمی، مستی، مسیحی،
مشربی، معمای، معیدی، ملیحی، منیری، مهدی، مهری، میری،
میرک. فی حرف المیم: ۱۶

حرف النون

نجاتی، نجمی، نجمی، نسیمی، نشری، نشانی، نشانی، نظامی،
نظمی، نشاطی، نظیفی، نقابی، نکاهی، نهاری، نهاری،
نهانی، نهالی، نوری، نوری، نوری، بلغرافی، نیازی، نیازی،
نیازی. فی حرف النون: ۲۳

حرف الواو

واحدی، واسعی، والهی، والهی، وحدی، وحیدی، وحی،
وصالی، وصفی. فی حرف الواو: ۹

حرف الهاء

هاتنی، هاشمی، هلاکی، هلالی، هلالی، هامی. فی حرف الهاء: ۶

حرف الیاء

یاری، یتیم، یحیی، یحیی. فی حرف الیاء: ۳

بروسوی ، صدری ، صنعی ، نجاتی ، صنعی ، صنعی بك ، صنعی كاتب ،
صنعی ، صفائی ، صفائی ، صنعی . فی حرف الصاد : ١٥
فی حرف الضاد

ضعفی ، ضعیفی ، ضمیری ، ضیائی . فی حرف الضاد : ٤
حرف الطاء

طالعی ، طالبی ، طریق . فی حرف الطاء : ٣
حرف الظاء

ظریفی ، ظهیری ، ظهوری . فی حرف الظاء : ٣
حرف العین

عارفی ، عاشقی ، عبدالرحمن ، عبدی ، عدنی ، عذاری ، عسکری ،
عشقی ، عشقی ، عشقی ، عطائی ، عطا ، علوی ، علوی ، علی چلبی ،
عمری ، عندلیبی ، عهدی . فی حرف العین : ١٨
حرف الغین

غباری ، غربی ، غزالی . فی حرف الغین : ٣
فی حرف الفاء

فانی ، فخار ، فخری ، فزاقی ، فرحی ، فرخی ، فردی ،
فردی ، فردوسی ، فریدی ، فضلی ، فضولی ، فغانی ، فقیری ،
فکری ، فوری ، فهمی ، فیضی . فی حرف الفا : ١٨
حرف القاف

قادری ، قانعی ، قدری ، قدسی ، قدسی ، قربی ، قندی ،
قدی ، قیاسی . فی حرف القاف : ٩

حرف الکاف

کاتبی ، کاتبی ، کاظمی ، کامی ، کامی ، کشنی ، کشنی ، کلشنی ،

حرف الحاء

خاکی ، خاوری ، خدائی ، خضری ، خضری ، خلیلی ،
خلیل دزد ، خفی ، خیالی چلبی ، خیالی بک . فی حرف الحاء : ۱۱

حرف الدال

داعی ، درونی ، دری ، دعایی ، دایری . فی حرف الدال : ۵

حرف الذال

ذاتی ، ذکائی ، ذهنی . فی حرف الذال : ۳

حرف الراء

رای ، رحمی ، روسوی ، رجبی ، رسیمی ، رضایی ، رفیقی ، رمزی ،
رمزی چابی ، روانی ، روحی ، ریاضی ، ریاضی . فی حرف الراء : ۱۲

حرف الزاء

زاری ، زاری ، زاری ، سوزنی ، زمانی ، زینی ، زینب .
فی حرف الزاء : ۶

حرف السين

ساعتی ، ساغری ، ساقی ، سبزی ، سجودی ، سحابی ، سخایی ،
سروری ، سروری ، سعدی ، سعدی جم ، سعی قدیم ، سعی ، سلیقی ،
سنانپاشا ، سوزی ، سہی ، سیاہی . فی حرف السين : ۱۸

حرف الشين

شامی ، شانی ، شاور ، شہدی ، شاہی ، شکری ، شکری ،
شمسی ، شمسی ، شمسی ، شمسی ، شمس افغا ، شمعی ،
شوقی ، شہدی ، شیر . فی حرف الشين : ۱۷

حرف الصاد

صابری ، صالح چابی ، صافی ، صباپی ، صبحی چابی ، صبحی

در بیان ترتیب اسمی شعرا

حرف الالف

احمدپانا ، احمد چابی مفتی ، احمدی صاحب اسکندرنامه ، احمد داعی ، احمدزعمیم ، احمد رضوان ، ازهری ، اسحاق ، اصولی ، آفتابی ، انوری ، امری ، امیری ، آهی . فی حرف الالف : ۱۴

حرف الباء

بالی ، باقی ، بزمی ، بصیری ، بهاری ، بهشتی سنان چلبی ، بهشتی واعظ ، بهلول سبعة خوان ، بیانی . فی حرف الباء : ۹

حرف التاء

تابعی ، تاجی ، ترابی قدیم ، تمنای . فی حرف التاء : ۴

حرف الثاء

ثانی ، ثنایی ، ثیابی . فی حرف الثاء : ۳

حرف الجیم

چاکری ، جامعی ، جامی رومی ، جعفر چلبی ، جلیلی ، جلیلی ، جلیلی ، جلال ، جمالی ، جمیلی ، جنبانی ، جنبانی ، جهانی . فی حرف الجیم : ۱۳

حرف الحاء

حافظ عجم ، حافظ سیروزی ، حافظ قنوی ، حاتمی ، حبیبی ، حدیدی ، حریری ، حریری ، حریمی بروسوی ، حسن رومی ، حسن چلبی ، حسینی ، حضوری ، حلیمی ، حمدی ، حمدی چلبی ، حیاتی ، حیاتی ، حیدر ، حیرتی . فی حرف الحاء : ۲۰

صدف ضمیر لرندن صدور ایدن کلام بلاغت نظام و کلمات لآلی انتظام
ترتیب اوزره تدوین اولنوب میان اهل عرفانده و السنه جهانیا نده
اشتهار تام و اعتبار مالا کلام بولشدر . بوشعر فصاحت شعار اول
حضرتك انفاص شریفه سندندر :

(شعر)

ؤنك غمدن دیر ايسك اوله كوكلك صافی
قومه الدن قومه بر لحظه شراب صافی
مجلس عشقه اكلتمكه پروانه یتر
بلبل كلشنی آكه كیدر اول لفافی
ینه غواص صفت بحر معانی به طالب
نیجه درلر چیقازوب اولدم انك صرافی
ایشکی دار شفا سینه ارم دیو بو دل
کیجه لر صبحه دکن ورد ایدینور یاشافی
قانتی ایچمكه كلدجه انك غمزّه دوست
بو محبی دیر اكا عشقه صحافی

(مطلع فارسی)

باز از آتش دل دیده آب است مرا کار این چشمه ز سر چشمه خراب است مرا

هربری محلنده تحریر و هر مقالک قابلی کیم ایدوکی صحت اوزره تقریر اولمشدر. و اول منازع فیه اولان ابیاتک جمله دن بری بویتدر که خلق عموماً آکا اسناد ایدر لر افواه والسنده مذکور و متداول و جراید و سفاینده مرقوم و مسجل در.

(بیت)

بن یاتم لایقمی قارشیمده اول آیاقده طوره سرو قدم دیک بن اولد کده نمازم قیلمسون

در ذکر حضرت سلطان سلیمان سلیمان نشان دام ظلّه الی آخر الدوران

منبع المعارف والمآثر و مجمع الفضائل والمفاخر ، مالک ممالک فضل و عرفان و مفسر و مبین آیت عدل و احسان ، اعنی حضرت سلطان سلیمان خان که اسکندر زمان و قهرمان دور اندر ، جهان خسرو لری بنده لری بلو کندن کچر و های هایون دولت مندی انک قنادیله اوچاره . نثار ابر حیا سندن چهره کلزار و قار غرق عرق و آثار مکارم سینه سندن دار و دیار الطاف بی شماره . مستغرق در . قتل خالقدن و خون ناحقندن پر هیز و کریز ایتدیکی ایچون خالق جمیل عمر طویل ارزانی قیلمشدر . سده سعادت ملازمنه سادات اولی و اخری ملازم و عتبه دولت معاذینه فتوحات کبری و صغری مواظب و مداوم و درون و بیرونی معارف و شرایفه معمور و مزین و الفاظ فصاحت لباس بلاغت اقباسی الطف و احسن و بلغ و مستحسن در . رأی عالم آراسی سبب نظام عالم و ضمیر منیر مشکل کشاسی باعث اصلاح اعدر . اثناء امور سلطنتده

اولدینی باعثن پادشاهلق عرف واضافتن قویوب زماننک فاضلرله
بی اختیار اختلاط وعصرنک کاملرله بی تکلف انبساط ایدرلرایدی.

(بیت)

حالت عشق صفان اهل حال اولان بیلور کیم کلام ندرینی اعل کمال اولان بیلور
طبع وقاد ونقادله صراف جواهر کلام وسخن شناسلقده
ونکته دانلقده ممیز ناقص وتام ایدی. دقت ودوریندیکره عقل موشکافی
قیلی قرق یاراردی. وهنرمندکاملک جست وجوینده ومردءبلک تک
وپوینده اولوب کوشه بکوشه آراردی. عرصه فصاحتده فارس میدان
فرس وفرسله طبع پاکیده الفت وانس وارایدی. شعراء ولایت
رومدن آندن غیری کیمسه فارسی دیوان تدون ایتدی وشعر ترکی
ترک ایدوب اول طرز کیمدی. اشعار بلاغت شعاری عندالفضلا
والبلغامقبول ومعتبر ومطبوع وممدوح اهل هنردر. افضل عجم انفاس
نفیسه سن شعراء فرسدن کلام شاهی به معادل ومائل طوتار. بوبرقاج
مطالع فارسی اول حضرتک کلمات معتبره سنددر :

(مطلع)

فکر می کردم شبی کان ماه راینم بخواب من درین بودم که ناکه شد طلوع آفتاب

(مطلع)

صیت و صدای سلطنت رفت براه وماهی بم لیک ز عجز عاشق بنده آن سپاهیم

(مطلع)

سواد سایه که همراه قد یار منست من از هوا شده ام خاک و آن غبار منست

ومرحوم طاب ثراک نامنه اوقونان ترکی اشعارک اکثری عوام

الناس افتراسی واسنادیدر. اول مسند ومفتری اولان ترکی اشعارک

(بیت)

کوکده آغمازدی بر مظلومک آهی مکر عاشق لک دود سیاهی

و ذهن و ذکا ده طبع پاک و وفور عقل و ادراکی بر درجه ده ایدی که
 رأینده مستقل اولمغین بر وزیر مشیرک تدبیر اصابت پذیرینه اصلا قابل
 و دل بیدار و عقل کامل العیارله قطعاً غبن و فربیه قابل دکل ایدی .
 خرد خرده بینه قادر اولان عقلاء کاردان عز حضورنده طفل نادان
 و کودک ابجد خوان کبی قاصی و قاصر ایدی . و رأی و تدبیر اصابت
 پذیرده عقل اوله سبق و یرمکه قادر ایدی . مهابت و صلابتدن قلوب
 امرا و وزیرایه دهشت و هیبت مستولی اولمش ایدی . وصیت و صدای
 هیبتی عرصه کائناته و هفت اقلیم و شش جهاته طولمش ایدی . بوسیدن
 زمین و زمان پر امن و امان و عهدهایونی معادل عهدنوشین روان ایدی .
 و الحاصل اجرای امر سلطنتی و حکم و حکومت ایالتی عامه انامه و تامة
 خواص و عوامه بر مرتبه ده بکندر مشدرکه کافه خلایق قیام قیامته
 و ساعت ساعتهدک احسنت و آفرین و تبارک و تحسین اوقور لر .

(بیت)

شهریاری جامه بر قامت اودوخته پادشاهی آتی در شان اودنزل شده

و عهد هایون خجسته فالنده منازل عالی پر افاضل و اهالی اولوب
 جمیع مناصب محل و مناسبن بولمش ایدی . و کندیلری دخی طالب
 فضل و هنر و راغب مرد صاحب کهر اولوب « الناس علی دین ملوکهم »
 مقتضاسنجه زمان فرخنده لرنده وضع و شریف (ع) « شعروانشا
 موسمی ، شاه سخندان دوریدر » دیوب میل کمال و معرفت و تکلم زبان
 فرسه تمام رغبت ایتشلردی . و صمیم جا و دلدن مایل معارف و فضایل

چنك وربابك محبتى مطرب تمام اولدى مان
بزم بلاده نى كېي تالان اولايىم بر زمان
كه دوشوبن كاهى طوروب كه كولوبن كاه اغلاوب
كه قان بودوب سرخوس اولوب سكران اولايىم بر زمان

درذکر مرحوم و مغفور حضرت سلطان سلیم علیه رحمة الملك القديم

جری الجنان، فصیح اللسان، پادشاه عارف و اسرار احوال جهانہ
مومو واقف ایدی . شول قدر قوی القاب شجاع و دلیر ایدی که
سپر آهین صفت سینہ سن لروب تیر راست رفتار کی دشمنه قارشو وارمق
و ضربزن صف شکن کی عسکر اعدایه استقبال ایدوب کندونی قلبه
اورمق قاننده جائز ایدی . اشعار بلاغت شعارندن بومطلع کویا که
حسب حالی و شاهد صدق مقالیدر :

(مطلع)

کر لشکر عدو بود از قاف تاباق باله سرمیچم ازو هیچ درم صاف
سلاطین آل عثمان بیننده فضل و فصاحت و وفور ادراک و ذکاوت
ایله معروف و موصوفدر . اول بر پادشاه صاحب فراست و پرکیاست
ایدی که کندی رأی صایبندن و فکر ثاقبندن غیری کیمسه اکا وزیر
اولمازدی . و بر شهنشاه صاحب عدالت ایدی که عهد هایوننده مظلوم
داد خواھک حینی یوم مکافاته و حق روز عرصاته قانازدی .

سلطان بايزيدك فرزند. فضيلت پرورى و سلطان سليمك طاب ثراه
اور تانجه برادریدر. شهزادكان عظام مياننده علوم و كلاتله ممتاز و فايق
و علم و فضلى جهتدن موالیدن عد اولمغه احق و لايق ایدی . علوم
عربیه دن فتوايه متعلق تألیفی و دخی بعض متون فنونه شروح و حواشیدن
نیجه تصنیفی واردر . على الخصوص كه علم ادوارك و فن موسیقارك
ابداغنده بی بدل و علمنده صاحب عمل ایدی . بوسیدن مایل فضل و هنر
و طالب مرد هنر پرور ایدی . آستانی جمیع شعرا و انجمن فصحا و فضلا
ایدی . مراتب و مقادیر ناس هر وجهله معلومی اولمغین هر كامله كماله
كوره رعایت و دائر مننه كوره رغبت ایدردی . نه آنكه حدندن متجاوز
نااهله قدر و پرور اهلله غدر ایدیدی و راه انصافدن انصراف كوسترور
خلافه كدیدى . فن شعرده دخی مكمل دیوانی و خوش آینده نظمی
و نازك بیانی واردر . بو مطلع انك اشعارندندر . و گفتار كهر
نثارندندر :

(مطلع)

توتی ای خاكپایسندن ایدن قطع نظر ایكى كوزمه كركز چیقسون ای نور بصر
اول زمانكه والدى سلطان بايزيدك مزید غایى كندینك اخ اكبرى
یعنى كه اولو برادرى سلطان احمد مختص ایدوكن بیلوب حرم
واجب الاحترام زیارتنه عزیمت احرامن باغلانوب (حریمی) تخلص ایشملر
بوشعر سوز انكیزی اول زمانده حسب حال دیوب دیلده مقال ایدیشملر
ایدى :

(شعر)

تاج و قبايى ترك ایدوب عریان اولایم بر زمان
غربته سیران ایلوب مهمان اولایم بر زمان

پرغصه سی تواریخ سلاطینده مسفور و مذکوردر . ایام غربتک ورق
نیکاری و هنکام فرقتک قصه کذاریدر . بودهر برقهردن چکدیکي مختلر
وسپهر بد مهردن کوردیکي فلاکتلری اول دار غربت و دیار فرقتده
تحریره کتیروب و حرارتلرله حرقت و فرقت اظهار ایدوب بوجانبه
حسرت نامه لر و فرقت نامه لر ارسال ایدردی . جمله فرقت نامه سندن
ورقم زده خامه سندن بری بودر :

(شعر)

طاشلرله دوکوب یورر آب روانی کور رحم ایلدی بوحاله کون و مکانی کور
طاغلر باشنده ابرفلک آغلیوب کدر یانجه رعدک ایتدیکي آه و فغانی کور
چاک ایلدی یقاسنی دردیلر صبحگاه چرخک شفق برینه یادو کدیکي قانی کور
اتفاق شعرا بودر که شعراء سلاطینده سلطان سلیم خان حضر تلری
نظم پرور و شهزاده مرحوم سلطان جم اباع و اشعر ایدی . بودخی سلطان
سایم کی قورسیدن متبع رسائل و دواوین ایدی . بومطلع آنک نتیجه
تبعیدر :

(مطلع)

اولدی یوزک برقی اول زلف سمنسا سبحان قدیراً جعل الیل لباسا

مرحوم و مفقور حضرت سلطان قورقود علیه رحمة الملك الودود

سلاطینک علما سندن و شهزاده لرك فضلا سندن در . نیجه قطار جبل
جبل تماشال کتاب خانه سن و کتاب خانه خزانه سن چکردی . مرحوم

کبی شعر بلاغت شعاری بی معایب و بی مسالیدر . بومطاع مطبوع اول
حضرتك كلمات كراميسندندر :

(مطاع)

ای سواراسب ناز اولان رکاب جانہ باص حسن میدانی سنکدر آياغك مردانه باص

(شعر)

جکرم باره لدی خنجر جور و ستمك
صبرمك جامه سنی طوغره دی مقراض غمكه
سجده گاه ایلرایدی کعبه ده محراب کبی
کویك ایچنده ملک کورسه نشان قدمك
ای کوزم کون یوزینه قارشو نیجه یاش دو که سك
رخلری تابی ایله قوریدی قالمادی نمك

ملک ملک بقا مرحوم سلطان جم سقی الله تراہ بماء الرحمة والکرم

مغفور و سعید مرحوم سلطان بایزیدك برادر کهتری و شعر کویلقده
شهزادکان عظامك میر و مهتریدر . اول زمان که بخت مساعد اولوب
تخت میسر اولمادی ساز و سلی ناقه طلبه اوروب کعبه شریفی (شرفها الله
تعالی) زائر و ماء زمزم کبی شو زابۀ اشکله نیجه دملر حرم محترمه مجاور
اولوب آخرینه بعض بکلك تحریکی ایله سلطنت سوداسن ایدوب
ولایت رومه کلدی .

عاقبت آینه روز کارده صورت طالع اقبالی شکل ادبارده کوروب هول
و حذر دن و احتیاط خطر دن باشن آلوب دیار فرنگستانه کیتدی . آخر الامر
اول ولایتده وفات ایتدی . اجمال سرگذشتی معلوم و مشهور و قصه

اوتوز نفر شاعر سالیانه سن و علوفه سن یرایمش و کیمی تواریخن نظم
وانشاد ایدوب کیمی قطعه و قصایدله مدایخن دیرایمش و کندولرک دخی
طبع شریفلری شعره شامل اولغین (عونی) تخلص ایدوب اثناء اوقاتده
گاه مفرد و گاه تمام غزل دیرلرایمش. بومطلع انلرک انفاس شریفه سندندر:

(مطلع)

ساقیای ویرکه بر دم لاله زار الدن کیدر
ایریشیر فصل خزان وقت بهار الدن کیدر
وبومطلع دخی قرامان اوغلی ایله خصومتی مشعر اشعارندندر :

(مطلع)

بزیله سلطنت لاقن ایدرمش اول قرامانی
خدا فرصت ویریرسه کر قراییره قرام آتی

درذکر مرحوم حضرت سلطان بایزید علیه رحمة الملك المجید

پادشاه صاحب ولایت و بایزید بسطامی فطنت ایدی . بونلرک عهد
و عصرنده شعرا چوقدی و اول دورده نظم لآلی انتظامدن بهتر برکالای
راج بوقدی . شعراء رومک اکثر سرآمدلری بونلر دورنده کملشدر
وبوعصرده شهرت بولمشدر . وجواثز و عطایاسن ووظایف و سالیانه سن
یر اوتوز نفر دن متجاوز شاعر ماهر و ارایدی . و ولایت عجمده
بونلردن دخی مولانا جامی به هر سال بیک عدد فلوری و اریردی .
و کندولری دخی باب عدالتده کسری معدلت اولدقلری مناسبته (عدلی)
تخلص ایدرلردی . طرز غزلده آباء کرانه غالب و شعر شعراء افاضل

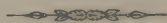
محل و مناسبن آنده یوقلار ایش . بو التفات و رغبت زمره طلبه کمال جهد و طلبنه و هر محصلک جدوسی تحصیلنه باعث و علت و موجب علم و معرفت اولور ایش . و اول زمانده قدر و اعتباری هر کس استحقاقنه کوره بولور مش . (ع) «طالبی کامل ایلین رغبت و اعتبار مش» اول عهد و عصرده اولان جمعیت علما و کثرت فقها و فضلا برپادشاهک عصرنده دخی واقع اولمش دکلدر . اول «کانیاء بنی اسرائیل» نعتی ایله منعوت اولان اهالی و افاضل که اول زمانده کلشدر بردورده دخی کلش و اولمش دکلدر . هر قنده بر عالم متبحر و متفرد و ارایسه ، اکر دیار هندده و اکر ولایت سندده ، هزار اکرام و التفاتله یوانده بذل مال و منال ایدوب مناصب عالیه و مراتب معالیه برله استمالتر و یروب بالضروره هر برینه و داع وطن و ترک مسکن ایتدیرر مش . معلوم و مشهوردر که علی قوشچی دیمکله متعارف ملایی دیار عجمدن ولایت رومه دعوت ایتدکده تعظیماً هر منزله بیک آنچه تعیین و تقدیر ایدوب بوکونه هزار تکریمه توقیرینی توفیر ایشدر . (ع) «التفات و اعتبار ایله اولور کسب کمال» و وزرا و امرا امر شرع شریفه کمال درجهده اتباع و اقیاد ایدوب دائرة شرع شریفدن بیرون برامره رخصت و یرلمز مش . و قاضیلر و قاضی عسکرلر مناصب و مراتب ایچون حتی کتم ایدوب و یاخود محل اجراء حقدده ساکت و صامت اولوب میرووزیره «صدق الامیر» دینلمز مش . و الحاصل علم و معرفتک اول دورده کمال درجهده رواجی و علما و فضلاک سائر طوائف اوزره ارتقاع و ابتهاجی وار مش . و نظم و انشایه دخی او مرتبهده رغبتلری و اهله اودرجهده حرمتلری وار مش که دیار هندده خواجه جهان و ولایت عجمده مولانا جامی یه هر سال بیک عدد فلوری ارسال اولنور مش . و شعرادن دخی

(مطلع)

کر چه کیم حدم دکلدر بوسه کی قیامق دبلک عارف اولان چون بیلور آنی نه لازم سوبلمک

(مطلع)

ساقی کتور کتورینه دوزکی شرابی سوبلت دله کتورینه چنک وربابی

در ذکر حضرت مرحوم سلطان محمد خان علیه الرحمة والرضوان

سلطان محمد خان غازی سلاطین آل عثمانک معین و متمسکین و ممتازین و
سلطان سلاطین غزات و بانی مبانئ انواع خیرات و حسنا تدر . شاهان
ممالک ستان ایجره فاتح تحت استانبول و محیی مراسم شرع رسولدر .
واخبار نبویه ده (نعم الامیر) تشریف ایله مشرفدر . بوسیدن حیاتی
و مماتی سعادت کونین ایله اعز و اشرفدر . و کتب توارینجده کنیت شریفی
ابوالخیرات و نعت لطیفی ابوالحسناتدر . دور ایام هایونی علماء و فقها
زمانی و فضلا و فصحا دورانی ایتدی . بوقوم شریفه کمال محبتلرندن
و حسن رغبت و رعایتلرندن بوقدر مدارس و تلمات و عمارات و امارات
بنا و بنیاد ایدوب بونجه محصول نامحصولی بوزمره شریفک وجه
معاشی و سبب انتعاشی ایچون بذل و وقف ایتمشدر . بقیه علماء سلف
شویله روایت ایدرلرکه ذکر اولتان مدارس و تلماته نه قدر مستعد
و معید و مستفید و مفید و ارسه امثله دن اصفهانییه و ارنجه و اصفهانیدن
تلویحه و توضیحه ایرنجه قابلیتله متعارف اولان قوابلی دفتر ایدوب
دفتری نیاننده صاقلار ایش و تدریس و قضادن مناصب محلول اولسه

در ذکر حضرت مرحوم سلطان مراد خان اسکنه الله

تعالی فی اعلی الجنان

سلاطین آل عثمان دن اوّل شعر دین و شعره و شعرایه قدر و رغبت و یرن بونلردر . اگر چه کندولردن شعر نادر صادر اولمشدر ، لکن عهد هایونلرنده بوفن کمال درجه ده رغبت و رواج بولمشدر . روایت ایدرلر که هفته ده ایکی کون علمای و شعرای جمع و کندولرین اذعان و التفاتله سرتا قدم سمع ایدوب مباحثیه باعث اولمق ایچون هر فدن نیجه مباحث تعیین ایدرلر ایش . قوابله انعام و احسان و امتیاز و استحسانله عنوان و رجحان و یروب رعایت و مقادیر ناسده طریق عدله کیدرلر ایش و هر کیمده که بر ذره مقداری هنر و یا خود هنردن اثر احساس ایتسه لر سبب کسب فضل و معرفت و باعث تحصیل علم و فضیلت اولمق ایچون انواع رغبت و رعایتله نوازش ایدوب و محسنده بر نکته کوی برخوش نکته ایلسه و یا بر لطیف لطیفه ایلسه و یا خود بر فقیه فاضل مسائل مشکله دن بر مشکل حل ایتسه مراتبه ایر کورلر ایش .

(قطعه)

هنره تربیت کرک ، هنرک تربیت فی الحقیقه علنیدر
هر هنر که جهانده بولدی وجود پادشاه زمانه همتیدر

و بالجمله طالب هنر و عاشق کهر و شعری و شعرای سوزلر ایش و کندولردن دخی اثنای صحبتده و اوقات عشرتده مناسب حال بعض منظوم مقال صادر اولورمش . بویکی مطلع انلرک اشعارندن و مبارک گفتارندندر :

(بیت)

سرخاصی عامی فهم ایتز دلا معنی خاصی خواص آکلارینه

— فصل ثانی —

ولایت رومده سلاطین آل عثماندن فضل وفصاحت وشجاعت
وبلاغتله نیام دهاندن تیغ زبان چکوب سخن ملکئی فتح ایدن سخن
کذار شهریارلر وعرصه فصاحتده چوکان بیانه نظم کویئی میان نظم
کویان دوراندن ربوده قیلان شہسوار کامکارلر بیاننده در. خلاق حکیم
صاحب حکمت (جلت قدرته) لطف وجودندن وجود شریفلرین
انواع شرایف ولطایفه ترکیب وتریه ایدوب هزار خاصه وکرامت تعیه
قیلمشدر . وشان سعادت نشانلری (السلطان ظل الله فی الارض)
تکریمیلہ مکرم اولوب حضرت حق وجواد مطلق (عزت اسماء
وتوالت آلاؤه) نظم نظام عالمی اللرنده وشعر لآلی استظامی دیلرلرنده
قومشدر . خلقت سعادت خلعتلری صفا وسلوت اوزره مجبول اولمغین
طبع لطیفلری کثرت افکار واشغال ایله مؤنت پذیر اولسن اختیار
وارتکاب ایده مزلر . بلکه بونلردن ظهور ایدن ابیات واشعار اثناء
عشرتده وحین صحبتده موزون حرکات رفاصلر سرودندن وزهره
جبین مطربلرصدای جنک وعودندن کیمیبی حسب حال وکیمی نظیره
مثال یسر وسهولتله قایض ولاح اولور . وذات شریفلری اشراف انام
اولدیبی کبی (کلام الملوك ملوک الکلام) مضمونجه کلام کرامیلری
دخی کلمات خیل فصحا اوزره قدر وشرف بولور .

مرتاض ریاضت خانه تجرید و مقیم مقام فنا و تفرید ، قطب دوآثره ارشاد اعنی حضرت شیخ بایزید قدس الله سره و روح الله روحه

ادرنویدر . طریق تقواده بایزید ثانی وجواهر معارف الهیه نك
كانی و عمانی ایدی . علم ظاهر و باطنده جمع الحقایق و مستجمع الدقایق
ایدی . شیخ محی الدین عربینك (قدس سره) كتاب فصوصه (سرجان)
آدلو منظوم حاشیه یازوب فصوصی منثور شرح ایتشدر ، واصطلاح
مشایخده عاشق نمکندن عبارت و معشوق واجبدن کنایت اولوب
حضرت حق جل ذكره (هو الناظر و المنظور) مفهوم منجه ظاهر
و مظهر و ناظر و منظر اولوب (ارالله خالق الاسان علی صورته)
مقتضاسنجه نوع آدم مظهر تام و حسن خوبان مرآت رب لانام اولدیغه
بو مطلع ایله ایما و اشارات ایتشدر :

(مطلع)

کندو حسنك خوبلر شکنده پیدا ایلدك

چشم عاشقندن دونوب آنی تماشا ایلدك

(بیت حضرت جامی)

ازروی ذات ظاهر و مظهر یکست لیک در حکم عقل این دیگر آن دیگر آمده

ارباب تحقیق بو معنای آیات و احادیثه شرع شریفه تطبیق ایتشدر در .

کرچه هر طائفه نك مشربنه کوره بر آکلایشی و مذهبنه کوره بر محلدن

بر معنا آلتی اولور . اما اکثریا بونك امثالی اسرار مکتومه مکاشفه

ایله بیلنور و مجاهده ایله مشاهده اولنور .

مرفوم سلیمان چلبی مولد کتابن اول حادثه اثناسنده دیمش واندن
 قدم کیمسه مولد نبی دیمشدژ. بو برقاچ ییتی اول مانسبتیله حضرت
 سولاک واول افضل الرسلک انبیادن افضلیتی بیانده دیمشدر :

(مشوی)

اولیوب عیسی کوکه بولدینی یول امتندن اولق ایچون ایدی اول
 چوق تمی قیلدیلر حقدن بولر تا عهد امتندن اوله لر
 کرچه کم بولر دخی مرسلدر لیک احمد افضل واکلدر
 زیرا اول افضلغه البق درر انی اویله بیلمین احق درر

بوفقیق وحقیر بوزماه دکین یوز عدد مولد کتابی کوردم ونظر
 لفاتله هر برین کوزدن کچوردم . برنده بوسوز وحالتی وبوشوق
 وحرارتی کوردم . وهم بومرتبهده بریسی مقبول ومنهور اولمادی
 وینالناس بری اعتبار واشتهار بولمادی . مکرکه مولد کتابلرنده بوکا
 نظیر مولد مرحوم حمدی چلبی مولد اوله . انک دخی طرز خاصی
 خواصه بخصوصدر . عوامالناس چندان ذوق ایده مزلر . بو برقاچ بیت
 نک مولدینک ابتداسنددر :

امردی بال اولسه مرغ تیز پر اولسه پرینه اسم الله فر
 فری یوق پرنده پرواز ایده من بر آجوب پروازه آغاز ایده من
 ذکر حق چون پر مرغ فر اوله یاره شورسی مرغ ایله همسر اوله

مولانا عطایینک اولو برادریدر . محروسه بروساده حضرت
امیر سلطانک خلفاسندن و جمله فقراسندن ایدی . ولایت رومده اول
کتاب مولد نبی بونلر دیمشدر . و دیمسنه دخی برعجب حادثه باعث
اولمشدر . روایت ایدرلرکه برکون شهر بروساده برواعظ وار ایش .
منبر نصاح و مواعظ و کرسی نصیحتده (لافرق بین احد من رسله)
آیتن تفسیر ایدرکن بو آیت کریمه موجبجه « بن حضرت محمد مصطفائی
عیسی نیدن (صلوات الله علیهما) تفضیل ایتزم » دیجک طائفه
عربدن بر مرد کزین و غیور . که دین رسول الله کرجک عاشق لردن
و عاشق صادق لردن ایش . غیرته کلوب دلائل قاطعه و براهین ساطعه
ایله واعظ مزبوری اله آلور و اول شواهد و دلائل ایله محکم ملزم
قلور . مکرّم قرآن عظیم لفظاً و معنی اول مرد کاملک یادده و اصول
و فروعیله خاطر روشن نهانده ایش . بی اختیار دیمشکه « های نادان
و جاهل ! سن بو علم نفسیرده قاصور و راجلسک . آیات عظیمه نک ناسخندن
و منسوخندن و مشابهندن و متشابهندن غافلک . رسل یتنده فرق
یوقدر دیمکدن مقصد امر رسالتده و خصوص نبوتده در . مراتب
فضیلده دکل . اکر آیت کریمه نک معناسی من جمیع الوجوه دیمک اولیدی
(تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض) معناسی یجه راست کلور ؟ « دیو
محکم مخاصمه و مباحثه ایش . بو خصوصده شهر خلقی واعظه نسبت
ایدوب عربیه وجود و یرمیجک عرب دخی قنوی ایچون ولایت عربیه
و مصره و حلبه کیتمش و ائمه عربدن کنندی لهنده قنوالر المشدر

طریق وعظ ونصیحتده کمال صحت اوزره اولمغین مفسرین ومحدثین
قائنده مقبول ومسلم وخبیط وخطادن اصح واسلم در . لسان عربیده
(مغارب الزمان) آدلو کتابدن ترجمه ایدوب نمط مخصوص وبمحور
متنوعه اوزره نظمه کتورمشدر . آیات و اخباردن وامثال مشایخ
اخیاردن عامه مؤمنین ایچون بی حد فواید دینه وعواید یقینیه درج
ایدوب عالمک ابتداسندن انتهاسنه وارنجه خبر ویرمشدر . و کتاب
مرقوم انلرک آثار ولایتی وعلائم کشف وکرامتی در . زیرا تألیفنده
سلطان انبیانک امرعالیسیله مأمور وعندالله مثاب ومأجور وعندالناس
مقبول ومشهوردر . کتاب مسفورده نونیه برقصیده وارددر . آنده علم
توحیده وفن تصوفه متعلق چوق عبارات مرموزه و اشارات مکنونزه
درج ایتمشدر . مطلع بودر :

(مطلع)

الا ای سرور خوبان من الاین الی الاین
دمادم کشف دیدار ایت کتور یوزدن حجابینی

(بیت)

عباراتنا شتی وحسنتک واحد
وکل الی ذاک الجمال بشیروا

اخیر الفقرا وزین الصلحا ، مؤلف کتاب مولد نبی ومصنف

نعت محمد عربی اغنی مرحوم ومغفور سلیمان چلی

نورالله مضجمه وطاب مشهده

مشهور عوض پاشانک ولد صاحب اثری وشعراء سابقه دن

ظروف معارف والفاظی درج درر لطایفدر . بوبرقاج ابیات متوی
 ما کذب الفؤاد مارای وبارالله الموقدة ﴿﴾ فحواسنی متضمن
 اول حضرتک کتاب معنویسنددر .

(متوی)

چون فؤاد ناردل کستر شود	نارونور او بهم پرور شود
سرنار ونار ازین فؤاد	بینم ودانم زروی اتحاد
بهراین بینش شنو قول خدا	ما کذب عین الفؤاد مارای
هرکه را از چشم دل بینش بود	ازیقین بی ظن وی دانش بود
خاصه چشمی کلو بود عین فؤاد	ای خنک آن دیده کزوی برکشاد
کر تجلی قلب پاکش طور او	بپند از نار الهی نور او
خواهمش آگاهی شدزان نور و نار	روشنی سان کلشنی ای کردگار

قدوة الزهاد وعمدة العباد ناقل کلام نبی قطب المعارفین
 والعاشقین یازیجی محمد چلبی نورالله مضجعه وطاب مشهدم

کلیولینددر . (محمدیه) نام کتابک صاحبی وشیخ حاجی بیرام انقروینک
 مرہاسی ومصاحبی در . مرادخان غازی دورینک مرناض ریاضت پروری
 وانوارالعاشقین صاحبی احمد بی جانک اولو برادریدر . نورالله مضجعه .
 اگرچه طریق تصوفک متہیلرندندر اما سجادۂ ارشادہ کجوب کیمسیہ
 ارشاد ایتدکری معلوم دکلددر . علوم ظاہرہ دہ متبحر وعلم باطنہ
 وفن تصوفدہ متفرد ایدی . کتاب محمدیہ کہ قواعد تالیفی ومبانی
 تصنیفی اون ایکی درلو علمک نتایجی اوزرہ مبتنی وظاہر وباطنہ
 نہ قدر تفسیر وتحقیق واریسہ مجموعک خلاصہ سی اوزرہ مبنی در

اولما مشدر . وکل پر خارینک رنک و بوبینه بویانوب قالمامشدر . حالده کنج نهان و قالده پهلوان جهان ایدی . خلفاسنک و احباسنک دعوالری بودر که اول صحف لدنک مفسر علومی ، اغنی حضرت جلال الدین رومی (قدس سره) مشارالیهک قدومنه دیوان مغویسنده و کتاب مشویسنده نیجه ایات الهام ساتله ایما و اشارت ایتش اوله . بوییت کبی که دیوان کیرندن و جمله انفاص دلپذیر ننددر :

(بیت ل حضرت مولانا)

ددم رخ خوب کلشنی را آن چشم چراغ روشنی را

نور نوار حدیقه حضرت شیخ روشنی ، کل کا زار قدسیان ، اغنی شیخ ابراهیم کلشنی که یقین زمانده انک کبی بر قطب شیخ اشتهار و قطب فلک مدار یوقدر . شهرتله شهره آفاق و خاصه جذبه ایله کافه خلایق خدمته مشتاق ایدی . اما وادی الحاد و اباحتیه دوشن فرقه مرید کچنمکین حضرت پیره عمر مؤمن معتقدک اعتقادی بر درلودخی اولمشدر . یعنی اساس بناء اعتقاد لری خال مرتبه سن بولمشدر . کرچه اهلنه معلوم و عارفه مفهومدر . اول بر عزیز ایدی که آستانه سنده درگاه حق کبی صالح و طالح و عابد و عاصی به رد یوغدی . بو باعثدن خانقاهنده انواع طوایفدن ملحد و مباحی چوغدی . نه آنکه اول حضرتک مذهبنده وسعت و شربنده اباحت اولوب دائره شریعتدن و طریق طریقتدن بیرون بر نسنه به رضا و رخصت ویریدی . مشایخ متأخرینک مکندن و خلفاء خلوتیانک اکمندندر . مجلس فیض بخشنده نیجه لره فیض و فتوح یتیشوب هر یابدن معارف الهیه مکشوف و مفتوح اولمش ایدی . حضرت ملانک مشویسنه جواب قرق بیگ بیت مشوی دیمشدر . حروفی

مهاجرت ایدوب حضرت شیخ الهی ایله رومه کلمشردر و طریق
نقشبندیه نك شیوع و شهرته سبب اولمشردر . طرق مشایخك جمله سندن
بوطریق عندالعلماء المشرعین مسنون و مشروع فهم اولنمغین علمانك
عزالت کزینلری و فضلانك وحدت آیینلری اکثریا بوطریق اختیار
واتخاب ایتمشردر . ترك لذات اولی و اغماض مشتهیات اخری بابنده
بومطالع مطبوع اول حضرتك کلمات قدسیه سندنדר :

(مطلع)

هست تاج عارفان اندر جهان چارترك ترك دنيا ترك عقی ترك هستی ترك ترك

(بیت)

مبا در کوی مانا کرده ترك دنی و عقی
کاین بازار را ای خواجه سودای دیگر دارد
و حضرت ملانك قدس سره

(مطلع)

دوش وقت صبحدم در چرخ پایان یاقم در میان دانه خشخاش سندان یاقم
بوغزل غامضه مشایخ اصطلاحنجه محققانه شرح یازوب ایما و اشارات
ونكات و کنایاتن عبارات واضحه ایله ایضاح ایتمشردر .

شمع جمع آرای بزم روشنی، کل کلزار روحانیان اغنی حضرت
شیخ ابراهیم کلمشی روح الله روحه بروح وریحان واسکنه
فی غرفات الجنان

اول کلمشی درکه بوکلمش فانیك خارعلائق و عوایق ا کا دامن گیر

کندولر برسبيله روم ایلنه کتدیلر . وارداریکیجه سی نام قصبه ده توطن
ایتدیلر . مزار شریف لری انده عالی زیارتگاه و خلقه حاجتگاه اولمشدر .
هجرتک سکز یوز طقسان الیسنده دنیادن آخرته انتقال وفادن بقایه
ارتحال ایتشلردر . کمل مشایخنددر وزمره براز خنددر . آداب سلو که
متعلق زادالمشتاقین ونجات الارواح تسمیه اولنور رساله سی واردر .
بومطلع اول حضرتک انفاس قدسیه سندندر :

(مطلع)

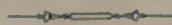
چار چیز است نایکا مانرا مهرا اندر جهان
ترك مال و ترك جاه و ترك راحت ترك جان

(بیت)

چون تو تسلیم رضای حق شوی بی خویش باش
يفعل الله ما يشاء ويحكم الله ما يريد
وتسلیم وتوکل باینده بو رباعی نافع دخی بو محله موافق و مناسب اولمغین
بیله تحریر اولندی . عامه انامه جمیع امورده دستور عمل ایدنمکه کافی
وقضایه رضا ویرمک خصوصنده وایدیر .

(رباعی)

کر کار تونیکست به تدبیر تونست ورنیز بداست هم زتقصیر تونست
تسلیم ورضا پیشه کن وشاد بری که نیک و بد جهان به تدبیر تونست

دائرة زهد و تقوانک مرکز و مدارى و طائفه فقر و فنانک
شیخ قطب اشتهاى مهر سپهر یقین اغنی شیخ شمس الدین
بخاری قدس الله سره ازین

سادات صحیح الانسابدن و اولیاء ولایت مآبدندر . وطن اصلیسندن

(مناسب این محل)

اگر تن بسرایسک فیل اولاسک غداء جان ایسک جبریل اولاسک
(دیگر)

خردمند مردم هنر پرورانند که تن پروران از هنر لاغراند

نکته کنت کنزک عالم و آگاهی و سر من عرفک عارف
پراقتباهی اعنی حضرت شیخ عبدالله الهی روح الله روحه
و ادام فی المعارج فتوحه

ولایت اناطولیده لواء کرمانه تابع سماو دیمکله معروف ناحیه دندر .
طریق نقشبندینک شیخ کیری و حضرت امیر بخارینک پیریدر . روایت
ایدرلرکه زمان جوانیده تحصیل علمه مشغول ایکن خاطرلرینه سیر
ولایت عجم داعیه سی دوشوب خراسانه چیققدده (مولاناطوسی) یاننده
علوم ظاهره به مشغول و مقید ایکن برحالت عجیبه عارض اولوب آتش
شوق و جذبه دن حرارت غلبه ایدر . همین عنایت ربانی رهبر و هادی
اولوب بی اختیار طوروب اول ارادن بخارایه کیدر و آنده واروب
(خواجه بهاء الدین نقشبندینک) مزار شریفه متوجه اولوب اول
حضرتک روحانیتلرندن یتشمشلدردر و عالم معینده انلره ایرشمشلدردر .
تفصیلی بواجماله و اول مشاهده نک حالی قاله صغمز . و بعده مشایخ
گرامدن نیجه شیخ کرامی به و حضرت (شیخ عبدالرحمن جامی) به
بولشوب ینه دیار رومه عودت ایتدیلر و محروسه استانبولده
فخر السادات (امیر بخاری) حضرتلرین خلافته قائم مقام نصب ایدوب

غریبه ایله هلا که قریب اولود. اضطراری ماقعی متعلقانه خبر ویردکهده
هاندیم خویشاوندی اول دلداری دلبندی افت وکزنددن خوف ایدوب
کتوررلر حضور حضرت روشنی یه یتوررلر. دیرلر که من بعد خضر
بالی حضور کزدن کتمسون و خدمت شریفکز ترك ایتسون. شیخ
روشن دل دخی بن خضری بولدم و دعاسندن مستفید و مستفیض اولدم
دیوب همین اول زمان ترك دیار و یارایتدی و احوالت و حرارتله چیقوب
ولایت عجمه کیتدی و شهر شروان قربنده باکو نام قریه ده شیخ سید
یحیایه ارادت کتوروب ال آلدی و جمه خلفاسندن اولوب اول ولایتده
قالدی. مرقدمنوری اول دیار دلاویزده یعنی که شهر تبریزده در. عالم
وعابد و عارف و زاهد کمنه ایدی. بین المشایخ شهرت شعرله شهره سی
و واردات الهیه دن فن نظمده بهره سی واردی. مدون ایاتی و مثنوی
اسلوبنده مقالاتی وارددر. بوبرقاج ایات انک کلماتندن و رساله مقالاتندندر.
اول غداء و روحدن فیض و فتوحی اولیوب فصل و عرفان لاغر و طبع
بهیمی برله تن پرور اولوب مجرد اکل و شرابه قناعت و بهایم هایم کبی
خورد و خوابی عادت ایدینلر حقنده واقع اولمشدر :

(مثنوی)

کل ای دیوانه سی بریان و نانک	دلوسی لحم و شحم و شیردانک
کلوسی قوی ، عبدالبطن مسکین	ایدن اوزنه ییوب ایچمکی دین
قاورمه ، قالیه ، حلوا دردمندی	طفل و شجوز و موزک مستمندی
پلاوک سوخته سی ، زرده اسیری	سک نفس تنک خدمت پذیری
جهانک لذت شهوت صنائلر	بهایم مرتبه سنده فلانلر
یلن فرج و کلوسی خدمتمنده	بهایم کیسدر عارف قتمده

(بیت)

پرستیدن حق برای بهشت بود پیش ارباب دل‌سخت زشت

مجلس روحیانك شمع منیر انجمنی و محفل قدسیانك چراغ
 قمر تنویر ظلمت شكنی اغنی حضرت شیخ روشنی
 افاض الله نوره و قدس سره

ولایت آیدیندندر . بومناسبتله روشنی تخاص ایتشدر . مراتض
 ریاضت خانه یقین و مقیم صومعه اربعین در . علم ظاهر و باطنی جمع ایتش .
 فاضل و کامل و علمنك مقتضاسیله عامل ایدی . زمان جوانیده غایتده
 شور و شوقی غالب و جان و دلدن می و محبوبه طالب ایتش . روایت ایدر لر که
 تحصیل علمده ایکن شهر برو سده خضر نام بر محبوبه معلم اولور و واسطه
 تعلیم ایله معلمنه تعلق و عشق حاصل قیلور . اتفاق برقاج غماز و همراز
 صاحب نفاق مایینه فراق و میانه افتراق دوشور لر . کورر که محبوبه قلبك
 ارتباطی محکم و غم محبت عشق دلدن مدغم . صبر و قراره اصلا مجال
 و مصاحبت و مناسبتنه قطعاً احتمال یوق . هاندم خالقندن عزلت
 و حجره سنده خلوت ایدوب کندی اسمیله اول پری بی دعوت ایدر .
 چونکه برقاج کون خضر اسمنه ملازمت و مداومت قیلور او چنجی
 کونده حضرت خضر علیه السلام عالم غیبدن ظاهر اولور . خضر دن
 مرادك و آرزوی فؤادك ندر دیوب مثال آب حیات برقاج کلمات ایدر
 ینه عالم ظاهر دن عالم غیبه کیدر . بوجانبده اسمك تأثیرندن محبوب برحالت

(اشارات بزلف)

سواد اعظم اول زلف سیه تار که هرتارنده بیک منصور بردار
اولورسه زلف مشکین عنبرافشان جهانده قالیه اصلا مسلمان
که واللیل اذا یسری خداوند صاچه بونجه لقباه قیلدی سوکند

مرورۂ صدق و کعبۂ صفا و قدوهٔ اهل تجرید و بقا اعنی حضرت
شیخ وفا قدس الله سره و روح روحه

متوجه و متوکل عزیز . ایدی کندیلری قنوی و طریقلری زینی
ایدی . (شیخ عبداللطیف) قدسینک خلفاسندن و جملهٔ مرپاسندندو .
علم ظاهر و باطنی جامع و هضم و حوصله ده بحر و واسع ایدی . فضایل قدسیه
ایله کنج ویرانهٔ عزلت و کمالات انسیه ایله کنجینهٔ کشف و کرامت ایدی .
عصرنده قلب صریح و غوث صحیح سالک و عارف و سرایر قلوبه
واقف ایدی . و فافلقده خود شهرۂ آفاق و سلاطین و ملوک و فقه
مشعوف و مشتاقدی . اگرچه ذات قدسی صفاتی انواع فضایله شامل ایدی
اما طبع پاک و تابناک لری و ارادات نظمیه یه مایل ایدی . بویاکی مطاع
انوار اول حضرتک انفاس فیض آتارندندر :

(مطلع)

یاق بنی عشق آتشیله باودود کل اولنجه جمله اجزای وجود
(وله)

یازدیغن چونکه ازله ده دست تغییر ایلمز هرکه عارفدر بورمری بیلدی تدبیر ایلمز
و بیور مشلدر که جنت و حور و قصور ایچون طاعت و عبادت هوا و هبادر
و مرده حقّه ذات الله دن غیری نسه مراد ایدنمک عین خطادر .

سلاطین عثمانیدن (سلطان اورخان) دورنده ظهور ایتشلردر . اولزمانده کیدو خدعه و مکر و بدعه یوغمش . بوسیدن هر گوشه ده گوشه نشینلردن والی و لایت ولی صریح چوغمش . بعضار شیخ مزبورى حضرت شیخ بیرامک قدس سره خلفاسندن و بعضار احباسنددر دیو روایت ایدر قدس الله سرها . مذکور شیخ شیرازی (کتاب کلشن رازی) فارسیدن ترکیه ترجمه ایدوب علم تصوفک سر مکتو من لفظ صریح و عبارات فصیح برله معلوم ایتشلردر . فهم مرموزاتی آسان و اسرار مکتوماتی قابل اذعان اولسون ایچون . زیر طریق طریقته منتهی اولانلرک ایما و اشاراتن مبتدی اولانلر فهم ایتک متعسر اولور . اهل الله قتنده هر مقالک بر مقامی واردر اول مقالک نه مقامدن سویلندیکی معلوم اولسه اذعان نتیجه کلام متعذر اولور . مجموع اسرار حقایق عوالم ارواح انده مندرج و جمیع اطوار دقائق معالم اشباح آنده مندرجدر . اصطلاح مشایخده شراب و شمع و شاهد نهیه اشارتدر و زلف و خد خال نه دن عبارتدر بورقاج بیت کتاب مرقومه آنی بیان ایدر .

(نظم اشارت شراب و شاهد)

شراب و شمع و شاهد نور معنی	کورغز کورونور چون عکس مولی
شراب اسرار شمع انواره بکزر	باقک شاهد یوزی دیداره بکزر
شراب و شمع یاق کیم سر مکتوم	سکا شاهد یوزدن اوله معلوم

(اشارات بنجد و خط)

خد و خط اولدی صنع پادشاهی	کیم انده ظاهر اولور حسن شاهی
هم اول منشور ربانی بو خطدر	هم اول مکتوب سبعانی بو خطدر
بولردن نور ظلمتدر عبارت	خد ی آب حیات و خطی ظامت

یوخسه تاج وردا وتسبیح وعصایله کسه صوفی صافی دل اوله من
وطریقده بو طریق طوتمزسه قرب حضرت یول بوله من .

(بیت)

طوررکن بونجه اوهام وخیالات تجلی ایده ی حق نوری هیهات
(عاشق پاشا دیوانی) دیمکله مشهور علم باطنده و علم تصوفده .
مرشد و مرید آداب و طریق سلوک اسبابین بیان ایدر منظوم تألیفی
واردر . اون فصل اوزره ترتیب اولمش برکتابد و هر فصلی اون بابدر .
ارباب زهد و صلاح مابینده استعمال اولور مفید و نافع نسخه در .
حقیقت انسانی آفاق و انفسی تشبیه و تمثیل ایدوب علم باطنی آیات و اخبار
و کلمات مشایخ اختیارله جمع ایتمدر . اما نظمی اول قدر نازک ورنکی دکلدر .
و هم اهل الله نظمده قبول خلق ایچون تصنع و تحیل قصدایدوب افتخار
واشتهار ایچون تزین الفاظ مراد ایدنمزلر . بورقاج ایات متوی صفت
تکوینده و قدرت خدای جهان آفرینده اول کتاب مستطابنددر :
(نظم)

کلی عالم بر اشارتدر هان	نیجه یوزبیک ملکی وار حقه عیان
انس و جاندن کیمسه لر کورمش دکل	کیمسه اول ایلدن خبر ویرمش دکل
فکری عقلک ایره من اول منزله	آدی اول ملک دخی گلز دله
چون انکدر هر یوغی وار املک	هر کزانک حکمنه یوقدر امک
اون سکز بیک عالمک قدری اکا	یوقدر برذرجه اوکدن صوکا

حقایق کللرینک کلشن رازی و دقایق کلزارینک بلبل صاحب

نیازی اعنی حضرت شیخ الوان شیرازی قدس سره

و روح روحه

آباه کرامی اهل شیرازدن و کندولری ترکستانددر . بونلر دخی

(رباعی)

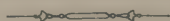
بی خبر از آیت منزل که کند با فرق صحیح را زمؤل که کند
هر نکته که در شیوه تحقیق افتد ای کشف اسرار بکوحل که کند

قدوة العارفين والأتقياء وعمدة العاشقين والاولياء اعني
حضرت عاشق پاشا اعلى الله درجاته وضاعف حسنة

اولياء الله دن عاشق و عارف و طریق طریقتده صاحب معارف کمسنه
ایدی . عجم سرحدینه قریب یردن کلوب ولایت اناطولیده قیرشهری
دیمکه مشهور شهرده توطن ایتشلر ایدی . تربت پاکی و مرقد عطرنا کی
انده در . ولایت رومه سلاطین آل عثمان دن سلطان اورخان دورنده کلشیر
و حضرت حاجی بکتاشله معاصرو مصاحب اولوب بودیارده قالمشیردر . مشایخ
کبارک اغنیاسندن و صاحب دنیا سندن ایدی . شاهانه عز و جاهی و پادشاهانه
قدرت و دستکاهی واردی . بوصورت شاهانه ایله سیرتی درویشانه ایدی .
وهم بیورمشیرکه درویش اولدرکه دنیایی ترک ایده . کدا اولدرکه دنیا
آنی ترک ایده . زیرا اهل حقیقت قتنده فقر حقیقی ظاهری اولمز
باطنی اولور . و درویشک دیدکلری شال و عبا و کهنه قباایله بولنر کوکلده
بولنور . درویش که دنیا سوه هر نقدر فقر و فاقه سی اولسه ینه اهل دنیادر
و شول غنی که هر نقدر غناسی و مکت دنیا سی اولسه اما کوکلنده اکا
محبت و سودا سنده سودا و رغبت اولسه هر ندکلو خواجه صاحب
غنا یسه ارباب طریقت قتنده ینه صاحب تجرید و اهل فنادر . و بالجمله
درویشک محبت ماسوایی دلدن چیقر مق و قلبی قیود دنیادن قوتار مقدر .

(شعر)

دلبر بیکانه صورت مهر دارد در نهان کرز بانش تلخ کوید قند دارد در دهان
از درون شو آشنا و از برون بیکانه رو این چنین بر مهر دشمن من بدیدم در جهان
پیش او مردن بهر دم از شکر شیرین تراست مرده داندا این سخن را نو میرس از زندگان

کنجور کنجینه معنوی و محرم راز صاحب کتاب مثنوی
اعنی حضرت شیخ صدرالدین قنوی قدس الله سره العزیز

اسم شریف لری (محمد بن اسحاق) دیمکه مذکور در و کنت علیه لری
(ابوالمعالی) دیمکه مشهور در . وطن اصلیمی اصلده ملاطیه در . صکره دن
قنوی اولمشدر . مشایخ کبارک فاضلرندن و ارباب طریقتک کاملرندن در .
خواجه نصرالدین طوسی ایله رموز امرکن دن و کنوز علم لندن
میانلرنده عقلی و نقلی چوق سؤال و جواب و بحث و خطاب یکمشدر .
و مولانا قطب الدین علم حدیثده انلرک شاگردیدر (جامع الاصول)
آدلو رساله سن (و تذکره المنتهی) نام مقاله سن خط شریف لریله یازوب
ا کا تعلیم ایتمشدر . بورباعی ذکر اولنان رساله دن در :

(رباعی)

از شبنم عشق خاک آدم کل شد صدفته و شور در جهان حاصل شد
سر نشتر عشق بر رک روح زدند یک قطره خون بچکید و نامش دل شد

و حضرت مولانا ناک اولادن اخرایه انتقالی انلردن اقدم و سهل
مدت مقدم واقع اولوب صلاة جنازه سن انلره وصیت ایتشدی . بو
رباعی بی اول حضرتک موتنه و عالم ظاهرده فوتنه دیمشلردر :

سلطان سریر ولایت سرمدی و خاقان تخت نشین ملک ابدی
اغنی که سلطان ولد قدس الله سره و روح الله روحه

حضرت ملانک ولدهامی و نام نامیلری ولد کرامی در . مالک ممالک
قدسیه و سالک مسالک انسیه در . جذبات الهیه ایله اکثر اوقاتده واله
و مجذوب و مطلب حقهده هم طالب و هم مطلوب ایدی . حالات غلبات
شوق و جذبه دن صائمه که بریرده طور ردی متصل زمین اوزره فلک
و ارچرخ اوردی . کیفیت جام عشق دن مستانه صفت و آشفته حال
و واردات قدسیه ایله منع زلال مقال ایدی . طریق تصوفده انک
دخی بر نیجه پاره منظوم کتابی و ولدنامه نام مثوی به جوابی واردر .
مناسبتله بعض ابیاتن کتاب مثوی به الحاق ایتمشدر و رباب نامه آدلو
بر کتاب منظومی و هر بر بیتده نیجه سر مکتومی واردر . بو بر قاج
ابیات دلستان اول ساز مجلس قدسیان و طرب فزای بزم روحانیان دندر .

(نظم)

هرچه هست اندر جهان ای نامور	از بدی و از نیکی وز خشک و تر
اندر او شکر و شکایت مضراست	نیم کامل نیم دیگر ابتر است
نیمه آن ذوق و شادی و طرب	نیم دیگر غصه و درد و کرب
نیم شادی هست شاخی از جنان	نیم غم از دوزخ نار و دخان
چاشنی ازهر و دوحق اینجا نمود	تاشوی واقف تواز خسران و سود

و دیوان حقیقت بیانلری دخی ترجمان لسان غیب و واردات الهام
بی ربیدر . اشعاری هم عاشقانه و هم محققانه واقع اولمشدر . علی الخصوص که
بو شعر ولایت پیام و کرامت انجام حضرت رب الانامک جمالی نقاب
جلالنده مستور و صفت لطیفی پرده قهرنده ظهور ایدوکن اشعار ایدر .

(مثنوی)

ظاهرش دیدی ز معنی غافل باطنش را کن نکه کر عاقل
حرف قرآنا بدانکه ظاهریست زیر ظاهر باطنی بس قاهریت
وبو ابیات دخی دنیا دورنک ارباب غروره عاقبت نوشی نیش
وغناسی عنا اولوب وجاهلر چاه مذلتی عزت وجاه صاندقلری بیاننده
مثنویدندر :

(مثنوی)

سروری زهراست آخر روح را کرچه کم تریاک دارد زابتدا
جاهلان سرور شد نداشت زبیم غافلان سرها کشید اندر کلیم
هرکه بالاتر رود احق تراست استخوان او بتر خواهد شکست
اوتوز بیک بیت مثنویاتی و طقسان بیک بیت حسنیاتی واردر .
ذات وصفاته شامل و حقیقت و مجازه مشتمل و آداب سلوکه متعلق
نیجه رساله سی و علم تصوفده نیجه مقاله سی واردر . بو برقاج بیت دل
پذیر اول حضرتک دیوان گیرندندر . نتیجه مشاهده سی و ثمره
مکشفه سی در . بریتی سؤال و بریتی جواب واقع اولوب قافیه لری
مغایر دوشمشدر .

(شعروله قدسنا الله بسمه العزیز)

کوه را در پنهانی یاقم دانی که چیست بحر اندر سرمه دانی یاقم دانی که چیست
پنه دانه نطفه میدان کوه آن هستی درو بحر علم عین انسان سرمه دان دایم که چیست
بار پیر کهنه دیدم سال عمرش بی عدد این زمانش نوجوانی یاقم دانی که چیست
بار پیر کهنه شیطان در وجود آدمی تازه میگرددهوایش هر زمان دایم که چیست
شعنه کردن شکن در کنج زندان شد اسیر خلقتش اندر ربیانی یاقم دانی که چیست
شعنه کردن شکن باشد غضب در آدمی شهوتست در گردنش آن ربیانی دایم که چیست
هرده پوشیده دیدم استخوانش کشته خاک این زمانش تازه جانی یاقم دانی که چیست
هرده پوشیده باشد نفس انسان بی خبر زنده گرد چون خبر یابد از آن دایم که چیست

حکایت میکند «اكا اشارتدر . الحاصل ، کرامت زلایته متبحر علوم کونین و علم ظاهر و باطنده مظهر جمع البحریندر . بر شیخ معنوی و صاحب کتاب مشویدر که کتاب نصیحت نصائی امت ایجره حجت دین و برهان اهل یقین اولوب مشایخ اکملین خلائقی سوی خالقه انکله ارشاد ایدر لر . علم سلو کده و طریق تصوفده انک امثالی بر کتاب بین المشایخ غایتده نادر و کیابدر . وهم اول کتاب مستطابده واقع اولان ابیات حکمت سمات تفکر و تأملله املا و انشا اولنش دکلدر . بلکه بر برلفظی بی شبه و ریب واردات عالم غیدر . عباراتی صرف حقایق و اشاراتی پردقایقدر جامع معانی آیات و اخبار و ارباب تصوف یننده بر آدی مخزن الاسراردر . قرآن عظیمک اسرار و نکاتن احادیث نبویه نک مرموذات مکتوماتن درج نظمنده درج و علم اولین و آخرینک حقایق و دقایقن آنده خرج ایتمشدر . ابیات غامضه سی غایتده چوقدر و اشارات معضله سنه نهایت یوقدر . عقول عادیه ادراکنده عاجز و قاصدردر . بوسیدن بعض عباراتی خلاف مقتضاء اهل ظاهردر . مجتهدیندن برینه مشوی حقنده نه بیوررسز دبو سؤال ایدل کده بو وجهله جواب و یردی که شول سوز که علم شرعه مطابقدر عالم اطلاقه و واقع اولمشدر موجه و مسلمدر و شول سوز که ظاهر شرعه مخالف فهم اولن سور عالم استغراقده دینلمشدر مرموذ و مؤلدر . ینه آنک معاسن طریق طریقتده منتهی اولانلر و اهل باطندن علم لدن بیلنلر بیلور و مشکلاتنک حلی ارباب قلوب و اصحاب مکاشفه قاتنده اولور . زیرا مولانای مشارالیه علم ظاهر و باطنده فرید و وحید ایدی و هم کندو عصرینک مفتیسی و درت مدرسه نک مدرسی ایدی کلمات عالیاتنده خبط و خطایوقدر . سهو و غلط مستمعک فهم واذعاننده دره نته کم مشویده منکران کم فهمان حقنده بیورمشلردر :

عالمیائندہ والسنتہ جہانیائندہ شہرت نامی ونسبت تامی جلال الدین رومی
 دیمکله مشہوردر. زماناری آل ساجوقدن سلطان علاء الدین دورینہ
 ایرمشدر و سلطان علاء الدین جان و دلدن مرید ارادت پذیری اولوب
 خداوندکار لغنی اکا ویرمشدر. خداوند کامکار و ملا خداوند کار
 دیدکلرینہ وجہ اولدر. والدیرینہ سلطان العلماء بہاء الدین ولد دیرلر
 حضرت ملادن اوننجی آنا اول صادق صدیقہ یعنی ابوبکر صدیقہ چقیر
 (رضی اللہ عنہ) مناقب العارفين ومسالك السالکین تسمیہ اولتور
 بر کتاب کہ حضرت مولانا ک مناقب کشف و کراماتن و مائر خوارق
 عاداتن بیان ایدر جملہ مناقبندن بری بونی یازار کہ اول زمان کہ حضرت
 رسول ختم الرسل معراجہ عروج ایتدی سیر ملک ملک و تفرج عجایب
 فلک ایلرکن ساق عرشدہ سماع ایلر بر شخص پرشوق کوردی. آفتاب
 تابان کبی نوردن طیلسانی و میان کلاہندہ خط استوا کبی چکلمش بر
 نشانی وار. فلک دوار کبی متصل کردشدہ و چرخ بی قرار کبی مدام
 جنبشدہ. شور سماعندن فلکلر قصہ گیرمش و نوای نای شوقندن فلکلرہ
 مدکلرہ حیرت ایرمش. رسول جمیل جبریلدن سؤال ایتدی کہ بو چرخ
 اوزرہ چرخ اوران قطب فلک مدار و بو عرش برینہ ضیا ویرن
 مطلع الانوار انبیاء مرسلین دنمیدر یوقسہ اولیاء اکملین دنمیدر کہ جناب حقہ
 بو قدر قربتی و عرش معلادہ عالی منزلتی وار. حضرت جبریل و میک
 رب جلیل بو وجهلہ خبر ویردی کہ بودر دریای تحقیق کھر صدف صلب
 ابوبکر صدیقدر آنک ابناء عظامندن و اولاد کرامندن اول ملای
 مولوی و شیخ معنوی مقرب حضرت قیومی جلال الدین رومی
 اولہ جقدر. چونکہ رسول رسالت پناہ بوسردن آکاہ اولدی بو اشارتک
 بشارتندن حضرت صدیق بشاشت بولدی (ع) « بشنواز فی چون

اوله. زیرا که اولیاء الله احوالی ستروکتم ایچون نیجه اسرار غیبیه بی و معانی
حقیقیه بی صورت مجازده کو سترمشلردر. مکرکم حضرت کریم و غفور و رحیم
و شکور مجازی کویلرک دخی دیدکاری نعت و توحید و موعظه و تمهید
حرمتنه خطالرین عفو و کناهلرین محو ایدوب ﴿ یقولون ما لایفعلون ﴾
زمره سندن قلمیه. لابد شعر شعار اهل حقیقت و طریقه اهل طریقت
اولدینی اجلدن ذکر جمیلاری سلاطین و وزرا و علما و امرا اوزره
تقدیم اولندی .

(بیت)

پادشاهان جهان کر بغمی خسته شوند استعانت ز درکوشه نشینان طلبند

در ذکر حضرت شیخ سلطان المشایخ وبرزخ البرازخ
مقرب حضرت قیومی اغنی جلال الدین رومی افاض الله
نوره و قدس سره

بو زمره نك سردار و سردفتري و بو فرقه نك سالار و سروری
اول جناب بزرگوار و کاشف غوامض الاسرار حضرت ملا خداوند کاردرد.
مرقد پر انواری و مشهد فیض آثاری ولایت یونانده دیار قره مانده
قونیه دیمکه مشهور شهرده واقع اولمشدر. و هجرت نبویه نك التي یوز
دردنجی سنه سنده شهر بلخدن دیار رومه کلوب رومده نشو و نما بولمشدر
و ولایت مزبوریه درت یاشنده کلوب رومیلکه مشهور اولمشدر.
نشو و نماسی و کمال ظهوری ولایت رومده واقع اولدینی باعثدن افواه

کاملریدر. (قدس الله اسرارهم وافاض على العالمين انوارهم) حقیقتده
 شعر اولیاء الله واهل الله پر انتباهکدرکه محبوبلری جمال حضرت
 حق ومطلوبلری وجود مطلقدر. وهم بوزمره ابرارک نظم واشعاری
 افتخار واشتهار ایچون دکلددر بلکه ارشاد طالبان راه دین و بیان سلوک
 سالکین ایچونددر (ان الله کنوزا فی تحت العرش مفاتیح السنة الشعراء)
 بونلرک شاننده و (لسان الشعراء مفاتیح الجنة) بونلرک بیانندهدر. نتکم
 اول مطلع الانوار ومخزن الاسرار (حضرت شیخ فریدالدین خواجه
 عطار) - عطرت تربته - کتاب (منطق الطیرنده) بیورر :

(نظم)

آنکه اوبود سرور پیغمبران کفت در زیر زبان شاعران
 هست حق را کنجهای بی شمار سر آن یک مینداندند از هزار

معلومدرکه بوندن غرض اهل الله حقیقت کفتار واولیاء معرفت
 شعاردر. صنمه که مزخرف خیال ویهوده مقالله هزل کویان اراذل
 روز کاردر .

علماء مشرعین قتنده شعر ایکی قسمه منقسمدر : بر قسمی
 توحیدات والهیات ومواعظ ونصائح وحسنیاتدر . عندالعلماء والفقهاء
 مباح ومشروعدر وشولکه هزلیات وهجویات ومدایح ممنوعات ومنهیاتدر
 عقلاً ونقلاً مردودوممنوعدر . نتکم اول قائل جوامع الکلم صل الله علیه
 وسلم (الشعر کلام حسنه حسن وقبیحه قبیح) بیورمشدر . والحاصل
 شول شعر بلیغ وبدیع که تقوایه شامل وتأویله قابل اولیه ومعنای
 مجازیدن غیری محمل بولنیه (الشعر مزمار من مزامیر ابلیس) حکمنده
 داخلدر وهزار صنایع وبدایعه سحر حلال اولورسه دخی عاطل
 وباطلدر. مکرکه اشعار سلف کبار کبی تأویله قابل حقیقت ومجازه شامل

ایکی فصل ایدوب باقی وزرا وامرایی وعلماء وفضلائی سائر طوایفه
سلاطین آل عثماندن (سلطان مراد خان غازی) زمانندن پادشاهمزر
(سلطان سلیمان) صاحب مغازی دورنده تاریخ هجرت نبویه سنه (ثالث
وخمسین وتسعمایه) کلنجه حروف تهجی اوزره اسمی سامیه لری بو
تذکرده تحریر اولنوب حروف تهجیدن ترتیب حروفده قنئی حرف
مقدم ایسه اوچ حرفه دکی اعتبار اولندی غفلت اولنیه. چونکه قواعد
ضبط اولنه ضبط وغلط بولنیه. اگرچه بوقاعده منوالنجه نیجه وضعیک
شریف اوزرینه تقدیمی لازم کلور اما بومقدمه اسلوبنجه ونکته (شرف
المکان بالمکین) موجبنجه عندالعرفا معذور ومقبول اولور. اما بعداخوان
عرفاندن مأمول ومسئولدرکه بو اوراق پریشانی نظر شریف لریله مشرف
قیلدرده بو عبد ضعیفی یعنی (عبد اللطیف) فتح الله علیه ابواب
الطافه خیر دعا ایله یاد وجان غمکین شاد ایتسنه لطف بلیغلرین وکرم
بی دریغلرین دریغ بیورمیه لر.

(قطعه)

اولدی احسان دعا که چو لطیفی محتاج ای جوانرد قنی وسعت الطاف وهم
هر که الدن کله آیین مرونده آتی کیمسه دن هیچ دریغ ایلمز ارباب کرم
چونکه الدن کلورای دوست دعا در مقصود بوفیره آتی احسان ایدیجک نه ک اوله کم
کرم اهلیله کمال اهنته کاز نقصان لطف ایده هر که کالیله کرم دن اورده دم

فصل اول

بوفصل ولایت رومده واقع اولان و دیار رومه کلوب رومی لکله
شهرت بولان شعراء مشایخ که حقایق نظمک قایل لری ودقایق فنونک

محل و مناسبته او قونان شعر رنکینی و صحایف خواطر یارانده و دفاتر
ضمایر اهل عرفانده بولان نظم کزینی شعراء رومک مؤلفات و مصنفاتی
ایله جمع ایدوب هر برینک خوب مطالعه لرندن و مرغوب مقطع لرندن
و مقبول طباع رنکین مثنوی لرندن و لایق استماع اولان ایات مغوی لرندن
و مفید مفرد لرندن و نافع رباعی لرله نازک مطایبه لرندن و شعراک بر بریله
واقع اولان لطیف ملاطفه لرندن بو تذکره یه تحریر و تسطیر ایدوب
و هر برینک نتیجه طبع کهربارین و کزیده ابکار و افکارین بو مجموعه
لطایفه و سقیفه معارفه درج ایتدم. تا که بونی مطالعه قلانلر کلامک
کمیتدن متکلمک کیفیتن معلوم ایدینوب قالدن قائله انتقال و فعلدن
فاعله استدلال ایدلر. زیرا هر سخنورک مقداری مقدورندن معلوم
و کرداری گفتارندن مفهومدر. اما شعراک اکثری مطلع کوی اولیوب
مجرد برر مطالعه کیفیت حال لرینه مطلع اولمق قابل اولدینی باعشدن
اکثریا اوچردانه یتی یازیلوب بعضنک بردانه غزلی غایته کوزل
و معمور و مرغوب و بی بدل اولدینی حیثیتدن تمام تحریر اولندی.
و بعض محل و موقعده بو کمتر کم بضاعه نک نظیره مناسبتی ایله بعض
اشعار بیله ثبت اولندی. اخوان کرام و فور کرمدن تعیب و تقبیح
ایتمه لرکه بو فقیر حقیر ایچون مهارتی انجق فن انشاده در فن
شعرده یدی یوقدر دین اهل انکارک اسکاتی و مجرد بونفیک اثباتی
ایچوندلر. بوندن قطع نظر (ع) « غرض سوز در قلانی بر بهانه »
و بو کتاب مستطابی جمع ایتدکده (عند ذکر الاولیاء تنزل الرحمة)
مضمونجه تیمناً و تبرکاً شعراء مشایخ ولایت رومک مقامات علیه لرینی
و مقالات سنیه لرینی و سلاطین عظام صاحب نظامک (السلطان
ظل الله فی الارض) موجبجه تعظیا و تکریماً مناقب و تأثریله مستقل

گفتارده و فن احوال اشعارده هر برینک مقدار و لیاقتن و قدرت
و استطاعتن و بر بردن مزیت و مرجوحیتن و صنایع بدیعه دن نه
ممارستی و نه خصوصده مهارتی وارد و هربری نه روز کارده و قنخی
دیارده ظهور ایشدر و فن شعر و انشاده دیوان و رساله دن و داستان
و مقاله دن نه تحریر و تصنیف ابتدی و تحریر و تألیف دیودعوی ابتدکی
کندی قریحه سندن صادر اولمش خاصه ایجادیمیدر یوقسه زبان آخرده
واقع اولان شعراء سلفک تدویناتندن ترجمه و تراش و افراز و اقتباس میدر.

(مؤلفه)

متاعینه ایلک دلال اولانلر کچینورخواجه صاحب بضاعت

زیرا مرور روز کار و عبور لیل و نهارله نیجه شاعر فضیلت اشتہارک
ابیات و اشعاری و آثار و اشتہاری نسیا منسیا فراموش اولوب نام
و نشانلری جهان فانیده نابید و ناپیدا اولمشدر و اول افکارنده فکار اولوب
عمر و روز کار خرج ایتدکلری دفتر دیوانلر و داستان دلستانلر و اوراق
ابتر کبی کنج خمول و خفاده پریشان و پایمال اولوب قالمشدر. بعون الله
الملك المنان اول فرقه فضل و عرفانی زوایاء بیوت نسیاندن عرصه ذکر
و اذعانہ کتوروب بوسبیلہ ناملرین احیا و تذکرلرین بوتذکرہ ایلہ
موجب دعا قلدیم. بومقدمه منوالنجه هر برینک تدوین ایتدکی تألیقاتی
و تحریر ایتدکی اشعار و ابیاتی سعی و طلبہ بر بر بولدم و نیجه زمانلر
جست و جوینده و تک و پوینده اولدم. زبان ترکیده شعر و انشایه متعلق
نه قدر دیوان و رساله و داستان و مقاله وار ایسه تتبع و تفحص قلدیم
و مدت متمادی سال خورده و روز کار دیده سخن شناس و افصح ناس
عزیزلردن استفسار و استعلام ایدوب فضلا صحبتلرنده و بلانا جمعیتلرنده

بوانواعك بعضنه قادر اولور لكن جملهده ماهر اولوق نادر اولور نته كيم
عندالفضلا والبلغا ممدوح ومسلم اولان مشوى شىخى، قصيده احمد پاشا
وشعر نجاتيدر. بواوچ نفر فاضل بواوچ نوع قنده مقبول افاضل
روم وممدوح ارباب علومدر .

(بيت)

اولكش اكه ديرلر كه اوكه اهل قبول وردى نادانك اولور سهل
اما عوام الناسك اكثر نده تشخيص وتميز اوليوب اكا بر نظمك
نكات ابياتن فهم ايتكمده قاصر وراجل اولدقلى اجلدن مدحه لايق
اولانلى قدح وقده مستحق اولانلى مدح ايدرلر .

(ملؤفه)

تميز اولز بيلورسن دكه شانده ولى عارف كينور چوق جهانده
بو تشخيص وتميز ايله محافل ومجالسده شعر دن شعرى فرق ايتمين هر
اجهل ناس ونادان وناشناس ابيات مشكله پرنكاتدن شول نكته دان
حقايق كشاكي نكته وعقده حل ايدوب محض جهل دن وعدم اطلاع دن
اعيان ارباب نظمك يهوده كيمنى تفضيل وترجيح وكيمنى ترديد وتقييح
ايدرلر. لاجرم لابد ولازم اولديكه شعراء ولايت رومك نظم بي نظيره
معلوم ومشهور اولوب السنه ناسده نامى اشتهار اشعارى انتشار بولان
ودفتر ديوانى اشتهار وعنوان بوليوپ غير مشهور اولان فضلاء فضيلت
شعارى تذكرة ايدوب بوجمله نك اذعان عيارى ايچون بو خصوصده
بركتساب تحرير اولنه وهر يرنك معيار ومقدارى آنده بولنه. لابد
اجماع واتفاق اهل عرفان واعتقاد ياران نكته شناسان اوزره
بحسب الامكان اسمى ورسمى ايله دفتر وتذكرة ايدوب مراتب پايه

و بالجملة شاعر موجد بیکنده بر بولنماز، اما « دائرة مرد بمقدار مرد »
مفهومی منجه مراتبه انکار اولنماز . هر شکوفه نك بر لطافتی اولور و هر
میوه نك بر گونه لذتی واردر . وقتا که اول یار خالص و هوادار مخلص
هزار دلائل موجهه و مقدمات مسلمه ایله بو خصوصده کمینه کتری
محکم ملزم قیادی و تعلل و بهانه دن نه طریقه قاچدم ایسه یولم آلدی .
بن دخی راه مخالفتدن انصراف و انصافله اتصاف ایدوب کوردم که
کلاتی حق و مقدماتی سر مغلق . هر جوابن عین صواب و هر خطابن
مستطاب بیادم . باوجود که صمیم جان و جانندن خلیل بی خلل ایدی .
خلاف رضاسن و نقیض مقتضاسن مذهب فتوده مروت کور میوب
مأمول و ملتتمسن قبوله قرین قیلم .

(بحمد الله الملك القديم * وبسم الرحمن الرحيم) دیوب مناظره
و معارضه دن رجوع و تحریر تذکره یه شروع ایتدم . و بالله التوفیق

ابتداء تذکرة الشعراء

شول شعراء فضیلت کزین و نظماء بلاغت آیین رحمة الله علیهم اجمعین .
که ولایت رومدن صدور و ظهور ایتمشلردر و یاخود دیار آخردن ظهور .
ایدوب ترکی عبارت ناظمترین طریقه کیتمشلردر نظمک انواع .
واقسامندن هر بری فنده کامل و بغضک طبعی جمله یه شاملدر . نظم ،
مشوی ، قصیده و رباعی و قطعه و لغز و معما و انشا اقسامی .
تمارسندده کیمی یک فن و کیمی متفنن در . اگرچه شعرا دن بعضی .

ارباب نظم میاننده بلکه عامه ناس یاننده بوحالت غایتده قباحث ونهایتده
فضاحتدرکه عاقبت دزدیده ایدیکی بیلنور ویا برکسنه نك جنککنده ویا
دیواننده بولنور (ع) « هنر ایتدم صائیر عیین بلور در » . بر قسمی
دخی آنحق کلام موزونه قادر اولوب قلت قابلیتدن خیالات ومعانی
بوله ماز و کم فهم و کثر طبع اولغین اختراع صنایعده موجد و مبدع
اوله ماز. بالضروره اشعار سلف معالین آلور و عدم قدرتندن سر قهیه
معتاد اولوب خاییده کوی اولور .

(بیت)

ترجائیز برایکی سوز نه درکه دیه من طفل نادان کبی خاییده دکله بیه من
و بر قسمی دخی معانی اشعارك الفاظن تغییر ایدوب بر وجهله دخی
تعبیر ایدر. اما ینه صنعت خیال و نتیجه آمال براولور. بومقوله به سارق
کلام و مقلد عوام دیر لر . بو دخی چندان هنر و مقبول و معتبر دکلدور .
و بر قسمی دخی لسان آخرك برسخن کذارندن ترجمه و تراش و یا خود
بر معنای کوروب اولکندن مرغوب تضمین و اقیاس ایدر. بعض فضلا
قتنه بومقوله دزد حسندر و طریقنده اولدیغی باعثدن اقسام مزبورده
نسبت مستحسندر . و بر قسمی دخی استادك نظمنده بر معنای کورر
آنی بر نکته باریکه آلت ملاحظه دوشورر . طبع پاك و لطف ادراك
ایله اول معنادن بر معنا دخی خیال ایدر و اول صنعتدن بر صنعت دخی
انتقال ایدر . بو قسم شاعر مبدع کبی اقسام مزبورده دن اولی و ناظم
مخترع کبی جمله دن اعلا در .

(بیت)

دوزمه توشمه سوز اوغریسی چوق اولور شاعر اولدر که سوزده موجد اونه

در بیان اقسام مراتب شعرا

و گرچه زمانه ده شاعر و متشاعر فرق اولمیوب و اهل اولانلر
 نا اهلدن امتیاز بولیوب فن شعرك عرضی بوزلمشدر و میدان سخن
 بیوده شاعر و دزد بی مزدايله طولمشدر. اما بوطائفه دخی برقاج قسمدر:
 قسم اول شول شاعر مبدع و ناظم مختعدر که خاصه قریحه سندن
 بکر فکرة و خیال خاصه قادر در. بو مقوله شاعر سید صحیح النسب
 کبی عالمده کمیاب و نادر اولور. بر قسم دخی مجرد وزن طبعه مالک اولوب
 رطب و یابس بولدینی سوزی نظم ایده کیدر و آنکله کنیدی شاعر حقیقی
 تصور ایدوب کمل شعرا دن عدایدر. ارباب نظم ایچنده بو مرتبه چندان
 هنر و مقبول و معتبر دکلدرد. نته کیم فضلاى فرسدن بری بیورمشدر:

(بیت)

ناظمی نیست چون در مکنون سهل باشد طبیعت موزون

اگرچه طبیعت شعریه نوع انسانک اکثرنده قونلمشدر، لکن ایجاد
 جدیدایله سوزک روحی هر مرده دله ویرلمشدر. نته کیم هر خاک
 معادن سیبعه دن خالی دکلدرد. فاما هر خاکده معدن سیم وزر وهر
 دیارده در و کوهر بولنماز وهر غزالک نانی نافه اولماز.

(بیت)

کوهری پاک کرکدر که اوله قابل فیض یوخسه هر سنک سیه لعل بدخشان اولماز
 و شونلر که بوطائفه دن مقوله دزد در، آنلر دخی برقاج قسم اوزر در:
 بو قسمی ایراد نظمه چندان قادر اولمیوب بوفنده قاصر اولدینی اجلدن
 یا بر شعرك مخلصن دکشدیرر، یا خود ایچندن برقاج یارار بیتن آلیر.

ودخی بیورمشلردرکه :

(بیت)

کر فریدون شود بنعمت و مال بی هنر را بهیچ کس مشمار
ومشقت روز کردن متشکی اوله که زحمت دنیا علامت راحت عقبادر،
وفقر و فنا نصیب اولیاوانیادر (ع) « زحمت نصیب مردم والا کهر بود »
وارباب غرضک انکار و اعتراضدن اعراض واحتراز ائمه که نظم پا که
تمام قدرتک و فن انشاده اختراعه هر وجهله استطاعتک واردر . نظم
ونثرده کلامک طور و طرزینه و سوزک اسلوب و نفزینه هر وجهله عارف
وسوق کلامده و اقتضای مرآمده کلماتک کم و کاسته و کیج و راسته کجایی
واقفسک تتبع مستوفی ایله احوال شعرایه بالتام شعورك ووقوف کای
ایله ماینلرنده اولان تفاوت و تباینه اطلاع بیقصورک واردر . بحمدالله
ابداع سخنده سلاقت طبع دراکک وتصرف ذهن پاکک وار . کیمدن
نه پاکک وار؟ بوعظیه ربانی وهدیه یزدانی برنواله درکه قولنه جانب حقندن
حواله در . (ع) « قبول لطف سخن مرد را خدا دادست » اخوان
جسد حقه باطل دیدکلرنندن نه اولور؟ اکر ظاهرلری انکار ایدرسه
باطنلری بیلور . خلاصه کلام ونهایت مرام اولدرکه تحریر وتالیفه
شروع ایدنلر حریف حرف کیرلرک حرف آئمه سندن غم چکمز . مثل
مشهوردرکه سرچهدن قورقان داری اکمز .

(بیت)

دریای محیط را که پاکست ازچرکدهان سک چه پاکست ؟

(بیت)

اگر تیمت کوهری غم مدار که ضایع نکردانت روزگار
هر که زیور فضیلت و حلیه اهلیت ایله مزین و محلی اوله اسباب مزخرفات
دنیاویه اولما مقله فقرا کا نقصان ویرمز . و اسافل و ادانینک نظر دونندن
آ کا دنائت ایرمز .

(بیت)

اهل هنرک زری هنر در زر خاک درر هنر کهر در
نه فضل و هنر مناصب و مرانیه نافع در و نه جهل و حماقت تحصیل مال
و مقاصده مانع در .

(بیت)

دولت نه با کتساب فضل و هنرست وابسته با حکام قضا و قدرست
عالمده مرد معنی آرایش شکل و صورته و کیشیده فضل و معرفت دولت
وزینته کوره اولماز . خاردن کل تر و خارادن کهر صادر اولور و کنج
کنج ویرانده بولنور .

(بیت)

جهان معمور سینه عرضه قیل کل بوویران کو کل کلک کنجینه سینی
و شول کیمسه که لباس فضل و عرفاندن و ثیاب معارف حقیقت انساندن
عور و عرفاندر هر نه قدر مال و افری و جامه فاخری اولسه « لافقر اشد
من الجهل » مفهوم منجه عند العرفان مفلس بی کس و دون و اخسدر . مال
و منصبی آ کا فضل ویرمز و جاه و جلالی مایه معرفت کم پایه سنه ایرمز .

(قطعه)

جهله بکزر جهانده فقر اولمز قی بوخسول جهانده جاهله در
مال ایله ناقصی غنی صانه غنی اول کیشیدر که کاملدر

در بیان جواب دادن آن یار وفادار باین بی قدر و بی مقدار

و قنا که اول یار صادق و مخلص موافق بو کینه کمتردن بو امتناعی
استماع ایتدی، اصلا بو عذرمی معذور و بو مقوله بهانه می مقبول کور میوب
انواع مقدمات مسلمه ایله حسن خطاب و رد جواب ایدوب احسن وجوه
اوزره اعتراضلری دفع و احترازلری رفع ایدوب دیدی که: بو ایراد
و ابراز ایتدیکک جوابده صواب یو قدر. بو گونه خاطره خطور ایدن
او هام و خیالات چو قدر. بلکه تعللدن و تکاسلیدن ناشی اولور اولماز بهانه
واهمال و مساهله یه حمل اولنور بر اولماز عبث افسانه در. عاقل و عارف
اولدر که تحصیل فضل و شرف ایچون حضور نفسی برقاج کون بر طرف
ایده و بوجهان فائیده بر اثر باقی قویه کیده. زیرا که متاع دنیادن مراد
برخیر دعا ایله ایو آددر. سائر اسباب حصه خصما و میراث یاددر.

(قطعه)

عاقل اولدر که قویه خوب اثر دنیاده اثری اولمیه نک کور که یرنده یل اسر
بوجهان ایجره آنک کیم اثری باقیدر اولماز اول خضر صفت زنده درر تبحشر

اگرچه بازار روز کارده و کارگاه دار و دیارده متاع معرفت کالای
کاسد و مقوله نظم و انشا شمیدیکی حالده بر امر زائددر خاصه که زینت
اسیر لرینه و زمانه نک شهرت نما و زیب و زینت پرور لرینه اول قدر لازم
و مقصود مهم و مرغوب دکلددر. لکن جارسوی معارفده کمیت کلامک
قیمت عیارینه واقف ناقد جواهر سخن و بایع پر سیم و ثمن بیک عارف
بولنور. تک النده کشینک زر و کوهری بولنسون. عالمده بولنمیان
مشتری اولسون.

(بیت)

چوق اولدی کرچه سوز بحرینه غواص بولماز بیکده بری کوه خاص
 اک بکنم دیکک شاعر ادنا حالتجه دانا وز عنجه مولانا کچینوب « انا فرید »
 دعواسی ایدوب اصلا سلفه و خلفه قائل دکلاردر . بولری سن نیجه
 الفاظه تحریر ایدرسک و بری برندن نه وجهله تقدیم و تأخیر ایدرسک ؟
 هم بوطائفه حدن بیرون وعددن افزوندر . اکر فردا فردا هر برینک
 اشعار و گفتار و کردارندن برقاچ سطر مسطور اولورسه اقلام اشجار
 ومداد بحارله صحائف روزگار و دفاتر لیل و نهاره صغمايه . اکر بعض
 تحریر و بعض تأخیر ایدرسک ارباب نظمندن نیجه اخوانک بوفقیه خاطر
 عاطری قالور و یاز قدیم میاننده باعث بغض و عداوت اولور و نامی
 بونا مهده ذکر اولمادیغنه منقبض و منکسر اولوب خامه سیه زبان و نامه
 طعنه زنان کبی اولور اولماز حریف بر حرف آتمق و کمال و فضلکه انکار
 ایدوب کنیدیسی حلقه فضل صاتمق مقرردر . تذکره سنده فلانی ذکر
 ایتامش و فلانه کاهو حقه حقن و یروب فلان محلی مرعی فکر ایتمه مش .
 فلانی تقدیم و ترجیح و فلانی تردید و تقبیح ایتش دیو حقد و حسد دن
 نیجه بهانه علیلی علت ایتسه لر کر کدر . بو تقدیرجه تحریر تذکره نیجه
 میسر و متصوردر ؟ بو باده بر کتاب تألیف ایتمکدن آخر فنوندن بر نیجه
 پاره رساله و مقاله تحریر و تصنیف ایتک اهن و آساندر . لطف ایدوب
 بو خصوصه الحاح و ابرامی و الزام و اقدامی مرفوع و مدفوع بیورک که
 بو صوبده صواب آکلتمز دیدم .

(بیت)

جهان باشدن باشه پ گفت و کودر آنی هر کیم که بیلدی ايسم اولدی

واکثرینک اوراق و اشعارینی تفحص ایدر اولسه کلمات مأخوذه سنک
 مأخذی معلوم اولوب هریتی بر دیواندن آلمش و هر معنایی بر صاحب
 عرفاندن جالمشدر . خاصه که الفاظ نظمه آغزی یا قشماز و کندینه اسناد
 ایتدیکی صنایع و مقامی اصلا آغزینه دوشمز . امان نظر قیلسه ایراد
 و ابراز ایتدکلی کلام کرامت پیام ایله رتبه لرینک قطعا مناسبتی و شول
 ولده بکزرکه والدینه اصلا مشابهتی اولیه . (ع) « دزدیده بود آنکه
 نماند بخداوند » مضمونجه سخندان صاحب عرفان اولانلر کورنجه
 ییلورلر و کندی زاده طبعی ایله غیرک خاصه قریحه سن معلوم قیلورلر .

(بیت)

اگر سوز کوهری عالم طولودر ییلور صراف اولان اولماز طولودر

بو وجهله هر نادان و ناخلف غارتگر معانی دیوان سلف اولوب
 صنایع مستعار و عاریتی شعار و دثار ایله کندینه غرور ویر و بکر فکره
 قادر اولدم دیو ال آلتیه کرد که کیر و تدوینات متیندن افراز و اقتباس
 ایتدکلی معانی مأخوذه بی وجه تجاهلدن بزم اها لیده خاصه و تزاید ایدرلر
 و سرقة صریحه لری معلوم اولسه صورت تغافلدن تضمین و توارد در
 دیرلر . و کیمی برقاج الفاظ نامربوطی بر نجه تشبیه و تمثیل بی معنی
 و مالا یعنی ایله مخلوط ایدوب کندینی صاحب کتاب و سخن کذار و نادیده
 روز کارم دیو زعم و پندار و استغنا و استکبار ایله نه حضرت شیخ نظامی به
 نه حضرت مولانا جامی به باش اکرلر ! کر چه بو گونه زعم فاسد و خیال
 کاسد قوللار انوب کندیلرینی عداد شعرادن عد ایدنلر فوق الحد لایحصى
 و لایعدهدر .

(مؤلفه)

هیچ دیلدن دیله دوشورمزله دهن خلقه دوشمسون کیمسه

در بیان عذر دگر در حق شعرای مقلدین وقاصرین

على الخصوص بونك كې زمانده وبومقوله اوانده شعرا ونظما
ايچون تذكره وتبصره يازوب عقلا وسفهانك دخل و طعنه ولوم
وسومنه مظهر دوشمك سمت فكر صحيحدن دور و صوب صوابدن
بعيد ومهجوردر. زيرا زمانده شاعر ومتشاعر نامعلوم اولوب عرصه
نظم مقلد واهل تقايد ايله طولش والسنة معتبرده برلفظ قالماش ،
تكرار بتكرار مخلص اولمشدر . بحور وقوافي نه در بيلمندن وتقطيع
اوزاندن خبردار اولمادن هر (كلستان) اوقويان شاعر وايكي مصراعه
قادر اولانلر مبدع ماهر كچنوب وبش بيته مالك اولانلر جواب (پنج
كنج) ه قصد ايدوب صاحب خمسة ايله هم پنجه دريلورلر !

(بيت)

شعرك لطيفي اولدى ايشى بيتى بوزديلر عالم مقلداولدى جهان صنعت اوغريسي
عجب بودر كه شعردن شعري بيلمينلر و صنايع شعريه اصلا
شعورى اوليوب كندى شانه ملايم ومناسب بر مخلص بولميا نلر سخندان
وسخترانلق قصدين ايدوب فى الجملة كلام موزونه قادر اولمغله كنديلر يني
زمانك حساني ودورانك سليمانى تصور ايدرلر !

(بيت)

كيشيده ايشنه كوره كرك لاف كه ديكمز اطلس وزر بوريا باف

بوآنه دك تعب بهوده چكوب منظوم و منشور برنجیه كتاب و رساله
و منشآت و مقاله تحریر و تدوین ایتدم، برندن بهردمند اولدم و بریسی
مقصوده وسیله اولوب حصول مراده وصول بولادم .

(بیت)

هنر نمی خرد ایام ازان شکسته دلم کجا روم تجارت بدین متاع کساد
تمتی که من از فضل درجهان دیدم همه جفای پدر بود و سله استاد
و هم تحریر و تالیفه کیشیده فی الجمله مجال و وسعت حال کر که در که
ترتیب الفاظ و معانی ترکیب اوله جق واقعنده خلل خیالات و حلیه نکانه
محلی و مزین اولوب محل قبوله قرین اوله . روز کار محنت غباری بو حقیر
خاکساره کرد درد بی شماردن کوزمی آچدیریر که دنیا یوزینی کورهم
و بودل رمیده آرمیده اولوب جمعیت خاطر می میسر اولور که عظم دیروب
سوزه ارتباط و انتظام و یرهم . دم اولماز که آتش غم و المدن دود دلم
کوک که آغمی و سهام حوادث چرخ اوقی کی فلکدن اوستمه یا غمی .

(لمؤلفه)

بکا بو طالع بدد نمی یارب بونجه مختلر بو کونا کون ملامتله بومر همسز جراح تلر
پس بو قدر آلام و ملال ایله طبیعت کللال بولمش ایکن بودلفکارک
افکارینه مجال و بودل افسرده و خاطر پزمرده ایله قیل و قال ایده جک
نه حالی اوله دیرسک ؟ (ع) « کی شعر تر انکیزد خاطر که حزین باشد »
و الحاصل نهایت اعتذار و غایت اظناب و اکثر اولدر که بودل نامراد
و ناشاد ایله بونجه غموم و همومک هجومندن عقل عقیم و طبع سقیم
ایکن بوشغل عظیمه مباشرت همان سبب خنده اهل عرفان و باعث
ضحک طعنه زنان اولور .

اولشلردر ونفسلرینک لذتن شهرت وشهوتده وریا وریاستده بولشلردر .
برمرتبده مائل درهم و دینار وبنده دنیای غدار اولشلردر که بیک
معارفدن برزده زینت زخارفی هزار کره یک کوررلر . جریده انشانی
ومجموعه نظم دلکشانی خود کیم اوکور کیم دکلر ؟

(بیت)

معرفت نیست درین قوم خدا را سببی تا برم کوهر خود را بخریدار دکلر
وبالجمله بوکوهر قیمتدارک قدر و قیمتن بیلور برصراف کلام وبر
میز ناقص وتام قالمشدرکه آکا عرض هنر و اظهار کهر ایده سک .
طوتهلم که جواهر کلامک وکلمات لالی انتظامک در مکنون اولمش ، دم
نقدله جوهری بولماسه کوهری کیمه صابارسک ؟ واول درثمینک ثمن
سنگینن بولمیجق باره سنک کبی یابانه می آتارسک ؟

(بیت)

قاشه قیمت اولماز مشتریسر کهر برپاره طاشدر جوهریسر
زمانهده تمیزنیک وبد واذعان قبول ورد برمرتبده درکه فرق خطا
وصوابده نقصه تحسین ، کماله عتاب ایلرلر .

(بیت)

بری نهفته رخ و دیودر کر شمه حسن بسوخت عقل زحیرت که این چه بوالعجبست
محصل کلام و ملخص مرام اولدرکه فضل وکماله میل ورغبت ومتاع
معرفه قدر و قیمت ایشی تمام اولمشدر . برنسته که زمانهده زائد اوله
آندن اهلنه نه عائد اوله ؟ اکر تألیفدن مراد عالمده بر اثر وسبب دعای
خیر ایسنه بونک کبی اثر قویوب نه قدر نام ونشان اسی اوله سک ؟
ویبر لکده چنک اوکر نوب قیامتده می چالام دیرسک ؟ غفوان جوانیدن

صادر اولسه سبب سوء ظن و باعث دخل و طعن ایدینوب ذم و قدحه
بحال بولورلر وانکار و اهانتله نگاه ایدوب نه قدر بی بهانه ایسه بر اولماز
نسنه بهانه قیلورلر .

(مؤلفه)

برعیك اولورسه بیک هنرده اولدر کوروتن همان نظرده

صفت شأمت در روزگار و حالت تأثیر چرخ مقلب اطوار

مع هذا زمانه ده مقوله فضل و هنر اول قدر متاع معتبر دکادرکه
موجب دولت و مستوجب عزت اوله . بلکه باعث ذلت و مورث
فقر و فلاکتدر .

(مؤلفه)

شعار شعر ایله پرعیب اولور مرید اکر اولسه هزاران فضل ایله فرد
آنکچون نظم غرا اولدی معدوم کنا اهل اولدی مدوح، اهلی مذموم

مذاق اهل دنیادن لذت شهد معرفت کیمشدر و شاهد نظم و نثرک
محیوب گذشته کبی صقالی بتمشدر . فنونک اکثری کتب منسوخه کبی
عملدن قالمشدر و سیوف خطبا مثالی زوایای بیوت نسیانده ژنک آلمشدر .
ارباب فضل و کمال دورالنده پایمال و لایق قدر و شایسته صدر ایکن
اراذل و ادانی کبی یرلری صف نعالدر .

(متوی)

فضل اهل جهانده خوار و محتاج هر سفله عزیز و اهل دیباج
جاهل زر و سیمه سر بر سر غرق عارف سر و پاین ایده مرفق

خلق عالم مبالغه بالغه ایله زر و زیوره دوشوب فضل و هنردن مستغنی

صفت اهل حسد و احوال ارباب بغض ورد

خصوصاً که زمانه ده ارباب حسد و بدبین و بدپسند غایتده بی حد و نهایتده لایعدر . هر برینک صفحه خالنده (الحسود لایسود) نکته سی مرسوم و نامه اعمال و افعالی ارقام بخل و بغضه مرقومدر . اگر اقسام علوم و فنون ایله انواع حقایق و دقایق تألیف و تصنیفکده اصناف صنایع و بدایع درج ایدوب نمونه سحر حلال و هر مقاله بیک خیال ایتسهک یعنی سوزی سر حد اعجازه ایلتهسک قدح و تعیب ینه مقرر در . و اعتراض و انکار هر آینه مقدر در .

(لمؤلفه)

منکرانرا واردات عارفان نبود قبول کفرانرا معجزات انبیا کی یا ورست بوباعثدن ابنای جنسدن امثال و اقران کچینلرک اکثری بری برینک عنوان و رجحانسه قائل اولیوب « انا خیر منه » دیه جکلری غایتده ظاهر در ، و نه قدر کزین و کزیده ایتسهک کوزه کوسترمیوب خلقه فضل صائمق ایچون هر بری فضل و هنرکی معرض تییده کوسترمکه قادر در . اگر محل تحسین و موقع آفرین اولسه برقوری پسند عار و استماع و اصفاسندن استغنا و استکبار ایدرلر . بوعلتدن که اهل هنره حسد ایدر چوقدر ، و بی هنره کیمسه ده رشک و غیظ یوقدر . لابد بوشانلی کمسنلر محسود اقران و تیر طعنه حساده نشان اولور .

(بیت)

چشم بد اندیش که برکنده باد عیب نمایند هنرش در نظر
و اگر حروف ضبط نقطه دن خطا و سهو و غلط واقع اولوب برنادر

واعجازه قریب تألیفات وتصنیفان تتبع وتفحص ایشلردر که هر برینک
 ا-لوب غریبنده عقل چالاک چاک و طرز دلفرینده ادراک دراک متحیر
 وانیشناک اولور .

(بیت مؤلفه)

سامری کورسه اگر نظم فسوسازلرین دیه سحاره که وازایسه بودرسحر حلال
 علی الخصوص بونجه فضلا وفصحا مقادیر ومراتبین بیان ایتک
 خلیجه کار وبوقدر شعرا وبلغای بری برندن فرق ایتک غایتده مشکل
 ودشواردر . هم بوکینه کم بضاعده اول قدر بضاعه واستطاعه
 یوقدرکه اهالی وافاضل مراتب ومأثرین تعیین ایدم . بلکه بوایشه
 مباشر اوله نك مقادیر عالیه دن بهره سی وفضل وفنونه شهره سی کرکدرکه
 پیش وکم هر نه که دیرسه مولانا فلان الدینکدر دیوزمانده هر بر مقلدک
 وطائفه اهل تقلیدک مانند نص قاطع ومثال برهان ساطع یاننده مقبول
 ومسلم اوله .

(مؤلفه)

تشخیص نیک وبدقتی تقلیددر هان اومارمیسک که دکه کشیده تمیزاوله
 کینه خود بردرویش بی نام ونشان ودلریش لامکان وبی خانمان ،
 شوریده حال وشیدا مشرب وودیوانه رنگ ولاابالی مذهب، نه دولت دنیا
 ایله اهل قدر ونه فضل وهنر ایله صاحب صدر . بومقوله شخصک
 تمیزنیک وبدین کیم فرق ایدوب سچر؟ بلکه بنم کبی کمسنه نك طنمدوغی
 موسیقی یرینه کیر .

(مؤلفه)

آفتاب اوله ک کل ایله ستر ایدرلر بی دریغ
 حائل اولورلر شاع فضلیکه منند میغ

(بیت)

دو چیز حاصل عمرست و خیر نام نکو
 ازین جو در کذری کل من علیها فان
 الحاصل، اول یارقدیم و غمگسار کریم بوپرکم و کاستدن در خواست
 ایندی که ولایت روم شاعرلرین و ترکی عبارات ناظملرین، عفی الله
 عنهم، ذکر اولنان اسلوب اوزره اسمی و رسمی ایله تحریر و تذکیر
 ایدوب هر برینک کمیت و کیفیتن واستعداد واستطاعتن باذل فاقه و علی
 قدر الطاقه عیان و بیان ایدم؛ تا که بونلرک دخی خیر دعادن یاد و روح
 و روانلری شاد اولسته موجب و باعث اوله .

(بیت)

جهانك حاصلی باد فنا در همان بوندن مراد اولان دعادر

در بیان اظهار کردن عجز و اعتذار این قائل فقیر بی مقدار

اما بویکینه کم مقدار هزار عجز قوی اظهار ایدوب بووجه ایله اعتذار
 ایتدم که: شرائط ایجاد و تألیف و روابط ایراد و تصنیفدن بری التفات
 پادشاه روزگار و مساعدۀ مکت و اقتدار در؛ تا که مؤلف کتاب اولان
 تمشویش معاشدن و قید انتعاشدن فارغ البال و آسوده حال اولوب مانند
 سحر حلال تزین مقال ایده. و هم بوخصوصده چوق جذبلیغ و سعی
 بی دریغ کرکدر که ارباب فضل و کمال حضورنده فی الجملة توجه نظره قابل
 اوله. زیرا ابنای زمان غایتده نازک و نکته دان اولمشلردر. برکلام
 ایسترلر که انواع صنایعه شامل و بر لفظ دیلرلر که بر نیجه معنی اخذ ایتمه
 قابل اوله. زیرا بودملره دك افضل سلفك بدیع و عجیب و سحر

معارف ایله معروف بریار بی ریام وار ایدی که بهره علم و عرفاندن بالتمام
 بهره مند و نطق و بیان و عذوبت لسان ایله بین الانام امجد وار چند ایدی .
 وطبع باک و لطف ادراکله طریق نظم و انشائک یوانه وار منس و فن
 لغز و معما ده خیلی آد چیقارمش ایدی . و برکامل العیار ایدی که صحیفه
 خاطر و سیعنده سفینه و جنک کبی ابیات و اشعار و لطائف و اسماء بی شمار
 ایدی . و اول قدر طالب فضل و هنر و راغب دیوان و دفتر ایدی که هر دم
 الندن جراید و رسائل و بردم دیلندن کلمات افاضل کیتمزدی .

(بیت)

وجودی حلیه فضلیله مالی حدود ملک نظم و نثره والی

لابداول فاضل فضیلت مأب النده بر کتاب بلاغت نصاب وار ایدی .
 آچوب هر فصل و بابندن بوقفیره خیلی خطاب ایدی . مکر اول کتاب
 کرامی بهارستان حضرت شیخ جامی ایدی . افاض الله نوره و قدس سره .
 کتاب مذکوری شیخ مزبور ریاض رضوان و حدایق جنان کبی سکنز
 روضیه تقسیم ایدوب بر روضه سنده افاضل شعرای عجم مراتب و مناقب
 بیان و مقادیر و مأثرین عیان ایتمش . اول نمط و نسق اوزره او شکرستان
 نظمک طوطی شکر خواری و گلستان شعرك عندایب سخن سرایی اعنی
 میرعلی شیر نوبی ، نور الله مرقد و طاب مشهده ، کندی لسانی اوزره
 (مجالس النفایس) آدلی بر کتاب نفیس ترتیب و تحریر ایدوب شعرای
 سلف فرسک بعضیه کندی دیارنده و اوز روز کارنده واقع عزیزلرک
 انفس نفیسه سن اول کتابه کتب ایتمکله اثر وجودلرین احیاء و نام
 و نشانه لرین جهان فائیده ابقا ایتمش .

بوطریق حیاہ وحدت وراحتہ واسطہ ووسیئہ اولوب عالمک دوست
صورت و دشمن سیرت ، نامہ صفت ایکی یوزلو وخامہ مثال ایکی درلو
مفسد و غماز و حسود و ہازلرندن امین و مطمئن اولدم .

(بیت)

بہرکس دوستی کردی شد آخر دشمن جانت
بخود کر نیستی دشمن ز مردم دوستی کم کن

بو طور و طریق اوزرہ دفاتر و دواتلہ انس تائم و طوامیر سفاین
ایلہ الفت مالاکلام و ار ایدی . بحسب الاستعداد مائدہ معرفتک لذت
یافتہ سی و شہد فضیلتک علی قدر الحال ذوق و چشیدہ سی ایدم . روی
کتاب یار خوش منظر کی منظورم و تکاسل و بطالت منفور و محذورم
ایدی . بو ہوس و رغبت ایلہ ہر کتاب و دفتر نظر مندہ بردلبر نوخط
و سمنبر و دلربای مہ پیکر ایدی . و حروف و نقطہ صفحہ عذارندہ
مانند خال و خط اولوب ہر سطر مسلسل مشک آکین مثال زلف کرہگیر
پرچین و شکل زنجیر عنبرین کورینوردی .

(بیت)

آب حیوانی کہ اسکندر بتاریکی نیافت درس وادخط مکتوبات مضمہ ریاقم

خاصہ کہ ہنوز طفل نو آموز ایکن نظم و انشا ایلہ انس و انقم و فضل
و ہنزہ صمیم جان و جناندن توجہ و رغبتم واردر .) لیس للانسان
(الاماسی) موجبنجہ و اہب الآمال و فیاض متعال کمال لطفندن مأمولی
مبذول بیوروب خاصہ قریحہ مدن عبارات فصیحہ و استعارات ملیحہ
برلہ منظوم و منشور و شہور سنہ ایام ، بروج سپہر منیا فام کی اون ایکی
عدد کتاب و رسالہ و منشآت و مقالہ تحریر و تألیف ایتشدم . اتفاق
اول روز پیروزدہ بو عبد عاصیؑ پر معاصی ایلہ الیف و انیس اولمش انواع

(بیت)

کل ای لطیفی دفتربیکی دورمدن فلک دیوانه اوله شعریکی دیوان ودفترایت
« نعم الانیس کتاب النفیس » مفهومنجه فضلاء سلافک مؤلفان
الیف جان ومصنفان انیس جنان ایدینوب بوشعری حسب حال و دلدله
مقال ایدنمشدم :

(مؤلفه)

اهل دللرک یاننده یارغاریدر کتاب
مونس اوقاتی ، یار غمکساریدر کتاب
نته کیم اکنجه سیدر مال و ثروت جاهلک
اهل عرفانکده مال بی شماریدر کتاب
یکدرربیک کان زردن اهل فضله برورق
جاهل آلاز برپوله نتسون نه کاریدر کتاب
غنجهوش دلتک اولانک کوکلن آچار کل کبی
صان کل صبرک فصل نوبهاریدر کتاب
اول کشی بولدی جهان ایچنده یار بی خلل
ای اطفی هرکیمک یاننده یاریدر کتاب

لاجرم « الوحده خیر من جلیس السوء » مضمونجه لوث علایق
خلاقیدن ال یویوب و پای اختلاط و انبساطی دامن فراغته قویوب
کنج عزلت و کوشه وحدت اختیار ایتمشدم و یقین بیلمشدم که
وحدت کبی راحت روح و عزلت کبی سبب فیض و قنوج اولماز و عالمده
قناعت کبی غنا و احتیاجدن بدتر غنا اولماز . زیرا بولانلر عزتی عزلته
و غنای قناعتده بولمشلر و دامن طمع و حرصه تشبث ایدنلر یمن توکل
و تقویضدن محروم اولمشلردر .

(بیت)

زبانای دهر وقت کسی خوش نمی شود خوش وقت آنکه معتکف کنج عزلت

شہریار لری خدمتدہ آلودہ غبار اولوب عرض عبودیت ایدر لر . معلوم
دکدر کہ عرصہ خاکدہ و تحت افلاکدہ ذات اعلای بی ہمتاسنہ معادل
و مماثل بر ظل اللہ ہما ظل اولہ .

(بیت)

سلطان بروبحر ، جہاندار شرق و غرب اسکندر زمان سلیمان روز کار
لابد تیغ فتح آیت ظفر علامتی خیل اعدائی کسر ایدوب ممالک
مملوکی ملک رومہ ضم ایتدوکی کبی نیام دہاندن تیغ زبان چکوب سخن
ولایتک فاتحی وعدل واحسان آیتک شارحی اولمشدر . ذات پاک
روشن نہادی مجمع مجموع علوم و کمالات و ضمیر منیر تابناکی موقع فیوض
والہاماتدر .

(بیت)

نہ علم اولدیسہ عقل کلدہ حاصل اولور عقلی آنک کلی یہ شامل

سبب تألیف رسالہ و باعث تصنیف مقالہ

بر کون کہ زہرہ زہرا ترنم شعری شعرایہ ایر کوروب شعرانک مطلع
آفتاب کی روشن مطلعین ہزار شوقلہ تقریر و دیر مہر منیر اول
مطعلری خامہ زرین ایلہ جریدہ سپہر برینہ تدیر و تحریر ایدردی ،
بن دخی ہوشوق و شغبدن و حالت ذوق و طربدن خامہ خوب خرامی
ودفتر اوراق کلفامی الہ آلوب سرو قدلر ولالہ خدلر وصفندہ واردات
اولان کلام موزونی و کلمات پرفسونی قبل حلول الاجل تدوین ایتک
مراد ایدینوب یویتی او قوردم .

سلیم خان بن بایزید خان خلدالله خلافتہ وابد سلطنتہ مجموعۂ اقالیم سبعہ
ممالک محمیہ سندن برقاج ورق وجراید مملکت سنیہ سندن برایکی یاپراقدر،
عتبۂ علیہ سی مجمع ارباب فنون وفضائل و سسدۂ رفیعہ سی مرجع
اہالی وافاضلدر . کلستان و صائفندہ اوصاف مفاخر دسن ایدر ہزار
عنادل نظم سرا مترنم وشکرستان مدایخنده اصناف مأثرہ سن ایدر
ہزاران طوطی سخن آرا متکلمدر . برصاحب قران پراقتدار درکہ
ساعد مساعد قوت قاہرہ سیلہ پنجۂ روزکاری بورمشدر . وبرقہرمان
زورکار درکہ تیغ زر غلاف سینہ شکافلہ جیاد جبارہ یی اورمشدر .
برپادشاہ غازی وبرصاحب مغازیدرکہ نیت غزا وقصد کافر ایتسہ حایل
تینی ہر دم بلندہ ومثال سبجۂ اخلاص عنان ظفر قران دائم آئندہ در .
توجہ ہمت ہایونہ سرحد چین واتہاء روی زمین بر لحظہ لقی یولدر
وتوسن ارض زیران عزیمتدہ زبون وزبولدر . بوسطوت وصلابتلہ
ہرقندہ برعدوی دین وبر سرکش سردار متمردین وارسہ قایچی آلتندہ
مغلوب ومقہور ایدوب قوت قاہرۂ دین اسلامی ہر وجہ ایلہ اظہار
واعلام ایتشددر .

(بیت)

سام ورستم کی کاری کارزار و حرب و ضرب
تینی آلتندہ زبونیدر پراسر شرق وغرب

بر سلطان عظیم الشان وخاقان سلیمان نشاندر کہ ہر خطہ دہ خطہ سی
اوقونور و اقالیم سبعہ دہ سکہ سی یورر و بیگ برقلعہ دہ نوبتی اوریلور .

(بیت)

قافدن قافہ نولہ حکم ایتسہ اسکندر کی کیم ایرشدی ملک کنک سرحدی حد ظلمتہ
اقالیم سبعہ سردار لر نی اوکنجہ خادم خدمت گذار وربع مسکون .

اسمك برمساسی وهر كلامك بر تاویلی وهر تأویلك بر تمثیلی اولور .
 نته کیم اول عشق میخانه سنک چیمانه پردازی و معشوق و می الفاظک
 نکته سازی اعنی خواجه حافظ شیرازی سقی الله براح الرحمة روحه
 بیورز :

(بیت)

چو بشنوی سخن اهل دل مگو که خطاست سخن شناس نه دلبر ا خطا اینجاست
 وبالجمله اگر اوصاف خوباندر واکر مدایح شاهاندر محقق حق
 بین و اهل الله وحدت آیین مذهبنده خالق ذوالجلال والجماله ، حضرت
 خدای متعاله عائد و راجعدر . جل شانه و بهر برهانه .

(بیت)

کر نعت جلالش نشدی رهبر مادح شاهان جهانرا بمدایح که ستودی
 علی الخصوص که مادحک ممدوحی پادشاه اسلام و سلطان غزات
 ایام اوله ، پادشاهمیز حضرت سلطان سلیمان واسکندر دوران کبی ،
 مدح و ثناسن ایتک عامه مؤمنینه فرض و واجب و خیر دعاسن قیامق
 تمامه مسلمینه هر وجه ایله لازم و لابددر .

در مدح پادشاه اسلام ظل الله الملك العلام دام ظله
 الی یوم القیام

اول مالک ممالک اقبال و عرفان و ناظم انتظام انس و جان ، مزخرف
 سلاطین آل عثمان ، الا وهو السلطان ابن السلطان سلطان (سایمان) بن

سخنسرایی و شکرستان شعرك طوطی شکر خای اغنی میر علی شیر
نوابی رحمة الله علیه بیورر :

(بیت)

کل یوزیده بلبسك اسرار که ناطق شمع اودیده پروانه سبك حسنه شیدا
وبالجملة حسن طلعت و جمال و بهجت عارفه حق آره سنده بر صورتدر .
لاجرم ارباب معنی صورتده قائموب هر جمیلک جمالنده پرتو دیدار
حق و سر نور جمال مطلق سیر ایدوب (فایما تولوا فثم وجه الله)
مفهومانجه نقشنده نقاشی و اثرنده مؤثری مشاهده قیلورلر .

(قطعه لمؤلفه)

اودر عالمده محبوب حقیق بیلور آنی که عرفانی صفتدر
جمالی مظہریدر حسن خوبان جمال آینه لرده عاریتدر

بوتقدیرجه شعرا صانع قدیمک و صافلری و اسرار حسن تقویمک
مداحلری و کشافلریدر . فی المثل مثالی بر کمنه بر بنای زیبا و عمارت
رعنا بنیاد ایتسه ، اول جامع بر صناعی تفرج و تماشا ایدنلر مدح و تحسین
و ثنا و آفرین ایتسه لر اول مدح و تحسین بنایه دکل بلکه بنایه در . هر کسک
استعدادینه کوره بر آلیشی و قابلیتته کوره بر واریشی واردر .

(بیت)

بهار عالم حسنش دل و جان تازه میدارد بر نک اصحاب صورترا بیوی ارباب معنی را
واکر شعرانک شعر مجازی لباس و حقیقت التباسنده دف و نی
و معشوق و می اشعار ایدر عبارات و استعارات کلورسه ظاهرینه ناظر
اولوب اوصاف شراب و شاهد و خیال قد و ساعد ملاحظه اولنیه که
لسان ارباب طریقتده و زبان اصحاب حقیقتده هر لفظک بر معنای و هر

و مدون ابیاتی وارد در ویوایی بیت عربی خود اسدالله الغالب ، علی ابن ابی طالبک ایدوکی بین الادباء مذکور و مشهور در :

(بیت)

رضینا قسمة الجبار فینا لنا العلم وللاعداء مال
فان المال یفنی عن قریب وان العلم باق لا یزال

در مدح بیان علت شعر گفتن شعرا و وجه

نظم کردن الفاظ و معنی

شول شعراء فضیلت شعار و نظام حقیقت گفتار، که ﴿ لسان الشعر مفتاح الجنة ﴾ مقتضای سنجه مفتاح زبان لری کلید در کنجینه کشف و بیان و مفاتیح ابواب جناندر ، صنایع اشعار و بدایع اسماره که کنوز حقایق اشعار و رموز دقایق اضمار ایدوب کاه نظم مثنوی برله مقامات توحید الواصلین و کاه ابیات معنوی برله تهدید الغافلین ایدر لر و کاه اسباب حسنی و احوال عشق سبب ایدینوب ارباب حسنک اصحاب عشقه عشوه و کرشمه سن و استغنا و شیو سن بیان ایدر لر . و کاه نار محبت سوخته لرینک آتش اشتیاق و نار افتراق ایله سوز و کدازین و ناله و نیازین نظم ایدوب جور حبیب و ظلم رقیبی برداستان دلستان ایدر لر .

(بیت)

کر عشق نبودی و غم عشق نبودی چندین سخنی خوب که گفتی که شنودی
اگر چه ظاهرده سوز لری تعریف حسن و جمال و توصیف خط و خالدر ، لکن مغنیده تحمید صانع متعالدر . نته کیم کاستان نظمک بابل

تکلم ایدردی بومستند اولان ابیات و منظوم کلمات عربی اولمق نهدن
کلدی؟ معترضک اعتراضه ایکی درلو جواب وار: بری بودرکه (و علم
آدم الاسماء کلها) مفهومانجه یا حضرت حق و فیاض مطلق جمیع السنه
علی طریق الالهام اکا بیلدرمش اوله و یا خود فضلاء ارباب توارخ
لغت سریانیدن لغت عربیه به دونددرمش اوله . والله اعلم . و بر قوله
کلام موزون یدنجی فلکده برملکدن صادر اولدی . رب عرش اعلايه
یعنی حضرت حق جل و علايه موزون و منظوم تسبیح و تقدیس قیلدی
دیو بیوزمشلر در .

(بیت سخن)

ذکر مجدین ایتسه روح ملک اولور هلاک

شکر حمدین قیلسمه نفس نفیس اورمن نفس

و حضرت آدم صفیدن و یوسف نیدن غیری انبیانک بعضندن صادر
اولدی . اما حضرت محمد مصطفی زماننده شعر زیاده شهرت و رغبت
بولدی . حتی سلطان انبیاه و برهان اصفیاه اعنی حضرت محمد مصطفی به
اتخابک شعراسی و احبابک بلغاسی موزون لغتلر و منظوم مدحتلر
دیوب عز حضورنده او قورلردی . برینه «کیدک» بومنوعدر؛ و اوقوماک
نامشروعدر» دیمدی . بناء علیه بعض کیمسه لرك بوبابده اولان اعتراضی
مردود در .

و حضرت نحرکائنات و مفخر موجوداته دیدکاری نعتدن و مدح
محمدتدن بریتی بودر :

(بیت)

له هم لامنتها الکبارها و همة الصغرى اجل من الدهر

خصوصا حضرت چاریارک و بعض صحابه کبارک منظوم تدویناتی

ترغیب کو ستروب (ان من الشعر لحكمة) و (ان من الیاز لسجراً)
بیوردیلر . نه آنکه اول مجمع کالات و علوم . شعر فی حد ذاته بر امر
مذموم و شعرائی انک ایرادی ایله معاتب و ملوم عدایدوب کلام موزوندن
ابا واجتتاب ایدیدی .

(بیت)

نیدر آکا شاعرلک یراشمز ید موسایه سیاحرلک یراشمز
بلکه منکرین و مشرکین انکار و عناده مجال بولوب قرآن عظیمی
شعره حمل ایلیوب اختلاف و اختلاله باعث اوله سندن حذر ایتدیلر .
نته کیم شعراء فرس بیور مشلردر :

(نظم)

آن پر از کوهر قرآن مشتش زان نیا لود بشعر انکشتش
تا ز خلقی بکمان در ماندن کین دو کوهر مکر از یک کاند
کتب تواریخده مسطور والسنة ارباب اسمارده مذکوردر که حضرت
آدم نبی و ابوالبشر صفی، که مسجود ملائکه مقربین و مهبط لغات
اولین و آخریندر ، شعر اول آندن صادر اولدی . اول زماندن
بوآنه کلنجه دینلوب تراید بولدی . اول زمان که قابل هابلی قتل ایتدی ،
آنی کوروب آدم صفینک سینه دن سکون و قراری کیتدی . نیجه روزکار
واله وزار اولوب مرثیه طرزنده بو بر قاچ یتی او قودی :

(نظم عربی)

تغیرت البلاد و من علیها فوجه الارض مغیر قیبح
تغیر کل ذی طم و لون و قل بشاشة الوجه الصبیح
فوا اسفا علی هابیل ابی قتیل قد تظلم بالضریح

اما بر سائل سؤال ایتسه که آدم علیه السلام خود اسان سریانی

(نظم)

سخن آواز پر جبریلست فیض بخش دم اسرافیلست
سخن ازعرش برین آمده است بهر پاکان بزمین آمده است

علی الخصوص کلام قدیم واجب تقدیمه و فرقان عظیم لازم التعظیمه
نیجه آیات کریمه و بینات عظمه موزون واقع اولمشدر : مائل رمل محذوف
(لن تنالوا البر حتی تنفقوا) ، مائل بحر متقارب (ویرزقه من حیث
لا یحتسب) ، مائل بحر هزج (تالله لقد آثرک الله علینا) . خاصه که
شعراء عربک افصح عروضیاری کلام قدیمک کمال بلاغتندن آیات
عظیمه نک اکثری تقطیع اولنمغه قابل و اسرار معانیده بحر بی پایان
اولدینی جهتدن جمیع بحور و قوافیه شامل دیو بیورمشلردر . نه آنکه
بوندن غرض نظم قرآن معجز نظامه منظوم دیمک مراد اوله و یا خود
موزون واقع اولمسی مضل و مخل اوله . نته کم اول شیخ نامدار نامی
حضرت عبدالرحمن جامی روح الله روحه و قدس سره (سبحه) ده بیورر :

(نظم)

بسمه تاج سر قرآنست زانکه سنجیده برین میزانت
وزن اگر موجب نقصان بودی لفظ موزون نه زقرآن بودی

حتی کلام قدیمک مفسر و محققاری و نکته دان مدققاری (مایرید
فی الخلق مایشاء) آیتک تفسیرنده مرام طبع موزوندر دیو بیور -
مشلردر . اگرچه بعض محدثین قتنده فخر کائنات علیه افضل الصلواتدن
کلام موزون صادر اولندی یعنی اولانی دخی قصده مقارن اولدی :
(انا النبی لا کذب وانا ابن عبدالمطلب) کبی . ودخی بوکامشابه نیجه کلام
موزون معجز نمون لسان حکمت بیانلرندن واقع اولدی . لکن شعریقی
مراد اولندی . اما کلام (انا افصح) برله فن فصاحت و نظم پر بلاغته

(مثنوی)

قافیه سنجان که سخن بر کشند کنج دو عالم بسخن در کشند
خاصه کلیدی که در کنج راست زیربان مرد سخن سنج راست
بلبل عرشنه سخن پروران باز چه مانند باین دیگران
حتی حکماء حقایق شناس و اولیاء دقایق اقتباس شعره « الهام »
و شاعره « امیر الکلام » دیمشردر .

(نظم)

شعر بر آرد بامیریت نام که الشعراء امراء الکلام
کآتش فکرت چو پریشان شوند با ملک از جمله خویشان شوند
پردۀ رازی که سخن پروریست پایۀ از پایۀ پیغمبر است
پیش و پس و پست صف کبریا پس شعرا آمد و پیش انبیا
ودخی اول شیخ معنوی و صاحب کتاب مثنوی مثنویده شعره
ثمرۀ ولایت و علامت کشف و کرامتدر دیو بیورمشدر .

(نظم)

از کرامات بلند اولیا اولا شعرست و آخر کیمیا
این سخن را توندانی سرسری شاعری جزئیست از پیغمبری
ودخی علما و حکما کلام منظوم و کلمات منتظمه حقه در بی حد
ولایعد فضائل و فوائد تحریر ایدوب زمرۀ انسانه زیور فضل و عرفاندن
و پیرایه نطق و بیانندن شریف و لطیف نسنه کورممشلردر . نته کیم
فضلاء فرس فضیلت انسدن بری فضیلت سخن باینده کتاب مستجابنده
بیورمشدرکه :

(بیت)

کر بدی کوهری و رای سخن آن فرود آمدی بجای سخن
ودخی بیورمشلردرکه :

العرب و العجم و افضل الرسل الى جميع الاممدر ، نظم قرآن معجز
نظام ايله اول قائل (اوتيت جوامع الكلم) كلام (انا افصح) پرله فن
فصاحتی حضيض تدنسدن اوج تقدسه ايلتدی .

(بیت)

نظم بدیع سلك جهان خوش قصیده است بیت القصیده نعت جلال محمد است
صلی الله علیه وعلی اهل بیته و آله الطیبین و اصحاب الطاهرین و من تبعهم
الى يوم الدين .

در بیان فضیلت کلام موزون و مزین شعر حکمت پیام سحر نمون

بلبلان باغ بلاغت نمون و مرغان سجع سنجان فصاحت فزون
اغنی شعراء سابقون و نظماء اقدمون جعلهم الله من زمرة (لاخوف
عایم و لا هم یخزنون) که خزینة سینهلری و دفینة دل بی کینه لری
(قلوب الشعراء خزائن الرحمن) مضمونجه نسیم الهام ربانی و هوای
فیض سبجانی هبوب ایدوب بحار ضماژدن امواج افکار ايله کناره کلن
جواهر عرفان و عوارف لآئی معانی و معارفله کنجینه اسرار الهی
و خزینة واردات نامتناهی واقع اولوب اول درر غرر صنایع و بدایع
سرای غیبده و سرا پرده لاریبده اولان عرایس نفایس مقالاته و مقصورات
بنات نکاته حلیة حلل الفاظله زیور و زیب و زینت دلفریب و یروب
قلوب جبهانیانی فریفته و آفته و ربوده و آشفته قیامشدر . نته کیم
اول کامل کرامی حضرت شیخ نظامی خمسه ده بیوردر :

(مؤلفه)

بونه قدرت اولورکه خاک حقیر اوله بوجه ایله لفسای منیر
آفرین آنجق اوله صنع وکال خاک وآبه بودکاو حسن وجمال

زهی محسن حسن آرا که (خلق الانسان علی صورته) مصداقجه
هرجیلک جمالده جلودنما اولوب عین عشاق مشتاقه هر لحظه بویوزدن
عرض دیدار وکشف رخسار ایلر .

(بیت)

کر سر جالش نشدی رهن عاشق دروصف غزالان غزل خوش کسرودی
برقدیم وقدردرکه بر آوج خاک حقیره پرتو جمال بی مثالندن بروجهله
لطف و آن ویررکه نیجه لر عشق یولنده ترک سر و جان ایدوب حسرت
وصالندن قان آغلار و آینه سیاهی صفا نمالری باعث غزلسرایان طوطی
کفتار وموجب شعر کویان مدحت گذار اولوب شاعران سخن ساز
ونکته پرداز اوصاف خط وخالنده والقباب حسن وجمالنده نکات
عجیبه وایات غریبه ایله نیجه دفتر دیوان تدوین ایدوب هر مقاله بیک
درلو خیال باغلار .

(بیت)

ای بحسن آفت جهان که تویی که شناسد ترا چنان که تویی

در نعت فخر کائنات علیه افضل الصلوات

صلوات موزون ترین و تحیات مدحت قرین اول مطلع دیوان
نبوت ومقطع قصیده رسالت اوزره ایثار ونثار اولسون که افصح -

بسم الله الرحمن الرحيم
مطلع موزون کلام قدیم

محامد منظومه فصاحت نظام و مدایح مشوره بلاغت انتظام اول
مفزی فیض الهامه وملهم خیر الکلامه که لسان انسانه الفاظ رنکین ایله
نطق فصیح وعبارات عبرت قرین ایله بیان ملیح و یروب لطائف اسماء
ذاتنده ومعارف کبریاء صفاتنده نکته کوی ورموز آموز وسوزلرین
آبدار وپرسوز ایدوب طبعی موزون وکلامی منظوم قیادی .

(بیت)

شکر ومنت که عقل و جان ویردی نطفه یه نطق ایله زبان ویردی

برقادر قدیم وصانع حکیمدر که (لقد خلقنا الانسان فی احسن
تقویم) فحواسنجه وجود انسان برمشت تراب و برقاج قطره آب ایکن
(هو الذی یصورکم فی الارحام کیف یشاء) مقتضاسنجه نکار خانه
ارحامده ید قدرت وقلم حکمتله بر شکل صنم مهوش وبر پیکر بت
دلکش تحریر وتصویر ایلر که طلعت منیر قمر تنویری سپهر صباحت ومطلع
ملاحتدن مهچار دهه یا طوغ ویا طوغدم دیر .

PL

213

L3

1896a

Latîfî, Abdüllatîf
کتابخانه اقدام

Tezkere-i Latîfî عدد ۹

آثار اسلافدن

تذکرۃ لطیفی

مؤلفی

قسطمونی لطفی

طابع و ناشری

اقدام غزته‌سی صاحب امتیاز و باش محرری

احمد جودت

معارف نظارت جلیله‌سک رخصتیه طبع اولمشدر

در سعادت — اقدام مطبعه‌سی

۱۳۱۴

725

89/175

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL
213
L3
1896a

Latîfî, 'Abdüllatîf
Tezkere-'i Latîfî

